

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR

TESADÜF

 KAPRA

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

TESADÜF

Hüseyin Rahmi Gürpınar *Tesadüf* romanında toplumun bir başka yönünü, fal ve büyüden medet uman insanların yalan içinde geçirdikleri hayatlarını trajikomik bir hikâyeye ortaya koyar. Nefise Hanım İstanbul'da kenar mahallede yaşayan, insanları küçük oyunlarıyla dolandıran falcı bir kadındır. Gülsüm, Saibe ve Şöhret ilişkilerindeki sorunlar nedeniyle Nefise'nin ağına düşerler. Mail Bey karısını aldatma ve zevküsafa sürme peşindedir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın özgün üslubuyla işlediği *Tesadüf* romanı, okuyucularını 19. yüzyıl sonlarındaki İstanbul'un yoksul mahallelerine götürerek şehrin adeta arka sokaklarının bir panoramasını çizer.

ISBN: 978-625-7361-27-9

KAPRA
YAYINCILIK

/kaprayayinlari
/kaprayayinlari
/kaprayayinlari
/kaprayayinlari

TESADÜF / *Hüseyin Rahmi Gürpınar*

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Kadir Yılmaz

YAYIMA HAZIRLAYAN
Yasemin Önder

EDİTÖR
Mustafa Aksu

REDAKSİYON
Ömer Faruk Can

SON OKUMA
Havva Akdağ

KAPAK TASARIM
FOLX

SAYFA DÜZENİ
Oğuz Yılmaz

BASIM VE CİLT
Repar Dijital Matbaası

BASKI
Mart 2021 - 1. Basım

ISBN
978-625-7361-27-9

SERTİFİKA NO
40675

*Kapra Yayıncılık,
Repar Tasarım
Matbaa ve Reklamcılık
Ticaret Limited Şirketi'nin
tescilli markasıdır.*

*Mimar Sinan Mah.,
Selami Ali Efendi Cad.,
No: 5
34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: 0 (212) 322 48 45*

© Bu kitabın tüm hakları saklıdır.
Tanıtım amaçlı, kısa alıntılar
dışında metin ya da görseller
yayınevinin izni olmadan hiçbir
yolla çoğaltılamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://trantey.org>

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864 – 1944)

Hüseyin Rahmi Gürpınar, 19 Ağustos 1864 tarihinde, İstanbul'da dünyaya geldi. Babası hünkâr yaveri Mehmet Sait Paşa'dır. Üç yaşındayken annesinin ölümü üzerine, Girit'te bulunan babasının yanına gönderildi. Hüseyin Rahmi, ilk olarak 1887'de *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazmaya başladı. Ardından *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde çalıştı. II. Meşrutiyet döneminde otuz yedi sayı süren *Boşboğaz ve Güllâbi* adlı bir gazete çıkardı. Daha sonraları da birçok gazetede çalışmaya devam etti. Türkiye Büyük Millet Meclisinde Kültür milletvekilliği de yapan Hüseyin Rahmi, ömrünün son otuz bir yılını Heybeliada'da geçirmiştir.

Eserlerinde Anadolu'ya yer vermeyen Hüseyin Rahmi, İstanbul halkının toplumsal ve kültürel yaşantılarını, aile hayatını, batıl inançlarını mizah ve hicivle kaleme almıştır. Ahmet Mithat Efendi'nin temsil ettiği edebî geleneği sürdüren Hüseyin Rahmi, natüralist tarza sahip, gerçekçi ve yalın bir dil kullanmayı benimseyen, bundan dolayı da halk tarafından sevilen ve benimsenen bir yazar olmuştur. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın ilk romanı *Şık*'tır. Ahmet Mithat Efendi tarafından bu eser çok beğenilince, *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde tefrika şeklinde yayımlanmaya başlamıştır. Altmışa yakın eseri olan Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın bazı eserleri şunlardır:

ROMANLAR:

Şık (1889), *İffet* (1896), *Mutallâka* (1898), *Mürebbiye* (1899), *Bir Muadele-i Sevda* (1899), *Metres* (1900), *Tesadüf* (1900), *Şıpsevdi* (1911), *Nimetşinas* (1911), *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* (1912), *Gulyabani* (1913), *Cadı*

(1912), Sevda Peşinde (1912), Hayattan Sayfalar (1919), Hakka Sığındık (1919), Toraman (1919), Son Arzu (1922), Tebessüm-i Elem (1923), Cehennemlik (1924), Efsuncu Baba (1924), Meyhanede Hanımlar (1924), Ben Deli miyim? (1925), Tutuşmuş Gönüller (1926), Billur Kalp (1926), Evlere Şenlik, Kaynanam Nasıl Kudurdu? (1927), Mezarından Kalkan Şehit (1928), Kokotlar Mektebi (1928), Şeytan İşi (1933), Utanmaz Adam (1934), Eşkîya İninde (1935), Kesik Baş (1942), Gönül Bir Yeldeğirmenidir Sevda Öğütür (1943), Ölüm Bir Kurtuluş mudur? (1954), Dirilen İskelet (1946), Dünyanın Mihveri Para mı Kadın mı? (1949), Deli Filozof (1964), Kaderin Cilvesi (1964), İnsanlar Maymun muydu? (1968), Can Pazarı (1968), Ölümler Yaşıyor mu? (1973), Namuslu Kokotlar (1973)

ÖYKÜLER:

Kadınlar Vaizi (1920), Namusla Açlık Meselesi (1933), Katil Bûse (1933), İki Hödüğün Seyahati (1934), Tünelden İlk Çıkış (1934), Gönül Ticareti (1939), Melek Sanmıştım Şeytanı (1943), Eti Senin Kemiği Benim (1963)

OYUNLAR:

Hazan Bülbülü (1916), Kadın Erkekleşince (1933), Tokuşan Kafalar (1973), İki Damla Yaş (1973), Gülbahar Hanım

TARTIŞMA:

Cadı Çarpıyor (1913), Şekavet-i Edebiye Tartışmaları (1913), Sanat ve Edebiyat (Ölümünden sonra H. A. Önelçin derledi, 1972)

İÇİNDEKİLER

1 MAHALLE KARILARI.....	7
2 TUHAF BİR DOLANDIRICILIK	31
3 ÇARDAKLI BAKICI	61
4 SÂİBE HANIM	83
5 ŞÖHRET'LE MÂİL	109
6 AMANSIZ AŞK	131
7 ŞÖHRET'TEN HABER	155
8 ŞÖHRET'İN KAÇIRILMASI.....	181
9 MÂİL'DE TELAŞ	209
10 NİKÂH AKDİ.....	241
11 TESADÜF	267
ON SEKİZ SENE SONRA.....	283

1

MAHALLE KARILARI

Zavallı Gülsüm Hanım'ın öfkeden her tarafı sapır sapır titriyordu. Hemen çarşafı kavradı, eline tesadüf eden ucunu başına çekti. Kendini böyle ümitsizliğe, heyecana düşüren kitabı koynuna soktu.

Merdiven basamaklarını dörder dörder atlayarak avluya indi, sokağa fırladı. Arkasından kaynanasının, annesinin, “Kızım çıldırdın mı? Böyle yelyepelek yelken kürek,¹ sağını solunu görmeden nereye gidiyorsun?” yollu bağırışmalarına hiç ehemmiyet vermeyerek sokak kapısını var kuvvetiyle gümbedek kapattı. Çabucak ayağına geçirdiği takunyalarla yalpalaya yalpalaya, sendeleye sendeleye köşe başını döndü. Birkaç adım sonra Hoca Nefise Hanım'ın kapı tokmağına yapıştı. Çat, çat, çat, çat... Gücenmiş olması sebebiyle biriken bütün öfkesini adeta kusarak durmaksızın bir çatırtı koparttı. Birkaç saniye sonra evin içinden tonu kadınla erkek arasında bir ses:

“Böyle kapı çalan düşüncesiz kimdir bakayım? A! Yüreğim hoppadak yerinden oynadı. Camlar sarsılıyor, dur ayol dur... Geliyorum...” sözleriyle bu çatırtılara cevap verdi. Fakat Gülsüm oralarda mı? Artık onun ne gözü görüyor ne kulağı işitiyordu. Bu azarların bir kelimesini bile duyamadı. Biraz sonra evin içinde bir patırtı oldu. Onun arkasından deminki ses, kabalığıyla perdesi birkaç derece yükselmiş olduğu hâlde şöyle işitilmeye başladı:

¹ Çabucak, aceleyle.

“İlahi, o kapı çalan elceğizin yakın vakitte teneşirlere gel-sin e mi? Sağlık selamette gelip de kapımı çalamaz olaydın... İşte düştüm. Kalçam boydan boya çürüdü. Benim yerinden zor kalkar bir kocakarı olduğumu bilmiyor musun canım? Ama ben bizimkine bin defa söyledim: “Hacı, şu merdivenin üçüncü basamağı oynuyor. Şunu kendin mi mihlarsın, bir us-taya mı mihlatırsın? Çaktırıver. Bunun üzerinden bir gün ya sen ya ben yuvarlanacağız,” dedim. Kulağına artık söz girmiyor ki, alık gibi bir şey oldu. Şuraya oturur uyuklar, kahveye gider uyuklar. (Üst perdeden haykırarak) Aman, aman! Kaba etlerine iğneler saplanıyor a dostlar, ne ctim kaldı ne budum, bittim!”

Kapı önündeki Gülsüm, içeriden gelen bu son feryatları artık duyarak tokmağı bıraktı. Kulağını anahtar deliğine verdi. Dinlemeye başladı. Evdeki şikâyetçi yaygara şöyle devam ediyordu:

“Bir yanım simsiyah çürüdü zannederim. Ah bu kimse-sizlik ne zor! Sevakına bir ayna tutan olsa da görsem... Mangal başında pastırma dilimliyordum. Acı acı kapı vurulunca neye uğradığımı bilemedim. Hemen fırladım. Bu sabah da işte başıma bu kaza geldi. Verilmiş sadakalarım varmış, yine Tanrım esirgedi. Ya maltalığa² kadar yuvarlansaydım... A! Kedi, pastırmaları yukarda bir dilim kalana kadar yemiştir... Ya kaldırmaya vaktim mi oldu? O canım pastırmaları soğan zarı gibi ince ince dilimlemiştım... Geh pisi pisi pisi... Sarman yavrum, geh, pisi pisi pisi, gel oğlum gel... Pastırmalarımı yeme sakın... Şimdi ciğerciden sana yemek alırım. Huu, Sarman... Sana gel diyorum...

Dışarıdan Gülsüm Hanım en dokunaklı ve yalvaran sesiyle:

“Hoca hanımcığım, kapıyı aç. Şimdi şuraya düşüp bayı-lıvereceğim...”

2 Eski konaklarda, evin ana kapısından girdikten sonra karşılaşılan, Malta taşı ile kaplı genişçe hol.

“İlahi geber... Beni bu hâle soktuğun için her kimsen oraya düş de kalkamaz ol... Benim yerimden kımıldayacak hâlim olsa pastırmalara koşacağım... Şimdiye kadar kedi hepsini sömürmüştür. Geh pisi pisi... Sarman artık yediğin yeterlidir. Biraz da Hacıbaba'na kalsın... Heriften kaç gündür bucak bucak kaçırırken bugün pastırmacıklarımı kendi elceğizimle dilim dilim ettim de kedinin önüne koydum. Sarman, geh pisim gel... Yavrum...”

“Kadıncığım, aç ben geldim... Bilemedin mi? Komşun Gülsüm...”

“A... Gülsüm'üm, sen misin?”

“Benim anacığım...”

“A kız, senin öyle kapı çaldığın yoktu. Ne oldu sana?”

“Ah, bana olanlar oldu...”

“Ne oldu? Ansızın kaynanan mı vefat etti?”

“Ah, ağzını öpeyim... Ama hani öyle şey... O gene bildiğin gibi oturuyor, altına pösteki³ dayandıramıyoruz... Kayna-
nam sağ, fakat başıma geleni bilsen...”

O aralık hocahanım yürek parçalayan bir feryat koparak:

“Gördün mü şimdi sen benim başıma geleni? Sarman dilimlenmemiş büyük parçayı almış götürüyor. Seni gidi sarı çıyan, damarsız kedi seni. Yediğin içine zehir zıkkım olsun inşallah... Bırak pastırmayı, şimdi seni gebertirim...”

“Hocahanımcığım, başıma gelen derdi bilsen; parmağın ağzında kalır.”

Hoca hanım yine hiddetle:

“Neme lazım bana şimdi el derdi... Pastırmam kedinin ağzında gidiyor... Zıkkım yiyesi, yediğini yemiş, yemediği-

3 Tüylü hayvan postu, özellikle koyun ve keçi postu.

ni götürüyor. Ağzında koskoca kuşgömu⁴ parça... Ulan bırak pastırmayı... Bak söz dinliyor mu? Seni gibi kahpenin kedisi seni...”

Dışarıdan yalvarırcasına:

“A Nefise anacığım... Dilediğin pastırma olsun... Sen beni şu meraktan kurtar da sana bir okka pastırma adağım olsun... Kapıyı aç, kapıyı...”

“A Gülsüm, kapıyı nasıl açayım? Buraya yığıldım kaldım... Kalçam incindi... Sancısı belime doğru vuruyor. Galiba aşık kemiğim yerinden çıktı.

“Şimdi bana kapıyı açamayacak mısın?”

Hocahanım avaz avaz:

“Kedi helaya atladı... Pastırma da ağzında gidiyor. İlahi hayvan, seni Sarmanlar götürsün...”

“Telaş etme canım... Elbette ağzından bir tarafa bırakır. O kadar koca parçayı bitirecek değil a! Kalanı üç kere yıkarsın gene yenir. Pastırma bu... Ne olur? Köpek değil a bu, kedi... Kedinin ağzı pis tutmaz...”

“Aaa... Pencereye atladı...”

“Canım sen kapıyı aç, ben onu tutar, ağzından pastırmayı alırım...”

“Karı, yerimden kımıldanamıyorum diyorum sana... Galiba kalçamda büyük damar, küçük damarın üstüne bindi... Ay, ay, ay! Sızısı yüreğime çöküyor.”

“A Nefise Hanımcığım, ne yapacağız böyle?”

“Karı, bilir miyim ben? A Gülsüm’üm... İyi aklıma geldi. Kahveye koş, Hacıbaban orada... Onun yanında anahtarı var... Söyle kendi de gelsin, bu kalçamın bir çaresine bak-sın... Haydi koş çabuk... Kedi şimdi pencereden sarıkçıların

4 Pastırmanın fileto kısmı.

balkonuna atlarsa pastırmayı hayvanın ağzından alırlar. Dilimler dilimler, maşada kızdırıp kızdırıp yerler... Biz kırk yıl pastırma sorsak, dava etsek, görmedik derler... O açgözlü kız, o arsız Seher bu yaz ne asmamda koruk⁵ bıraktı ne de duvarımda kiremit... Nasıl da mide bilmem ki kardeş... Okkalarla koruk yedi... Karnı sirke fiçısına döndü... O ekşi şeyi lokum şekeri gibi yiyor... A, bana bak... Hu, kızım Gülsüm, orada mısın? Yoksa gittin mi?”

“Buradayım...”

“Hacı baban kahvede uyuyorsa çekinme, uyandır. O kaç zamandır orada uyumayı âdet edindi. Arkasını duvara dayıyor, dizlerini dikeyiyor, gözlerini kapıyor. Kahvecinin kedisi Mestan bir köşede, Hacı öbür köşede uyuyorlar... Sen kahveye girmeye çekinirsen çırağa, o küçük Şaban’a işaret ediver, uyandırır... Anlat, kalçamın hâlini anlat... E mi?”

“Peki...”

“Çabuk ol kız, daha orada mısın?”

“Buradayım... Lafın bitsin diye bekliyorum...”

“Sen benim lafıma bakma, o bitmez... Ben kendi kendime de söylenirim...”

“Gidiyorum...”

“A! Şey unuttum... Yavrum Gülsüm... Mestlerimi dikiciye götürmüştü. Her abdestte ayaklarımı yıkamaktan karnıma sancı geldi. Eğer bitmişse onları da alsın gelsin de artık ayaklarımı mesh edeyim... Ha, sahi iyi aklıma geldi Gülsüm... A Gülsüm... (Bir iki saniye bekledikten sonra) Karı sesin kessildi, orada yok musun? Cehennem olup gittin mi? Hu Gülsüüümmm... A, gitmiş... Beni bu hâle koydu da savuştu... Bakalım ne diyeceğim, a yelloz, iyice dinle de öyle git. Anlayış dedikçe bu karılar uzanakalmışlar... Nerede terbiye? Terbiye deyince nazlılarım, işkembeci dükkânlarında heriflerin çorba

⁵ Olgunlaşmamış ekşi ve ham üzüm.

için çalkaladıkları şeyi zannederler. Ne olacak, terlikçi kızı... Onu kenar mahalleden aldılar getirdiler... Ta kale dibi mahallelerinden... Zavallı Rıfkı'nın başını yaktılar. Sanki karı mı o? İşte bir parça karaca kaş göz... O da hani şöyle görür görmez insanı alır bir sima değil... Başka nesi var? Ama çene ama çene, dikiş makinesi gibidir; çır çır çır işler; edepsizdir, şirrettir. Saraçın⁶ görümcesi Mevhibe'yle kavga ettiği gün bütün mahalleyi susturdu. A, unuttum, dur, dur bakayım ne dediydi? Şey, hemen dilimin ucuna geliyor... Ha ha... 'Senin gibi kirli karının süsü, incisi, at yelesine benzeyen saçlarındaki sirkelere' dediydi... A, hiç işitmediğim sözler... Karı laf ebesidir. Yakası kesilmedik sözler bulur çıkarır. Yandı, yandı, Rıfkı'nın başı ateşlere yandı. Geldiğinin senesinde kaynatası vefat etti. Âtîf Efendi, Allah rahmet eyleye, iyi adamdı. Gençliği için öteberi söylerlerdi, neme lazım, günahı üstüne kalsın gene... O adam öyle güreledi gitti. Çok geçmedi, kaynanasını kısıvrak kavradı kötürüm etti, köşeye oturttu... Şimdi kadıncağız verirlerse yiyor, vermezlerse oturuyor. Yerinden kımıldamıyor ki... Kendi anasını oraya getirdi. Evin hep kilidi küreği o kadının elinde... Ne de cibilliyetsiz... Ya, ne olacak, terlikçi karısı... Kenarına bak bezini al, anasına bak kızını al...

Zavallı kaynana, altında pösteki, öyle köskütük köşede oturuyor. Biçareyi lafa bile karıştırmıyorlar. Yanılıp da bir şey söyleyecek olsa, anası kızı, ikisi birden karının üzerine çemkirerek: 'Bunak, sen sus... Her lafa karışma öyle... Senin o işe aklın ermez.' diye azarı basıyorlar. Geçen akşam evlerine gittim... Bir aralık oda tenhalaştı. Zübeyde'yle ikimiz kaldık... Kötürüm karı melül melül yüzüme bakarak: 'Nefiseciğim, bana ettiklerini bilsen şaşarsın... Onların ana kız hamama gittikleri bir gün gel de anlatayım,' dedi. Sonra içeri giriverdiler. Zavallı sustu. Haftalar geçermiş de Zübeyde, oğlunun yüzünü görememiş. Rıfkı'yı anasının yanına sokmazlarmış ki... O çıkın çıkın yemişler, o elmalar, portakallar, leblebiler, fındıklar, üzümler, hep yukarıdaki dolaba taşınırmış... Hep geline,

⁶ At takımları, eyer ve koşum yapan veya satan kimse.

hep o gelinin anasına... Hep o yumurcak oğlana, Vefa Bey'e... Oh, beylik ne kadar uzak sana! Kaynana alt kattan yalnız yemişlerin kokusunu duymış. Vefa, büyükannesinin yanına yaklaştığı zaman kötürüm karı torununa hemen sarılır, cebinde, elinde armut, fıstık ne bulursa zorla almış. Oğlan, anası gibi şirret, hemen yaygarayı basarmış. Sonra hep birden: 'Çocuğun elinden yemişini kapmaya utanmıyor musun? Nedir bu ettiğin?' diye kaynananın üzerine hücum ederlermiş... Rıfkı, adam evladıdır ama bilmem ki karısına niçin bu kadar yüz veriyor? Onlara neden böyle kapılmış? Rıfkı'yı babası iyi okuttu yazdırdı. On dört yaşına kadar burada mahalle mektebinde tecvidi,⁷ karalamayı iyice pişirdi. A! İlmi pişkindir, neye lazım... Sonra hem ortaokula, hem cami dersine devam etti. Pek derin okudu. Senelerce *Molla Kelamî*'yi okudu. Bıyıklandı, sakallandı, yine o dersçeğizini bırakmadı. Yazısını sorarsan ona hiç uyar yok. Yazılarını ben hecelemeden çıkarırım. Tıpkı *Ahmed Bîcân*⁸ kitabının yazısına benzer. Yalnız harekeleri⁹ eksiktir. Yoksa işte öyle açıktır. Kaleme gitti, yazısını tashih memurlarına beğendirdi. Aylığı arttı, arttı, arttı; tam dört yüz elli kuruş oldu. Az para mı? Daha yaşı ne, başı ne? Haydi olsun olsun da kırk bir, kırk iki yaşında olsun... Elimde büyüdü. Kaç defa bezini değiştirdim. Benim evladım demek... Lakin karısı biliyor mu? İnce başörtüsüyle yanına çıkınca Gülsüm insana âdeta surat ediyor. Haydi kepaze! O benim oğlum, hiç aklıma kötülük gelir mi? Elimde büyüyen çocuğun karşısına da yaşmak feraceyle 'böcü' gibi çıkacak değilim ya! Geçen gün Gülsüm yüzüme baktı, baktı da: 'A Hocahanım, ne güzel kaşların var, tıpkı rastıklı¹⁰ gibi duruyor,' dedi. Aaa... Aşüfte-

7 Kur'ân-ı Kerim'i kural ve kâidelerine uygun bir şekilde okumak için öğrenilmesi gereken ilim.

8 15. Asır Osmanlı'sında yaşayan ve Anadolu'da asırlarca başucu kitabı olmuş *Envârü'l-Aşıkîn* isimli eserin yazarı Yazıcıoğlu Ahmed Bîcân Efendi'ye işarettti. Eser, zamanla yazarının adıyla meşhur olmuştur.

9 Arap ve Osmanlı alfabesinde harflerin nasıl seslendirileceğini göstermek için üzerlerine ve altlarına konan üstün (fetha), esre (kesre) ve ötre (zamme) işaretlerinden her biri.

10 Antimon tozundan yapılan, hanımların kaşlarını veya saçlarını boyamak için kullandıkları siyah boya.

nin zoruna bak! Rastık nedir, allık nedir, ömrümde öyle şeylere ben el sürmedim. Beni Yaradan böyle yaratmış... Kaşlarım kudretten rastıklı gibi durur... Şimdiki tazeler boyacı kedisine benziyorlar. Yüzlerini başka, saçlarını başka, kaşlarını, yanaklarını, dudaklarını, hep başka renklere boyuyorlar... Ay, ne de gudubet oluyorlar ya! Yanmış mısır püskülü yahut safranı fazla kaçmış zerde¹¹ gibi sevimsiz bir renkte saçlar, muhacirin tanesini on paraya sattığı, akide şekerine batırılmış, değneğe geçirilmiş elma gibi boyalı yanaklar... Ya o başlarındaki topuz! Nedir o öyle, tepeli yaban ördeğine dönüyorlar. Geçen gün Seher, döşekten biraz siyah yün çıkarmış; onu lif lif koparıp, tepesine yerleştirdi. Üzerine saçını doladı. ‘A kız nedir o maskaralık? Öyle döşek yününden kokoroz¹² mu olurmuş?’ diye darıldım. ‘Hocahanımcığım, çarşıya gidiyoruz. Şimdi çarşafılanacağım. Çarşafın altından onun yün olduğu belli olmaz,’ dedi. A, kahpeye laf yetiştiriyor mu? Öyle tepelerini kabartıp da deve gibi boyunlarını sallaya sallaya giden kadınlardan çoğunun o topuzları... Yapma... A inan olsun yapma... Kendi saçları değil ki... Onların içi ya eğreti saç, ya böyle yün yahut kırpıntı dolu... Aldanan erkeklere yazıklar olsun. Geçen gün bizim Hacı’ya öyle dedim ya... ‘Şükret herif! Allah sana öyle bir karı verdi ki, İstanbul’u didik didik arasan bir mislini daha bulamazsın. Bu yaşa geldim, Rabbim göstermesin hiçbir tarafıma ne boya kullandım; ne yün, ne de kırpıntı...’”

O ara, “Küüüütt!” diye bir atlama olur. Hocahanım oturduğu yerden etrafa göz gezdirerek:

“Ay, tüh tüh... Korktum. Küt eden nedir öyle? A, yetişme kaltağın kedisi... Ne olacak, Sarman, sarıkcıların balkonuna atladı... Mis gibi pastırmacığım ellerin boğazına kismet olacak. Gitti pastırmam gitti. (Ellerini koklayarak) Üzerine ne de güzel kokulu çemen vurmuşlar. Pastırmamı eller yesin, ben burada parmaklarımı koklayayım. Seher, kediyi öyle ağzında pastırmayla gördü mü, iş bitti. Hayvan kırk damdan atlasa,

¹¹ Safranla koku ve renk verilmiş şekerli pirinç tatlısı.

¹² Süs, ziynet.

vallahi peşini bırakmaz. Onun küçüklüğü, maazallah, sekiz on yaşındayken o kız, oğlan çocuklarından afacandı. Seher bu mahallede kaç sakanın kırbasını deldi. Çeşme başında saka kırbasını şöyle bir kenara bırakıp da biriyle lafa daldı mı, Seher usulca gider, elinde gezdirdiği ucu keskin çiviyle kırbayı deler. Alık saka farkında olmaz. Arkasından parmak gibi su aka aka yine su taşır... Âlemin küpü beş kırbayla dolarken o gün sekiz kırba kâr etmez. Herif kapının arkasına üç tebeşir fazla çeker. Evin kadını elbette küpünün daima kaç kırba su aldığıını bilir. Sayar bakar ki saka üç fazla yazmış. Haydi kavga başlar. Saka da haklı, hanım da... Ortada büyük bir kabahat varsa o da o yumurcakta... (Etrafı koklayarak) Burnuma pastırma kokusu gibi bir şey geliyor... (Soluk soluğa koklayarak) İnan olsun pastırma kokuyor. Aman Rabbim esirgesin, ne çabuk kediye tuttular, pastırmayı ateşe vurdu-lar. Ay, haram olsun da yarın ahirette beş pençem yakanızda olsun... Saygısızlar... Kedinin ağzında buldunuz bir kelepirci, bari kokutmadan yiyiniz... Kokuyu aldıkça içime baygınlıklar geliyor. (Avaz avaz haykırarak) Hacı neredesin! Yetiş! Kaç gündür koklamaya bile kıyamadığımız o canım pastırma-yı eller yiyor. Herif yetiş! Hepsi kör boğazlarına gitmeden belki yarısını olsun kurtarabiliriz. (Yine etrafı telaş içerisinde koklayarak) A, dayanamayacağım doğrusu, bırak kalçamın incinmesini, küskütük kötürüm olsam yine kalkarım.”

İki eliyle tahtaya dayanıp kalkar, biraz topallayarak hemen helanın penceresine koşar; “Hu, Seher, güzel kızım... Sana diyorum... Kimse yok mu orada? Fatma... Huriye... Hu, ayol hepiniz neredesiniz? (Kendi kendine yavaşça) Nerede olacaklar? Küçüğü büyüğü hep pastırmanın başındalar. İlahi, kör boğazınıza kor düşsün... Ah pastırmam, ne tütüyor! Ne tütüyor! (Elini koklayarak) Ta kendisi, işte benim pastırmam... Tıpkı çemeni gibi kokuyor. Deminden dilimlerken kokusu elime sinmiş... (Yine haykırarak) Kadınlar, hu! Hep birden neredesiniz? Biriniz çıkın da bana cevap verin...”

Komşudan bir ses:

“Ne var Hocahanım, ne haykırıyorsun?”

“Sen misin yavrum, Seher?”

“Benim, çabuk söyle, işim var. Çılgılığı duydum, lokma ağzımda sofradan kalktım.”

“Yemek mi yiyordunuz?”

“Evet...”

“Afiyet olsun... Şey kızım, bir şey soracağım... Bizim Sarman oralarda mı?”

“A, ne bileyim ben? Kedi için sofradan insan kaldırılır mı kuzum? Deminden şurada geziniyordu. Şimdi nereye gitti bilmem!”

“Ağzında bir şey yok muydu?”

“Hocahanım, insanı zorla günaha sokarsın... Sorduğun şeye bak... O mundarın ağzında ne olur? Öyle kedi yetişmesin... Her gün bu balkona atlar, ağzında koskoca bir fare... Şuraya oturur, çıtır çıtır ziftlenir... Bütün tahtaları kan eder. Her gün temizleriz. Komşu hatırı bir, iki... Bu daima çekilir mi? Bir gün o kediyi yakalarsam imarete¹³ götürüp atacağım... Ağzında nimet, beni söyletme şimdi...”

“Ya sizin tekirin elinden ben az mı çekiyorum? Kedi değil, o bir canavar... İki defa tel dolabımı paraladı. Benimki yine avcılıkla geçiniyor. Hoş, onu Hacı ciğersiz bırakmaz ya... Hele Sarman’ın bir kılına zarar gelsin, vallahi tekiri bir kaşık suda boğarım... İşte sana bir de yemin... Neyse, şimdi onları bırak... Bugün Sarman’ın ağzında bir şey görmediniz mi?”

“Karı beni öğürtecek misin sabahleyin?”

“Neye öğürtecekmişim? Sanki ben bilmiyorum muyum? Deminden hayvanı tuttunuz, ağzındakini aldınız. Çoluk çocuk hepiniz şimdi kızartıp kızartıp yiyorsunuz! Boğazınızda kalsın.”

¹³ Medrese talebelerine, cami görevlilerine, fakirlere ve gelip giden yolcu ve misafirlere yemek vermek üzere kurulmuş aşevi.

Komşudan bir yaygara: “Anne, abla yetişiniz... Bakınız, komşu Nefise ne diyor? Karı bozmuş... Biz her sabah Sarman’ı tutar, ağzındakini alır, kızartır kızartır da... Çoluk çocuk... Ay, içim döndü...”

Seher’in bu iğrenç feryadı üzerine annesi, ablası hepsi birden balkona koşarlar, henüz yutmaya vakit bulamadıkları ağızlarındaki lokmalarıyla ne dedikleri anlaşılmaz bir yaygaradır başlar... Fakat o aralık Hocahanım sokak kapısının çatır çatır anahtarla açılmakta olduğunu işitince, hemen bu gürültü patırtı yerini terk ederek sofaya kadar koşar. Henüz kapı açılmadan boylu boyunca tahtaların üstüne uzanır; derin derin inlemeye başlar... Önde Hacı, arkada Gülsüm, içeri girerler.

Zavallı Hacı, karısı Nefise Hanım’ın nasıl bire on katan mübalağacılarından, bir tarafını pire ısırsa akrep soktu diye haykıran şirretlerden olduğunu bilir. Bilir ama ne yapsın? Kadın şuram sızlıyor, buram ağrıyor diye keyifsizlikten şikâyet ettiği zamanlarda haddi varsa herifçeğiz bu martavallara kanmış görünmesin... Hastanın başından ayrılсын. Her dakika hatırını sormasın... Sonra muhterem karısından işitmediği sitem, çekmediği tahammül edilmez ıstırap kalmaz. Nefise, vücudunun sızılarından bahsettikçe sözlerini önemle kabul ederek acır görünmeli, üzüntüsünü göstermeli, teselli vermeli... Hacı başını dırdırdan kurtarmak için bu dalkavukluk ve nabza göre şerbet verme yolundan başka selamet yolu bulamamıştı. Dolayısıyla şirret karısını öyle boylu boyunca tahtalara serilmiş inler bir hâlde görünce sahte bir telaşla:

“Vay hanımım, ne oldun?”

“Ah, vah... Aman bittim... Hacı gel; bak karıcığının hâlini gör... (Kalkmaya uğraşıp tekrar düşerek) Ay, ay... Sızı yüreğime vuruyor... Ne mümkün, kalkamayacağım... Taş kesilmişim. Hacı, acaba artık karına kalkmak nasip olmayacak mı? Hekimler, hocalar eline mi kalacağım?”

“Canım merak etme... Bir şey yok. Damar damara binmiştir...”

“Aman, şimdi damarına beni söyletirsın... Nasıl bir şey yok? ‘Küt’ dedi aşık kemiğim yerinden oynadı. Sonra yavaş yavaş içimden bir aletim koptu, duydum. Ah talihsiz Nefise! Anasının babasının bahtsız kızı... Hacı söylesene... Artık yerimden kalkamayacak mıyım? Kalksam da koltuk değnekleriyle mi yürüyeceğim?”

Gülsüm söze atılarak, “A Nefise Hanım, çırpınma öyle... Sana yaraşır mı? Çok şükür yaşını başını almış, okumuş kadınsın. Nen var elhamdülillâh! Azıcık şöyle doğrul bakayım...”

(Ağlayarak) “Ne mümkün kızım... Kalçamın sızısına can dayanmıyor... Hacıbaba’yla beraber ayağımdan tutun da kuvvetlice bir silkin. Belki aşığım yerine oturur. Üzerine de bir havacıva muşambası yapalım, çabucak sarıverelim. Bakalım nasıl olur?”

Hacı’yla Gülsüm, “ıstırap çeken hasta”nın sağ ayağına yapışıp şiddetle sarsarlar... Nefise gırtlığının var kuvvetiyle ortalığı çınlatarak: “A dostlar, bacağım bütün bütün kökünden oynadı. Ne aşığım kaldı, ne kemiğim! Meğer öncesinde iyiymişim. Asıl şimdi bittim... Hacı, bana garazin neydi?” diye bağırınca sarıkçıların evinden gittikçe helanın penceresine yaklaşan birkaç ses:

“Etinden et mi koparıyorlar karı? Ne haykırıyorsun öyle? Şirret! Biz kedinin ağzından fareleri alır da kızartırmışız öyle mi? Haydi süpürge! Çok şükür bizim soyumuz belli... Soyu soppu ne idüğü belirsizler... Büyücü karı! Müşterisiz kaldıkça açlıktan fareleri, köstebekleri sen yersin... Yaptığın büyülerle az karı kocayı birbirinden ayırmadın. Şıpşıpın Zehra hâlâ ağlıyor. Gözünün yaşı dinmiyor. Karının kocasını elinden aldın, başka bir kadına verdin... İki mecidiyeye¹⁴ karıyı ko-

14 Sultan Abdülmecid tarafından 1844’te bastırılmış olan yirmi kuruş değerindeki gümüş sikke.

cadan ayırırsın. İki çeyreğe¹⁵ âşık kavuşturursun. Gelen müşterilerden, perileri davet edeceğim diye bensiz kara tavuklar istersin... Yine götürür tavukçuya satarsın! Ya kör boğazınıza tıklarınız...

Hacıbaba pencereye doğru giderek, “Haydi karılar, defolun oradan... Zavallı Nefise şimdi canıyla uğraşıyor... Yerinden kalkamıyor. Bir tarafından bir tarafına bile dönemiyor. Ne hayâsızsınız be...”

Komşudan, “Hay canı çıksın... Yerinden niye kalkamıyor-muş bakayım? Hep dolap... Deminden tıpış tıpış bu pencerenin önüne kadar gelip de bağırın kimdi? Alık herif... O düzenbaz, büyü tenceresi kafalı karının sözlerine inanıyor musun?”

Nefise, komşunun bu münasebetsiz laflarına cevap vermek için artık bacağının sızısını unutarak, gayretiyle kocası Hacı’yı, misafiri Gülsüm’ü hayrette bırakacak bir metanetle başını kaldırır, nefret eder bir şekilde olanca feryadıyla:

“Hoşt oradan kaltaklar, hoşt... Köpek pislemekle deniz mundar olur mu? Yağlıkçıların güveyleri kâtibe karısını boşattırıp kendi kızınızı verdirmek için kaç defa elimi ayağımı öptünüz, ama Allah göstermesin, ben o kötülüğü yapar mıydım yoksa? Kızınız geceleri arka kapıdan içeri misafir alırken siz ölü uykusunda mı yatıyorsunuz?”

Bu kavga git gide o kadar kızışır, iki tarafın bir diğerine edepsizce saldırıları o dereceyi bulur ki biraz evvel âşık kemiğinin yerinden oynadığını iddia eden Nefise Hanım’da ağrıdan, sızıdan, topallamadan eser kalmaz. Besbelli öfkeden hepsini unuttur. Saldıranlara karşı gücü yetebildiği kadarıyla müstehcen kelimeleri püskürmek için hemen yerinden kalkar, pencereye yapışır... İki taraf, birbirinin ne dediğini anlamayacak derecede kulak patlatan bir şamata içinde o kadar bağırışır ki Nefise’nin de hasımları kadınların da artık sesleri kısılır.

¹⁵ Mecidiyenin dörtte biri değerindeki para, beş kuruş.

Zavallı Hocahanım'ın öfkeli bir hırıltı ve kızgınlıkla boğulma tehlikelerine düştüğü bir sırada yedekte duran yardımcı bir güç gibi Gülsüm meydana çıkar. Nefise'yi pencerenin önünden çeker. Evin tahta kaplamasına küt küt birkaç defa vurduktan sonra, "O sizin yırtık kızınız makyaj yapıp yapıp da köşe penceresinden kocama göründü. Göründü ama onun yüzüne bakan olmadı. Yoksa o Sulukule maşası kızınız kendi layığını arasın..." diye saldırarak feryada girişince kavga başka bir zemine döküldü.

Düşmanlar, her iki tarafın da ailesinin bilinir bilinmez, görünür görünmez ne kadar ayıpları, var olan olduk olmadık ne kadar rezillikleri varsa pencereden balkona, balkondan pencereye tükürerek, kaplama tahtalarını yumruklayarak dillerine gelen ne kadar edepsizlik varsa sayıp döktüler, birbirlerine karşı çirkin iftiraların her türlüşünde bulundular. Nihayet çirkeflik ve aşağılama zemini darala darala şu gülünç yere geldi.

Gülsüm, "Susun artık dilenci karılar... Kedinin komşudan getirdiği pastırma ile geçinen açgözlüler... Yok yoksul kepa-zeler... Acaba neniz var? Nenize güvenip de böyle cıyak cıyak bağırsıyorsunuz? Çamaşırsız karılar... Yazı kışı bir gömlekle geçirenler... Tekne başında soyunup ip başında giyinen zavallılar...

Birkaç ses birden, "Oooh, kendini mi tarif ediyorsun a karı? Çamaşır yıkadığımız günü gel de kör gözlerin görsün. Renk renk çamaşırlarımızla ipler donanıyor şöyle... Yok yoksul niçin olalım? (Yumrukla kaplamaya vurarak) İşte koskoca ev sahibiyim; işte işte işte... Senin gibi koca bucağına büzülmüş sığıntı değiliz... Haydi evine git, kaynananın pöstekisini temizle... Kirlenmiştir."

Hemen sesleri kısılincaya kadar bu yaygaralar, bu manasız ayıplamalar devam etti. Sövüp sayma ateşi iki tarafın erkeklerine de sirayet eyledi. Onlar da biraz atıştılar. Nihayet

mesele mahalle kahvesinde çözülmek üzere son buldu. Bu kavgada Nefise Hanım'ı savunmak için Gülsüm hakkıyla beş altı kadına karşı koyacak bir sövüp sayma becerisinde bulundu. Paydostan sonra Nefise, komşusu Gülsüm'ün bu gayretini takdir edip birkaç defa yüzünden öperek, "Gülsümcüğüm, soylu karısın, bilirim. Ama ne faydası var? Bir iyi kocaya, bir kadın kaynanaya düşemedin ki... Onların elinden çekmediğin kalmıyor. Seni o eve gelin değil, sanki hizmetçi diye aldılar. O yatalağa bakmak kolay mı? Aaa... İki elim yanıma gelecek, doğrusunu her zaman söylerim. Şu Gülsüm bulunmaz kızdır derim. İşte Hacı daima işitir. Değil mi koca?"

Hacı, Gülsüm'ün gıyabında, Nefise'nin ağzından methetmeye delalet eder bir söz işitmek şöyle dursun, haddini aşan atıp tutmalarını hatırlayarak gülümsedi. Herif bu tebessümüyle davet edildiği yalancı şahitliği yerine getirmiş oldu.

Kavga esnasında Nefise Hanım, kalçasının sızısını unuttarak ara sıra pencereden Gülsüm'ün omzundan aşır aşır haykırmış olduğundan, şamatanın bitiminde yine küskütük total kesilmek pek uygun olmayacağını düşündü. Sendeleme mendeleye yürüdü. Üçü de bahçe üstündeki küçük odaya girdiler. Öfkelerinin bakiyesini yatıştırmak için birer ikişer yudum su içtikten sonra mangala kahve cezvelerini sürdürdüler. Dereden tepeden söze giriştiler. Böyle kavgalara alışmış olmaları, heyecanlarını yatıştırmada kendilerine bir tür idman olmuştu. Çok bağırışlar, yorulurlar; fakat çabuk dinlenirler, her şeyi tez unutulardı.

Gülsüm çarşafını üzerinden attı. Oradan eline geçirdiği bir başörtüsüyle ortada hizmete girişti. Kahveleri pişirdi. Bir fincan Hacı'ya, bir de Nefise'ye verdi. Üçüncüsünü de kendi aldı. Ufak minderlerin üzerinde mangal kenarında bir sohbet sehпасı kurdular. Söz arasında sarıkçıların ailesinin bir iki defa namı geçti. Nefise bu aile hakkındaki öfke ve kederini birkaç geçirtiliyle defederek, "Bırakın şu süpürge karıların sözlerini." ihtarında bulundu.

Tuhaftır; bu sınıfa mensup kadınların birbirlerini aşağılamasına veya aşağılamaksızın yaptıkları bütün zarıfçe benzetmelerinde, benzetilen şeyler hep ev eşyasına daırdır. Mesela onların lisanınca süpürge, faraş, tandır, diğér tür ördek, ibrik gibi kelimelerin malum manaları haricinde birer açık, duru anlamları vardır. Beğenmedikleri insanı kuyu çıkırığına, kızdıkları kimseyi eski pabuca benzetiverirler.

Komşuları Sarıkçılarının aleyhinde ibriğın, ördeğın daha açık türleri sayıldıktan sonra Gülsüm dedi ki:

“Vah anacığım Nefise... Ben buraya niçin geldim? Bak ne kavgalar çıktı! Hep benim talihsizliğimden...”

“Sahi kız, nedir derdin? Başıma gelenleri duydun mu diye deminden çırpınıp duruyordun?”

“Sus, sus Hocahanımcığım... Aklıma gelmeyen başıma geldi.”

Nefise entarisinin yakasını ısırarak:

“Tüh, tüh... Dostlar başından ırak... Beni korkutma öyle kız, ne geldi başına?”

“Ah bizimkinin ettikleri...”

“Üstüne mi evlendi?”

Ağlayarak:

“Üzerime öyle şey yorma Hocahanımcığım.”

“Eee, ne oldu ya?”

Gülsüm, entarisinin yeniyle gözlerini silerek:

“Dur anlatayım Nefise anacığım... Bugün sabah yemeğinden kalktık. Sofrayı topladım... (Birdenbire sözünü kesip Hacı’ya dikkatli dikkatli baktıktan sonra Nefise’nin kulağına eğilerek) Anacığım, sana anlatacağım şey büyük bir sırdır. Meydana çıkarsa sonra kepaze olurum. Hacıbaba’nın ağzı sıkı mıdır?”

“Taşdelen şişeleri gibi sıkıdır. Yumruklamayınca açılmaz. Onu hiç merak etme. Hem o şimdi uyur. Senin dediğini başından sonuna kadar dinleyemez ki... Aman dinle diye yalvarsan yine aklında tutamaz. Geçenlerde onunla nafe¹⁶ kürkümü çarşıya tamire gönderdim de verdiği dükkânı unuttu. Kürkü almaya gittiği zaman bir türlü herifi bulamadı. Sonra çarşıya gittim de ben buldum. Az daha ana baba mirası kürkeğimiz elden gidiyordu. Değil mi Hacı?”

Hacıbaba esneyerek:

“Benim ne kabahatim var? Kürkçü dükkânı değiştirmiş...”

“Acaba değiştirmeyeydi bulabilecek miydin? Bir gün Fatih’e gidiyorum diye Nuruosmaniye’ye çıktığını biliyorsun ya? Neyse kızım Gülsüm, sen derdini anlat...”

Gülsüm, Hacı’nın esneye esneye nihayet gözlerinin küçüldüğüne memnuniyetle bakarak:

“Sahi anacığım, o şimdi uyuyacak...”

“Uyur canım. Uyumasa da dinlediğini unuttur. Çıkırıktan ip kalmadı diye bir aydır söyleye söyleye dilimde tüy bitti. Kapının önünde dinlediğini köşe başında unutuyor... Sen derdini anlat...”

“Ha, ne diyordum? Bu sabah yemekten kalktık, sofrayı topladım. Bulaşıkları mutfağa indirdim. Zaten kalktım kalkalı gezin ha gezin vücudum hiç yer görmemişti. Allah eksik etmesin, ev işi bu; bitip tükeniyor mu? Tanrı’nın günü işte böyle didin ha didinmez misin? Kaynanamın dırdırından kurtulmak için sokak üstündeki cumbalı küçük odaya çıktım, mangalı önüme çektim, cezveyi sürdürdüm, belimi şöyle erkân minderinin¹⁷ yastığına dayadım. Oooh, dünya varmış, rahat varmış, biraz nefes alayım, kahvemini içeyim derken sokaktan

16 Derisinden kürk yapılan hayvan postlarının karın altına gelen tarafı ve postun bu kısmından yapılmış kürk.

17 Büyüklerin oturduğu tek kişilik, rahat, geniş minder.

bir satıcı sesi geldi. A hanım bilmem ki satıcıların da türlü-
çıkı. İğneden sürmeye kadar şimdi her şey mahalle arasında
satılıyor. Bağırın herif kitapçıydı; hani şu malum tulumbacı
bozması, kıvrıcık saçlı, küçük fesli, zenbilli herif; biraz hım-
hım gibi haykırır, şöyle bağırıyordu:

‘Yeni çıkan romanlar, hikâyeler, destanlar, tiyatrolar, şarkı
mecmuaları... Düştü gönlüm aman Allah belalına’ da var
on paraya... Kışlık mangallarını satıp Kâğıthane’ye giden ko-
korozlu hanımların hikâyesi de var on paraya... Komşusuna
gönül verip Şirket vapurundan kendini denize atan zavallı
kızın hikâyesi de var on paraya... Yiyip içip minder çürüte-
rek kocasını borca sokan tembel, pasaklı Gülsüm Hanım’ın
hikâyesi de var on paraya’

Herifin bu son sözlerine iyice kulak kabarttım. Hele mıy-
mıntıya bak! Yiyip içip minder çürüten pasaklı Gülsüm Ha-
nım kimmiş bakayım? Acaba benim hikâyemi mi düzmüş-
ler? Ben iş görmeden yanıma belimi alamaz bir hâle geldim;
gidi utanmazlar, kendi evceğinde kendi yağıyla kavrulan bir
kadına bu iftirayı etmek hakka reva mıdır? A, dayanamadım;
cumbanın penceresini açtım, kitapçıyla şöyle konuştuk:

Hu, kitapçı, buraya gel herif bakayım!”

Herif sırita sırita başını yukarı kaldırarak:

“Yeni notalarım da var hanım... Şive, şiveli, şiveli, bu
kantoyu ister misin?”

“Kaç şiveli bu? O nasıl şey öyle?”

“Meraklısı bunu kitabından saymış. Tam altı defa şiveliy-
miş... Sonunda bir de âh varmış...”

“Bana şivenin lüzumu yok...”

“Sabahtan beri yirmi tane sattım. Şimdi geçenler bunlar
hanım... Uda da geliyor, piyanoya da... Pek ustası kemana
da uyduruyormuş... ‘Güzel sevmekse kastın, gel beni sev ey
civanım.’ O şarkıyı ister misin?”

“Aman sus zevzek! Ben öyle çalgıya şarkı koyan kadınlardan değilim.”

“Ya sen mangala kömür koyan hanımlardan mısın? Öyleyse ‘Aşçı kadınla vekilharçın destanı’ var.” (Makamla okuyarak):

*“Nazlı civan gel etme sen naz
Âşığına rahmeyle biraz*

Acem kantosu istemez misiniz?”

“Aman öyle şeyler istemem. O minder çürüten, kocasını borca sokan pasaklı Gülsüm Hanım kimmiş bakayım? Sen bana onu haber ver!”

“Ha, o hikâye pek tuhaftır.”

“Ben tuhaflığını sormuyorum, o kadın kimmiş? Neredeymiş?”

“Ne bileyim hanım.”

“Bilmediğin şeyi ne satıyorsun? O masalı kim düzmüş? Kimin üzerine düzmüşler?”

“Pek iyi bilemiyorum hanım; ama galiba Gülsüm Hanım’ın kocası düzmüş...”

“Düzemez olsun... Gülsüm Hanım’ın kocası (.....) dairesi kâtiplerinden miymiş?”

“Ha ha, işte öyle, işte öyle... Kitabı okursan gülmekten bayılırsın. Bir tane vereyim mi?”

“Bana öyle şeyin lüzumu yok.”

“On para bunun tamamı hanım...”

“Yazık değil mi onluğa? Ona vereceğime fıstık alır da çatır çatır yerim. Ekmek alır da kuçukuçulara doğrarım...”

“Ama hanım! Hangi Gülsüm Hanım’ın hikâyesi olduğunu içinde yazıyormuş. Şimdi aklıma geldi.”

“Kocasının da adı var mı?”

“O da var. Çocuklarıinki bile var.”

“Öyleyse bir tane ver, dedim. Aşağıya indim, onluğu verdim, kitabı aldım. Hanım, sardı beni bir merak; düşündüm, düşündüm; birdenbire aklıma geldi. Geçenlerde hastalandımdı da evi birkaç gün pek derleyip toplayamadımdı. İşte o aralık bizimki bir gün ‘Bu evin hâli nedir? Pasaklı karı! Biri bizim evin şu mundarlığını görse, roman yapsa da satsa, para kazanır...’ diye haykırdıydı. Anlaşılan o ki para kazanmak için bunu kendisi yaptı. Ben o evde kaç senedir kendimi kul, saçımı süpürge ettim. Kocamın bana bu işte bulunması layık mıdır Hocahanımcığım? (Ağlayarak) Kendinden işittiğim azarlar, kaynanamdan çektiğim eziyetler yetmiyormuş gibi, bir de kalkıp da bana böyle şeyler yapmak günah değil mi? Odadan çıktım, kederden ne hâle geldiğimi tarif edemem. Ben öyle ne yapacağımı bilmez bir hâlde dövünürken karşiki odadan kaynanam:

‘Yavrum gelinim! Kapının önünden yemiş mi aldın? Ölmüşlerinin canı için biraz da bana tattır, canım sıkılıyor, azıcık çenem oynarsa eğlenirim’ dilenciliğiyle artsız arasız haykırmaya başlamaz mı? Aman bu karının boğazı Nefise Hanımcığım bir ibret... Mide değil o, süprüntü takatukasına benziyor, yemiş buldu mu soymadan yer. Nasıl eritiyor bilmem ki? A Hocahanımcığım, sana bir şey daha soracağım, bizimkinin soyunda dilenci mi vardır? Kaynanam insandan bir şey isteyeceği zaman hep ölmüşlerinin, geçmişlerinin canı için ister.”

Hocahanım sırtarak:

“Söz aramızda, kaynananın soyu Eyüp’te kurban dilenciliği ederlermiş... Onlar bizim gibi görmüş geçirmiş soydan değildir.”

Hacıbaba kurban sözünü işitince gözlerini açmaya uğraşarak:

“Ne dedin? Eyüp’te kurban mı kesmişler? Zenbili alıp gideyim mi?”

Nefise öfkeyle:

“Aman sen uyu... Geçen hafta yüz dirhem et için koca zenbili parçalattın.”

Hacı:

“Ne yapayım? Bir dilenci karısı var, kedi gibi üstüme atılarak: ‘Senin üstün başın temiz. O kurban payı bizim hakkımızdır’ diye beni parçalıyor.”

Nefise:

“Sürünesinin zoruna bak. Biz kurban eti alıyorsak muhtaçlığımızdan mı alıyoruz? Kurban eti yemek sevaptır da onun için...”

Gülsüm mahalle mektebindeki çocuklar gibi iki tarafına sallana sallana ağlayarak:

“Nefise Hanım, sen okumuşsun, akıllısın, söyle bu işi kocam mı yapmıştır? Yapmışsa niçin yapmıştır?”

“A niçin olacak? Senin üstüne evlenmek istemiştir. Bakmıştır ki bir günahın, bir kusurun yok. Evin içinde pervane gibi dönüyorsun. Seni kötölemek için bunu yapmıştır. A onlar öyledir. Azıcık aylıkları kabardı mı, ilk işleri evliliği düşünmek olur, cepleri şıkırdadıkça eski karıları gözlerine çirkin görünmeye başlar. En iyisi benim Hacı değil mi? Ta kaç sene evvel İzmir’deki halasından yirmi lira miras yediği zaman üstüme evlenmeye kalktıydı...”

“Sonra sen nasıl vazgeçirttin?”

“Nasıl vazgeçirteceğim? Hemen o parayla evi tamir ettirdim. O gün bugündür Hacı’nın elinde çok para bulundurmam. Birkaç parası olduğunu anlayınca hemen bir masraf kapısı açarım... İnan olsun kocan Rıfkı evlenmeyi kurmuştur da bu işi yapmıştır. Ya sen, alık karı! Sıkıntıyı çektin çektin, kocana

para biriktirttin, bilmez miyim? Onun aylığı elli kuruşken eti kasap dükkânlarında koklardınız. Ayda mayısta evinize ancak birtakım dertli ciğer girerdi, her sabah imaretten çorba getirtir, içine bol tuzu, biberi basardınız, o kaynar çorbayı ağzınız burnunuz haşlana haşlana fodlayla¹⁸ yerdiniz. Evce hiçbirinizin betinde benzinde kan kalmadı, rahmetli görümcen kanlı basurdan gitti, neyse siz yaşadınız. Herifin aylığı iki yüz, üç yüz, dört yüz oldu. Elli daha arttı, hâlâ sofranızdan o fodla, kâsenizden o çorba kalkmadı. Ne oluyorsunuz? Kırk paraya nefis francala¹⁹ gibi ekmek veriyorlar, aldırın bir koyun başı, kaynatın, söğüşünü yiyin, suyuna da koyuca bir çorba yapın, azıcık yüzünüze renk gelsin. Nedir o kuru fasulye! İçinde bir avuç kırmızı biber; yaz, kış o adamı ne yapar kızım? Böyle idare edeceğiz diye yemediniz içmediniz herif aldığı aylığı biriktirdi, aldığı biriktirdi, şimdi çekmecesini doldu, elbette evlenmeye kalkar. Dört yüz elli kuruş bu! Her gün şeker yeseniz bitmez, hani paranızda gözüm olduğu için söylemiyorum.”

“Sahi! Hocahanımcığım sahi! Meğer sen bana dostmuşsun. Şimdiye kadar bana kimse böyle söylemediydi! Herkesler bana, ‘Kocanı idare et; çek, çevir, bucağınızda beş on paranız bulunsun...’ dediler. Kül yedik, hamur dedik; ekimizi kimseye belli etmedik. Aşçı kadınlar, muhacirler arkalarına kadife hırkalar yaptırdılar. Benim sırtım daha öyle şey görmedi.” (Kocasının yazdığı şeyi koynundan çıkarıp Hocahanım’a uzatarak):

“Al şunu; bak, oku; kocam bana neler yazmış... A talih-siz Gülsüm! Dinle dinle, kocanın yazdıklarını kulakçağızınla işit!”

Hocahanım gözlerini kırpıştırma kırpıştırma başlığı süzerek:

18 Eskiden imaretlerden fakirlere, medreselerde talebelere ve görevlilere, yeniçeri ocaklarında askerlere dağıtılan, kepekli undan yapılmış pide şeklinde yassı ekmek (Sarayda ayrıca saraylılar için de yapıldı).

19 Has undan yapılan beyaz, yumuşak ekmek.

“Pa pa pa sakk... Ay kızım, çıkaramıyorum. Orada hücrede gözlüğüm var. Ver bakayım... (Gözlüğü takarak her kelimeyi kesik kesik telaffuz ederek) Pa-sak-lı Gül-Gül-süm.”

Gülsüm çığlıkla:

“Ah anacığım, şimdi orada Gülsüm mü var?”

“Evet yavrum! Ah, o senin hain kocan... Hüda bilir onun yazısı... Ben Rıfkı’nın yazısını tanımaz mıyım hiç? (Yazıları gözlüğe yaklaştırarak) İşte Gülsüm’ün vavına bak. Başı kuş gözü gibi delik... Gülün kefi de Ramazan-ı Şerif mahyalarındaki “Safa geldin”in kefine benziyor.”

Hocahanım’ın bu pür dikkat izahatını can kulağıyla dinleyen Gülsüm:

“Oradaki Gülsüm’ün gözü sakat mı anacığım? Öyleyse o ben değilim.”

“Sakat değil, delikli vavla yazılmış... Kocanın yazısı öyledir. Hep yazdığı vavların başlarını güve yemiş gibidir.”

“Allah aşkına saklama Hocahanımcığım. Şimdi oradaki Gülsüm ben miyim?”

Nefise Hanım bütün ciddiyetiyle:

“İşte sana kefiyle vavıyla ispat ediyorum. Niçin gizleyeyim?”

Gülsüm kendine has bir makamla ağlaya ağlaya:

“Böyle kocanın yazdığı vavın da gözü kör olsun, kendinin de... (Eliyle sinisini göstererek) Ah, burama bir ateş yapıştı, a dostlar!”

Hacıbaba dirhem dirhem kestirdiği uykudan yine gözlemini açarak:

“Acıklı bir şey mi var? Ne bağışıyorsunuz?”

O aralık içeriye mırıl mırıl Sarman girer. Nefise maşayı alıp fırlatarak:

“Gidi seni sürünesi maymun seni! Pastırmamı öyle takımıyla Sarıkçılara yedirdin de şimdi için rahat etti mi? Al bakayım...”

Gülsüm:

“Anacığım, şimdi Sarman’ı bırak. Şunu bana anlat...”

“Sarman’ı nasıl bırakayım? Bizim iki günlük nafakamızı götürdü. Onun umurunda mı? Karnı acıkınca gider, bir deliğin başında bekler, işini uydurur. Biz ne yapalım? Daha bak-kala pastırmanın borcunu vermedik.”

Hocahanım gönülsüzce yazılara bir göz gezdirerek, “Kızım Gülsüm, beni şimdi nafile zorlama. Öfkeden zihnim pek karışık... Ne okuduğumu anlayabileceğim ne de sana anlatabileceğim. Bunu şimdi bana bırakır gidersin. Ben zihnimi topladıktan sonra şöyle dikkatli bir süzerim. Kocan ne haltlar yemişse sana yarın yahut öbür gün anlatırım. Mümkün değil şimdi zihnime bir şey girmiyor...”

Gülsüm, aldığı sözü beklemekten başka çare olmadığını görerek çekildi, evine gitti.

TUHAF BİR DOLANDIRICILIK

Nefise Hanım'ın "hoca" unvanına bakıp da kendisini öğretmen zannedenler aldanırlar. Harekeli yazıları hecele-ye kekeleye biraz çıkarır. Âşık Garip türünden taş basması hikâyelerin bazıları ezberinde gibidir. Bu malumat ve hafızasında tuttuğu şeylerin yardımıyla gazete filan okumaya yeltenir ama okumaya uğraştığı cümlelerin hemen yüzde doksanı benzetme, yakıştırıp da uydurma sözlerdir. Mesela bir gazetede "Karnaval" kelimesini görse derhal 'kar'ın önüne bir 'l' ilave eder, 'naval'ın 'L'sini 'R'ye çevirmede hiç sakınca görmez. Bu kelimeyi "Karı ne var?" şeklinde okuyuverir. Bu eksik, gülünç, uydurma okuyuşuyla büsbütün kara cahil olan komşu kadınlara malumatfuruşluk eder. Mahallede âdetta allame geçinir. Bu hocalık sıfatı Nefise'nin ilminden, üstünlüğünden ziyade püfçülüğünden²⁰ kinayedir. Baş ağrısına, sızıya, kulunca, sıtmaya okur. Püfçülük etmek isteyenlerin ağızlarına tükürerek sanatını icra etmeye izin verir. Konuya komşuya kurşun döker. Bazı sevda illetlerine püf eder. Şirinlik muskası verir. Fakat bu tarafı biraz gizlidir. Ücreti de kulunç muskası gibi değildir, pahalıcadır. Birbiri içine girmiş iki eşkenar üçgen çizer; fırıldak gibi bir şekil meydana gelir. İçerisine L, M, S ve uzun kafları yazar. Şeklin ortasını bir takım rakamlarla doldurur. Kargacıklar burgacıklar ve çivi yazısına benzer bir şeyler resmeder. Bunun adı "Süleyman

20 Üfürükçü. Para veya hediye karşılığında hastaları iyileştirmek, karı koca ve sevda ilişkilerini düzenlemek, kayıpları haber vermek gibi hususlara çare bulma iddiasında olan, kendisine başvuran saf kimseleri okuyan, ilâçlar tertipeden, muska yazan düzenbaz kimse.

Mührü”dür, her şeye iyidir. Fakat yarı belden aşağıda olan âdi hastalıklar için kullanılamaz. Yedi kat muşambaya sarıldıktan sonra bu muskanın takılma şekli de tuhaftır: Deniz kenarına gidilecek, kıbleye karşı durulacak, ağrıyan uzvun üzerine muska asılacak, arkaya bakılmadan geri dönülecek. Yolda bir bildiğe tesadüf edilip de “Nereden geliyorsun?” sorusu gelirse “Derya kenarına vardım, derdimi suya attım, muskamı taktım, geliyorum” cevabı verilecek.

Muhabbet muskalarının tılsım şekilleri bütün bütün başka: Gündüzden Hocahanım’a okunulacak, o gece yine nefeslenmiş şekerle hazırlanmış şerbet içilecek, akşamla yatsı arasında döşeğe girilecek. Muska baş yastığının altına konularak sağ tarafa yatılacak, mânâ âleminde her ne görülürse sabahleyin Hocahanım’a anlatılacak. Hoca kadın bu rüyadan müşterinin vergisine, servetine nazaran uzun ya da kısa ah-kâm çıkaracak, zavallı safdili yolabildiği kadar yolacak...

Nefise böyle baş ağrısına okumadan başlayarak muhabbet muskaları hazırlamaya kadar sanatında ilerleme ve yatkınlık göstermişti. Lâkin namı hayli senedir bulunduğu mahallenin hududunu pek aşamıyordu. Bir sanatın erbabı ne kadar çoğalırsa o işten edilecek kâr o ölçüde bölüneceğinden, Nuruosmaniye, Çarşıkapısı gibi işlek mahallerde birçok püfçü Hacıbabaların türemesi, böyle Nefise Hanım türünden evinde sanatını icra eden yerli üfürükçüleri kesata uğratmıştı.

Zihninde halledilecek bir zorluğu, kalbinde bir dileği bulunanlar sokaktan, caddeden geçerken, av düşürmek için kurulmuş örümcek ağıları gibi pencerelerine türlü garip şekillerde vefkler,²¹ Süleyman Mühürleri yapıştırılmış üfürükçü dükkânlarını görerek haydi oralara dalıyorlar, Nefise Hanım gibi ücra mahallelerdekiileri aramak zahmetine pek gerek kalmıyor. İhtiyaçları olanlar için İstanbul kaldırımlarında bakla, iskambil falından tutunuz da divitleri²² bellerinde, çekmece-

21 Bir kimsenin isteğine uygun olarak ayet, dua ve harflerle belli şekillerde yazılmış muska.

22 Eskiden belde taşınan, madenden bazen gümüşten yapılan bir nevi yazı takımı.

leri önlerinde remmal²³ efendilere kadar falcılığın her çeşidi hazır. Onluğu yahut kuruşu toka et, o söylesin sen dinle... Hava tüfekleriyle bir atışı on paraya olan nişancı dükkânları gibi sözler hedefe isabet etse de on paraya, etmese de... Asıl maksat müşterilerin ne geçmişinde, ne geleceğinde... O, onluğun veya kuruşun başında... Bu emirde falcının, remmalın baklalara, iskambillere yahut kâğıt üzerine çektiği çiziklere bakarak ve kırk dereden su getirerek yumurtladığı bin manalı incilere şaşmaktan ziyade lisanımızın en sade beyan tarzından haberi olmayan bu Hintli, Mağripli heriflerin yarı anlaşılır garip cümleleriyle saf kalpli ahaliyi kandırarak maişet temininde başarılı oluşlarına şaşmalıdır. Bunların içinde öyle dil bilmezleri, öyle lisan düşkünleri var ki nispet edilse Beyazıt'ta bakırcıların üst tarafında oturan bal rengi yeldirmeli, şakağı ladenli şişman falcı onların yanında zamanın edebiyatçısı gibi kalır.

Zavallı Nefise, kurşun dökmek, korku damarına, ağrıya sızıya okumakla karın doyuramıyordu. Muhabbet muskalarına gelince, o mahalledeki kızlar, delikanlılar birbirleriyle gönül alıp vermekte Hocahanım'ın üfürüğünün aracılığına muhtaç görünmüyorlardı. Hariçten, uzaktan gelenler de ender oluyordu. Son zamanlarda Hocahanım'ın geçimi o kadar daraldı ki, (Sadberk) Sabbek isimindeki yetişkin kızını bir konağa beslemeliğe vermeye mecbur oldu. Kocası Hacı bir iş güç sahibi değildi, karısı kazanır o yerdi. Ekmek, peynir, pastırma, sucuk ne bulurlarsa onunla yetinerek, işte öyle geçinip gidiyorlardı. Fakat Hocahanım'ın eline şaşkın bir av düşerse biçareyi o kadar insafsızca yoldardı ki kıpkızıl kalmayınca kadar bırakmazdı. "Dostluk kantarla, alışveriş miskalle" atasözü Nefise Hanım'ın hareket düsturu edindiği bilgece sözlerden olduğu için o gün Gülsüm'ün gösterdiği hikâyeyi besbedava okuyuvermedi. "Bu bende kalsın da iyice süzeyim, ne olduğunu sonra sana haber veririm," demesi, onu menfaatlenme vesilesi yapmak için vakit kazanmak maksadına

23 Remil yoluyla gelecekte haber veren falcı, remilci.

yönelikti. Yoksa bir gece değil, kırk gece süzse doğru anlam çıkarması mümkün değildi.

O gece Hocahanım, o bırakılan şeyi ne süzdü, ne de ele-di, hatta eline bile almadı. Çünkü o harekesiz satırları oku-yamayacağını biliyordu. Fakat Gülsüm'ü kandırıp tuzağına düşürmek için hazırlanması gereken şeytanlığın bahanesini hazırladı. O geceyi üzüntüler içinde geçiren Gülsüm, duru-mu anlamak için sabahleyin erkenden Nefise Hanım'ın evine kendini dar atarak sordu:

“Hocahanımcığım, meraktan çatlıyorum. O masalı bizim-ki mi yazmış? O Gülsüm ben miyim? Karısını ne diye kötü-lemiş? Çabuk söyle...”

“(Üzgün bir şekilde) Zavallı Gülsüm, sana dün söyleme-dim mi? Masalı kocan Rıfkı Efendi yazmış. Ben söylediğimde yanılır mıyım hiç? Dediğim noktası noktasına geldi çıktı. Evet, kocan yazmış, bunun böyle olduğuna beş parmağımı basarım. Fakat kızım, sen şimdi işi meydana vurma, gizli tut, kocanın niyeti bozuk. O evlenmek üzere... Sözü kesmiş, işi pişirmiş, içim sana acıdı. Düşündüm, taşındım. Şu Gülsüm'e bir analık edeyim dedim. İyi Saatte Olsunlar, onlarla görüştüm.”

Gülsüm, Hocahanım'ın iki eline sarılıp şapır şapır öpe-rek:

“Görüştün mü anacığım? Ne diyorlar? İyi Saatte Olsun-lar, onlar da Gülsüm'e acıyorlar mı?”

“Acıyorlar, acıyorlar.”

“Hay ömürlerine bereket. Eksik olmasınlar... Lâkin Hoca-hanımcığım, kocam nerede evleniyor? Kimi alıyor?”

“Dur, her şeyin yolu erkânı var, sırasıyla hepsini anlarsın. Acele etme.”

“(Ağlayarak) Benim ne kabahatim varmış? Kocam üstü-me niçin evleniyormuş?”

“Senin hiçbir kabahatin yok. Kocan para biriktirmiş, çekmecesini doldurmuş. Onun için evleniyor. İnsanın bol parası olunca bir kürkü varken bir daha almaz mı? İşte bu da öyle.”

“Parası pek çok muymuş? Ne kadar biriktirmiş?”

“Tam yüz seksen beş mecrediye...”

“Hay gözünün bebeği sönüp de sürünesi herif... Geçen gün bir mecrediye ver de ayağıma bir terlik, oğlana da bir hırkalık alayım diye o kadar yalvardım. Param yok dedi, seksen yemin etti. (Ayağını kaldırıp yırtık terliğini göstererek) Bak, evde bu, taşlıkta bu, komşuda, yabanlık, gündelik hep bu terlik. Bana yazık değil mi? Tabanımdan soğuk işliyor, sancılara uğruyorum...”

“Kızım, sende kabahat. Al paraları da güzel güzel giyin kuşan...”

“Vermiyor, nasıl alayım ayol?”

“Nasıl vermiyor? Sen istemenin yolunu bilmiyorsun. Kendini naza çek, dirhem dirhem sat, akça pakça genç kadınsın, yüzünü gözünü biraz derle topla, sözlerini yapmamak için birer bahane bul; herifi üz, yalvart. Bak o zaman sana avuç avuç mecrediye vermeye nasıl mecbur olur!”

“Bu dediklerin geçti Hocahanım. Öncesinde gerekti. Biz herifle işte bildiğin gibi alıştık. Bundan sonra nazlanırsam dinler mi?”

“Öyleyse kabahatini bil de kocam üstüme evleniyor diye hiç yırtılma, çırpınma...”

“Bu yüz seksen beş mecrediyeyi nereye saklamış?”

“Önce bedestene²⁴ götürmüş. Sonra düğün masrafları için oradan almış.”

“Ay, evleniyor mu? Düğüne başlanmış mı?”

24 İçinde kıymetli eşya, antika, mücevher vb. şeyler satılan üstü kapalı çarşı.

“Aa... Alık karı, deminden beri sana söylediğim lafları nerene dinliyorsun? Sözü kesmiş, işi bitirmiş diye bar bar bağıyorum...”

Gülsüm acıklı acıklı haykırıp Hocahanım’ın ayaklarına kapanarak:

“Nefiseciğim, ne olursa senden olur! İyi Saatte Olsunlar’a bu düğünü bozdurtamaz mısın?”

“A kız, benim de uğraştığım ne için ya? Bozdurmaya uğraşıyorum...”

“Aman kulun, kölen olayım Nefise... Vakit geçirmeden hemen işe başla...”

“Mümkün olsa bu gece bozdururum...”

“Mümkün olsa ne demek? Mümkün değil mi?”

“Hâlinizi vaktinizi biliyorum kızım, ben senden kendim için on para almam. Neye alayım? Böyle sevaplı bir iş için kırk yıllık komşumdan ücret mi alacağım? Fakat yavrum, ufak tefek adaklar var, onlar verilmeyince işe başlanılmaz.”

“Onlar neyse söyle. Ne yapıp yapar, bulur buluşturur veririm. Ben herifi çok severim, üstüme evlenirse sonra aşkından çıldırırım. Söyle, söyle ne kadar para lazım? Bu ufak tefek adaklar on on beş kuruşla olmaz mı?”

“Aa! On on beş kuruşla olsa ağzımı açıp da sana para lafı bile etmem...”

“Canım, ne kadar gider?”

“Ufak tefek dediğime bakma, çokça gider kızım. “Davet” yapacağım. Seninkinin gömleğini tütsüye koyacağım.”

“Bunlar, çok mu yerler, içerler?”

“(İçerleyerek) Kız sus, onları insanlara benzetme... İyi Saatte Olsunlar’a en âdi bir davet beş altı liradan aşağıya olmaz...”

“A Hocahanımcığım, kendimi satsam o kadar para bulamam. Kaç kişi davet edeceksin? Sofrayı nereye kuracaksın? Biz oğlanı mektebe başlattığımız gün iki yüz kuruşla bütün mahalleliyi doyurduk. Senin perilerin ne kadar boğazlarına düşkünmüşler.”

“(Hiddetle) Kız sus, öyle bilir bilmez söylenme... Başımı derde mi uğratacaksın? Bu akçenin içinden kendime on para alacaksam on türlü yara çıkarayım. A! İyilik yüzünden bazen insan maraza uğrarmış. İşte bu iş de öyle... Kocan evlenecekse benim neme lazım? Varsın evlensin. Allah dirlik düzenlik versin.”

“Ayaklarını öpeyim Hocahanım, öyle söyleme. Herif evlenirse benim hâlîm ne olur? Bunca seneden sonra sıcak aşım soğuk su mu katılsın? Cahilliğime ver. Ayıp değil ya, bilmiyorum, ondan bundan bazen perileri davet lafları işitiyorum, ama kaç kişi gelirler, ne yerler, sevdikleri yemekler hangileridir, bunlara nasıl sofraya kurulur? Bilmiyorum.”

“İşi öyle pek derin karıştırma... Onları davet için tütsü yakmak lazım. Amber²⁵ yakacağım, amberin dirhemi kaç olduğunu, bir davette ne kadar yakıldığını bilir misin?”

“Ne bileyim?”

“En aşağıdan dört yüz kuruşluk amber gider. Bana inanzmazsan git, kendin al...”

“A, niçin inanmayacağım Hocahanım!”

“Öyleyse evvela sen şu dört yüz kuruşun yolunu bul. Öte tarafını da ondan sonra düşünelim...”

“Benim için, fukaradır, dört yüz kuruşluk amber yakamaz desen olmaz mı?”

“Onlara böyle şey söylenir mi ayol... Aman çılgın karı, git başımdan. Başka bir hoca bul da derdini ona anlat...”

25 Kolay eriyen, bal mumu kıvamında, yandığı zaman parlak bir alev çıkaran, çok güzel kokulu nesne.

Gölsüm ümitsizliğinden iki avucuyla yüzünü kapayarak oturduğu yerde sallana sallana:

“Ah, ben dört yüz kuruşu nerede bulayım?”

“Hiç satılacak bir şeyin yok mu?”

“Var... Ufağım tefeğim var ama evden anam, kaynanam, kocam duyarlarsa bana ne derler?”

“Mal senin değil mi? Onlar ne karıştır? Hem ne var ne yok anlamak için her gün gelip de senin sandığını sepetini karıştıracak değiller ya? Satarsın da onlara haber vermeyiverirsin... Kolay satılacak nen var, söyle bakayım?”

“İki tane gümüş bileziğim var. Vaktiyle beş meciidiyeye almıştık...”

“A kız, onlar ne tutacak? Haydi bugün tutsun tutsun da üç meciidiye tutsun... Dört yüz olmak için altmışın üzerine daha çok para eklemek lazım! Şöyle iyice bir düşün bakayım... Para eder daha nen var?”

“(Derin derin düşünerek) Bilmem... İki tane akik yüzüğüm var...”

“Mal diye haber verdiği şeylere bak! Onlar ne edecek? O kırkar paralık yüzükleri geç... Şöyle sandığını, dolabını, kocanın çekmecesini gözünün önüne getir de etrafıca bir düşün bakayım... Öyle akik yüzüklen, bileziklen iş bitmez...”

Gölsüm düşünür, düşünür... Birdenbire pahada ağır bir mal keşfettiğini ima eden bir tavırla Hocahanım'ın boynuna sarılarak:

“Var, var! Daha var...”

“Ne var?”

“Gümüşlü kemerim var!”

“Kaça almıştınız?”

“Bilmem, kızlığımda onu bana babam almıştı.”

“Epey ağırca mı?”

“Ağırca... Kullandığım zaman belim ağrır...”

“Haydi beş mecrediye de onu sayalım...”

“A! Fazla eder Hocahanımcığim...”

“Canım neme lazım! Fazla ederse fazlası senin... Daha daha düşün...”

Zavallı Gülsüm yutkuna yutkuna düşünür. Fakat böyle aceleyle yükte hafif pahada ağır başka bir şey bulamaz... Hocahanım, düşünmekte Gülsüm’ü pek yalnız bırakmaz. Birdenbire sorar:

“Kız hani senin kumru göğsü, yanardöner canfesten²⁶ paçalığın²⁷ vardı, ne oldu o?”

“Duruyor...”

“Onu da satsak olmaz mı?”

“Aa, paçalığım ayol... Düğünümün yadigârı... Onu kıyıp da nasıl satayım?”

“Hay alık hay... Kocan üstüne evlendikten sonra o elbiseyi giyip de kimin karşısında salınacaksın?”

“Aa, öyle ya! Bak aklım var mı? Kocamı elimden kaçırmayayım da bana paçalık da o, kemer de o, para da o değil mi?”

“Paçalığın acaba ne eder?”

“Bilmem...”

“Vaktiyle kaçta çıktıydı?”

“İyi aklımda kalmadı ama galiba iki yüz elliye, üç yüz elliye doğru olacak...”

26 Parlak, ince iki renkli gibi görünen ipekli kumaş.

27 Düğünden sonra yapılan paça ziyâfetinde gelinin giyeceği elbise, paça günü elbisesi.

“Eski biçim, tek etekli değil mi? Kaç senedir sandıkta dura dura buruşmuş, sandık lekesi de olmuştur. Zenneciler²⁸ şimdi ona çok para vermezler. Haydi onu da yüz kuruş tutalım...”

Gülsüm dalgın dalgın:

“Hepsini hesapla bakalım, ne tutuyor? Dört yüzü dolduruyor mu?”

“Altmış kuruş bilezikler, beş mecidiye kemer, beş de paçalık, hepsi iki yüz altmış kuruş tutuyor. Dört, beş yüz olma-ya hayli para lazım... Daha düşün kızım düşün. Kocan elden gitmeden iyice düşün. Sonra dövünürsün ha... Sana yedilik yapmadılar mıydı?”

“Yapmadılardı.”

“Hay vicdansız koca hay! Yüzgörümlüğün ne oldu?”

“Yüzgörümlüğüm küçük bir gül yüzüktü. Bizimki paraca sıkıntıda kaldı, onu birkaç defa rehine koydu, çıkardı. Niha-yet sattı...”

“O senin hakkındı, niçin sattırdın? Gül yüzüğün duraydı, şimdi ne kadar işimize yarardı... Hayırsız kocan, sende bir şey bırakmamış ki... Şöyle elini şakağına koy da adamakıllı bir düşün bakayım... Sandığında, çekmecende, kıyında bu-cağında daha nelerin var? Kocan elden giderse sonra kırk yıl düşünsen, dövünsen akçe etmez...”

Gülsüm hakikaten elini şakağına kor, sandığını sepetini gözü önünden birer birer geçirerek düşünür. Nihayet gözleri parıldayarak:

“Buldum. Buldum ama benim değil, annemin...”

“A, annenin olsun... Ne zararı var? Ana kız arasında teklif mi olur? Nedir o? Küpe mi, saat mi?”

“Ne küpe, ne saat... Doğrudan doğruya para...”

²⁸ Giyim, ev döşeme eşyası satan kimse.

“Kız, paranız varmış da deminden beri niçin söylemiyor-sun? Beni üzüyorsun!”

“Benim değil Hocahanımcıgım, annemin... Bakalım verir mi?”

“Niçin vermesin? Para bulunur ama kızına bir daha Rıfkı gibi koca bulunmaz. Kaç kuruş? Çabuk söyle...”

“Tam dokuz mecrediye... Üç senede biriktirdi, bir beze bağladı, iki düğüm yaptı, sonra o çıkını bir keseye koydu. O kesenin ağzını da düğümledi, tekrar keseyi de başka bir beze koydu, üzerine üç dört düğüm vurdu, sandığın dibine attı. Ölümlük dirimlik diye saklıyor. İki üç mecrediyesini ver diye kaç kere yalvardım, mümkün değil vermiyor, hastalık sağlık bizim içindir, hasta olunca hekim, hoca parası edecek elimizde bir mecrediye bulunmuyor diyor...”

“A, işte iyi ya! Bu da hoca parası kızım... Zevkimize se-famıza harcatmayacağız. Eyüp’e giderek türbe bahçesinde kuzu yiyip salıncak sallanmayacağız ya? İki yüz altmış ku-ruş, dokuz mecrediye daha, dur bakalım ne etti? İki yüz alt-mışın üzerine dokuzun beş mecrediyesini koyduğumuz gibi üç yüz altmış eder. Geriye ne kalır? Dokuzdan beş eksilince (Parmaklarıyla sayarak) dokuzdan bir çıktı, sekiz kaldı. Se-kizden de bir çıktı. Yedi kaldı. Yediden de bir çıktı, altı kaldı, altıdan bir çıktı, beş kaldı. Beşten bir çıktı. Dört kaldı. Tam dört mecrediye kalır. Beş mecrediyemiz yüz eder. Yüzden tam on, yirmi kuruş eksilirse seksen kalır...”

Hocahanım, bir hayli uğraşarak saydığı o eşyalar satılır, Gülsüm’ün annesinin sandığı dibindeki dokuz düğüm altın-da, fakir bir ailenin uğrayabileceği bütün kazalara, belalara karşılık olarak üç senedir uyumakta olan o dokuz mecrediye-nin de uygun biçimde aşırılmasında başarı elde edilirse, pa-ranın toplam miktarı dört yüz kırk kuruşa erişeceğini on par-mağıyla belki on defa hesaplayarak meydana koydu. “Dört yüz kırk kuruş.” Hocahanım bu toplamı üç dört defa tekrar etti. Azlığını ima ederek dudaklarını büke büke:

“Yetişmez ki...”

Gülsüm ümitsizliğinden kıpkırmızı kızarak:

“Niçin yetişmiyor Nefise Hanım? Dört yüz kırk kuruş az para mı?”

“Gözlerini aç aça dört yüz kırk kuruş deme öyle! Kızım, cahilsin, aklın ermiyor. İyi Saatte Olsunlar’dan mal sakınılır mı? Gücenirlerse sonra yirmi lira da harcasan davetine gelmezler...”

Gülsüm ağlayarak:

“Ben onlardan sakındığım için söylemiyorum. Allah gönlümü biliyor ya! Fakat yok anacığım, yok... Yok da onun için... Sen annemin dokuz mecdiyesini de hesaba katıyorsun. Bakalım kendisi vermeye razı olur mu?”

“Sen anana şimdi hiçbir şey söylemezsin, sandığa bir anahtar filan uydurursun. Parayı oradan alırsın. Zaten üç senedir sandık dibinde öyle kapalı duruyormuş. Anana bir lüzumu olmamış, o parayla kocanı kurtarırız. Sonra anan duysa duysun, ne diyecek? Rıfkı’yı elden kaçırmamış olduğu için paranın gittiğine üzülmez, vallahi sevinir. Bize bir de Allah razı olsun der... Fakat iş orada değil... Bu para elvermez. Benim satacak bir şeyim olsa komşu hatırı bu, ne olur? Götürür satar, işini bitiriveririm... Yok ki... Aa, iyi aklıma geldi. Ananın şalı! Kız, ananın şalı! Hani beline bağlardı, o eski şal... Ne oldu?”

“(İçini çekerek) Onu çoktan sattık Hocahanım...”

“Vah, vah... Canım, böyle günlerinizi niçin düşünmediniz?”

“Hocahanım, siz bir daha baştan hesaplayınız bakalım...”

“A karı, dört yüz kırk kuruşun döne döne nesini hesaplayayım? Hem bakalım o kemerlere, bileziklere, entarilere bizim burada tahmin ettiğimiz fiyatları çarşıda verecekler mi? Bakalım evdeki pazar çarşıya uyacak mı?”

“Ayaklarını öpeyim anacığım. O fiyatları verilmiş gibi farz et de bu davet için daha ne lazım? Onu hesapla...”

“Ben dört yüz kuruşluktan aşağı tütsü yakamam... Çünkü gücenirler. Sonra gelmeyiverirler. O birkaç yüz kuruşun da heba olmuş olur. Bak ben sana her şeyin doğrusunu söylüyorum.”

“(Boğulur gibi bir üzüntüyle) Peki, dört yüz kuruşluk tütsü yakacaksın... Ondan sonra ne lazım?”

“Yedi okka şeker...”

“Tatlı mı yapacaksın? Yedi okka şeker çok değil mi? Sokaktan hazır ekmek kadayıfı, baklava alsak olmaz mı?”

“Hayır, tatlı yapacak değilim. Şerbetlik kırmızı şeker alacağım. Şerbet yapacağım. Bahçedeki büyük incir ağcının altına dökeceğim.”

“Haydi, bir mediciyelik şeker diyelim... Daha ne lazım?”

“Bensiz düz siyah horozla iki tavuk...”

“Bir horozla iki tavuğu kaçaya verirler?”

“Bensizler pahalıdır. Tavukçu onları özel ayırır. Onar kuruştan aşağıya alamayız.”

“Yirmi kuruş şeker, onar da tavuklar, ne etti?”

“(Parmağıyla hesaplayarak) Elli...”

“Ah, yüreğim hazan yaprağı gibi titriyor. Daha ne lazım?”

“Yedi dolaptan yedi çekirdek fare pisliği toplayacaksın, yedi komşunun havanında döveceksin. Yedi çeşmeden yedişer damla su alacak, o siyah tozu yoğuracaksın...”

Gülsüm sevinerek:

“Oh, bu bedava... Öyle ya fare pisliği de parayla olmaz ya?”

“Kız dur, acele etme... Bu hamur yedi fırında pişecek...”

“Fırıncılar koca tepsi böreği altmış paraya pişiriyorlar... (Eliyle göstererek) Bu şu kadarcık fare pisliği... On paraya pişirirler. Ey, sonra?”

“Sonra bu hamur yedi terazide tartılarak yedi bölüğe ayrılacak... Her bölümü bir çeyrek mecdiyeyle bir arada ufak çıkınlara bağlanacak. Sabahleyin gün doğmadan yedi köşe başına bırakılacak...”

“Çeyrek koymasak da kırkar para koysak olmaz mı?”

“Olmaz. En fakircesi çeyrektir. Mecdiye koysan olur... Lira daha iyi uyar... Fakat çeyrek mecdiyeden aşağısı olmaz...”

Gülsüm ümitsizce:

“Bu fare pisliği işin içine karıştırılmasa da olur zannedirim... İyi Saatte Olsunlar öyle şeyi ne yapacaklar? O sokaklardan sabahleyin en erken geçenler bu çıkınları toplarlar. O mundar şeyleri atarlar, çeyrekleri gönül rahatlığıyla harcarlar...”

“Bende kabahat ki sana her şeyi böyle bir bir söylüyorum. O fare pisliğinin özelliğini sen sonra görürsün, onlar kocanın alacağı öteki karıyı, yani sana ortak olacak kadını çirkin göstermek içindir.”

“Çıkınlara beraber sarılan çeyrekler ne içindir?”

“Elinin körü içindir... Adaksız iş olur mu kız?”

“Dört yüz kuruşluk tütsü... Yirmi kuruşluk şerbet... Otuz kuruşluk horoz tavuk, şerbeti güle güle içsinler, tavukları afiyetle yesinler. Bunlara o kadar kızmıyorum. Lâkin o fare pisliğiyle bir araya bağlanan çeyreklerle doğrusu içim yanıyor.”

“Haydi kızım, haydi işine... Böyle ileri geri sözlerle kendini de beni de İyi Saatte Olsunlar’ın hışmına uğratacaksın...”

“Ne yapayım anacığım? Tütsüden tut da ta tavuklara kadar hesap uyuyor. İlla bu fare pisliklerine para kalmıyor... Şimdi bunun için işimiz bozulacak. Kocam evlenecek mi? (Başparmağının tımağını dişine takıp çıtlatarak) İşte artık bir param yok. Ne satacak var, ne alacak var...”

Bir müddet sessizlikle geçer. Birbirlerinin yüzüne derin derin bakışmaktalarken Hocahanım bir kahkaha kopartarak:

“Aa postal,²⁹ niçin yok! Hani oğlanın nazar takımı? “Maşallah”lı altını...”

Hocahanım’ın bu son keşfi üzerine hiddetten Gülsüm’ün yüzü gelincik gibi ateşli bir renge girer. Deminden beri zihnini işgal edip de sakladığı, varlığını bildirmek istemediği nazar takımının Nefise tarafından böyle keşfediliverdiğine çok kızar ama İyi Saatte Olsunlar’dan mal saklanılıyor mu? Onlardan gizlemek mümkün olsa bile Hocahanım’ın hırslı bakışından kurtarmak mümkün oluyor mu? Karı eliyle koymuş gibi Gülsüm’ün sandıklarındaki eşyayı biliyor. Güya Rıfkı Efendi ailesinin iflas defterini düzenliyormuş gibi her malın asıl fiyatını soruyor, sonra yüzde kırk elli indirimle pazar satışına çıkarıyor...

Bin mücadele, bin hesapla davet masrafları, satılacak eşya tutarıyla denk getirilir. Artık durum bu sayılan şeylerin bir bohçaya koyularak evden çıkarılmasına, bir de on düğüm altındaki dokuz meci diyenin sandıktan aşırılmasına kalır... Hoca Nefise Hanım’ın dediğine göre o para şimdilik gizlice alınacak, güveysinin evlenmekten kurtarılmasına harcandığı için sonra, bu hırsızlığa Gülsüm’ün anası, “Allah razı olsun, iyi ettiniz de parayı sandıktan aldınız, Rıfkı’yı kurtardınız,” diyecek!

Hocahanım işi bir kere bu neticeye getirdikten sonra hemen durumun aciliyetiyle der ki:

29 Yararsız, niteliksiz, değersiz anlamında kullanılan aşağılama sözü.

“Haydi, kızım Gülsüm, eve koş, bileziklerini, kemerini, oğlanın nazar takımını bir çıkına koy, paçalığınla beraber hepsini bir bohçaya sıkıca bağla, dokuz mecdidiyeyi de kimse sezdirmeden al, gel. Buradan çıkalım, beraber çarşıya gidelim, satılacak şeyleri satalım, alınacakları alalım, hatırına bir şey gelmesin. Ne aldığımızı, ne verdiğimiz hep gözlerle gör, böyle işte vakit geçirmeye gelmez. Bugün akşamdan seni tütsüleyeyim, okunmuş şeker vereyim, onu şerbet yap, yatarken iç. Daha söyleyeceğim şeyleri tarifim gibi yerine getir. Bu gece mümkünse kocanla bir odada yatma, ayrı bir yere çekil. Gece rüyada kocanı, ortağın olacak karıyı, düğün yapılacak evi, ayrıntısıyla hep görürsün. O eşyaları satmakla, parayı sandıktan almakla ne kadar isabetli bir iş yaptığımızı o zaman anlar, elimi ayağımı şapır şapır öpersin. Ben de bu gece daveti yaparım... Düğünün önünü alırız. Hatta düğün kurulmuş olsa bile kocana evlenmek nasip olmaz. Fakat yavrum, kocana, anana, kaynanana hiçbir şey sezdirmeye gelmez. Sakın ha, sonra çarpılır, kuyu çıkığına döneriz.”

“(Şaşkınlıkla) Kocam evleneceğini masalda haber veriyor da biz sanki niçin saklayalım?”

“O evleneceğini pek üstü kapalı haber veriyor, onu yalnız ben anlayabilirim. Bana türlü şey sorup durma öyle, bu gece rüyada hepsini göreceksin...”

“Kocamı elden çıkarmamak için her şeyi anlamak istiyorum.”

“Sen işi bana havale et. Pek öyle ince eleyip sık dokuma...”

“Pekâlâ, bildiğin gibi olsun.”

Bu karar üzerine Gülsüm evine gider, paçalığını, bileziklerini, kemerini, oğlunun nazar takımını bir bohçaya kor.

Kaynanası zaten kötürüm, yerinden kalkıp da evin içinde olanı biteni göremez, oğlu Vefa mektepte bulunur. Kendi anesini de, “Kötürümü ben beklerim. Haydi anacığım, komşu

Sabire Hanım’a git de iki çift laf edersin, için açılır...” diye evden savar. Annesinin, sandığın anahtarını nereye sakladığını Gülsüm bildiğinden, gider orta kattaki odada kerevetle³⁰ ot minderin arasında duran anahtarı alır, sandığı açar, çıkını çıkarır, koynuna koyar, kaynanasının; “Kuzum Gülsüm, oğlanın yemişinden biraz kuru üzümle leblebi varsa getir...” diye haykırmasına hiç kulak vermeden sokağa çıkar. Soluğu Nefise Hanım’ın evinde alır. Bir gün evvel kalçam incindi, aşık kemiğim çıktı diye bar bar bağırان karıyı çarşaflanmış, hazır bir hâlde bulur.

Sokağa çıkarlar, doğru çarşıya, mezat³¹ yerine giderler. Bohçadaki eşyayı beş aşağı üç yukarı satarlar. Elde edilen miktara malum dokuz meci diyeyi de ilave ederler. Hocahanım, Gülsüm’ün gözü önünde tam dört yüz kuruşluk akamber alır. Gülsüm öyle ufak tefek kırıntılara bu kadar para verildiğine hayret eder. Horozu, tavukları, şekeri o gün hep alırlar. Ertesi gün Hocahanım’ın amberciye giderek bir meci diyesini herife terk etmek üzere üç yüz seksen kuruşu geri aldığından Gülsüm’ün haberi olmadığı için usta bir göz bağlayıcı gibi böyle her şeyi gözü önünde alan Nefise Hanım’ın iyi niyetinden, yardımının doğruluğundan artık hiç şüphe etmez.

Nefise Hanım o akşam Gülsüm’ü okur, üfler, şerbetlik şeker, başı altına konacak bir muska verir. Daha bir takım garip nasihatlerle uykuya yatırır... Ertesi gün Gülsüm, Nefise’nin evine koşar. Hoca kadın somurtkan bir suratla sorar:

“Kızım, bu gece rüyanda ne gördün?”

“Birtakım münasebetsiz, sıkıntılı şeyler...”

“Gördüklerini tarif edemez misin?”

“Korkuyorum...”

“Niçin?”

30 Tahtadan yapılmış minder ve şilte konarak oturulan veya yatılan yüksek sedir.

31 Alıcıların toplu olarak bulunduğu bir yerde arttırma yoluyla yapılan satış.

“Çünkü bizimki, kemerimi, paçalığımı, bileziklerimi, ço-
cuğun nazar takımını sattığımı, annemin sandığından para
çaldığımı haber almış!”

Hocahanım büyük bir telaşla:

“Kız sahiden mi haber almış?”

“Hayır rüyada...”

“Öyle söylesene ya! Sonra?”

“Sanki hep bunları duymuş... Bir sopa yakalamış, üstü-
me yürüyor. Ben kaçayım derken haydi ayağım kayıveriyor,
merdivenden taşlığa kadar yuvarlanıyorum... Arkamdan he-
men yetişiyor. Basıyor sopayı... Ben dayak yerken kaynanam
o kadar hoşlanıyor, o kadar gülüyor ki bütün üstünü başını,
pöstekisini kirletiyor...”

“Sonra ne oluyor?”

“Kocamdan yediğim dayaktan sonra kalkıyorum, kayna-
namın üstünü başını soyuyorum... Sıkıntı içinde kalıyorum.
Derken anam, ‘Utanmaz kahpe, sen benim sandığımdan pa-
ramı çalmışsın. İlahi analık hakkım, emzirdiğim süt helal ol-
masın...’ feryadıyla üstüme hücum ediyor.

Nereye kaçacağını şaşıyorum. Başım açık sokağa fırlar-
ken oğlum Vefa eteklerime sarılarak, ‘Anne, ben nazar takı-
mımı isterim,’ diye avazı çıktığı kadar bağıyor, ağlıyor. Bu
hâller arasında bir de uyanıyorum ki kan terlere batmışım.”

Hocahanım çatık bir yüzle:

“Kızım sen içine şüphe getirmişsin, ötekiler bu gece beni
de biraz hırpaladılar. ‘Gülsüm gibi özü doğru olmayan bir
kadının işine bizi niçin karıştırıyorsun?’ diye azarladılar.”

“Şüphelenip de ne yaptım anacığım? Paçalığımı verdim,
kemerimi, bileziklerimi...”

Nefise Hanım, Gülsüm’ün sözünü keserek:

“Kız sus... Paçalığım, kemerim diye öyle sayıp dökme, onların gücüne gidiyor.”

Dolandırılan eşyaları dikkate aldıkça türlü azarlamalara uğrayan zavallı Gülsüm, kocasının evliliğine dair kesin bir bilgi almak için bir hafta kadar Hoca Nefise Hanım’ın evine gider, gelir. Her gün başka bir şekilde kandırılır, her akşam rüyaya yatırılır. Ne yazık ki mana âleminde gördüklerinden, yüreğine şifa verecek doğru bir haber meydana çıkmaz. Saf-dil Gülsüm, Nefise’ye şöyle yalvarır:

“Hocahanımcığım, işte rüyamda doğru bir şey göremiyorum, bari sen gördüğünü, bildiğini söyle, meraktan kurtulayım.”

Nefise kaşlarını çatarak:

“Bana izin yok. İlla sen kendin göreceksin. İçine şüphe getirme. Özünü doğrult görürsün.”

Bir müddet de öyle geçer. Nihayet Gülsüm bir sabah çırpına çırpına gelerek der ki:

“Gördüm Hocahanımcığım, bu gece gördüm. Kocam evleniyor. Yerebatan taraflarında bir eve güvey girmeye hazırlanıyor. Ağlaya ağlaya uyandım. Hatta bizimki o hain herif, ‘Gülsüm, ne oluyorsun?’ diye sordu, dayanamayıp hepsini söyleyecektim. Fakat senin tembihin aklıma geldi. İyi Saatte Olsunlar’ı gücendirmemek için bir şey söylemedim, sancım tuttu dedim.”

“Söylemediğine iyi etmişsin kızım... Sonra işin bozulurdu. Evet, bana da öyle ayan oldu...”

“Sana da öyle ayan olduysa artık vakit geçirmeye gelmez, nasıl bozulacaksa şu düğünü bozalım...”

“Yok... Bu iş öyle aceleye gelmez. Senin, benim dediğimiz olmayacak, onların dediği olacak.”

Hocahanım o kuruntu evliliği, düğünü daima belirsiz bir şekilde bırakarak işin tamamıyla ortaya çıkmasının iki yüz

kuruşun harcanmasına bağlı olduğunu, kalbine hiç şüphe getirmeden bu parayı da hazır bulundurması gerektiğini Gülsüm'e anlatır, evinden yine öteberi çaldırır, sattırır. İliklerini emercesine zavallı kadını iki yüz kuruş daha vurur. Bu son vurgundan sonra Nefise'nin verdiği tuhaf haber şu olur:

“Yerebatan'da mı, Çukurbostan'da mı, Çukurhamam'da mı, yoksa Çukurçeşme'de mi? İşte böyle çukur bir mahallede kocan bu hafta evleniyor...”

“İyi Saatte Olsunlar bu düğünü bozmayacaklar mı?”

“Bozacaklar, fakat acele etme... İşi bana bırak...”

Gülsüm evine gider. Artık kocasının her hâline, tavrına, sözüne dikkat eder. Gerçekten kocasının evleneceğini ima eden bazı belirtilere tesadüf eyler gibi olur. Kocasını ne harekette bulursa Gülsüm onu, herifin evlenmek üzere bulunmasına işaret olarak kabul eder, bu zanlarını gitgide bunaltıcı bir hakikat hâline sokar. Nihayet Hocahanım'a koşarak:

“Nefise, kocam elden gidiyor. Düğünü İyi Saatte Olsunlar'a bozdurtacaksan bozdurt... Hafta başına üç gün kaldı. Dayanamıyorum. Onlar bozmayacaklarsa müsaade etsinler, ben bozdurtacağım...”

“Sakın ha! Kendi başına işe kalkışma, sonra üstümüze uğratırsın...”

“Öyleyse sen bozdurtacaksan bozdurt... Artık vakit kalmadı...”

“Aa... Her şeyin yolu erkânı var. Hoppadak olur mu? İçine misk³² karıştırıp bolca bir şerbet daha yapmak lazım. En aşağıdan yüz kuruş eder...”

Gülsüm dövünerek:

“Yüz kuruş değil ya, artık yüz para bile bulamam.”

32 Asya dağlarında yaşayan bir ceylan cinsinin erkeğinde karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.

“A kız, bu kadar para harcandı. Yüzdük yüzdük de kuyruğuna geldik... Şimdi yüz kuruş için bu iş geri mi kalsın?”

“Bulamam, Hocahanım bulamam... Mümkün değil... Satacak bir şeyimiz kalmadı. Konudan komşudan hırsızlık mı edeyim?”

“Neye hırsızlık edeceksin? Koca evde yüz kuruş edecek bir şey kalmadı mı?”

“Kalmadı... Mutfaktan leğen, kazan mı çalayım?”

“Ananın saati ne oldu?”

“Duruyor... Babamdan yadigâr bir gümüş saat. Annem onu hiç yanından ayırmaz. Gündüz koynunda gece baş yastığının altında durur.”

“Bir yolunu bul, aliver. Evdir bu... Gelen giden çok olur. Kimin aldığı belli olmaz ki... Senden şüphelenmek kimsenin aklına gelmez...”

Uzun mücadelelerden sonra saati aşırıya Gülsüm razı olur. Evine gider. Anasının etrafında dört döner. Bu hırsızlığı gündüz vakti yapmakta başarılı olamaz, geceyi bekler. Gece annesi uykudayken elini yastığının altına sokar, tam çalacağı esnada kadın uyanır, yastığının altını niçin karıştırdığını kızına sorar: “Bizimkinin saati durmuş, onu düzeltmek için senin saate bakmaya geldim” cevabını verir. Gülsüm odadan çıkar, para edecek bir şey bulmak maksadıyla mutfığa varıncaya kadar evin her tarafını dolaşır, fakat bir şey bulamaz. Son ümitsizliğiyle annesinin odasına bir daha başvurur. Saati çalarken bu defa da yakayı ele verir. Hırsızlık niyetini belli etmemek için annesine karşı bu hareketini birkaç yolla açıklamaya kalkar. Fakat kadıncağız, kızının tavır ve davranışlarındaki gariplikten, heyecanından şüphelenerek Gülsüm’ü bileğinden yakalar, “Kız, senin hâlinde bir tuhafılık var, ne oluyorsun? Hiç böyle gece yarısı gelip de yastığının altını karıştırdığın yoktu. Hem bu gece bu ikinci gelişin...” sorusunu sorunca Gülsüm şaşalar.

Kaç zamandır derdini açmak için bir sırdaş arayıp da Hocahanım'ın tehdit belası buna mâni ola ola zavallı kadına son derece bir dolgunluk hâli gelmiş olduğundan artık ne sır saklamaya ne de gözyaşını tutmaya takat getiremeyerek bir gözyaşı seliyle dayanamayıp annesinin kucağına atılarak, "Ah anacığım, anacığım... Kaç zamandır ben ne çekiyorum, başıma gelenleri bilmiyorsun. Bizimki üstüme evleniyor. İyi Saatte Olsunlar'a bu düğünü bozdurtmak için bu evden çalılıp götürmediğim şey kalmadı." feryadıyla macerayı başından sonuna anlatır. Annesi neye uğradığını bilemez. Hemen gidip damadını uyandırarak bir güzel azarlamak ister. Fakat Hocahanım'ın kesin tembihi, kendi izni olmaksızın bu sırrın vaktinden evvel ifşa edilmemesinin önemini ısrarlı bir şekilde açıklayarak kadını bu fikrinden vazgeçirir. Gülsüm söyler, ağlar. Hikâye tam üç çıkın içindeki düğümlerle tılsımlı dokuz meci diyenin sandıktan çalındığı ayrıntısına gelince annesi de artık gözyaşlarını tutamaz. Söyleşirler, ağlaşırlar. Annesini kendinden fazla teselliye muhtaç gören Gülsüm nihayet der ki:

"Anneciğim, artık ne söylemek para eder, ne de ağlamak... İyi Saatte Olsunlar'a verdiğimizizi verdik. Şimdi iş yüz kuruşa kaldı. Bu fedakârlığı da edebilecek miyiz? Bu uğura saatini de feda ediyor musun?"

"Dokuz meci diyenin üstüne bir de babandan hatıra kalan kırk yıllık saati veremem. Ben adakları hep İyi Saatte Olsunlar'ın isteyişlerine benzetemiyorum. Bu işin içinde Hoca Nefise Hanım'ın da arsızlığı var zannederim."

"Aman anneciğim, içine şüphe getirme, sonra işimiz bozulur."

"Bu saati de versek, yine bunun üzerine Nefise Hanım'ın yüz kuruş daha istemeyeceğine emin misin?"

"Bilmem..."

"İşte bunu anlamalı."

Ertesi gün Gülsüm, Hocahanım'a gider. Saati getirdikten sonra başka masrafların ortaya çıkma ihtimali olup olmadığını sorar. Nefise Hanım bu muhtemel masrafların kapısını bir türlü kapamak istemeyerek, "Buna dair kesinkes bir söz söyleyemem ki..." cevabını verir. Gülsüm bu haberi gizlice anasına getirir. Perşembeye, yani yapılacağı ihbar edilen düğüne de iki gün kalır. Ana kız o gece hiç uyumazlar. Anası der ki, "Kızım, aklını başına topla. Kocanın hâlinde ben hiç evlenmeye hazırlık alameti görmüyorum. Azıcık sabret. Eğer bu cuma gecesi kocan her zamanki gibi buraya gelirse bu işin sırf yalan olduğu meydana çıkar. Hocahanım'ın hilesi anlaşılır."

Gülsüm 'se dövüne dövüne, "Ya gelmeyiverirse? O zaman bana olur mu olanlar? Böyle bile bile herifi kendi keyfine bırakalım da gitsin güvey mi girsin?"

Annesi, kızını sabır ve dikkatli davranmaya davet için çok uğraşır. Lâkin başa çıkamaz. Ya o yüz kuruşu bulup buluşturarak Hocahanım'a götürüp vermek yahut etkili olacak bir diğer yolla düğünün ertelenmesine teşebbüs etmek hususunda Gülsüm ter ter tepinir.

Üç senede biriktirdiği dokuz mecidiyenin bir türlü acısını unutamayan kadın hiddetle kızına der ki:

"Kalk çarşafın. Önüme düş bakayım. Eğer bu evlenme oyununun aslı faslı varsa, kimseye on para vermeden ben düğünü bugün bozarım."

"Nasıl olur anneciğim? Sonra Hocahanım'ı, dolayısıyla ötekileri gücendiriveririz."

"Onlar benim dokuz mecidiyemi aldıkları vakit gücenip gücenmeyeceğimi düşündüler mi?"

"Onlarla şaka olmaz anneciğim..."

"Sen çarşafın önüme düş. Ben kimseyle şakalaşacak değilim. Dosdoğru bir iş göreceğim."

Bu sefer Gülsüm, annesini fazla hiddetlendirmekten korkar. Çaresiz çarşaflanır. Sokağa çıkarlar. Hoca Nefise Hanım'ın demek yeri olarak karışık bir surette haber verdiği çukur mahallelerinin cümlesini dolaşmak üzere Yerebatan'dan başlayarak Çukurbostan, Çukurçeşme, Çukurhamam mahallelerini birer birer gezerler. Her gittikleri mahallenin bekçisini bularak önlerindeki perşembeye o mahallede düğün olup olmadığını sorarlar. Bu dört mahalleden yalnız Çukurçeşme'nin bekçisi o hafta yapılmak için hazırlığı görülen yalnız bir düğün olduğunu haber verir. Gerdeğin olacağı o evi bekçiden haber alırlar.

Hocahanım'ın keşfinin gerçekliğine ana kız hayrette kalırlar. Meraktan, heyecandan Gülsüm'ün eli ayağı titrer. Neyse yine bin gayretle yürür. Haber aldıkları düğün evine kadar giderler, kapıyı çalarlar. İçeri girer girmez, daha taşlıkta Gülsüm düşer bayılıverir. Evdekiler neye uğradıklarını bilemezler. Düğün hazırlığına, dikişine yardım etmek için konudan komşudan genç, ihtiyar birtakım kadınlar oraya gelmiş olduklarından ev kalabalıkça bulunur. Kimi elinden dikişini, kimi bıçkısını, kimi nakışını, kimi ütüsünü bırakarak taşlıkta bayılan bu yabancı kadının başına üşüşürler. Her taraftan sollar yağar. Gülsüm'ün anası bar bar bağırarak:

“Ne olacak hanımlar? Galiba haftaya düğününüz var? Fakat niçin iyice araştırıp sormazsınız? Size damat olacak herif evli... (Eliyle Gülsüm'ü göstererek) İşte karısı... Bir de nur topu gibi oğlan var. Onu da evde bıraktık...”

Orta yaşlı, yemenisi oyalı bir hanım:

“Bu düğün için ayın son çarşambasında söz kesildi. Bir gün geriye bırakın, bu işte bir uğursuzluk olacak dedim, kimselelere söz anlatamadım...”

Şişmanca bir hanım merdivenin son basamağına oturup alnından nohut tanesi gibi ter dökerek:

“Ne bilelim a kardeş? Güvey olacak o herifin mahallesinden yedi komşuya sorduk. Hepsi iyi hâline şahadet ettiler, ergendir dediler...”

Gülsüm'ün anası:

“Ah o komşularımız! Hepsi yere geçsin. Bize gazezlerine size yanlış söylemişler... En iyisi Nefise değil mi? Bu düğünü bize haber vermek için tam bin kuruşa yakın paramızı aldı...”

Bir Habeş kadın telaşla ortaya çıkarak:

“Kız anası bayıldı. Eczacıya haber gönderin... Bir doktor gelsin... Zavallı kadının fena çarpıntısı kalktı...”

Şal örneği hırkalı bir hanım:

“A, bayılmaz mı? Âleme kepaze oldular gitti. Yarın çarşamba, öbür gün perşembe... Bu kadar hazırlık... Bu iş ne olacak şimdi?”

Merdivenden paldır küldür pembe entarili bir hizmetçi kız inerek:

“Büyük hanım emrediyor. Güveyin burada çamaşır bohçası, daha nesi varsa hepsi şimdi geri gitsin diyor...”

Diğer bir ses:

“Beyefendiye haber... Mehmet hemen daireye koşsun.”

Başka bir ses:

“Gelin hanım nerede ayol? O zavallı ne yapıyor? Nereyse bulun. Belki zavallı kendini pencereden filan atıverir, dikkat edin...”

Üşüme bahanesiyle gençlerin birinden ödünç alarak omzuna dantelli gümüşî pelerin örtmüş, kısa boylu bir kocakarı, nezle gibi bir sesle:

“Gelin yukarıda... Hani onu süslemek için tutulan madam yok mu? İşte onun karşısında... Önlerine kutu kutu beyaz tozlar, merhemler koymuşlar. Bunların, Frenkçesi kreme mi, karalama mı ne karın ağrısıysa işte birer adları var. O süsçü baş bağlayıcı madam işe üç gün öncesinden başladı. Süsçü mü,

pansumancı mı, o karı nasıl şey bilmem? Kızın yüzünü biraz temizleyiniz diye madama söyledim. Ellerini böyle sallaya sallaya reddetti. Alafrangada yüz yolmak ayıpmış... Aman varınlara dinlemesinler... Zaten yapıştırma yok, bilmem ne yok, şimdiki gelinler hiçbir şeye benzemiyorlar ki... Yalnız yüzlerinde yarım okka kakavara³³ ile toz...”

Kucağında memede çocukla gezinen bir taze, bu çenesi düşük kocakarıya hitaben:

“Aman Sabire Hanım, şimdi o sözlerin sırası mı? Evin içini görmüyor musun, ne hâlde? Altüst oldu! Güvey evliymiş... Bunu karısının üzerine alıyormuş...”

“Evli ise ne yapalım? Ortak üzerine varanların canı yok mu? (Muhatabının kulağına eğilerek yavaşça) Evde kalmış yirmi beş yaşında koskoca kekeme kızı da başka kim alır? Kısmetim çıksın diye gitmediği ne Tezveren Dede kaldı, ne Elekli Dede kaldı! Birkaçına beraber gittim... Bu sene de varamayaydı, artık dama çıkacaktı...”

Yukarıdan çenesi kıvrak diğer bir kocakarı iner. Sabire Hanım, bu yeni gelen hanımnineye:

“Yukarıda gelin ne yapıyor?”

“Ne yapacak? Süsçü kokona badanayı tatil etti. Gelin yüzünü pencereye dönmüş, hazin hazin ağlıyor. Süsçüsü de düşünüyor...”

Böyle her ağızdan bir türlü söz çıkmaktayken ne hâl ise evin erkeği yetiştirdi. Bayılanların ayılmasına uğraşıldı. Zavallı kız babası, Gülsüm Hanım’a bazı sorular sorarak durumun esasını anlamak, incelemek istedi. Fakat ne mümkün? Gülsüm, sorulan tek soruya cevap vermek için ta Rıfkı’ya nasıl vardığından başlayarak gözyaşı tufanı içinde gereksiz ayrıntılara giriyor, meseleyi birtakım kadın tabirleriyle dolu gereksiz sözlerle boğuyor, sözler bir türlü anlaşılmaya uygun

³³ Bir çeşit kozmetik malzemesi.

bir bütünlüğe kavuşamıyordu. Gülsüm'ün annesinden her ne sorulsa alınacak cevap şundan ibaret oluyordu:

“Ben dokuz meci diyeyi sandığa koyduğum zaman, son düğümü bağlarken galiba besmele çekmeyi unutmuşum. İşte onun için meciyeciklerim en sonunda Nefise'nin perilerine kısmet oldu... Ya oğlanın nazar takımı? Altını tam yirmi beş kuruş eksigine bozdurmuşlar... Bugün biz sizi bulamayaydık, kül oluyorduk... Nefise bizi arkamızdaki gömleğe varınca-ya kadar soyacaktı. (Koynundan saatini çıkarıp göstererek) Kocamın yadigârı gündüz koynumda, gece baş yastığının altında durur. Dikiş kaldı,³⁴ bu saat de gidiyordu. Ya kızın paçalığını hiç sormayınız. Kalpakçılarbaşı'ndan Andonaki'den, hani sokak başındaki o geyikli dükkândan aldık. Arşını on beşe mi, on altıya mı? İşte öyle, işte öyle bir şey... Kumru göğsü, mum gibi yanardöner... Sekiz dokuz sene evveli... O zaman öyle geçiverdi. Dantelası, atlası, kurdelası, düğmesi, astarı, falanı filanı hep bizden, dişsiz Katina'ya bir avuç para verdik diktirdik. Karı dişsizdir ama dikişine uyar yoktur. Makinede çıtır çıtır üzerine hiç el vurulmamış gibi öyle temiz dikti. Ya cuma günü kıza ne de yaraştıydı... Ne açtıydı hanım... Bu canım elbiseyi kaç verseler beğenirsiniz? Seksen üçe mi ne? O savatlı³⁵ bilezikler, kemerler hep gitti. Ah, kız da, ben de içler acısı olduk...”

Ev sahibi böyle laf fırtınası içinde kalarak sorduğu soruya açık bir cevap almakta başarılı olamayınca, o ümitsizlikle yine Gülsüm'e hitap etmekte çaresiz kalıyor, bu sefer Rıfkı'nın karısından dinlediği hikâyeye teranesi şöyle başlıyordu:

“O gece şerbeti içtim. Muskayı başımın altına koydum.”
Ve saire ve saire...

Zavallı kız babası, saatlerce uğraşarak Gülsüm'le annesinin konuyla ilgisiz, alakasız, belki manasız sözleri içinden

34 Az kaldı, anlamında.

35 Gümüş üzerine çizilmiş bir desenin, çelik kalemle kalem işi tarzında oyulduktan sonra aynı isimdeki (savat) bir sıvının kalemle hazırlanmış oyuk yerlere doldurulmasıyla yapılan süsleme, gümüş üzerine bu yolla yapılan siyah nakış.

maceranın aslını biraz anlayabildi. Selamsız sabahsız evden içeri girerek daha taşlıkta bayılan bu şaşkın kadınları temin, tatmin için dedi ki:

“Hanımlar, nafile telaş ediyorsunuz. Bu işte büyük bir yanlışlık var. Nafile yere hem kendiniz üzüldünüz hem de bizim evin halkını fena heyecanlara düşürdünüz. Ben size ne sorarsam ona cevap veriniz. Fazla sözün lüzumu yok. (Gülsüm’ün annesine hitaben) Hanım, sen bu taze kadının annesi misin?”

“Evet...”

“Sözlerime sen cevap ver, kızın sussun. Pek laf kalabalığı oluyor. Birbirimizi anlayamıyoruz. Fakat şunu da rica ederim ki o dokuz mecdiyeyi artık bahse katma. Nefise Hanım mı almış, perilere mi vermiş? Orası bize lazım değil. Şimdi sözlerime iyi dikkat et. Evleniyor diye telaşa düştüğünüz adam kim bakayım?”

“Kızımın kocası, benim de güveyim... Evleniyor diye Hoca Nefise Hanım’ın...”

“(Telaşla) Kızının kocası, senin de güveyin... İşte orada dur. Lafı budaklandırma... Güveyinin ismi nedir?”

“Rıfkı Efendi... Babasının evladı yaşamazmış, bu beşincisi mi ne? Evvela babası oğlunun adını Yaşar koymuş... Sonra mahallede çocuklar...”

“Suuus, hanım ilerleme rica ederim. Sorduğum soruda kal. Sizin Rıfkı Efendi esnaf mıdır, kâtiplerden midir?”

“Esnaf değildir, kâtiplerden de değildir. Kaleme gider...”

“Hangi kaleme?”

“Ben o kalemin adını daima unuturum. (Gülsüm’e hitaben) Kız, ne kalemiydi o?”

“Koçan kalemi!”

“Hangi dairenin koçan kalemi?”

“A... Şey... Hangi dairenin olacak? Kapısının üstünde koca tahta var.”

“Hangi semtte bu daire?”

“Canım, Aksaray’dan tramvaya bin... Beyazıt’ta in. Dön geri. Sonra orada bir sokak var, geceleri iki keçeli gazlar ya-nıyor...”

“(.....) dairesinde mi?”

“Ha ha, işte orada.”

“Şimdi gördünüz mü bir kere hatanızı? Evvela benim kızımı alacak zatın ismi Rıfkı değil, Salim... İkinci olarak bizimkinin memuriyet yeri büsbütün başka... Kendisi henüz yirmi iki yaşından fazla yok. Hem de ergen... Bu zatla sizin Rıfkı Efendi arasında tam bir farklılık var.”

Henüz aylarak aklını biraz başına toplamış olan kız anası öteden haykırıp:

“Aa, beyefendi, adı Rıfkı olsun Salim olsun, ne olursa olsun... Ben o adama artık kız vermem. Bu ne kadar karışık iş? Hocahanımlar, periler, paçalıklar, çıkın içinde mecidiyeler, tütsüler... Bu kadar laf karıştıktan sonra ben o herife kız mı veririm? Elbise bohçasını filan zaten eksiksiz gönderdim.”

Efendi hiddetle haykırarak:

“Vesselam... Hanginize laf anlatacağım? Karılar, beni çıldırtacak mısınız? Bize gelecek adamın ismi başka, memuriyeti başka, her hâl ve şanı başka... Bir hocahanım bilmem ne halt etmiş, bu kadın dokuz mecidiyesini çaldırmış, öteki paçalığını kaptırmışsa, bize güvey olacak zatta ne kabahat var? O zavallının bu tuhafılıklardan hiç haberi yok. Rıfkı Efendi’nin evleneceğini karısı rüyasında görmüşse, bize gelecek zata bundan bir mesuliyet icap eder mi?”

Kız anası:

“Efendi, ben şunu bunu bilmem. Kız yukarıda hasırların üzerinde uzanmış ‘Evliymiş, ben o herifi istemem.’ diye güvem güvem güveriyor.³⁶ Her şeyden evvel bana evlat lazım.”

Zavallı adam kadınlardan hiçbirine söz anlatmanın mümkün olmadığını görerek:

“Allah müstahakkınızı versin. Ne yaparsanız yapınız,” diye öfkeyle sokağa fırlar.

36 Morarıyor

3

ÇARDAKLI BAKICI

Bu tuhaf evlilik durumunun artık saklanmasına imkân kalmaz. O akşam Rıfkı Efendi her zamanki gibi hizmet ettiği yerden evine dönünce karısını, kayınvalidesini köpürmüş, galeyana gelmiş bir hâlde bulur. O ana kadar cereyan eden olaylardan, masaldan, hikâyeden tamamen habersiz olan ve zihninde ailesinin geçimini sağlamak için çalışmakatan başka bir düşüncesi bulunmayan o masum adam, yemiş çıkını elinde, ekmeği koltuğunda, her zamanki gibi gelir, kapıyı çalarak evinden içeri girer. Merdiven başından koparılan bir acı kahkaha kulaklarını tırmalar. Başını kaldırır bakar ki karısı Gülsüm, ağlamaktan şişmiş, kızarmış, morarmış yüzüyle gülüyor. Uzun süren bir asabiyetle vücudu sarsıla sarsıla kahkahalar salıveriyor. Karısının bu hâlini gören Rıfkı şaşırır. Zavallının aklına başka şeyler gelir. Alık alık sağına soluna bakınıp vaziyeti izah edecek diğer bir yüz ararken orta odadan kaynanası başını uzatarak keskin, alaylı bir sesle, “Buyurunuz bakalım Salim Beyefendi!” deyince zavallı Rıfkı bütün bütün şaşalar. “Salim Beyefendi kim? Bu akşam evdeki kadınlara ne olmuş? Acaba girdiğim ev, evim değil mi?” şaşkınlığıyla etrafına bakındığı esnada mangal üzerinde tencere kaynar gibi kesintisiz fıkırtılar içinde göğsü kabarıp inen Gülsüm der ki:

“A, sahi, Salim Beyefendi buyurunuz... Ooohhh! İyi Saatte Olsunlar’a yedirdiğim paralar afiyet olsun. Öyle adını değiştirmek değil a, ne yapsan nafîle... Gittik, bulduk, düğünü bozduk ya! Adını değiştirmiştin, yaşını küçültmüştün,

daireni başka türlü söylemişsin... Bu hilelerin para etti mi? Nefiseciğim eksik olmasın, İyi Saatte Olsunlar’a bolca şerbet yaptı ama gönderdiğin çamaşır bohçasını da, ağırlığını da başına attırdı! Yüz seksen beş meciddiyeyi nerene sakladın bakayım? Oradan kovuldun, kabul olunmadın da yine eski karına mı geldin?”

Bu saçma sözlere muhatap olan Rıfkı şaşırdıkça şaşıyor, hayretten hayrete düşüyordu. Yukarı çıktı. O şaşkınlıkla annesinin odasına girdi. Zavallı kötürüm karı da koparılan o kahkahalardan, işitilen sözlerden bir şey anlayamadığından hayretle etrafına bakınıp bakınıp:

“Salim Bey kim? Misafir mi geldi? İyi Saatte Olsunlar’a bolca şerbetler içirmişsiniz de bir bardak bana yok mu a utanmazlar? Kaç gündür içim yanıyor...”

İhtiyar kadın bu soruları beş on defa tekrar etti. Cevap veren bulunmadığını görünce avazı çıktığı kadar:

“Onlar nasıl laflar öyle? Bana da anlatın” feryadıyla haykırınca Gülsüm de aynı avazla:

“Anlayacaksın da ne olacak? Bir karış boyun mu uzayacak? Senin anlayacağın, oğlun evleniyormuş...”

Kocakarı pöstekisi üzerinde sarsıla sarsıla gülerek:

“Oğlum evleniyor muymuş? Bir ana için evladının ikinci mürüvvetini görmek birinciden daha tatlı olurmuş diyorlar. Ooohhh... Evlensin evlensin. İkinci gelinimi de göreyim.”

“İkinci gelinin kadar kafana taş düşsün, e mi!”

Bu ikinci evliliğe Zübeyde Hanım şiddetli bir memnuniyetle gülüp kendini salıverdikten sonra o akşam gafletle unutulurak kendi yanına bırakılmış olan yemiş mendiline ıkılaya sıkılaya uzandı. Çıkını çekti. Artık birinci gelinini de unuttu, ikincisini de... Çıkından eline ne geçerse kabuğuyla indiriyordu. O sırada odaya Vefa geldi. Çocuk da annesiyle babası

arasındaki mücadeleye hiç kulak vermeden çıkına yanaştı. Kocakarı mendili kucağına almış, Vefa'nın saldırısından kurtarmak için yemişlerin üzerine âdeta iki kat eğilerek can-siperane bir savunmada bulunuyor, oğlan şiddetli hamlelerle elini saldırarak elma, armut ne yakalayabilirse alıyor, onu yiyinceye kadar kadınınne torun arasında geçici bir sakinlik hüküm sürüyor, çocuğun elindeki bitince yine o hamleler, yine o gayretli savunmalar başlıyordu. Onlar böyle meşgulken beri taraftaki kavga ayyuka çıkıyordu. Rıfkı Efendi karısıyla kayınvalidesinin birtakım sitemli ve aşağılıarcasına kelimelerle kendine anlattıkları feci komik hikâyeyi dinledi, dinledi. Biraz ayakları suya erdi. Olayın garipliğini anladı. Artık kendini zapt edemez bir hâle gelip:

“Durun ben size masalı, evlenmeyi, böyle evi soyarcasına öteberi çalarak Nefise Hanım'a götürmeyi öğreteyim...” diye azarlayarak odunluğa iner. Bir meşe sopasıyla yukarı çıkar, ne taraflarına rast gelirse karısına da kaynanasına da yerleştireceği sırada oğlu Vefa çılgık çılgılığa eteklerine yapışarak, “Babacığım, bak. Hanımınnem boğuluyor. Ham bir muşmulayı çiğnemedен yuttu.” diye bağırınca gerçekten bakarlar ki, gözleri büyümüş, yüzü morarmış, boynu uzamış kocakarı kıkır kıkır kıkırdayıp duruyor. Hemen su yetiştirirler. Semiz hâle getirmek için tuğla parçaları yutturulan hindilere yapıldığı gibi boğazını sıvaya sıvaya muşmulayı mideye indirirler, hanımnineyi hayata döndürürler.

Rıfkı Efendi, anasını muşmuladan kurtardıktan sonra saf-dil karısıyla kayınvalidesine odunla bir iki defa hızlıca vurur. Kesik kesik feryatla zavallılar birer tarafa düşerler. Kendi so-kağa fırlar. Doğru Nefise Hanım'ın evine...

Kıvrıldıkları yerlerde odunun acısıyla ana kız inledikçe kötürüm karı tüm neşesiyle kahkahaları salıverir. Salıverdiği yalnız kahkahadan ibaret olsa neyse ne...

Gülsüm hiddetle kaynanasına:

“Haminne gülme öyle... İşte sana yemin, gelip temizlemem. Kir içinde üç gün yatarsın...

Kocakarı kahkahaları kesmeyerek:

“Gelip temizleme... Neme lazım. Ben sizin ana kız, nasıl büyücü karılar olduğunuzu çoktan biliyorum. O hoca karıya gide gele beni böyle kötürüm ettiniz. Ben şimdi yerinden kımıldamayacak yaşta bir karı mıyım? Bu illetimi ebeye muayene ettirdiğim zaman, ‘Hanım senin her tarafın sağlam, kocaya var-san doğurursun,’ dedi. Öyle ya, koca ekmeği meydan ekmeği, kocam ölünce hemen birine varsaydım, şimdi ben de evimin kadını olurdum. Yemiş çıkınları doğruca odama gelirdi.

Gülsüm:

“Haminne bak saçın kaç renge girmiş. Böyle acayip laflar söylemeye utanmıyor musun? Artık senin kocaya varacak hâlin var mı?”

Kocakarı:

“Paçalığını bitpazarında mezada verip de kocana büyü yapmaya sen utanmıyor musun? Ben de bir hoca bulsam, şu belimi okutacağım... Azıcık ağırlarım geçsin, bacaklarıma kuvvet gelsin hele, biraz ayağa kalkayım. Görücü gezip oğlumu kendi elimle evlendireceğim. Oğlum senin layığın mı? Sıska karı... Bir kere git de aynaya bak. Oğlumu kıskanmaktan neye dönmüşsün... Hırtlamba³⁷ suratlı...”

Gülsüm’ün validesi:

“Sus oradan kirli kukla, sen lafa ne karışıyorsun? İşte çıkın önünde duruyor. Hazır yemişler elindeyken patlayıncaya kadar tıkın...”

Kocakarı bir elma yakalayıp kabuğuyla ısırarak:

“Tıkınırım elbette... Tıkınırım elbette... Oğlumun malı değil mi, tıkınırım... Size ne el karıları. Oğluma bir sözle

³⁷ Perişan, derbeder kılıklı kimse.

yakın, bir sözle uzaksınız. Ben de rüyasını gördüm. Oğlum kızını boşayacak... Şöyle fıstık gibi on altı yaşında bir kız alacak...”

Gülsüm anasına hitaben konuşmayı sürdürdü:

“Anne sus, bu karının çenesini açtırma... Şimdi onu bırak, beni dinle... Rüyada gördüklerim bütün çıkıyor. İşte sopaları yedik. Fakat bizimki öyle elinde odun, hiddetle sokağa çıktı, nereye gitti?”

“Nereye gidecek, Nefise’nin evine...”

“Karıyı döverse...”

“Odunla insan okşanılmaz ya... Dövülür...”

Gerçekten Rıfkı, elinde odunla soluğu Nefise’nin kapısında almıştı. Hocahanım, Gülsüm’e ettiği iltifatı, güler yüzle karşılamayı kocasına göstermede ihtiyatlı davranarak kapıyı açmadı. Lakin Rıfkı Efendi sokakta o kadar bağırdı çağırdı ki, bütün mahalleli oraya birikti. Sarıkçıların evinden birkaç başörtülü kadın kafesleri sürdüler. Şamatanın çoğalmasıyla çılgılık çılgılığa Rıfkı’ya yardıma giriştiler...

O gürültünün ertesi günü Rıfkı Efendi, ilgili makama bir dilekçeyle Hoca Nefise Hanım aleyhine bir dolandırıcılık davası açtı. Muhakemenin ne şekilde gerçekleşeceğini bütün gazeteler aynen naklettiler ve yayımladılar.

Şehrimiz gazetelerinin bu konu hakkındaki aralıksız yazıları, Hoca Nefise Hanım’a zarar vermekten ziyade şöhretinin artmasına yardımcı oldu. Kadınlar arasında şöhreti duyuldukça duyuldu. Kocasından şüphelenen hanımlar birbirine:

“Duydun mu kardeş, Cerrahpaşa taraflarında yaşlı bir kadın hoca varmış. Komşusunun kocasının evleneceğini haber vermiş, kadını göndermiş, düğünü bozdurmuş. Sonra herif Hocahanım’ın aleyhinde dava açmış... Bana Şekibe Hanım anlattı. Kocandan şüpheleniyorsan bir kere bu hocaya baş-

vursan... Sır aramızda kardeşçığım, bizim komşu Vesile Hanım gizlice gitti. Onun kocası pek haşarıdır, bilirsin ya... Herifin Beyoğlu'nda manitası olduğunu, karının ismiyle, evin numarasıyla haber vermiş. A şaştım. Şeytan bana da durma git, beyin hilesini, hurdasını hep o bakıcıdan haber al diyor... Bir mecidiiyeye bakıyormuş. Adına “Çardaklı Bakıcı” diyorlar. Erkeklerinin hâllerini anlamak için gidenler, kocalarına ait ya bir mendil, ya bir gömlek götürüyorlarmış. Her şeyi olduğu gibi tane tane söylüyormuş. Adam, bir mecidiiye nereye gitmez? Hiç olmazsa insan meraktan kurtulur.”

Mahkûmiyetle sonuçlanan muhakemesinden sonra Hoca Nefise Hanım meşhur olmuş, halkın bu karı aleyhindeki ayıplanan dili lisanı âdeta büyük bir reklam yerine geçmişti. Bazı hastalıkların tedavisinde uzmanlığıyla nam salan tabipler gibi Nefise Hanım da karı koca meselelerinde sihri, üfürüğü keskin bir uzman olarak tanındı. Karı koca anlaşmazlığı en yaygın müzmin hastalıklar gibi, her evde az çok varlığını hissettiren bir aile faciası olması sebebiyle müracaat edenlerin çokluğuna dayanarak hastaları numara sırasıyla kabule mecbur olan usta bir tabip muayenehanesini andırır derecede Nefise'nin evi işlemeye başladı.

Cüret gösterdiği dolandırıcılık fiilinin mâkus bir neticesi olarak Nefise'nin sanatınca elde ettiği bu değer, komşuları, sarıkçıları ve diğerlerini şiddetlice kızdırdığından Hocahanım'ın aleyhinde dikkate alınmayacak ayıplamalar başladı. Nefise, komşularının bu kınama ve müdahalelerinden kurtulmak için semtini değiştirmeye mecbur oldu. Edirnekapısı tarafından Cerrahpaşa tarafına taşınarak mahallesini değiştirdi. Bahçe ortasında Marmara'ya nazır bir ev satın aldı. Bahçeye, set üzerine bir çardak yaptırdı. Altını yan minderleriyle döşetti, üstünü yaseminlerle, hanımelleriyle süsledi. İhtiyaç sahiplerinden sıradan olanlarını bu çardağın altına kabul eder, dileklerini dinler, sorularına cevap verirdi. Müracaat edenlerden mühim görülenler ise evde ayrıca bir odaya çıkarılırdı.

Zincirlikuyu, Çingiraklıbostan gibi bu çardak da Nefise Hanım’a bir sembol oldu. Artık “Çardaklı Bakıcı” namıyla şöhret buldu. Çardağın altı her gün dolup dolup boşalıyordu.

Kızı Sabbek’i beslemelikten aldı. Kendine yardımcı edindi. Ana kız her sabah kalkarlar, sürmeler çekinirler, keskin kokular sürünürler. Miskyağcı dükkânları gibi baş ağrısı veren, uzun müddet yanlarında durulsa belki baygınlık getiren sert sert kokular yayarlar.

Al, yeşil, acı sarı renklerinde mevsimine göre elma, vaşak, samur kürkleri, kadife, canfes hırkalar giyerler. Sürmeleri mineli, mücevherli altın saat kordonlarını boyunlarına geçirirler, türlü boncuklar, nazar takımlarıyla karışık elmas iğneleri başlarına dizerler. Boyunlarına, bileklerine, parmaklarına, kehribardan, akikten, adi mavi boncuktan, beşpençeden,³⁸ inciden, altından, sedeften, mercandan, şeytan minaresinden tutunuz da mührelik³⁹ katır boncuğuna kadar dizip sallandırmadıkları tuhaf ziynet kalmazdı.

Nefise; rastık, kına, defne çekirdeği vesaireden oluşan, kendi hazırladığı bir boyayla simsiyah kararttığı saçlarını kuzgun kanadını andırır bir surette kulaklarının yarısını örtecek kadar yüzüne doğru indirir, büyük bir darbuka şeklindeki kafasına oyalı yemeniyle korkunç bir hotoz⁴⁰ kurardı. Yuvarlak etli yüzü, iri yuvarlak gözleri Nefise’ye kadın şekline girmiş kasvet verici bir baykuş siması verdiğinden, kendisiyle baş başa uzunca müddet sohbetle bulunanlara sıkıntılar basardı.

Kızı Sabbek, anasına benzeyen tuvaletine ilave olarak esmer yüzüne çokça düzgün pudra ve çeşitli boyalar kullanır, hele sağ yanağıyla dudağının sonu arasına rastıkla kondurduğu yapma iri bir benin yerini tayin etmekte hemen bir mü-

38 Beşli bir yıldız biçimindeki, derisi dikenli deniz canlısı, beşparmak.

39 Kâğıtları cilalamak, parlak, pürüzsüz ve kolay yazılır duruma getirmek için kullanılan billur veya istiridye kabuğundan yapılmış yuvarlak alet.

40 Eskiden kadınların başlarına giydikleri bir nevi süslü başlık.

hendis kadar maharet gösterirdi. Bu kız, boncukları, incileri, mercanlarıyla annesine olan benzerliğinden başka, o koyuca yüz boyaları, has ve has olmayan püskürme benleriyle, Yeni Camii taraflarında gezinen işveli sokak kadınlarına benzetmekle de başka bir güzelliğe sahipti.

Annesinin üfürükçülükteki kuvvetini bilenler, kızının tuvaletindeki bu itınayı görenler, İyi Saatte Olsunlar'ın gönül okşamaları sayesinde bu kızın yakında zengin bir adamla nikâhlanacağına şüphe göstermezlerdi.

Kendine müracaat eden saf kalpliler üzerinde aptal aldatırcasına bir tesir meydana getirmek için Nefise her sabah böyle çeyiz katırı gibi donanır, her koltuğunda birer hizmetçi, çardağa en olgun tavrıyla öyle inerdi.

Ana kız bakıcılık sanatında çokça değişiklikler yaptılar. Kandırma defterinden artık fare pisliği gibi iğrenç toz ilaçlar ortadan kaldırıldı. Lüzumuna göre şirinlik veya çirkinlik için de bundan sonra hep altınla, hem ağırlık ve itibarı kıymetli ilaçlar kullanılıyor, Nefise Hanım tütsüleri gibi kendisini de âleme dirhem dirhem satıyordu.

Hocahanım'a her müracaat eden yardım almada başarılı olamıyordu. Gelenleri ana kız, dikkatle göz muayenesinden geçiriyorlar, tuzaklarına düşen av, tüyü tüsü çabuk yolunur semiz avlardan değilse, "Ayol senin falın kapalı. Bakmak için bize izin yok. Başka hocaya müracaat et..." diye nazik bir sesle başlarından savıyorlardı. Mesela bir uşak, hizmet ettiği evdeki besleme kıza gönül kaptırmış, ne hâl ise aylığından para artırarak gözünü yummuş, mecidiyeye kıymış... Sevgilisiyle olacak saadet sevdalarına dair bilgi almak merakıyla zavallı cayır cayır yanıyor. Bakıcıya mecidiyeyi veriyor. Ama karşılığında sağlam bir söz almadıkça yakasını bırakmıyor. Akşam geliyor, sabah geliyor. Faldan çıkarılan anlamlar aynen meydana gelmezse adamcağız, hatta bir sene sonra mecidiyeyi geri talepten sıkılmıyor... Böyleleri için

Nefise'nin fal bakma defteri kapalıydı. Bunları “Haydi yavrum, senin falına bakmaya izin yok” sözleriyle defederlerdi.

Nefise'nin bu şöhretinden sonra beslenenler, kibarlaşanlar, o servetle nimetlenenler yalnız ev halkı değildi. Sarman onlardan şişmişti. Artık fırsat düştükçe pastırma çalmak, sadece hayatını devam ettirmeye yarayacak kadar yemek için delik başında fare beklemek gibi fakir kedilerine uygun arsızlıklardan elini çekmişti. Her gün Sarman'ın burnunun ucuna birkaç türlü et yemeği uzatılır, bunlardan beğendiğini yer, yalanarak çekilir gider, yumuşak mindere kıvrılır yatardı.

Nefise Hanım Sarman'a da bir bakıcı kedisi tatlılığını vermek için boynuna mavi boncuklarla karışık türlü ziynet altınları takar, hayvanın kaşlarını rastık, yanaklarını kınayla boyardı.

Yardım isteyenlerden pek safdil olanlar için Sarman bir fal bakma aracı oldu. Hocahanım, kedinin göz bebekleri uzanıp veya yuvarlaklaşmasından türlü ahkâm çıkararak bahçede kumlar üzerinde bıraktığı ayak izlerine kadar birçok mana vererek hayli müşteri savıyordu.

O mahallede bir eve hırsız girer, hayli eşya aşırır. Zabıta, bekçiye epeyce zora sokar. Yapılan soruşturma fayda vermez, hırsız bulunamaz. O ümitsizlikle bir gün mahalle bekçisinin Sarman'a yanaşarak kulağına eğilip de “Hırsızların kim olduğunu bilip de isimlerini haber verirsen sana ciğer alırım.” dediği mahallede herkesçe duyulmuş garip bir olay hükmünü almıştı. Kahveci emrindeki Mustafa'nın, Sarman'ın boy-nundan altın çalmak için elini uzatmaya cesaret ettiği esnada çarpılarak kırk sekiz saat idrarı tutulduğu da bu hayvan hakkındaki en garip rivayetler arasındaydı.

Hacıbaba'ya gelince, bu zavallı uykucu safdil adam, ne evde, ne mahallede Sarman kadar haysiyet ve itibar sahibi değildi. Artık Hacı'nın çenesi düştüğünden, ara sıra mahalle kahvesinde bakıcılığa dair ettiği masumane boşboğazlıklar Nefise'nin canını sıkıyordu.

Yardım isteyenlerden en mühimlerinin falına bizzat Nefise bakar, ikinci derecede bulunanların dileklerini Sabbek inceler, üçüncü derecede olanları da o evde kahyalık hizmetini gören Hoşdem ismindeki bir Habeş kadın idare ederdi.

Hoşdem'in tuvaleti tuhafıkta hanımlarından baskındır. Çünkü bu nazlım, pudra şeklinde gayet açık kavrulmuş, ince çekilmiş kahve kullanmaktan başka altınlardan, boncuklardan oluşan ziynetlerine çingirak da ilave eder. Hoşdem, çingir çingir gezindikçe evin içinde gezinen kadın mıdır, kedi midir, yoksa tasmalı kuzu mudur, fark olunmaz.

Gelen müşterilerin itibar dereceleri şu ölçü üzere tayin edilirdi: Konak arabasıyla gelenlerin isteklerine Nefise baskarken, kira arabasından çıkanlar Sabbek'e aittir. Yaya gelenler Hoşdem'in müşterileridir.

Bir pazartesi günü önemli önemsiz birkaç müşteri savıldıktan sonra kapının önüne mükemmel bir konak arabası geldi durdu. İçinden yüzleri kalın peçelerle örtülü siyah gron⁴¹ çarşafı iki hanım indi. Hemen Sabbek, Hoşdem ve bir iki hizmetçi koşular. Bu birinci sınıf müşterileri gösterdikleri özel saygı merasimiyle yukarıya odaya aldılar. Çarşaflarını çıkarmalarını rica ettiler. Müşteriler yalnız yüzlerini açarak çarşaf vermediler. İkram olunan kahveleri de nazikçe bir özür beyan ederek içmediler. Bu hanımlardan biri tombalakça orta yaşlı, diğeri narin, naif, uzun boylu bir tazeydi.

Müşterileri hemen yirmi dakika kadar beklettikten sonra Nefise, bir koltuğunda Sabbek, diğesinde Hoşdem, garip bir edayla geldi. Kendi mahsus olan koltuğuna oturdu. Ağır ağır (kadın tabirince) düzgün ve güzel konuşarak hâl, hatır sordu. Fakat o ağırlığı, o kibri içinde keskin bir bakışla hanımları süzerek incelemekten geri durmuyordu. Genç hanımın büyük bir üzüntüyle hafif hafif titrediğini gördü. Fakat hiçbir şey görmemiş gibi derhal başka tarafa baktı. Üç dört dakika

41 Eskiden elbise ve ferace yapılan dayanıklı, kalınca, parlak, makbul bir ipekli kumaş çeşidi.

geçti. Müşteriler güya heyecan göstermekten korkuyorlarmış gibi ağız açmaya cesaret edemiyorlar, sorulması gereken soruları Hocahanım'dan beklediklerini ima ederek etrafa tereddütlü bir şekilde bakınıp duruyorlardı.

Nefise için o esnada vakit aynen nakit demekti. Bundan dolayı dört beş dakikanın konuşulmaksızın boşuna geçmesi kendisine büyük bir kayıp olacağını ima eder gibi, “Bir isteğiniz mi var efendim?” sorusunu sordu. Bakıcıya karşı olacak soru ve cevabı vaktiyle aralarında güzelce hazırlamamış olduklarına pişmanlıklarını gösterir bir şekilde sitem edercesine bir tavırla hanımlar birbirleriyle bakıştılar. Taze hanımdaki heyecan belirtileri gittikçe artıyordu. Bu gencin hâlindeki gizlemesi imkânsız üzüntülere bakılırsa meselenin şiddetli bir sevda meselesi olduğunu Nefise anladı. Fakat kadınları açmak için başka alandan söze girişerek, “Bir kaybınız mı, yoksa hastanız mı var?” diye sordu.

Nefise, ümitsizlik ve keder çeşitlerinin bir yüz üzerinde meydana getirdikleri kederlenme şekillerini ve izlerini artık birbirinden ayırt edecek kadar yüz okuma ilmine vâkıf olmuştu. Bir kaybı yahut hastası olanların böyle sorudan önce tiril tiril titremeyeceklerini bilirdi. Evet, bu genç kadını sarsan hastalık, sevda sıtmasıydı. Fakat ne tür bir sevda, nasıl bir muhabbet? Zavallının hâlinde zerre kadar aşüftelik tavrı yoktu. O acıklı titremesi, o şiddetli üzüntüsü esnasında bile ağırbaşlılığını korumaya fevkalade riayet etmesi, gelişigüzel söze başlayıvermemesi, ağır bir aileye mensubiyetini, terbiyesini, hüznü ve sükûnetini gösteriyordu. Bakışlarını yönelttiği noktalara dikilip kalan iri siyah gözlerindeki o derin ümitsizlik manası çoğunlukla kalbinin en derin boşluklarından yaralı kadınlarda, evet, kocalarını ümitsiz bir şiddetle kıskanan, emelleri kırılmış hanımlarda görülür. Genç hanımın zayıf siması, solgunluğu gözlerinin altındaki mavimtırak kavisler, pek çok ıstıraplı geceler geçirdiğini gösteriyordu. Bundan dolayı bu sevgi meşru bir sevgiydi... Fakat Nefise

için sevginin meşrusu ya da meşru olmayanı yoktu; ele geçirdiği insanı Hocahanım'ın tükenmez bir geliri hâline getirecek kadar şiddetli olması kâfiydi.

Nefise'nin sorduğu soruya o mahzun tazenin arkadaşı, tombalakça hanım cevap vererek, “Efendim, ne hastamız var, ne de kaybımız... Biraz başı havalanmış bir genç erkeğimiz var, onun hâline dair bazı şeyler sormak istiyoruz...” dedi.

Nefise Hanım yine yaşlıya hitaben:

“(Taze hanımı göstererek) Bu hanım kızım sizin neniz?”

“Komşumdur efendim. Kendisi gayet sıkılmış, size gelmek istedi, bendeniz de refakat ettim. Fakat af edersiniz Hocahanım, sizin için sormadan her şeyi biliyor dedilerdi...”

“Yalan söylemişler efendim. Arzunuzu, okumadan, İyi Saatte Olsunlar’a sormadan bir şey bilemem. Ben de sizin gibi insanım... İsminizi doğruca söylerseniz, sorunuzu sorarsanız, kendi usulümce size cevabını veririm. Fakat rica ederim, söze hiç yalan katmayınız, benim için boşuna yorgunluk olur. Kendinizi isminizle resminizle haber verirsiniz, cevabı da doğru alırsınız. Falınıza siz mi baktıracaksınız? (Genci göstererek) Yoksa bu hanım mı?”

Müşteri hanımlar isim ve resimleriyle kendilerini bakıcı kadına anlatıvermedeki sakıncanın derecesini belirlemek için sorarcasına birbirleriyle bakiştılar...

Bu tereddütlere bir son vermek için Nefise:

“Efendim, çekinmeyiniz. Burada söylenen sözler âdeta kuyuya atılmış demektir. Buradan laf çıkmaz. Yok, eğer güvenemezseniz bir şey söylemeden çıkıp gidebilirsiniz. Ona da güvenmeyiz. Çünkü her türlüşünü gördük.”

Genç hanım:

“Estağfirullah efendim, güvensizlik değil... Böyle şeylere alışkın değiliz de efendim...”

Nefise birdenbire gözlerini kapadı. Yumruklarını sıkarak gerine gerine homurdanmaya başladı. Karının etrafındaki o boncuklu, mercanlı yardımcısı elleriyle müşterilere susma işareti verdi. Odada Nefise'nin hafif iniltilerinden başka bir ses kalmadı. Yirmi dakika sonra Hocahanım gözlerini açtı. Çatkın bir yüz ve dik bir sesle taze hanıma hitaben:

“Niyet sahibi sizsiniz... Aman, hâlinize acıdım. Çekilir dert mi o? Sabahlara kadar beyiniz için gözyaşı döküyorsunuz. Kocanızı kıskanıyorsunuz. Hakkınız var, bir fahişe eşinizi zapt etmiş... Zavallı delikanlı, büyü içinde sımsıkı bağlı... Gözleri o karıdan başka bir şey görmüyor, vah hanımcığım vah! Ağlanmayacak koca değil ki, boylu poslu, yakışıklı bir delikanlı...”

Sevdasının ümitsizliğiyle tahammülünün son noktasına gelmiş olan o taze hanım için bu kadarcık söz kâfiydi. Zavallı kadın, göstermek istediği her türlü ihtiyata, çekinceye rağmen nefisini zapt etmekte artık başarılı olamayarak bir gözyaşı seliyle kalktı, Hocahanım'ın dizlerine kapandı. Nefise'yi oturduğu koltukta sarsa sarsa ağlıyordu.

Hocahanım, taze müşterisinin yüzünde gördüğü üzüntü ve ümitsizlik belirtilerinden keder ve sevgisinin türünü anlayarak fevkalade bir cesaretle o hatifâne⁴² sözleri savurmuştu. Lâkin tetiği hemen sallapati çekilip hedefe varan bir tüfek gibi sözleri noktası noktasına gidip hakikate çarpmıştı.

Taze hanım, nazik, zayıf, yorgun sesiyle:

“Hocahanım, derdimi anladınız, devasını da elbette bilirsiniz. Aman efendim, merhamet ediniz...”

Nefise debdebeli bir şekilde boncuklu hizmetçilerine odadan çekilmeleri için işaret verdi. Hepsi çingır çingır dışarı çıktılar. Kendi müşterileriyle yalnız kalınca dedi ki:

“Kızım, sen buraya kalbinde şüpheyle geldin. Şu Çardaklı Bakıcı'yı herkes methediyor, bir de ona başvurayım, bakayım ne olur? Ne saçmalayacak göreyim, dedin...”

42 Gaipen gelen bir sesin söylediği şekilde.

Taze hanım kızardı, önüne baktı. Nefise devamla:

“Kızım ayıp değil, cahilsin. Türlü türlü bakıcılar var. Akla gelmez dolandırıcılıklar ediyorlar. Bunların doğrusunu eğrisinden ayırmak çok zor... Ben öyle beşi bir arada lirayı göz önünde mendile bağlayıp da tenekeye, kurşuna çeviren hokkabazlardan değilim. Bu hakikatleri her gelen ihtiyaç sahibine anlatmam ha... Sana içim acıdı da onun için söylüyorum. Benim hilem, hurdam yoktur, canı isteyen baktırsın, istemeyen baktırmasın, zaten bu sanattan memnun değilim. Lâkin baş edemiyorum ki... Şimdi yavrum, temiz bir niyetle gönlünü, kalbini bana bağlayacak, içine şüphe getirmeden sorularıma cevap vereceksen niyetine bakarım. Yok, gönlüne bir türlü inanma gelmiyorsa nafiye ne sen yorul, ne ben yorulayım. İşte bir daha söylüyorum. Bu evde söylenen sözler tıpkı bir kuyuya atılmış gibidir. Dışarı çıkmaz... O tarafını hiç merak etme...”

Taze hanım, şaşkın olduğu kadar yalvarırcasına bir bakışla:

“Efendim, söylemesem de zaten size her şeyin malum olduğunu işte görüyorum. İçimden şüphemi defederek bütün içten samimiyetimle size kalbimi bağladım. Sorunuz, söyleyeyim efendim.”

“İsminiz?”

“Sâibe...”

“Babanızın ve annenizin isimleri?”

“Safâi... Râika...”

“Eşinizinki?”

“Mâil...”

“Beyiniz sizde iç güveysi midir?”

“Evet...”

“Çocuğunuz oldu mu?”

“Üç yaşında bir kızım var efendim.”

“Allah bağışlasın... Mâil Bey’in çamaşırlarından bir şey getirdiniz mi?”

“(Beyaz ipekli mendile sarılı bir şey uzatarak) Fildikos⁴³ iç gömleğini getirdik efendim...”

“Pekâlâ... Oraya sandalyenin üzerine bırakınız... Başka bir şey soracak değilim kızım, bir hafta sonra yine bugün teşrif ediniz. Size bir davet yapayım... Niyetinizi söyleyeyim.”

Hanımlar ayağa kalktılar. Genci yaşlıcasının kulağına eğilerek bir şey fısıldadı. Yaşlı hanım mahcubane bir sesle:

“Af edersiniz Hocahanımefendi, davet adağı ne kadardır?”

Nefise tenezzül etmeyen bir tavırla başını pencereden bahçeye çevirerek:

“Kendimce ufak bir davet yapacağım... Tütsü filan adakları beş lira...”

Genç hanım hemen el çantasını açtı. Kulakları okşayan tınlaması cihanı büyüleyen o maden parçalarını gevrek şıkırtılarla sayarak konsolun ucuna istenen adağı bıraktı. Nefise o küçücük sarı yığına göz kuyruğuyla bakarak, bir taleple tereddüt etmeden beş lirayı sayıveren bu hanımların birkaç yüz liralарını almadıkça içinin rahat etmeyeceğini içinden birkaç defa tekrar etti.

Hanımlar, sofada etraflarını saran Sabbek’e, Hoşdem’e de birer mecidiye sıkıştırarak kapıdan çıktılar. Nefise haykırarak:

“Mutuş’a söyleyin, arabanın arkasından gitsin, konağı öğrensin... Kızım Sabbek, sen de buraya gel, şu isimler aklımdan çıkmadan yazıver bakayım.”

Sabbek küçük bir el defteri getirerek Nefise’nin fal tuzağına düşmüş diğer kişilerin isimleri altına yeni müşterileri kaydetmek için kalemi yeşil bir Kütahya hokkasına batırdı.

43 Çok sağlam ve ince bir pamuk ipliği çeşidi.

Nefise:

“Kendi adı Sâibe... Babası Safâi, anası Râika, kocası Mâil...”

Sabbek bu isimleri şöyle; “Sayibe”, “Safayi”, “Rayika”, “Mayil” şeklinde yanlış imlâyla kaydettikten sonra annesine sordu:

“Başlangıç ne aldın anneciğim?”

“Beş lira... Ne istedimse hiç söylenmeden tıklar tıklar onu saydılar...”

“Bunlardan ne umuyorsun?”

“Doğrusu ben o tazedden birkaç yüz lira umuyorum. Karı beyinin derdinden zayıflamış, hayalifenere⁴⁴ dönmüş... Bu kıskanç karılar olmasa biz bakıcılıkla kolay geçinemeyiz. Deftere bak, evlendiklerinden bir iki sene sonra ya kocalar karılarından, ya karılar kocalarından usanıyorlar. Haydi Nefise’ye iş çıkıyor. Yıl yılına birbirini sevenleri de var ama, pek ender, binde bir... Böylelerine yarımşar okka sarımsak asmalı...”

Hoşdem de bir yandan bu konuşmayı ağzı sulanarak dinliyor, ustasının kazancını kıskanan bir çırak gibi kendisi de bir gün ayrıca bir bakıcı evi açarak böyle çokça para kazanmakta başarılı olup olamayacağını derin derin düşünüyordu.

Sâibe Hanım’ın ziyaretinden sonra o hafta Çardaklı Bakıcı’ya pek çok ihtiyaç sahibi geldi, gitti. Nefise’nin çekmecesini parayla doldu. Bu ziyaretçiler arasından biri Hocahanım’ı çıldırısıya memnun edecek bir istifade kapısı açtı. Karı sevincinden birkaç gece uyku uyuyamadı.

Sâibe’nin geldiği günden iki gün sonra bakıcının kapısı önünde bir araba daha durdu. Bu, öteki gibi gösterişli bir ko-

⁴⁴ Vücudu son derece zayıf olan kimseler için kullanılan bir tabir.

nak arabası değildi, aylıkla kiraya verilen temiz kira arabalarındandı. Fakat içinden çıkan genç kadın o kadar şık, o kadar gösterişli, o kadar serbets tavırlı, edası cazibeli cilvelilerdendi ki, hizmetçiler tarafından büyük bir itibarla Nefise'nin karşısına çıkarıldığı vakit Hocahanım o fıkırdak tazenin çarşıftan taşmış kıvrır kıvrır sarı saçlar içindeki hoş yüzüne şaşakalmış bir hayranlıkla bakıp da kendi kendine, "Aman Rabbim neler yaratıyor! Vallahi bir içim su. Bu sarı papa kanarya acaba hangi kafesten kaçmış? Gördün mü yüzünden para kazanılacak müşteriye? Bunun arkasında kim bilir kaç yüz sevdalısı vardır?" dedi. Bu taze yalnız değildi. Yanında, âlemin şüpheli bakışlarına karşı namus kefilisi olarak bu gibilerin yanlarına katılması alışılmış olan yaşlıca kadınlardan biri vardı.

Bu güzel hanım asla çekinme, sıkılma eseri göstermeksizsin Hocahanım'ın elini aldı, şapır şapır öptü. Nefise de bu iltifat eden, bu ruh okşayan müşterinin boynuna sarılarak, "Gel yavrum, ben de seni öpeyim..." iltifatıyla alnına bir öpücük kondurduktan sonra sordu:

"Bir derdin mi var, iki gözüm bülbülüm?"

"Ah, dert de söz mü Hocahanımcığim? (Göğsünü yumruklayarak) Burada bir ateş var... Bu ateş sönmezse ben helak olurum."

"Vah gülüm, sana pek yazık... Öyle ateşe mateşe önem verme, daha gençsin... Şöyle bir göz gezdirsen kendine bin tutkun âşık bulursun. Bir kere git aynaya bak... Yazık değil mi o vücuda? Dövünme öyle..."

"Nasıl dövünmeyeyim kadını? Üç gecedir gelmiyor. Yemek, içmek, yumuşak döşekte yatmak bana haram oldu. Kederimden kuru tahtalara uzanıp inliyorum. Gözüme bir şey gözükmüyor. Ev tuttu, dayadı, döşedi, hizmetçisi, aşçısı, işçisi, arabası hepsi mükemmel... Kendi gelmedikten sonra neme lazım benim bunlar? Ama ben biliyorum. Karısı göndermiyor. O sıska, baston kıyafetli karısı... Çünkü onun adı

hanım, benim adım kapatma... Söyle Hocahanım söyle... Daha gencim. Bu hareketlerin acısını ben onlarda bırakmam değil mi? Sizi pek methettiler. Derdimi anlatsam kırk gün kırk gece bitmez. Benim şimdi sizden istediğim bir nikâh... Mademki seviyor, mademki o da benden geçemiyor. Bir nikâh etsin. Üzerimden o fena nam kalsın. Ben de öteki karısı gibi hanım olayım. Adım kötü, fakat ondan başka erkek yüzü görüyorsam bu gözlerim sönsün...”

“Hay Rabbim esirgesin, o güzel gözlerine öyle yemin etme...”

“Edcrim, niçin etmeyeyim? Çiy yemiyorum ki karnın ağrısın! Başka erkek görmüyorum. Zaten gözüme cihan gözükmüyor. Seviyorum... Çıldırasıya, ölesiye seviyorum. Karısını bırakamazmış. Arada çocuk varmış. Falanmış filanmış... Karısını bırakmasın. Bir kere bana nikâh etsin... Ötesi bakalım ne olur? Karısında kalıp da beni yalnız bıraktığı geceler benim nasıl inim inim inlediğini bilerseniz yüreğiniz parçalanır... Ben kendisini bu kadar sevdiğim hâlde ona bir başka kadın sahip olsun... Ben böyle uzakta ah ederek kalayım... Bu reva değildir. (Nefise’nin ellerine sarılarak) Hanımcığım, seni canım pek sevdi. Niyetime bak. Onun gönlü de benim kendisine olduğu gibi bana yâr mı? Doğru söyle... Nikâhımıza yardım et. Benim adım da hanım olsun... Vallahi kazandığımı getirir, avuçla önüne dökerim...”

“Sen onu seviyorsun, o da seni seviyormuş. Ara yerde ne eksik, bir nikâh değil mi? Merak etme, yakında o da olur.”

“Yardımanızla inşallah...”

“Hay hay yosmam... Böyle hayırlı bir iş için çalışmaz mıyım? İyi Saatte Olsunlar bir sözümü iki etmezler. Sen kalbinden niyetini tut... Sorularıma güzel güzel cevap ver... Adın ne güzelim bakayım?”

“Şöhret...”

“Oh, çok yaşa... İsmi de kendin gibi şirin... Şöhretçiğimin niyeti hayrolsun. Babanın adı?”

“Abdullah...”

“Ananınki?”

“Hâcer...”

“Sevgili beyinin ismi?”

“Mâil...”

Mâil ismini duyunca Nefise Hanım baştanbaşa bir titreme geçirdi. Sabbek hemen koştu, anasının arkasını bir şeyler mırıldana mırıldana sıvadı. Şöhret şaşarak sordu:

“Hocahanım’a ne oldu?”

Sabbek, güya üzerinde ağırlık varmış gibi esneyerek:

“Ötekiler sarstılar...”

Nefise nasıl sarsılmasın? Nasıl titremesin? Mâil ismini duyunca, sevincinden mümkün olsa ayağa kalkıp şıkır şıkır oynayacaktı. Mâil, iki gün önce oraya gelen Sâibe Hanım’ın kocası... Tuzağa kümeyle av düştü demek... Şimdi Şöhret’i söyleyip Sâibe’yi yolmak, Sâibe’yi ağlatıp Şöhret’i soymak işten bile değildi. Her ikisinin de aynı bakıcıya başvurmaları “tesadüf”ü Nefise için âdeta tükenmez bir servet kaynağı demekti.

Hocahanım bir işaret etti. Sabbek’le Hoşdem dışarı çıktılar. Habeş kız sofada çingiraklı kedi gibi başını sallayarak Sabbek’e:

“Tesadüf olursa da böyle olsun. Kısmet ananın ayağına geliyor...”

“Kız yavaş söyle... Ona gelen kısmet bize de demektir.”

“Karısıyla sevgilisi arasında sıkıntıda kalan Mâil Bey de buraya gelirse o zaman iş tamam olur...”

“İnşallah...”

Bu iki kadın koştular, diğer bir odada hazırlanmış duran büyükçe oval bir yeşil tepsinin birer kulpundan tutarak odaya getirdiler. Tepsinin ortasında yine zümrüdi içi su dolu eski maden iri bir kâse, etrafında sapı kuşlu bir gümüş kaşıkla içlerinde dövülmüş tarçına, kakuleye⁴⁵ benzer birtakım tozlar bulunan kenarları tirfilli⁴⁶ ufak ufak yeşil tabakçıklar vardı. Tepsiyi getirdiler, Hocahanım'ın önüne koydular.

Şöhret gözlerini kâseye dikti. Bu sade suya çorbanın kimlere ikram olunacağını bekleyerek, öyle garipsemiş bir hâlde bakıyordu.

Hocahanım küçük tabakların birinden bir tutam toz alarak kâseye attı. Tarhana çorbası pişirir gibi kaşıkla karıştırmaya başladı. Suyu karıştırdıkça rengi yeşile dönüyordu. O esnada kendinden geçer gibi bir tavırla şöyle dedi, “Şöhretin neyse hâli, öylece görülsün fâli...”

Yüzünde türlü titreyip ürperme ve kasılmalarla kaşlarını gözlerini oynatarak bir şeyler homurdana homurdana kâh öfke belirtileri kâh tebessüm göstere göstere üç dört dakika kadar suyu karıştırdı. Nihayet bir ayna gibi suya baka baka aşağıda olduğu gibi cevher saçmaya başladı:

“Ben ne istiyorum, bak ne görünüyor? Fatih taraflarında bahçe içinde pembe boyalı bir konak. İçi gıcır gıcır yeni hasır döşeli... Bu konak kimin ayol söyleyiniz? Ay, üzmeyiniz beni... Ha? Ne dediniz? Safalar mı getirdiniz? Ay, yok yok... Saf saf Safâi Efendi mi? Doğru söyleyin... Evet, Safâi... (Şöhret'e hitaben) Kızım, Safâi Efendi kim?”

Şöhret, hayretten büyümüş gözleriyle Hocahanım'ı süzerrek:

“Kim olacak, Mâil'in kayınpederi...”

45 Zencefilgillerden, Hindistan, Endonezya, Seylan gibi sıcak iklimlerde yetişen ıtırılı otsu bitki.

46 Yabani yonca, üçgül.

Şöhret'in yanındaki yaşlı kadın haddinden fazla şaşırarak iki tarafına sallanarak sallana arkadaşının kulağına:

"Aman, hiç böyle keskinini görmedimdi! Yeriyle yurduyla, ismiyle söylüyor..."

Nefise:

"Üst katta, mavi boyalı odada zayıf, uzun boylu, irice kara gözlü bir kadın var, kimdir o? Bu kadın kimin nesi? Niçin öyle düşünüyor? Adını söyleyiniz. Söyleyiniz... Söyleyiniz canım. (Nefise'nin yüzü morarır, ağzı köpürür.) Rica ederim..."

Sabbek:

"Anneciğim, söyleyemiyorlarsa zorlama... Bak ne hâle girdin!"

"Ha ha... Sa Sâibe... Safâi Efendi'nin kızı... Mâil'in karısı... Tü utanmaz karı... Nedir o kocana yaptığı büyüler? Ben onun hepsini bozarım. Herifi yanından ayırmamak için düzen düşünüyor. Tombalakça orta yaşlı bir kadın var. Evi oralara yakın. Komşu, komşu... Sâibe'yle içtikleri su ayrı gitmiyor. Bu karı onun kilidi küreği, eli ayağı... Bak bak, Sarıgül tarafalarında büyücü bir hocaya gidip geliyorlar. Keçekülâhlı bir herif... Alimallah senin külâhını başına boynuna geçiririm. Büyüyü yaptılar, efsunladılar... Muşambalara sardılar... Bak o tombalak karı götürüyor. Bırak onu... A! Götürüyor, götürüyor... İşte işte, Çarşamba taraflarında büyük bir viraneye girdi. A, a, mezarlığa yakın, ulu çitlembik ağacının yanındaki battal kuyuya attı. Zavallı Şöhret! Mâil Bey gelmedi diye dövünüyorsun... O çıkın kuyuda durdukça sevgilin yanına nasıl gelebilir?"

Şöhret meraktan saçları ürpermiş bir hâlde:

"Hocahanımcığım, bir kuyucu bulsak, inip oradan çıkını alamaz mı?"

Nefise:

“A... Kah kah kah! İlahi cahil kız, güldürme beni! Hiç büyücünün attırdığı çıkını kuyucu bulabilir mi?”

“Canım, kim bulabilirse o çıkarsın...”

“Zor iş yavrum... Her yiğidin kârı değil... Bunu çıkarmak için çıkının ağırlığınca para gider. Sâibe Hanım bu büyüü kaç yaptırmışsa şimdi zıddını bulmak iki kat para harcayarak olur. Mâil Bey’in kullandığı çamaşırlardan bir şey getiriniz mi?”

“Bir gecelik entarisini getirdik...”

“Pekâlâ, şuraya bırakınız...”

Nefise Hanım, Şöhret’i gayet ustalıkla sorguya çekti. Mâil Bey’le olan sevdalarına, münasebetlerine, hayat tarzlarına dair pek mühim bilgiler aldı. Bu ayrıntıları telleyip pullayarak bir iki gün sonra gelecek Sâibe Hanım’a fallı keşfetmiş gibi satacaktı.

Malum çıkını o akşam kuyudan çıkartacağını vaat ederek Şöhret’ten on lira başlangıç aldı. Mâil Bey’in aşığı bir hafta sonra gelmek üzere, yürüyüşünde can dayanmaz bir eda, kalbinde Hocahanım’ın keskinliğine büyük bir güvenle çıktı gitti.

Bu güzel Şöhret’in ikametgâhını öğrenmek için arkadan Mutuş’u göndermek de ihmal edilmedi.

SÂİBE HANIM

Bu kadın serada yetiştirilen hasta, nazik bir çiçek gibi büyüdü. Ebeveyninin bir tanesiydi. “Sakınılan göze çöp düşer” meşhur atasözünün gereğince bir ailenin yegâne ferahlık sebebi, saadet sermayesi kabul edilen bu zayıf, çelimsiz, kansız, solgun kızın üstüne titredikçe serpilip büyümesi için tıp ilminin bütün harikulade keşiflerinden istifadeye uğraşıldıkça, bundaki hayat özü sanki bütün bütün soğuyor, çekiliyordu. Çocuk altı yedi yaşına kadar, bu güç mizacını kuvvetlendirme işine tayin kılınan doktorları ümitsiz bırakacak bir zayıflık, bir dermansızlıkla büyüdü. Dokuz, on yaşına doğru biraz kendini topladı, serpildi. Kadın oldu. Fakat o çocukluktaki zayıflıktan kendinde şiddetli bir hassasiyet, çabucak üzülmek gibi bazı hastalık derecesinde hâller kaldı.

Sâibe’nin ilk kadınlık devresindeki bu asabiyeti, bu elim üzüntüleri ebeveynini çocukluk zamanındaki hasta hâlimden ziyade meraka, telaşa düşürdü. Başkalarınca dikkate değer olmayan en ufak bir şeyden içlenir, derdini kimseye söylemez, oraya buraya çekilir, gizli gizli ağlardı.

Ebeveyni, kızlarını üzmemek için doya doya sevmeye, okşamaya bile korkarlardı. Sâibe diğer çocuklar gibi her arzunu meydana koymaz, her istediğini söylemezdi. Mahzunane bakışından, yüzünün aldığı mânidar garip tarzından maksadının keşfolunmasını beklerdi. Hâline dikkat eden olmaz, manalı hüznüyle anlatmak istediğini anlayan bulunmazsa, ümitsizliği artıkça artar, nihayet iki gözünden birkaç damla ümitsizlik gözyaşının inmesi maksadının meydana

gelmesinin yerini alırdı. İsteği derhal keşfedilirse o zaman da yüzü mahcubiyetten kızarır, zihnindekinin anlaşıldığına sanki sıkılırdı.

Baba ve annesi bu kızın meylini, fazlaca düşkünlüğünü inceleye inceleye büyüttüler. Ta bebekle oynadığı zamanlarda Sâibe'de anne olmak, aile kurmak için şiddetli bir arzu vardı. Bebeklerini büyük bir şefkat ve itinayla yatırıp kaldırdıkça annesi, kızının masum kalbindeki kadınlık cevherine ve aşırı düşkünlüğüne bakarak, “Bu kız büyürse kocasını, çocuklarını çıldırasıyla bir muhabbetle sevecek, Allah vere de helal süt emnişe düşeydi...” demekten kendini alamazdı. Sâibe'nin ana ve babasından olan en büyük ricaları bebekler, bebeklerinin çocukları hakkında her gün birer iyilik istemek olurdu. Mesela büyük bebeğinin kızının al canfes entarisi varmış, küçük bebeğinkinin elbisesi basmadanmış... O, öbürünü kıskanıyormuş, bundan dolayı küçüğün kızı için de bir canfes entari isteğinde bulunurdu.

Sâibe zekiydi. Fevkalade hassasiyeti sebebiyle bazen o yaşta bir kızdan beklenmeyecek anlayış eseri gösterir, idrakinin derecesine ev halkını hayran ederdi.

Bu kızı kendi arzusu, meyli ölçüsünde bir gayretle okuttular, yazdırdılar. Kadınlar arasında allame kesilecek mertebede değil, fakat her şeyden birer parça anlayacak kadar tahsil gördü. Bununla birlikte zekâsı, hassaslığı yardımıyla Sâibe Hanım, yüzeysel irfan ve bilgisine güvenen şöyle böyle erkekleri yaya bırakacak bir yeterlilik gösterirdi.

Yaşı on yedi, on sekizi buldu, daha aile arasında bu kızın evlenme meselesi kâle alınmıyor, bahis konusu olmuyordu. Meselenin zorluğu, nezaketi onu düşünmek için babaya ve anaya cesaret vermiyordu. Safâi Efendi varlıklı olduğundan, servetine tamah eden birçok talip meydana çıktı. Kız istisnai bir güzelliğe sahip olmamakla beraber çirkin de değildi. Sâibe'nin yüksek boyu, nazik, solgun, uzunca siması, yanaklarını gölgeleyen kirpikleri, iri siyah gözleri, biraz enli kaşları,

kısacası, umumi görünüşünden meydana çıkan yumuşaklık, incelik, merhamet ve şefkat akan yüzü, kocasını mutlu etmek için bir kadında bulunması gereken vasıfları bilen, tanıyan bir erkekçe, arzulu bakışlarını üzerine çekmeyecek gibi değildi.

Böyle ilk defa ortaya çıkan taliplerin çoğu, ne asalet, ne servet, ne de ilim ve irfanca meziyet sahibi olmayıp sadece kara kaşlarına, uçları kıvrık bıyıklarına, delikanlılıklarına güvenerek karısı sayesinde refaha konmak isteyen birtakım eli boş gençlerdi. Böylelerine kız değil, cevap verme tenez-zülünde bile bulunmuyorlardı. Lâkin el bu! Başa çıkılır mı? Aynada kendini beğenen, talihini tecrübe etmek için evlilik talebine cüret gösteriyordu. Safâi Efendi'ye denk sayılacak kişiler de ortaya çıkmadı değil. Fakat her birine birer bahane bulundu. Bir iki sene de böyle geçti. Nihayet bir gün Sâibe'nin annesi eşi Safâi Efendi'den kızlarına koca olacak zatın o şerefi elde edebilmesi için ne yolda seçkin vasıflara sahip olması gerektiğini sordu. Efendiyi bir düşünme aldı. Doğru söylemek gerekirse bu önemli soruya vereceği cevabı kesin bir şekilde kendisi de bilmiyordu. Bu itibarla o konağa gelecek zat orta yaşlı mı, yoksa genç mi olsun? Çirkince mi veya güzel mi bulunsun? Servet, tahsil ve zekâca ne kararlarda olsun? Pek genç ve güzel olsa çapkınlığına, zevk ü hevasına düşkünlüğü, meyli fazla bulunur. Yaşça biraz durmuş, oturmuş olsa yüzce pek güzel bulunmaması; bu takdirce de kızın muhabbetini kazanmada, kendine doğru çekmekte başarılı olamaması ihtimali var... Zengin olsa karısına kendini biraz ağır satması muhtemel... Fakir bulunsa pespaye sayılır...

Karı koca bu mühim tarafları belirlemek için haftalarca, aylarca zihin yorarak bir şeye karar veremiyorlar, meseleyi ele alırken birbirlerini susturmak için söz bulamayınca, “Adam sen de, hayırlısı Allah'tan...” tevekkül cümlesiyle bahsi kapatıyorlardı.

Yine karı koca bir akşam bu evlilik meselesini halletmek maksadıyla endişeli bir gece geçirmektelerken Safâi Efendi

dedi ki, “Bu konu hakkında biz kızın kendi fikrini hiç sormadık. Bir de onun nabzını yoklasak bakalım ne der? Bizim Sâibe’ye olan aşırı sevgimiz bu konuda bir karar verebilmemize mâni oluyor. Kendi ne diyecek, onu da anlayalım,” dedi.

Sâibe’nin annesi Râika Hanım bu soruyu zihninde detaylıca düşündü, nihayet dedi ki:

“A efendi öyle şey olur mu? Sen, ben sağ dururken böyle meselede onun fikri sorulur mu? Meşhur atasözüdür “Kızı keyfine bıraksalar zumacıya varır” derler... Sâibe bu durumu bizim kadar ince düşünebilir mi? O daha çocuk... Onun akli erer mi hiç?”

Efendi ısrarla:

“Hanım sen bir kere sor. Bakalım anlayalım, kendi meyli ne tarafta?”

“A, inan olsun efendi, ben kıza öyle şey soramam... Hiç ben ona, ‘Gönlün nasıl koca istiyor? Ne biçim erkeğe varacaksın?’ diyebilir miyim?”

“Sen soramazsan, dadısına tembih et. Bir sebep düşürsün, o sorsun...”

Ertesi gün Râika Hanım, kocasının bu tembihini Sâibe’nin dadısı Ebrukeman’a anlattı. Ebrukeman, çocuk doğduğu zaman alınmıştı. Kendinin de çırak çıkması,⁴⁷ küçük hanımın evlendirilmesine bağlı bulunduğunu bildiğinden, dadı kalfa büyük bir güler yüzlülükle, “A, sorarım... Yirmi yaşına yaklaştı. Evde kalacak değil ya! Bakalım asker mi, kâtip mi ister? Yanı kılıçlı mı, yoksa eli bastonlu mu olsun diyecek?” dedi.

Ebrukeman, böyle bir sorunun önce kendisine sorulmadığına biraz canı sıkılarak hanımın yanından çıktıktan sonra içinden:

“Ben, koskoca büyük dadı dururken nasıl koca istediği kü-

47 Saray ve konaklarda çalıştırılan cariyeler ve kölelerin geçimini sağlayarak, onları ev-bark sahibi yapmak.

ük hanımdan mı sorulur? Bir kere de bana sorulmaz mı? Hangi kocanın iyi olduğunu Sâibe Hanım ne bilir? Dünkü ocuk... Erkeğın babayığidinden anlar mı? Aman nasıl olursa olsun... Bir koca istesin de bana da sıra d ş  n. Küçük hanım kâtibe varırsa varsın... Benim kısmetim in  allah askerden çıkar.”

“Anan baban soruyor. Nasıl koca isterdin?” sorusunu sorunca küçük hanımın pek fazla sevinecek sanarak Ebrukeman hemen ko tu, kızı تنها bir odaya çekip kapıyı s rmeledi. Dadısının böyle esrarengiz tela larla kapıyı s rmeleyi inden bir şey anlamayarak  aşkın  aşkın bakınan Sâibe’nin kulağına:

“Küçük hanım duydun mu?”

“Neyi?”

“Sanki o soruyu sana değil, bana sormu lar gibi yüreğim hop hop içinde oynuyor...”

“Hangi soruyu?”

“Kılıçlı mı? Bastonlu mu?”

“Dadı, anlamıyorum...”

“Anlamayacak bunda ne var ayol? Asker mi olsun, kâtip mi?”

“Kimin için söylüyorsun?”

“Sen niçin böyle vurdumduymaz kızlardan oldun? Hiç böyle şeyi insan anlamaz mı? Efendi babanla annen konu mu lar. Seni kocaya verecekler. Bana, ‘Git kıza sor, nasıl koca istiyorsa anla, bize haber ver,’ dediler. Bunu sormaya lüzum yoktur. Elbette yanı kılıçlı ister, diyecektim. Yine bir şey demedim. abuk söyle, nasıl istersin?”

Sâibe ağır ı utanma ve    nt nden kıp kırmızı kesildi. İki avucuyla yüzünü kapayarak:

“Dadı, o nasıl laf?”

“Nasil olacak basbayağı laf... Öyle densiz densiz sıkılmaya kalkma. Bu i  nazlanma götürmez. İnsana bir sorarlar, iki

sorarlrlar... Sonra usanlrllar, kocaya vermeyiverirler. Nihayet evde kalrsn. Bana kaç defa sordular. Őařkn gibi cevap vermeye utandım da böyle kaldım işte... Şimdi sorsalar cevabım hazır. Fakat sormuyorlar. Besbelli senin mürüvvetini bekliyorlar, benimki de ondan sonra olacak.”

“Ben koca moca bilmem... Bana yle şey sorma...”

“A, a, a... Varmayacak mrsn?”

“Varmayacağım...”

“Karabaş mı olacaksn? Sen varmazsan beni de vermezler. İnsan yaşlandıkça evvelden varmadığına pişman oluyor. Sizin hlinizle halleşe halleşe, derdinizle dertleşe dertleşe baksana kurudum, kira beygirine döndüm. A, bana yazıktır. Ben de evimi bileyim. Bir bucağım olsun... Nazlanma krsım, üzerinde bu kadar hakkım var...”

“Dadı sen varacaksan var, beni işe karıştırma...”

“Ey, şimdi annene ne cevap vereyim?”

“Canım, böyle meselede krsn fikri sorulur mu? Baba ile anne nasıl uygun bulurlarsa öyle olur.”

“Eh işte nazlanma... Sen de istiyorsun ya... Krslık hâli bu... Söylemeye sıkılıyorsn. Annene giderim, asker istiyor derim.”

“Dadı, ayağını öpeyim. Öyle asker, kâtip karıştırma, ayıptır.”

“Ne olacak sonra?”

Dadısnın bu son sorusuna cevap olarak Sâibe mendilini çıkardı, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Ebrukeman da hanımının bu densizliğine gcenerek, “Aman sade naz... Koca deyince böyle huysuzlanan küçük hanımları çok gördük. Sizin kisi ‘İstemem, yan cebime koyuver’ tarzında densizlik... Şimdi bu naz ağlaması bir şey dğil... Sen asıl cvdc kaldığın vakit için yana yana ağlayacaksn. Annenin ağzı yok değil ya, krsnın ne biçim koca is-

tediğini gelsin kendi sorsun. Oh canım, ara yerde bana ne oluyor?” sitemleriyle odadan çıktı.

Sorulan bu soru zavallı Sâibe’nin kalbinde, safdil dadı kalfanın hissen muhakeme edemeyeceği, yaratılış inceliğinden mahrum olması sebebiyle anlayamayacağı bir fırtına koparmıştı. Ebrukeman’ın koca hakkındaki düşüncesi, zihninde canlandırdığı, hayal ettiği kendi dediği gibi boylu poslu bir askerdi. İşte o kadar. Gece, hülyalarını neşeli hâle getiren o kalbinin perisine varmakla kendisini bütün geri kalan hayatınca emeline nail olmuş bir bahtiyar kabul ediyordu.

Ebrukeman’ın odadan çıkarken “Sizinkisi istemem yan cebime koyuver, tarzında densizlik,” demesi de bütün bütün yabana atılacak bir söz değildi. Fakat mesele Sâibe’nin düşüncesinde dadının zannettiğinden çok mühim, çok nazikti. Kılıçlı yahut bastonluya karar vermekle iş bitmiş olmuyordu. Bu hassas kız için koca kelamında henüz zevkini hissetmediği hayalî bir lezzet, yanına gidilmeyerek ancak gönül çelen şekiller ve renklere kıyasla kokusu hakkında hüküm verilen bir çiçeğin hayalî saadet kokusu vardı. Kadın olmak, kendi nasıl doğduysa aynen öyle doğurarak erişeceği annelik şerefiyle hayatının vazifesini yerine getirmek, insan topluluğuna karışmak istiyordu. Yaratılışındaki muhabbet ve şefkat cevherini eşine, evlatlarına esirgmeden bol bol vermek, sevmek, sevilme emelindeydi.

Geceleri odasına kapanıp da pencereden mehtapta bahçenin, üzerlerine eritilmiş gümüş serpilmiş sanılan kocaman ağaçları, esrarengiz gölgeler içine gömülmüş ağaçlı yollar arasından hayalî bakışını sevk ederken, bir bâkirin hayalî safılığıyla düşünürken bazen yanından, ta omuzu üzerinden ateşli bir nefes, yanaklarını, masum yanaklarını ısıtır gibi olurdu. Bu nazik hayal, böyle sevdalandıran, aydınlık fakat hazin, sessiz gecelerde Sâibe’nin iffet haremine girmeye cüret eden müstakbel bir eştî. Bu hayalî âşık, kızın kulağına ilahi bir sesle bin sevda teranesi okur, türlü etkileyici cümlelerle sadakat

vaatlerinde bulunurken zavallı kız bir şüpheli bakışla etrafına bakınırdı. Gerçekte olmadığı o hayalî şahsın gözbebeklerine bakışlarını dikmeye uğraşarak sorardı:

“Sahi mi? Ey sevda perisi, doğru söyle... Sen sevdiğini bir ebedi muhabbetle mi seversin? Bu tatlı tebessümlerinde zerre miktar kandırma yok mudur? Karı koca davalarında, romanlarda, tiyatrolarda gördüğümüz o aldatılanlar, bir başka dünyanın aşağılık kişileri midir? Senden korkuyorum. Beni aldatma. Maksadın aldatmaksa söyle. Sevda derdine bulaşmadan ilelebet böyle bâkir kalayım,” derdi. Sonra gönlüne, ne olduğunu açıklayamadığı bir hüznün çökerdi. Ağlar, ağlar, ağlardı. Derdini kimseye söylemez, kalbinin derinliklerinde gömülü o eş hayalini sanki herkesten kıskanırdı.

Hep bunlar, bütün evlilik kararı uzun boylu bir kocadan ibaret olan dadı kalfaya anlatılamayacak ince hislerdendi.

Sâibe maddi ve manevi vasıfları ancak kendi gibi hissi de pak bir kızın hayal dünyasında vücut bulmuş bir koca, bir ruh arkadaşı arıyordu. Bütün arzu dolu gecelerini böyle emel Anka’sını takiple geçiren kızlardan hemen hiçbirinin maksatlarına nail olamadıklarını, hayalin hakikate tatbik edilmesinin nasıl imkânsız bir iş olduğunu o acı tecrübeleriyle Sâibe daha bilmiyordu. Fakat fikir ve hayali bu eş, evlilik meselesine düştüğü zaman emelini süsleyen hayallerinden sonra kalbine bir korkma ve ürkme geliyor, sanki bir hiss-i kable’l-vuku⁴⁸ müstakbel evlilik macerasını sinirlerine gönderiyor, ağlamaktan kendini alamıyordu.

Konak halkınca kızın bu hâline densizlik, şımarıklık namı verildi. Bazı kimseler hükümlerinde biraz daha ileri vararak Sâibe’nin kocaya varmaktan çekindiğini söylediler. Durum bu merkezdeyken, o zamana kadar mevzu bahis olmayan bir mesele birdenbire baş gösterdi. Safâi Efendi’nin, Merzuk Efendi isminde bir dostu vardı. Bu iki zat arasındaki kardeşlik, ta çocukluk zamanlarından, mektep arkadaşlığından beri

48 Bir olayın meydana gelmeden önce kalbe his olarak doğması.

devam ederdi. Aralarında servet ve asalet bakımından bir fark yok gibiydi. Safâi Efendi'nin bir kızı olmasına karşılık ötekinin de bir oğlu vardı. Sâibe nasıl anasının babasının bir tanesi, kıymetlisiyse oğlan da öyle... Aralarında yaratılış, his ve terbiye olarak tamamen bir uygunluk vardı. Oğlan kızıdan ancak iki yaş kadar büyüktü. Aralarındaki dikkate değer fark yalnız Mâil'in Sâibe'den daha güzel olmasındaydı.

O ana kadar Safâi ve Merzuk Efendiler arasında bu kızla oğlanın birbirleriyle evlendirilmesi emrinde söz geçmemesi mühim bir sebepten ileri geliyordu. Kıymet ve sevgi bakımından kız, ebeveyni gözünde her neyse oğlan da öyleydi.

Bunlar birbirine verilse kız mı dışarıya gidecek, oğlan mı? Her iki taraf da öyle bir ayrılığa razı olamayacağından bu evlilik vadisine söz gelmiyordu. Fakat bir aralık Mâil'in başı havalanır gibi oldu. Ara sıra konağa çakır keyif gelmek, belleri kuşaklı, vapur dumanı fesli, sivri ökçeli, hâl ve hareketleri şüpheyi davet edici bazı ahabplar edinmek, geceleri geç vakitlere kadar baba evinden uzaklarda geçirdiği, sırta kadem bastığı saatlerin mahal ve mekânını haber vermemek gibi hovardalıklar baş gösterince Merzuk Efendi'nin aklı başından gitti. Gücü yettiğince Mâil'in hareketlerini kontrol etmeye kalkıştı. Her ne sebeple olursa olsun uşaksız sokağa çıkmayı, gece dışarda kalmayı, öyle kıyafet ve terbiye bakımından kendi asaletlerine uygun olmayan delikanlılarla görüşmeyi kesinlikle yasakladı.

Mâil, kötü ahlâka sahip bir çocuk değildi. Bu gençliğin getirdiği sapkınlıktan kendini çabuk topladı. Fakat sıkılıyor, zayıflıyordu. Gençlerin ilk hayat devrelerindeki tehlikelerden bu çocuğu nasıl sakınmalı? Nasıl kurtarmalı? Babası ve annesinin bu hususta düşünebildikleri en kesin çare evlilik oldu. Mâil'i evlendirmeye karar verdiler. Lâkin hangi kızı almalı? Gezdiler, aradılar, taradılar, buldukları kızların hiçbirini Mâil'e layık göremediler. Yavaş yavaş seçkin fikirleri Sâibe'ye yöneldi. Bu kızın her hâli zaten malumlarıydı.

Meselenin güçlüğü, yalnız kızı içeri almak yahut oğlanı dışarı vermekte kalıyordu. Çocuğun başı havalanmadan yahut oğullarına pek denk olmayacak bir kızı almaktansa Mâil'i Safâi Efendi'nin yanına, yarı orada, yarı kendi yanlarında bulunmak gibi bir şartla iç güveysi vermeye razı oldular.

Sâibe'yi eş olmak isteyip istemediği delikanlıdan soruldu. Kız pek güzel değildi. Fakat ulvi mahzun tavrı, düşünen iri siyah gözleri, yaratılışındaki nezaketi küçükten beri Mâil'in hoşuna giderdi. Bundan dolayı bu kızı almakla mutlu olabileceğini ebeveynine söyledi.

Sâibe'nin de konuya dair arzusu soruldu. Kızın verdiği cevap âdet olduğu üzere birkaç damla gözyaşı oldu. Kızda da oğlana karşı çocukluk zamanından beri meyil, bir çekim var gibiydi. Fakat şimdiye kadar ona varmak hakkında kafa yormamış olduğundan, bu meyli yokluk küllerinde örtülü kalmıştı. Böyle alınma verilme sözleri çıkınca bu eski muhabbetine bir ferahlama geldi.

Nikâh ve düğün oldu. Hakikaten karı koca iki sene kadar emsalinin gıpta edeceği hoş bir uyum ve mutlu bir evlilikle vakit geçirdiler. Bir kız çocukları oldu. Makbule bir yaşına geldi. Karıyla koca arasındaki bağı da tamamen sağlamlaştırdı.

Sâibe kızlık zamanında pencereden mehtaba karşı hayal ettiği emel perisini bulmuştu. O hayalî eş işte vücut bulmuş, kendini almıştı.

Bu karı koca, saadetlerinin tam doruk noktasındayken en latif, en parlak, en açık havalarda şuradan buradan ağır ağır ortaya çıkan bulut parçaları gibi o parıltılı, o saf sevda ve uyumlarının ufkunda yavaş yavaş keder alametleri baş gösterdi.

Bu duman, bu bulanıklık, Mâil'de sonradan ortaya çıkan bir neşesizlikle başladı. Delikanlı o eski sevincini kaybetti. Sohbetinde önceki güzellik, sofrada eski iştahı yoktu. Önceki gibi yemiyor, içmiyor, uyumuyordu. Her hâlinde değişiklik vardı.

Sâibe, kocasının bu garipliğini geçici bir asabiyet hâli sanarak aile arasına bir telaş düşürmemek için bir müddet kimseye haber vermedi. Yine muhabbet semalarının parıltılı ve saf hâline dönmesini birkaç hafta boşu boşuna bekledi. Fakat kocasının hastalıklı hâli eksilmiyor, artıyordu. Bu nasıl hastalık? Bu hastalık zaman geçtikçe eskir, kökleşir korkusuyla acil bir çareye başvurulmak için anne ve babasına ağlayarak gizlice halini açıkladı. Doktorlar getirtildi. Mâil'i muayene ettiler. "Kordiyal" filan türünden hafif ilaçlar hazırlayarak gittiler. Hastalığın teşhisi emrinde sorulan sorulara hafif sinir hâli demekten başka bir cevap verilmiyordu.

Doktorların gelip gittiği günün akşamı evlilikleri boyunca ilk defa olarak Sâibe, kocasının haksız bir azarına uğradı. Mâil somurtarak bir köşeye çekilip oturmuştu. Sâibe eşini öyle ümitsiz görmekten ileri gelen, izahat ister bir tavır ve bir telaşla odada dört dönmekteyken delikanlı kaşlarını çatıp soğuk bir paylama tavrıyla, "Öyle anana babana söyleyip de lüzumsuz buraya doktor getirmek gibi hareketlere bir daha kalkışma. Benim bir şeyim yok. İnsanın neşeli günü olur, neşesiz zamanı olur. Her gece söylenip eşini eğlendirmeyi kocalığın asli vazifelerinden zannediyorsan yanılıyorsun..."

Bu ilk azarlama haftalarca ağlamak için zavallı Sâibe'ye gözyaşı sermayesi oldu. Fakat her zamanki gibi hep gizli gizli ağlıyor, ümitsizliğini, gözyaşlarını ebeveyninden son derece çekinerek saklıyor, kendisiyle kocası arasındaki sırlardan ev içine bir şey sızıp da daha sonra Mâil'in hatırını kırmaya sebep olur korkusuyla hep ümitsizliğinin kanını içine akıtıyordu.

Kocasına ne oldu böyle? Her akşam somurtkan bir yüzle eve geliyor, kendine bir soru, bir hitap olmazsa ağzını açmak, bir kelime sarf etmek istemiyor, sorulan sorulara da geometri-deki doğru çizgi tarifi gibi iki söz arasında mümkün olabilen en kısa yolla cevap veriyor, sofraya iniyor, ne yediğini bilmez bir hâlde dalgın dalgın yemek yiyor, odaya çıktığı vakit artık kendine pek sıkıcı gelen karısıyla muhatap olmaya maruz kal-

mamak için kitap, gazete bir şey buluyor, sahte bir meşguliyet arıyor. Gözleri satırlarda fakat zihninin başka yerde olduğunu Sâibe görüyor, anlıyor. Kızı Makbule kucağına verilse, çocuğa şöyle yalancıkdan gönülsüzce bir iki gülüyor, hiş piş yapıyor... Sonra çabucak anasını çağırarak, “Al şunu. Çocuk kucağımda sıkıldı...” diye apaçık bir yalanla kızı yanından defediyor.

Sâibe, çocuğu babasının kucağından alırken yavrucağın henüz baba okşamasına kanmamış olduğunu, baba kucağını terk etmek istememesinden, bakışının mahzunluğundan, kollarını açıp da hep o tarafa atılmasından anlayarak ümitsizliğinden erir, kalbinin kanı taşar, dışarıya boşalır gibi olur. Çocuğun o aşağılamaya uğrayışı, analık şefkatini -yakıcı ve akıcı bir humma gibi vücudunu yakacak derecede- galeyana getiriyor. Hemen hemen ağzını açarak:

“Beyefendi, annesine duyduğunuz nefreti masuma niçin yansıtıyorsunuz? O, henüz meramını ifade edecek kadar güçlü değil. Bilmeyerek bir kabahatte bulundumsa darılmanızın cezası yalnız benimle sınırlı kalsın. Çocuğunuzu seviniz. Bakınız onun bakışında size karşı ne büyük masumane bir sevgi var!” demek ister, fakat beyini büsbütün kızdırarak zaten çekilmez bir raddeye gelen uyumsuzluklarına tamamen başka bir şekil vermemek için tahammülü daha uygun bulurdu.

Mâil’in alışkanlığı öğle yemeğini konakta yiyip sonrasında kalemine gitmekti. Yavaş yavaş bu âdeti de bozuldu. Şimdi sabah olunca hemen giyinerek kendini sokağa atmaya can atıyordu. Beyefendi mahalle kahvesine çıkmaz, gazinoya gitmez. Sıcak döşөгünü terk eder etmez böyle aile yuvasından firarını neye yormalı?

Sâibe bütün cesaretini toplayarak bir sabah sordu:

“Bir kahve içmeden, böyle gözünüzün çapağıyla nereye gidiyorsunuz?”

Mâil bakışını karısının yüzünden diğer bir noktaya yönlterek, “Babama!” cevabını verdi. Kısa, haşın fakat doğruluğu

şüpheli bir cevap. Genç kadın bu kısa cevaplarla yetinmeye artık alışmıştı.

Zavallıyı en fazla öldüren husus, baba ve annesiyle ev halkından çoğunun, Mâil'in bu değişen hâlleri ve ahlâkı hakkındaki şüpheli birtakım sorular sormaya kalkışmalarıydı. Sâibe her şeyi örtmek, hiçbirini sezdirmemek için son metanetini kullanarak kocasının garip muamelelerine birer suretle hep başka anlamlarla açıklamaya uğraşıyordu. Lakin yüzündeki saklanması mümkün olmayan ümitsizlik alametleri ve bundan mütevellit zayıflık, solgunluk, Safâi Efendi'yle Râika Hanım'ı pek fazla meraka düşürdüğünden, bir iki defa Sâibe'den gizli Mâil Bey'i odalarına davet ederek kızlarındaki o garip üzüntülere dair nazikâne açıklamalar istemişler, fakat delikanlıdan aldıkları cevap, "Ben karıma hürmette zerre kadar kusur etmiyorum. Benden gizli bir derdi varsa onu bilmem"den ibaret olmuştu. Kızlarını her ne zaman bu konu için sıkıştırsalar, onun ifadeleri de hep Mâil'i kabahatten uzak göstermekte olduğundan, ne yapacaklarına, düşüneceklerine ikisi de şaşırıp kalmışlardı.

Ana, baba böyle bir hayret içindeyken Mâil ile Sâibe arasındaki geçimsizlik diğer acıklı devresine girdi.

Sâibe evvelce sevgisinden, sadakatinden kesin olarak emin bulunduğu beyinin hâline, muamelesine, o değişim ortaya çıkar çıkmaz buna ne mana vereceğini birdenbire kestiremeyecek tereddüt deryası içinde hayli müddet bocalanıp durmuştu. Fakat Mâil'in muamelelerinde gösterdiği soğukluk da gittikçe azalacağına daha çok çoğaldığı için Sâibe'nin işe bir sevd meselesi karışmış olması hususundaki şüphesini kuvvetlendirdi. Genç kadın olanca hassaslığını, anlayışlılığını kocasının hâl ve hareketlerini incelemek için harcadı. O, kadınca şaşırtan, inceden inceye dikkat ve muhakemeleriyle, Mâil'in gönlüne diğer bir kadının amansız sevdası girmiş olduğunu her gün yeniden yeniye ispat eden deliller keşfine başladı. Gözünde hakikat kuvvetlendikçe, inkâr, yorum kabul etmez bir açık-

lıkla sabit oldukça zavallı Sâibe'nin üzüntüsü, ıstırapı insanın tahammül seviyesinin üstüne çıkıyordu. Dünyadaki bütün saadetlere tercihen kocasını çıldırasıya bir şiddetle seven bir kadın için kan saçan, en keskin hançer uçlarından daha yaralayıcı bir kıskançlık acısı içini yiyor, eritiyor, zehirliyor, parçalıyordu.

Karısının düştüğü bu sonsuz üzüntüleri Mâil görüp anlamakta çok gecikmedi. Sâibe her saniye biraz eriyen mum gibi bitiyor, tükeniyordu. Aralarında meydana gelen soğukluğa, uyuşmazlığa, o vahim karı kocalık meselesine dair ağzını açmaksızın birbirlerinin hâlini, ıstırapını biliyor gibiydiler. Aralarında sessizce bir dram başladı. Bazen ikisinin de elem kıvılcımları bakışlarından fişkirirken göz göze gelirler, yine hemen ıstıraplı bir titreyişle bakışlarını değiştirirlerdi. Bu bakışlarında sanki bir gün birbirlerine birer dehşetli ifadede bulanacaklarını anlatır bir çaresizlik manası vardı. Fakat o itiraf gününün gelmesinden çok ürktüklerini bildirir birer sabırsızlıkla birbirlerinden kaçarak tehlikeyi defetmeye uğraşırlardı.

Bir akşam yine böyle korkan, titreyen karı koca göz göze geldiler. Mâil'in gözleri büyüdü. Dudakları anlatılacak mühim derdin dehşetinin derecesinden titreye titreye ayağa kalktı. Gereken metaneti kazanmak için aktör gibi yalvarıp yakaran bir tavırla kollarını açarak karısına doğru iki adım attı. Besbelli itiraf dakikası gelip çatmıştı. Fakat Sâibe avcı kurşununa maruz kalmış bir kaplan gibi gözleri dönmüş, saçları ürpermiş bir hâlde hemen yerinden fırladı. İki eliyle kocasının ağzını kapayarak:

“Bey! Allah aşkına sus! Bana bir revolver çek, sadece o anlatmak istediğin şeyi söyleme... Yok, tahammül edemem, söyleme...” haykırışıyla oraya yığıldı. Kendini kaybetti.

Karı koca arasında cereyan eden bu facianın ev halkınca duyulmasına meydan vermemek için Mâil oda kapısını sürmeledi. Güzel kokular, kolonya sularıyla karısını ayıltmaya uğraştı. Sâibe aklını biraz topladığı zaman kendini kocasının, sevgili Mâil'inin kolları arasında buldu.

Bedbaht Sâibe kendini hayli zamandır sevgisinin sıcaklığından, okşamasının hararetinden mahrum kaldığı kocasıyla göğüs göğse bulunca, ocak ayında iklim değişimiyle nisan güneşine rastlayan yaprak ve sapı solmuş bir çiçek gibi vücudunu ısıtan o sevda altında bir ferahlama hissetti. Sanki yüreği içinde büyüdü, büyüdü. Karı koca yine göz göze bakıyorlardı. Fakat Mâil'in bakışından biraz evvelki o dehşetli mana şimdi yok olmuş, bakışına garip bir şefkat ve pişmanlık hâli gelmişti. Karısının alnından öperek yalvaran bir sesle, "Sâibeciğim, ne oluyorsun?" dedi. Her ikisinin gözbebekleri yine birbirine dikildi. Bu bakışmalarda rahatsız edici açık bir hakikat vardı. Onun acılığını örtmek için Mâil nefesini son derece zorlayarak tekrar sordu:

"Hanımcığim... İki gözüm, ne oluyorsun?"

Sâibe ne mi oluyordu? Mâil'in bu sorusu aynen zavallının yüreğine bir hançer soktuktan sonra hissettiği acıları sormak gibiydi. Genç kadın, yanaklarından aşağıya sıcak damlalar yuvarlana yuvarlana yürek delen hazin bir sesle:

"Bana bir şey olmuyor Mâil! Ne oluyorsa sana oluyor. Fakat sormuyorum. Hayır... Anlamaya cesaretim yok. Sen söylemek istesen bile, ben dinleyemem. Susmanı rica ederim. Anladın mı?"

"Hayır, bu bilmeceyi hiç anlayamadım."

"Aramızdaki şey ne bilmecedir, ne muamma... O, müthiş bir hakikattir. Mâil, istirham ederim. Ona dair ağzımızı açıp konuşmayalım. Onu senin ağzından işitince ben ölürüm. Karı kocalığın altındaki saadetimi... Evet, işte bu gördüğün acıklı saadetimi mümkün mertebe uzatmak için seni kiskana kiskana her gün birer parça ölerek yok olmak istiyorum. Sevgini benden artık esirgiyorsun... Söyle... Bu son ricamı reddetmezsin değil mi? Evet, sana yemin ederim böyle ölmek bana daha tatlı geliyor..."

Mâil ağzını açmak üzereyken Sâibe sinirli bir titreyişle yinc kocasının ağzını tutarak:

“Sus, güzelim sus... İhtiyatsız bir sözün bana katledici bir kurşun gibi tesir eder. Kanıma girdiğine belki sonra pişman olursun. O sırrı daima kalbinde sakla...”

Mâil ağzını karısının engelleyici elinden kurtararak:

“Elmasım, saçma söylüyorsun. Namusum üzerine, dünyada kutsal bildiğim şeyler üzerine yemin ederim ki saçma söylüyorsun. Aramızda saklayacak, gizleyecek bir sır yoktur, Mâil’in yine her zamanki Mâil’indir. Fakat maalesef görüyorum ki sen eski Sâibe değilsin. Niçin böyle evhamlı oldun? Bu şüphelere ne lüzum var? Delilsiz niçin beni ithama kalkıyorsun? Ortada fol yok, yumurta yok... Zihnini işgal eden konu nedir? Vallahi onu bile bilmiyorum...”

Yine göz göze geldiler. Mâil karısının onu inceleyen keskin bakışları altında titriyordu. Sâibe derin bir şüpheyile bakarak:

“Ben hiçbir şey bilmiyorum, görmüyorum, seni katiyen bir hususla itham etmiyorum. Fakat hâlindeki garipliği, kalbindeki değişimi hissediyorum. Evet, öyle şeyler hissediyorum ki...”

“Saçma! Seni temin ederim ki saçma...”

“Saçma mı? Birkaç zamandır hâlinde büyük bir değişiklik meydana gelmediğine yemin edebilir misin? Yemin etsen de beni inandırmak mümkün olabilir mi?”

“Halimde bir değişiklik var. Onu inkâr edemem.”

“Ey, bu nedir? Onu anlat bakayım.”

“Sinir hastalığı...”

“Sinir rahatsızlığına uğrayanların eşlerinden, çocuklarından sevgileri kesilir mi? Onları gördükçe yılan görmüşe mi dönerler?”

“Bu rahatsızlığın türleri var. Fakat hayâ et, benim senden, çocuğumdan ne vakit sevgim kesildi?”

“Mâil, beni söyletme... Öyle hâllerine, öyle zamanlarına dikkat ettim ki, hakikat tüm açıklığıyla korku dolu bakışlarına çarptı. Kalbinde fevkalade bir değişim meydana geldiği-ne ben de korkmaksızın yemin edebilirim.”

“Kalbimde hiçbir değişim olmadı. Lâkin yüreğim bazı bazı o kadar sıkılıyor ki... Seni de Makbule’yi de göremeyecek bir hâle geliyorum.”

“Yüreğin niçin sıkılıyor? Bunun bir sebebi olmalı...”

“Bilmem... Bir hastalık. Bunu bana değil, beni tedavi eden doktora sormalısın.”

“Bu hastalığını bana açıklayabilirsen, belki endişeli bakış-larım önünde bazı hâllerini başka bir manayla yorumlamaya bir yol açmış, evet belki, belki beni rahatlatacak bir kurtuluş vadisine ulaştırmış olursun. Çünkü Mâilciğim, teselliye, sana güvenmeye pek büyük ihtiyacım var.”

“Pekâlâ, ama ne söyleyeyim? Konuyu nasıl açıklayayım, bilmiyorum ki?”

“Sen açıklama. Yalnız benim sorduklarıma cevap ver...”

Mâil bu tehlikeli sorgulamanın sebep olabileceği tehlike-yi düşünerek sözü kısa kesmek için zihnen girizgâhlar arar-ken Sâibe kocasının elini kendi elleri arasına aldı. Güya azar-lama maksadıyla sıkı sıkı, var kuvvetiyle, dişleri birbirine geçecek bir baskıyla sıkı. Nihayet yorularak gevşetti. Bay-gın, süzük, yorgun bir bakışla kocasına baktı. Kocasının elini tekrar yakalayarak çekti, ta kalbinin üzerine götürdü. Bütün heyecanlarına, bütün iç yaralarına etkili bir devaymış gibi o eli yüreği üzerine şiddetle bastırdı. Kirpiklerine dizilen el-mas parçaları arasından tarif olunmaz mahzunane bir bakışla bakarak, “Mâil, burada, kalbimde senin için nasıl sonsuz bir sevgi olduğunu bilsen... Bana bir kelime yalan söylemenin ne büyük bir cinayet olduğunu anlasan...”

Mâil korkudan, üzüntüden titriyordu. Sâibe devamla:

“Yalan bazen işe yarar. Ben şimdi belki hakikatten daha fazla ona muhtacım. Fakat derdine deva istemeyen, ilaçtan iğrenen hastalar da olmaz mı? İşte ben de öyleyim. Fikir ve kararım işte yarım saatte birkaç şekle giriyor. Ne düşüneceğimi bilemiyorum. Artık söyleyeceksen doğru söyle, hakikati saklayacaksan hiç söyleme... Kaç zamandır bana gösterdiğin soğuk muameleler nedir?”

“Ne gibi?”

“Ne gibi mi? Bunu bütün ayrıntılarıyla açıklamaya kalkışsam ciltler dolar. Kışkanan bir kadının inceleyici bakışından hiçbir şey kurtulmaz Mâil. Gönlünde bana karşı öyle büyük bir soğukluk var ki, bunu belli etmemek için nefisini zorladıkça hâlin daha acayip oluyor, gizlemek istediğin şey daha fazla meydana çıkıyor. Seni aileden nefrete düşüren hâl nedir?”

“Hayır, kimseden nefret ettiğim yok.”

“Niçin evde durmuyor, mümkün olabildiği kadar vaktini dışarda geçirmeye uğraşıyorsun?”

“İçimde bir sıkıntı var Sâibeciğim, sinir hastalığı... Kendimi evden sokağa atıyorum da, sanki gittiğim yerde durabiliyor muyum? Oradan oraya dolaşıyorum. Zaten doktor da öyle söyledi. ‘Durma, dolaş,’ dedi.”

“Doktor sana karından kaç, çocuğundan sıkıl, böyle ne yaptığını bilmez bir hâlde serserice dolaş mı dedi?”

“Serserice dolaşıp da ne yapıyorum? Şimdiye kadar bir gece dışarda kaldım mı?”

“Evet, kalmıyorsun. Fakat belki işte o kalamadığın seni sıkıyor da bu hâllere düşürüyor.”

“Biraz da insafı elden bırakma Sâibe...”

Bir müddet derin bir sessizlikle geçti. Bu korkunç sessizlik esnasında sanki ikisinin de üzüntü lisanları açıklama

cesaretinden kalmış da birbirlerine yalnız kalp çarpıntılarıyla hislerini ifade etmeye uğraşıyorlarmış gibi birbirlerinin göğsünden gelen gümbürtülere kulak verdiler. Hatta bir ara Sâibe kulağını kocasının göğsüne koyup iç çarpıntılarını dinleyerek dedi ki: “Bu tıpırtıların tıp bilimince birer açık manası var değil mi? Sevgi de dâhili hastalıklardan değil midir? Onu anlamak için kalp lisanını o noktadan niçin incelememişler? Bilim bu bakımdan da ilerlemiş olsaydı, ben şimdi kulağımı şuraya koyunca işiteceğim çarpıntılardan, bütün yalanlarını birer birer anlar, hakikati öğrenirdim...” dedi.

Önceden Sâibe, kocasının kendine itiraf edeceği hakikati söyletmemek için ağzını tutar, o müthiş itirafta bulunmamasını ona rica ederken şimdi Mâil iftiraları reddettikçe karısının onu söyletmek arzusu bilakis artıyordu.

Çektiği elemelerin tahammül edilmesi zor yorgunluğuyla biçare kadında maddi manevi bir tepki meydana geldi.

Sâibe soru suali o kadar uzattı, öyle ufak tefek noktalara getirdi ki, karı koca arasındaki bu sırların bir roman sayfalarında ifşası birçok mahzurları davet edeceği için ayrıntılardan mecburen vazgeçiyoruz.

Mâil birçok mühim soruya cevap bulamadı. Kem küm etti. İkna edici bir söz bulamayınca sinir hastalığı nakaratını tekrar ediyor, hâlindeki bütün garipliği yalnız o söze yüklemeye uğraşıyordu. “Yiğidin kalesi inkârdır” sözünü zavallı delikanlı kendine hareket düsturu edindi. Fakat öyle inkâr ki, birkaç ay sonra bu inkârın tamamen tadı tuzu kaçtı. Çünkü yalnız sözle inkâr ediyor, fiiliyatça karı koca arasındaki uygunsuzluk öncekinden beter bir hâle giriyordu. Mâil yavaş yavaş akşamları da gecikmeye, sonra sonra bazı geceler de tamamen yok olmaya başladı. Şimdi sinir illetinin âlâsı Sâibe’yi yakaladı. Biçare kadının gözü, kocasından başka dünyayı, hiç kimseyi görmez oldu. Kışkandıkça gözünde Mâil’in kıymeti artıyor, kocası gözüne dünya güzeli gibi gözüküyordu. Her gün mücadele, her gece soru cevap, her saat sitem...

Bu karı kocalıktan, bu hayattan artık Mâil'e usanç geldi. Her ne suretle olursa olsun bu meseleye bir son vermek tarafını düşünmeye girişti. Yine bir gece yokluğundan sonra ertesi akşam evine dönünce karısı Sâibe'yi ölü gibi beti benzi kaçmış, hâline gariplik, hareketlerine durgunluk gelmiş, dalgın, korkunç bir hâlde buldu. Yine karısından arkası gelmez sitemlere, mücadelelere girişeceğini beklerken durum hiç beklediği gibi cereyan etmedi. Dairelerine girdikten biraz sonra Sâibe ağzını açıp konuşmaksızın kapıyı kilitledi. Kocasını nazikâne elinden tuttu, salondan çıkardı. Yatak odasına gönderdi.

Karyolanın başucundaki ufak dolabın üzerinde küçük bir revolver görünce Mâil'in zihni karıştı. Sâibe eliyle kocasına bir koltuk gösterdi. Delikanlı itiraz etmeksizin gitti, işaret edilen yere oturdu. Sâibe kolunu uzattı, revolveri aldı. Karısının niyetinden artık Mâil'in şüphesi kalmayarak idama mahkûm bir canı gibi gözlerini kapadı. Silahtan çıkacak kurşuna vücudunu sunarak öyle durdu. Yalnız o esnada dedi ki:

“Zaten çoktandır düşünmekte olduğum bir şeyi, beni o zahmetten kurtararak sen yerine getirmeye karar vermiş olduğun için teşekkür ederim...”

Sâibe titrekle bir ses ile:

“Hayır, sevgili beyciğim, maksadımı anlayamadınız. Gözlerinizi açınız. Ölmeye müstahak siz değilsiniz, benim. (Birkaç adım ilerleyip silahı kocasına uzatarak) Bunu alınız, sözlerime iyice kulak veriniz.”

Büyük şaşkınlık içinde kalan Mâil revolveri aldı. Büyük bir hayretle gözlerini karısına dikti.

Sâibe hafif hafif titremekten yarı anlaşılır bir sesle, “İkimizden hangimiz daha fazla merhamete layığız, orasını bilemem beyim... Bende artık tahammüle takat kalmadı. Şu saatte hayırseverliliğinize sığınıyorum. Sizde zerre kadar insaniyet eseri varsa, ya o kaç zamandır sizi yiyip bitiren sırrı bana söyler yahut da ateş eder, beni şuraya serersiniz. Evet,

insanlık namına hak iddia ediyorsanız bu iki iyiliğin birini şimdi şu dakikada benden esirgemezsiniz... Bakayım anlayayım, sizi bu serseriliklere, bu soğukluklara düşüren, ailenizden, çocuğunuzdan öğrendiren, (Göğsünü tutup boğulur gibi yutkunarak) bazı gecelerinizi dışarıda geçirmeye sürükleyen sebep nedir? Anlayayım da nikâhınız altında kalıp kalamayacağımı bileyim. Her şeyi bana anlatırsanız, siz de tahammül edilmez vicdan yükünden kurtulmuş olursunuz. Sizi her kusurunuzla bile bile kabul edersem sizin için artık inceden inceye vicdan endişelerine lüzum kalır mı? Beyim, bu ricamı reddetme... Evet, bu büyük iyiliği benden esirgeme... Haydi, ya öyle, ya böyle... Bekliyorum,” dedi.

Zulme uğramış bir tavırla boynunu büktü, gözlerini yumdu, kollarını iki tarafına salıverdi, kocasının karşısında durdu. Mâil’den bir ses çıkmadı. Odayı korkunç bir sessizlik kapladı. Bir iki dakika geçti. Sâibe’nin o acıklı bekleyiş hâlinde daha fazla durmaya takati kalmadı. Titreye titreye dizleri üzerine eğildi. Yine boynu bükük, yine gözleri kapalı olduğu hâlde yürek sızlatacak hazin bir sesle:

“Mâil’im, beyim, iki gözüm... Ben senden hiçbir şey saklamam. Cenab-ı Hakk gönlümü biliyor... Ne yalan söyleyeyim, kulaklarım ağzından çıkacak o müthiş itirafa bedel revolver gümbürtüsünü bekliyor. Bu ikinci ses benim için daha fazla ruhumu okşayıcıdır.”

Mâil’in zihninden pek mühim şeylere karar verdiği yüzünü ekşitmesinden, derin hatları ümitsizlikle çatılmış alnından, tane tane dökülen soğuk terlerden anlaşılıyordu. Biçare delikanlı o acıklı heyecan hâliyle kalktı, karısının elinden tuttu, bir kanepeye oturttu. Kendi de yanına oturdu. Dudakları titreyerek o müthiş açılış cümlesine girişmek istedi. Lâkin boğazı, gırtlığı kurumuş, bütün yüreğini sanki bir ateş sarmıştı. Boğuk, kısık bir sesle dedi ki:

“Sâibeciğim, ben senin iyiliğine, merhametine muhtaç, hem de göstereceğin insanlığa, iyiliğe, cömertliğe layık bir

kocayım. Cenab-ı Kibriya'nın en kutsal adına yemin ediyorum, sözlerimde bir kelime yalan yoktur. Ben, ben..."

Alt tarafını getiremedi. Ben... Ben lafızları içinde boğulurcasına sel gibi gözyaşlarıyla kalktı, diz çöktü. Başını karısının kucağına koyarak hüngür hüngür, çocuklar gibi haykıra haykıra ağladı. Sâibe'den inen hazin damlalar da bu ateşli gözyaşlarına karışıyordu. Bu felaket gözyaşları arasında nihayet diyebildi ki:

"Ben acınacak bir derde, söylenmez bir belaya yakalandım. Beni bu uçurumdan ancak senin merhametin ve şefkatin, kızımız Makbule'nin masumane sevgisi kurtarabilir. Karıcığım, bana acırsın... Kocanın yok olmasına manen, belki de maddeten helakına vicdanın razı olmaz, değil mi? (Her ikisinin de gözleri kırılmaksızın birbirine dikildi) Of... Hani revolver? Sâibe, bana sen acımazsan bir gün o silahın kurtarıcı yardımına başvurmaya mecbur kalacağım... Çünkü... Of, çünkü ben bir fahişe seviyorum... Çıldırasıya, mahvolasıya bir şiddetle seviyorum. Kendimden, ondan da nefret ederek seviyorum, seviyorum. Benden önce sevdasının tuzağına çok zavallılar düşürmüş olduğunu, bu gönül ticaretini kendine bir kazanç, bir sanat edindiğini bilerek seviyorum. İsteğim dışında, arzuma aykırı seviyorum. Neye uğradığımı anlamayarak seviyorum. Yani Sâibeciğim, işte ben ölüyorum..."

Bu sözler Sâibe'nin beyni içinde hakikaten bir silah patlayışından daha korkunç, daha müthiş birer gümbürtüyle güm-lüyordu...

Bir müddet sustular. Mâil o zor itirafın verdiği takat yetirilmez yorgunlukla yarı baygın bir hâlde soluk soluğa dinleniyor, Sâibe ümitsiz gözlerini karşıya, duvara dikmiş, göğüs geçire geçire hazin hazin ağlıyordu. Kocasının yüzüne bakamıyor yahut bakmak istemiyor gibi, hayli müddet gözlerini aşağıya indirmede. Nihayet Mâil, mahkeme huzurunda son karara, beraat veya mahkûmiyetini şiddetle bekleyen bir zanlı gibi karısının yüzüne baktı, elini avucu içine aldı, öpmek istedi. Fakat Sâibe çekerek:

“Mademki gönlünüz öyle kötü bir kadına düşmüş. Mademki onu şiddetle, mahvolasıya seviyormuşsunuz... Ben sizi öyle bir canavarın pençesinden nasıl kurtarabilirim?”

“Elini avucumdan çekme Sâibe... Beni reddetme... Ben o kadını kutsal bir aşkla sevmiyorum. Bu meylime sevgi dene-
mez; buna geçici, mundar bir heves denir. Temizlenmesi zor
bir gönül lekesi, iğrenç bir bela... Hayatını, gençliğini, na-
musunu yok etmenin mümkün olmadığı bir lekeyle kirletmiş
öyle bir kariya sonsuz bir sevgiyle bağlı kalabilir miyim? Hiç
öyle bir aşüfte gönlümde sana özel olan yüce saygı mevkiini
zapt edebilir mi? (Kalbini göstererek) Burada sen, daima sen
kalıcısın... Saygı mevkiin gönlümdür, seninle onun arasında-
ki farkı bilmeyecek, bir meleği bir şeytandan ayıramayacak
kadar körlük bana musallat olmadı...”

“Ne demek istediğini anlayamıyorum. Mademki beni ona
öncelik tanıyarak seviyorsun. Mademki kalbinin saygı mev-
kii bana özelmış. Madem onun iğrenç bir kadın olduğunu
biliyorsun... Gözünü yum, terk ediver... Ben de geçmişi unu-
tayım, eski mutlu evliliğimize geri dönelim...”

“(İnleyerek) İşte bu mümkün değil... Durum böyle sade
olsaydı, bu kadar zamandır seni üzer, kendim üzülür, bu hâl-
lere gelir miydim? Sâibeciğim, beni dinle, kendini benim ko-
calığımdan, o bağdan, o sevginden, mümkünse o histen ayrı
tutarak beni bir hakem sıfatıyla dinlemeye gayret et. Ancak
bu itibarla ne dediğimi biraz anlayabilirsin... (Karısının elini
kalbi üzerine getirerek) Bak, ne kadar heyecanda olduğumu
anla... Bir uçurumun kenarında dolaşıyorum. Senin yüksek
merhametin bana işte bu noktalarda lazım. Senden istirham
ettiğim şeyi yapmak belki mümkün değildir. Her fenalığıma
ilaveten belki bu da başkaca bir canavarlıktır. Fakat çare yok;
Sâibe, çare yok... Beni bu gözyaşlarımla, bu ümitsizliğimle,
önümdeki felaket çukuruna mı iteceksin? Dinle, gözümün
nuru karıcığım dinle... Ben şimdi şiddetli bir humma sevdası
geçiriyorum. Öyle bir hastalık ki, gözlerime perde çekmiş,

her hissiini örtmüŖ, hiçbir Ŗey göstermeden beni saçları sarı bir karıya doğru çekip götürüyor. O saçların alevleri içinde yanıyorum. Bazı hastalıklar vardır ki, onların nöbetlerini hiçbir deva düzeltemez. Hükümleri, seyirleri her neden ibaretse tamamıyla uygularlar. Ben de bu hastalığının her seyirini geçireceğim. Bağıra çağıra evet, gönöl yakıcı feryatlarla geçireceğim... Buna ne senin itirazların, ne anamın babamın azarlamaları, ne de kendi metanetim para eder... Bu müthiŖ hakikati anla. Beni bu yoldan, o karının sevdasının yolundan çevirmek mümkün olamayacağını bil... Bunun için nafile uğraŖma, yorulma. Beni, yine benim sana göstereceğim yolla kurtarmaya gayret et. Çünkü Sâibe! Aman nasıl anlatayım? Beni affet meleşim, beni affet... Bir kadına, senin gibi iffetin, Ŗefkatin vücut bulmuş hâli bir kadına, cinayet itirafı demek olan Ŗeyleri işte ben korkmadan söylüyorum. Hep yüce merhametine dayanarak söylüyorum. Evet, güzelim, beni o kadının sevdasından men etmeye uğraŖma... Nasihatle, tehditle, saygıyla, her ne suretle olursa olsun, ondan vazgeçirmeye çalışma. Çünkü beyhudedir, faydasızdır, nafiledir, boştur... Çünkü karıcığım, (Sâibe'nin ayaklarına kapanarak) çünkü... İş bu dereceye getirmemek için beŖer kudreti dâhilinde ne yapmak mümkünse yaptım. Yanına gitmemek, davetlerine kulak vermemek, o kaltağı görmemek için ne kadar beyhude mesaide bulunduğumu, ne tahammöl edilmez metanetler ortaya koymaya uğraştığımı bilsen, her Ŗeyi unuttur, yalnız benim bu husustaki talihsizliğime ağlarsın... Fakat Sâibe, mümkün olmadı. Ta kutuplardaki mıknatısa tutulan titrek bir ibre gibi beni daima karşı koymasđ mümkün olmayan bir kuvvet, kim bilir belki bir sihir o kadına cezbetti. Arzuma aykırı olarak sürükledi. Üç gün önce bir gezinti yerinde bulunsa, bir yoldan, bir sokaktan geçse oradan geçiŖi nasıl olduğunu bilemediğim bir suretle sanki bana görünür, bilinir duruma gelir, teneffüs ettiğı havada, oradaki mevcudiyetini bana hissettirecek burun sızlatan bir koku bıraktırdı. Her Ŗey gözümde hiç oldu. Benim için kâinat ondan ibaret kaldı. Ah Sâibe, geceleri

senin helal yatağında öyle bir aşüftenin gayrimeşru sevgisinin yarasıyla ağlar, yastık örtüsünü ıslatırken yaptığım kötülüğün, cinayetin derecesini belli etmek için bir isim bulamaz, kendi kendimi lanetlerdim. Bak ne kadar saflıkla sana cinayeti itiraf ettiğimi, her şeyi nasıl noktası noktasına söylediğimi görüyorsun. Seni samimiyetle sevmesem, kurtuluşumu, sadetimi senden beklemesem, seni kendime kurtuluş vesilesi saymasam, gayrimeşru, mundar bir sevgiyle kavrularak âdeta hissiz, evet, bu ateşten hariç olan şeyleri görmez, duymaz bir hâle geldiğim şu buhranlı hâlimde senin merhametini, şefkatini kendime çekmek için bu yakarmalarda bulunur muyum? Kurtuluşumu senden bekliyorum Sâibe... Beni bu felaketten kurtaracak ancak senin göstereceğin sabır ve metanettir... Bu haince itiraflarımla yorulduğum, bittim, seni de bitirdim. Müsade et, sözümü burada keseyim. O kadına nasıl gönül kaptırdığım bahsini açıklamaya cesaretim yok. Bu o kadar fecidir ki... Of, susayım... Rezilleşmiş bir ahlâkın o çukurları, hayat pisliklerinin açtığı, kemirdiği bu yaralar... Evet, bir fahişenin sefilane macerası, iffet istikametinden uzaklaşması durumu, rezalet destanı, bütün elim olayları pek gönül yakıcı olmakla beraber yine senin gibi nezih, iffetli, pak, ulvi vicdanlı bir kadının huzurunda hikâyeye edilemez... Anladın mı güzelim? (Yine karısının ayaklarına atılıp merhamet bekleyerek) Fecî neticemi şuraya getirmek istiyorum ki, bana her şeyi emret, yapmaya hazırım. İşte revolver, onu beynine sık de, sıkayım... Emrinin yerini bulduğunu şimdi görürsün... Yalnız o karıdan vazgeç, onu terk et deme... Çünkü bu, gücüm, kudretim, tercihim dışında bir husustur. Emrinle ölmeye hazırım. Fakat onu terk edecek güce sahip değilim... Bu hevesim çok sürmez. Seni temin ederim. Lâkin bu hastalığının hiç olmazsa iyileşme devresini beklemek lazımdır. Yine Mâil'in, eski Mâil'dir. Şimdi beni kovarsan her türlü kurtuluş ümidimi, her kurtuluş ihtimalini mahvetmiş olursun..."

Sâibe iki eliyle yüzünü kapadı. Artık oda, tavan hepsi başı üzerinde fırıl fırıl dönüyordu. Uzun bir inleyişle dedi ki:

“Beyefendi, bu uzun girişle bana böyle bir teklifte bulunacağınıza, söz yerine revolver kullanmış, mantıklı iknalara bedel bir kurşunla, işi kısa kesmiş olsaydınız, hakkımda daha büyük bir iyilik göstermiş olurdunuz. Benden istediğiniz fedakârlığın derecesini zihnen anlayabiliyor musunuz? Yoksa her tarafınızı yakıp kavurduğunu söylediğiniz o kadının ateşi sizde bunu düşünme gücü bırakmadı mı? Mâil, ben sizi severim. Nihayetsiz bir sevgiyle severim. Bu hadsiz sevgimin beni hangi kederli dereceye kadar sürükleyip götüreceğini bilemem... Sizden ayrılmamak için nelere katlanacağımı şimdiden tayin edemem. Lâkin beyciğim, bak hâlime, bir deri bir kemik kaldım. Ben tahammüle karar versem de buna vücudumda dayanabilecek güç yok... Sizin için o kadından geçmenin mümkün olmadığını söylüyorsunuz, bunu imkânsız gösteriyorsunuz. Bence de bu hâle tahammülün mümkün olmayacağını niçin insafıca teslim etmiyor, niçin canı cana ölçmüyorsunuz? Sizin orada sevgilinizin sevda döşeginde zevkle kaldığınız geceleri benim burada yalnız başıma ne içe işleyen işkencelerle geçireceğimi niçin düşünmüyorsunuz? Benden talep ettiğiniz fedakârlık, gücümün üstündedir. İnsan bir araba hayvanı, bir dolap beygiri alsa, çekeceği ağır yüke tahammül derecesini anlamak için onu bir baytara gösterir. Siz de böyle yapınız. Beni bir doktora göstererek, ‘Şu kadını muayene et, ben buna şu yolda eziyet edeceğim. Bu hâle kaç ay dayanır?’ diye sorunuz...”

İç kanatıcı bu teklife karşı Mâil cevap bulamadı. Yalnız huzur ve şuurunun ortadan kalkmış olduğunu gösterir şiddetli bir saldırıyla karısını kucakladı. Sâibe’nin hafif, nazik vücudu, Mâil’in hiddetinin baskısında ezilirken biçare kadının gözlerinden hüznün yaşlanmış ve damla damla hâlini almış biçimini gösterir gibi düşen duru damlalar tane tane yuvarlanıyordu. Karı koca yine göz göze geldiler. Fakat bu son yüzleşme pek acıklıydı. Artık ne Mâil’de ifadeye kudret, ne de Sâibe’de dinlemeye kuvvet kalmıştı.

5 ŞÖHRET'LE MÂİL

Macuncu taraflarında bir belahane, iğrenç bir işyeri vardı ki, söndürdüğü bunca servetlere, bunca aileleri takiben nihayet kendi de söndü. Zabıta yardımıyla rezil çatısı alaşağı edildi. Yerle yeksan edildi. Fakat dillerde bıraktığı yaralar, keselere açtığı delikler birçoklarınca hâlâ unutulmadı.

İşte bu felakethanenin civcivli zamanında Mâil'in bekârlık arkadaşlarından birkaç hovarda, tutkunluk günahıyla o dostluk damında büyük bir aşk gecesi, bir işret, eğlence meclisi tertip ederler.

Bu gibi eğlencelerin asıl sermayesi olan parayı tedarik için beylerin kimi odacıya, kimi tefeciye, kimi sarrafa, kimi başka tarafa başvururlar. Bende ne var? Beş... Sende ne var? On beş... Hepsi bir araya getirilir. Toplam neye erişiyor? Şu kadara... Mevcut bu... Masraf ne tutuyor? Ayrıntılarıyla birlikte hepsi hesap edilir. Mevcut akçe masrafları karşılamaz. İkinci, üçüncü hesap daha geçilir, şundan bundan kırpılır... Hayır, mümkün değil iş uymaz. Bu beylerin içinde Hayâtî isminde bir bey var. Ama nasıl bey? Uçar, bıçkın... Tam tosun... Zamanında anası babası seksen mektep değiştirmişler. Okumayı pek sökmemiş... Çakı buldukça kundurasını, elbisesini kolaylıkla sökermiş... Fakat heceyi kolaylıkla sökemezmiş... Çocuğun zihnini açmak için ebeveyni, Baba Cafer'in türbesine bıraktıkları okkalarla kuru üzümü dikkatlice buna yedirirlermiş... İşte böyle kavunla, üzümle, badem şekeriyle zihnine çeşni, lezzet verile verile çok şükür biraz

sökmüş... Mahalle mektebinden alınmış, rüştiyeye verilmiş... Her akşam eve ya başında fes yok, ya kundurasının teki eksik, yüzü gözü tırmık, bere içinde öyle gelirmiş. Mektepte hocasından, evinde babasından dayak yiye yiye, dövüle dövüle, vücudu çelikleşmiş. Kendi tabirince, “Marize ta beşikten idmanlıymış.” İlmî kazanımlarının neşe verici ilk feyzini, birkaç deftere Karagöz, kukla diyaloglarını aklında tutması ve yazmasıyla göstermiştir.

Bir gün evde defteri önüne açıp sağ kolunu bükerek yumruğunu Karagöz gibi aşağı yukarı hareket ettirerek kısık, boğuk bir sesle, “Karagöz Beyefendi yorgun mudur? Argın mıdır? Dargın mıdır? Yoksa tavan arasında farelerle tavla mı oynuyor? Buraları hiç düşünmeden kapının önünde dar dar dar, car car car, ne alıp veremezsin behey salyangoz suratlı herif!” diye söylendiğini gören validesi, oğlunun evde kitap açıp okuduğuna ömründe ilk defa tesadüf eden o kadın sevinçten ağlayarak, “Ah yavrum, şükür yetiştirene! Nasıl da bülbül gibi okuyor, kırk bir buçuk maşallah, tüh tüh...” takdir kelimeleriyle memnuniyet salyalarını Hayâtî’nin yüzüne serptikten sonra çocuğa hemen çörekotu tütsüsü verir.

Akşam babası gelince yine o sevinç gözyaşlarıyla, “Ah efendi, ah bilsen... Bizim oğlan kitaba bakıyor da harıl harıl okuyor! Adam olacak, âhir ömrümüzde ekmeğini yiyip sefasını süreceğiz inşallah...” müjdesini verir. Birkaç damla sevinç gözyaşını da kocası akıtır.

Ertesi gün babası oğlunu on kuruş nakitle ödüllendirir. Bu parayı çocuk doğru götürür, deve derisi bir Hacivat’la Karagöz alır...

Artık ondan sonra her akşam anasına babasına defterden veya ezberden okur. Birkaç zaman daha maşallah tü tü’ye, çörekotu tütsüsüne devam edilir. Edilir ama muhterem oğulları sene başlarında imtihanlardan fırıl fırıl döner. Acayip şey! Oğlan evde defterlerin, kitapların yüzünden gürül gürül oku-

sun da imtihandan dönsün... Bunda bir iş var... Duruma akıl erdirilemez ve Hayâti'ye sorulur. Filan hocanın bana garezi var da, filan yardımcı hoca imtihanda haksız yere notumu kırdı da... Daha birçok da da... Hocalarla ve yardımcılarıyla kavgaya gidilir. Durum hiçbir şeye benzetilemeyince, “Öyle her sene muntazam imtihan verip mektepten çıkanların tahsilleri pişkin olur mu hiç? Her dersi döne döne okumalı ki pişsin...” sözüyle teselliye yol ararlar.

Pişsin ama oğlan on yedisini sürüyor. Hayâti'nin artık bıyıkları terlediğinden, ondan yukarı sınıflarda bulunan hacak kadar çocuklar beyimle alaya başlarlar. Koskoca herif, daha ikinci seneyi bir türlü atlayamıyor. Nasıl atlayamıyor? Kaydırak, paçapişti oyununda atladığı zaman dört metre birden sıçırıyor... Hayâti bakar ki iktidarla mektepten çıkmak mümkün değil... Bir akşam evde anasına babasına, “Ben artık rüştiyeye gitmem. Yazım iyi, imlâm daha iyi...” sözleriyle şikâyet girer... Öyle ya! Oğlan Karagöz'ü, Hacivat'ı bile deftere çektikten sonra, her istediğini kaleme alamaz mı?

Hayâti'nin babası tanıdığı bazı kişileri rahatsız etmeye başlar:

“Aman şu oğlanın bir kaleme çıracak buyrulması...”

Seksen kapının halkasını aşındırarak, el etek öperek oğlanı (.....) dairesinde (.....) kalemine devamlı gidip gelecek şekilde kayıt ve kabul ettirir. Hayâti artık kaleme gider gelir.

Hayâti'nin pederi etek öpmeyi asıl şimdi şiddetlendirir. Öteyi beriyi o kadar rahatsız eder ki, iki buçuk sene devamlı gidip geldikten sonra oğlunun elli kuruşla görevlendirilmesinde başarılı olur... Yakın uzak bütün akrabalarından, konudan komşudan tebrikler yağar. Çırpıcıçayırı'nda kuzu ziyafetleri, sevinçler, kıyamet... Şükür yetiştirene, eli ekmek tutmaya başladı. Uzaktan halalar, teyzeler, “A, oğlan aylığa geçti, bize bakmayacak mı?” sorularıyla üşüşürler... Hayâti hangisine baksın? Önlerine kuru ekmek doğrasa yetişmez...

Üç sene de böyle elli kuruşla devam... Daha sonra yirmi iki kuruş zam... Yine aile arasında bir sevinç, bir ahenk... Oğlan ilerliyor...

Aylık kazandığı yetmiş iki buçuk kuruşa denk gelen Hayâtî kalemde ne iş görüyor? Bir de o tarafını anlayalım. Bu delikanlı rüştiye ikinci seneden kaleme çıracak edilmiş olduğundan, kendisinden ilim ve fen namına bir şey istemeyelim... Kitabet filan da araştırmayalım, çünkü öyle şeyler hak getire... Bu çocuk yapsa yapsa bir kalemde müsveddeleri temize çekme işini yapabilir. Şöyle biraz hüsnü hattına⁴⁹ bakalım... Daha doğrusu hüsnünü de kaldıralım da şöyle sadece hattına bakıverelim... İşte kargacıktan burgacıkta biraz farklı cılız, kuralsız, mektepte iyi pişirilememiş, çiğ, tatsız bir yazı... Kâtip efendi bunu kalemde de pişirtmeye başarılı olamaz. Adamcağızın her gün kafası kazan gibi kaynar, fakat Hayâtî'nin yazısı pişmez. Biçare adam her gün söylendiği hâlde Hayâtî'den satırları baş aşağıya götürmek kusurunu bir türlü gideremez. Haydi, bunu göz ardı edelim... Ya satır atlaması, cümle yutması... Hileli kantar gibi kaleminden geçen şeylerde beşte bir, beşte dört eksik baş gösterir. Her satırı, hem de çarpık olmak üzere bir saatte yazar. Gözünü müsveddeden ayırmaz. Dört satırlık bir temize çekme işinde kan terlere batır... Yazdığı şey yine eksiktir. Yine çarpıktır. Bu nüsha tashih memuruna gider. İade olunur; gider, iade olunur. Tashih memuru bu Hayâtî'nin elinden artık zulüm görmektedir.

Delikanlının kalemdeki kusuru bundan da ibaret değildir. Şekil ve kıyafeti hüsnü hattından fazla tenkidi üzerine çekecek türdendir. Başta darca, Beyoğlu siyah sıfır bir fes. İpekli mintan üzerine camadan⁵⁰ gibi çifte kavuşturmalı (kruvaze) bir yelek, sırtta ceket, belde kuşak...

Bu kıyafetin kalem efendiliği sıfatına yaraşmayacağını düzeltmen birkaç defa nazikâne ihtar eder. Hayâtî bu haklı azarlamaya karşı şöyle tosun gibi bir avurt keserek çekilir.

49 Güzel yazı yazma sanatı, hat sanatı.

50 Çapraz düğmeli, ipek veya sırma işlemeli bir tür kısa yelek.

Malum eğlenceye gitmek için hesabı ortaklaşa tertip edenler arasında bu Hayâtî Efendi de vardı. Bu numuneye bakıp da ötekileri de böyle uçar, külhanbeyi zannetmeyiniz. Onlar beyden, efendiden delikanlılardı. Fakat servet tüketici öyle yerlerin şiddetle müptelası olduklarından, aylıklarından, gelirlerinden aldıkları para ceplerinde yarım saat durmaz, hemen oralara boşaltılırdı. Bir insanın kesesinde para bulunması aylığın, gelirin çokluğundan değil, aldığını iyi idare sayesinde meydana gelir bir başarıdır. Bundan dolayı hesabı uydurmaya uğraştıklarını gördüğümüz kişiler züğürtlerden değil, müsriflerdendiler. Onun için çoğunlukla dört ceplerinde dört para bulunmazdı. Hayâtî'ye gelince, maaş yetmiş iki buçuk, fakat caka yolunda... Kendi tabirince kocakarıdan, babasından ne koparabilirse işte böyle zoraki yaşardı. Bu parayla fes kalıplanır, potinler⁵¹ lostra edilir,⁵² mahalle kahvesinde çekilen tebeşirler,⁵³ epey patırtı ve bir daha o kahveye adım atmaya-çağı yeminleriyle sildirilir... Cömertliği tutarsa ara sıra evdeki Ceylan'a (kedi) ciğer de alınır... Eh, insan hâli bu! Bazen öteye beriye ufak asıntılar kalır... Her hâlükârda her şey olur lâkin metres masrafları kalmaz. O yönden da hani konudan komşudan geçinir. Vaktini heba etmez. Yalnız öyle külfetli eğlencelerde ortaklaşa eğlenceye girişemez. Fakat paralıca beylere çatar. İşini uydurur, çıtkırıldım birkaç zamparanın arasında bir de öyle tosun, kabadayı lazım değil mi? Allah göstermesin, o gibi yerlerde kavga gürültü, çingar meydana çıkma ihtimali var. O zaman Hayâtî ortaya atılır. Tosunca raconu keser. Ya döver, ya dayağı yer... Bu mühim vazifesinden dolayı Hayâtî ortaklaşa eğlence masrafından muaftır.

Bu Hayâtî de, eğlence heyetini teşkil eden diğer kişiler de Mâil'in bulunduğu dairede olduklarından, onlar hesabı pişirirlerken beriki de kötü bir tesadüf sonucu yanlarına gelir.

51 Koncu incik kemiğinin üstüne kadar çıkan, yan tarafından düğmelerle veya ön tarafından potin bağıyla kaplanan bir ayakkabı çeşidi, fotin, konçlu ayakkabı.

52 Bozulmuş, sıyrılmış boyaları tamir edip yenilemek.

53 Veresiye defteri kayıt tutma usulü.

Mâil'i görünce Hayâtî, "Aman yetiş âmirim!" diye büyük bir arzuyla can atarak beyin ellerine yapışır... Ya nasıl yapışmasın, Mâil'de paralar kıştır... O da meclise dâhil olursa hesabın gediği ferah ferah kapanacak...

Hayâtî sevinçten çalpara⁵⁴ hızıyla parmaklarını şıkırdata-rak Karagöz başlangıcı gibi birkaç cif caf caf... Cif caf caf, cif caf caf savurduktan sonra der ki:

"Mâil Bey evleneli eğlencelerimizin tadı kaçtı. Hu imamın, içimizde hiç onun kadar dünyalık tutan yok. Mangır deyince Allah için doğru söylemeli ya, elini hangi cebine soksa çıkarır. Akarları yolundadır. Samatya'da bizim de bir dükkân var, içinde tömbekici⁵⁵ oturuyor. Sözüm ona gelir işte! Arada bir damlarım. 'Hacı Mirza, dükkân kirası...' dedik mi, Acem suratı asar. Lafa yanaşmaz. Cevap yok... Tokur tokur tokur nargileyi çeker. Öyle kafa tutar ki biterim... Artık dayanamam: 'Hacı, ben buraya tokurtu dinlemeye gelmedim. O Keşan tömbekisini sonra tütsülen' diye ufaktan sert yaparım. Bakar ki belayım, Mirza nihayet lafa tenezzül gösterir. Kafasını sallayarak, 'Bu kirayı dolan... Ta ötekinde gel ki görem...' sözüyle bir defter çıkarır. Dam aktarması, kepenk tamiri, odun beygirleri geçerken iki cam kırmışlar. Şuydu buydu, inç kadar martaval okur. Hep bunlar defterde gayet keskin tâlik hatla⁵⁶ yazılıdır. İster inan ister inanma... Birbirimize ağız dalaşına gireriz. O bana Farsçadan birkaç beyit okur, ben ona şinanay lisanından cevap veririm. Çare yok, o kirayı dolanırım. Öbür kirada küt, yine tepesine damlarım... Hacıda surat bir karış... Beni görünce avalın neşesi kaçır. Acem bir şekilde bana yine 'dolan' der. Artık takatim kalmaz. Bu sefer güzel bir dolanırım... Ama nereye? Doğru Mirza'nın gırtlığına... İşte çingar böyle çıkar... İkimizi birbirimizden ayırırlar ama ya onun kafasından ya benim suratımdan sızıntı başlar... Sizin

54 Özellikle oyun havaları ve köçekçelerde usul vurmaya yarayan, dört parça sert tahtadan yapılmış, ikişer ikişer avuçlara geçirilerek çalınan kastaniet benzeri alet.

55 Nargile ile içilen bir tütün çeşidi.

56 Arap alfabesi temelli bir yazı, hüsnühat çeşidi

anlayacağınız yaralı düşeriz. Ne Acem dükkânda rahat oturabilir, ne ben aldığım kiranın hayrını görürüm... Mirza'dan evvel dükkânda bir aktar oturuyordu. O kirayı verirdi. Fakat ben ona kira işlemeyen sert yapardım. Mesela on gün önce damlardım, çok nazik şeydi. Yok demeye sıkılırdı. Yok dese iş kolay: Elimi atınca kara halîle,⁵⁷ zencefil, keten tohumu, öldür kahır, karnıyarık, sinameki kutularından hangisi elime geçerse kavrar çıkardım. Aktar bizim dükkânda çok oturmadı. Yerini beğenemedi. Çıktığı gün sordum, 'Nereye?' dedim, 'Bu dükkânın faresi çok... Çirişle kola⁵⁸ dayandıramıyorum. Bu ikisini çok seviyorlar.' dedi. Acem taşınırken eski kiracı-mız aktar beni ona methetmiş, demiş ki, 'Mirza, o dükkâna taşınmasan iyi edersin... Dükkân sahibi küçük bey biraz kiraya acele eder. Beş günde bir damlar... Rahatsız olursun...'

Acem de ağır bir tebessümle, 'Kira işlemeyende men bir para vermezem...' Aktarın dediği oldu. Dayanamadım, Acem'e de damladım... Kafa tuttu. Kira vakti geldi geçti. Ay baktım, yine kafa tutuyor. İlk kirada çay semaverini yakaladığım gibi sıvıştım. İkincide papağanı çekiştik... Zavallı hayvan elimizde guguk, miyav miyav diye ıslık çala çala, haykıra haykıra tüyleri yolundu, cascavlak kaldı. Eve getirdiğim vakit annem, 'Böyle soyulmuş, koca kafalı çirkin pilici nerede buldun?'" diye azarlayarak niyetinin Acem'in o tatlı dilli papağanını yahni yapmak olduğunu anlattı.

Beylerden biri, "Hayâtî artık lafı toparla... İşimize bakalım babam... Şimdi papağanın yahnisini de anlatırsan, tuzu ya çok gelmiştir, ya az... İki saat sürer."

Bir diğeri, "Mâil Bey de eğlenceye dâhil oluyor mu? Beraber gelecek mi?"

57 Sıcak iklimlerde yetişen ve tohumları müşil olarak kullanılan bitki.

58 Fare kaparı yapmak için yapıştırıcı özelliklerinden faydalanan iki madde.

Kola: Kâğıt veya bez yapıştırmakta kullanılan nişasta bulamacı.

Çiriş: Çiriş otu kökünün öğütülmesi sonucu elde edilen bir tozla yapılan yapıştırıcı macun.

Mâil ciddi bir tavırla, “Yok, yok... Ben unumu eledim, eleğimi astım. Benim gibi evli, çoluk çocuk sahibi adamlara öyle yerlere gitmek yaraşır mı?”

Diğer bir zat, “Ben de evliyim a birader. Hem senden yaşıyım... Bir müddet karı koca âşık maşuk gibi yaşadık. Sev-giden, muhabbetten iyice arzumuzu aldık. Evleneli on seneyi geçti. Bacıyla kardeş olduk... Ben ona artık abla diyorum...”

Mâil:

“O da sana birader yahut ağabey diyor mu?”

“Hayır, demiyor. Onun gözünde on sene öncesinde neysem şimdi yine oyum...”

“O hâlde bu ettiğin vicdansızlık değil mi?”

“Birader, tek kadınla sebat etmiş bir erkek göster, alnını karışlayayım... Yalnız ne var? Ettiğin hovardalığı hanımdan saklamalı... Mümkün mertebe gizlemeli. Onun bu hususta devamlı emin olmasını sağlayarak güvenini kazanmalı. Kadınların çoğu öyledir. Bir kere güvenleri kazanıldı mı, iş bitti. Artık kocalarının zamparalıklarını gözleriyle görseler inanmazlar.”

Bu bahis uzadı. Mâil, arkadaşlarının tekliflerini önce şiddetle reddetti. Nihayet içlerinden kurnazın biri dedi ki, “Mâil Bey, eğlenceye bizimle beraber gel. Yalnız seyirci sıfatıyla bulun. Hanıma olan sadakatine halel getirme. Biz eğlenelim, sen seyret. Hoşça vakit geçer, ne var? Biz orada kalırız, sen saat üçte dörtte⁵⁹ konağına dönersin...”

Hayâtî:

“Gördün mü raconu? Bizim Nebil Bey bazen lafı işte böyle ‘latilokum’ şekeri gibi dört köşe tatlı keser... Birkaç güzel görürsün, için açılır...”

⁵⁹ Eserde Akşam ezanının saat 12:00 kabul edildiği Alaturka saat kullanılmıştır. Günümüz saatine göre yaklaşık olarak 23:00-23:30/00:30-00:30.

Mâil bu teklife biraz yumuşadı. iki seneye yakın bir zamandan beri olan evlilik müddetleri boyunca bazı gündüz gezintileri istisna edilince hemen konaktan kaleme, kaleminden konağa gelip gitmekten başka eğlence namına diğer havailiklere kalkışmamış, bütün zevk ve sevinç sebeblerini ailesi içinde karısıyla, çocuğuyla bulmakta ciddi bir saadet aramıştı. Diğer tarzda yaşamayı hatırına getirmediğinden, bu sakin hayatından memnundu. Bundan dolayı oyunbozanlık etmemek için arkadaşlarıyla öyle bir eğlence yerine gitse bile orada sırf seyirci sıfatıyla bulanacağı hususunda kendine tam bir güveni vardı. Kendinden bu derece emin bulunan bir adam, arkadaş hatırı için öyle bir yerde bir akşam, bir iki saatçik kendini gösterse bundan ne tehlike doğabilir? Böyle şeyden katiyen çekinmek de kendi nefesine bir nevi güvenememezlik değil midir?

Nihayet Mâil'i kandırdılar. O da eğlenceye dâhil oldu; hesap, dengesini buldu.

Hayâti hokkabaz gibi fesini çarpıtıp gözlerini tavana dikerek, "Âlâ... Bir, bir daha... Ooohh... Cif caf caf, cif caf caf, aman katakulli... (Kendini göstererek) Fukaradır efendim!"-den tutturarak maskaralığa girişti. Beyleri hayli güldürdü eğlendirdi.

O akşam arabalar tutuldu. Beyler malum yere düştüler. Böyle bir eğlencenin tasviri edebe hürmette saygısızlıktır. Bundan dolayı biz şu sayfalarda yalnız bazı evli gençlerin, seyirci sıfatıyla yahut diğer iyi niyete atfen veya hangi iffetli arzuyla olursa olsun, o gibi belalı yerlere gitmekte gaflet göstermeleri neticesi baş gösteren çok acıklı hâlleri göstermek için Mâil'in macerasından bahsedeceğiz, oranın hâlini tasvir değil...

Arkadaşları içkiye ve sohbete daldıkları sırada Mâil, karşidan dikkatle inceleyen bir filozof gözüyle olup bitenleri nefretle seyrediyor, kendi ailesi gözünde karısıyla, çocuğuyla

olan şevk ve neşesi şu mundar eğlenceye nispet ederek neşe ve sefa namına bu gibi kötülöklere heves edenlerin hâline acıyordu.

Arkadaşlarından bazıları yanaşarak, “Canım Mâil Bey, öyle süt dökmüş kedi gibi sessiz, sedasız ne oturuyorsun? Bari bir tek olsun at...” teklifleriyle Mâil’i içkiye zorladılar, kabul etmedi. Eğlenmek şöyle dursun, sıkılıyordu. Bu bir sürü çılgının, bu nefsinin arzularına tapınan zümrenin neşe feryatlarıyla dolan, kızışan odanın ifsat edici havası artık Mâil’i rahatsız etmeye başladı.

Biraz nefes almak, o heva ve heves meclisinden uzak, temiz bir hava bulmak için bir aralık odadan dışarı çıktı. Üzüntüyle, tiksintiyle etrafına bakınarak gezinmekteyken kulağına bir inilti, sızlanmaya benzeyen bir inleme geldi. Sesin geldiğı tarafa doğru yavaş yavaş yürüdü. Bir oda kapısının önünde durdu. Çünkü inilti buradan geliyordu. Kapı kapalıydı. İçeriden o iniltiye ilaveten bazı mırıltılar da işitiliyordu. Dayanması mümkün olmayan bir merak dürtüsüyle kulağını kapının anahtar deliğine götürdü. Üç dört sesin birden şu karışık konuşmalarını dinledi:

“Kız çılgın kalk... Yüzünü gözünü yıka, gözlerinin kızartıları gitsin. Saçlarını tara... Pudranı düzgün sür, süsünü yap... O hayırsız herifin böyle gecelerle matemini mi tutacaksın? Çok budala gördüm ama senin gibisine hiç rastlamadım. Haydi derlen toplan...”

Ağlamayla karışık nazik bir ses:

“Bana bu gece ilişmeyiniz, ayaklarınızı öpeyim... Yok, yok, yok... İlişmeyiniz...”

“Kız, budalalığın lüzumu yok... Senin şu inadın yüzünden bu gece kaç lira kaybedeceğimi biliyor musun?”

“Üstüme varma... Şimdi çarşaflanır, gözümün aldığı yere giderim...”

Bu konuşma o kadar kıızıştı, öyle ağza alınmaz terbiye dışı bir vadiye döküldü ki, Mâil hemen kapıyı açıp içeri girmek istedi. Fakat her ne sebeple olursa olsun, öyle bir yerde gürültü çıkarmayı yine kendi haysiyetine uygun bulmadı. Yalnız mücadelenin devamını dinlemeye artık takat getiremeyerek birkaç lahavleyle usulca oradan sıvıştı. Çok gürültülü malum gürültü odasına geri döndü. Zavallı delikanlı orada birkaç saat âdeta cehennemdeymiş gibi bir vakit geçirdi.

Bütün arkadaşlarında artık ağız eğrilmiş, gözler şaşılasmıştı. Hemen kalkıp bu rezaletaneden sıvışmak üzereyken Hayâtî'yle diğer bir zat arasında cereyan eden garip bir sohbet dikkatini çekti. Biraz kulak verdi. Hayâtî:

“Para bu be... Mangır her işi yoluna kor... Herif deminden merdiven aralığında direktöre avuçlan sarı kız gösteriyordu. Bir sarı kıza bir avuç lira verilir mi hiç? Bu akşam Şöhret'i bana bul, bunların hepsi senin diyordu...”

“Şöhret neredeymiş?”

“Nerede olacak, karşiki odaların birinde saklıydı...”

“Şöhret bir mirasyediye tutulmuş diyorlar.”

“Yok be sen de, mirasyedi değil, ipsizin biri... Şöhret ona yediriymiş diyorlar.”

“İşte... İşte Şöhret geliyor...”

“Ne olacak ya? Paraları aldılar, herifi sızdırdılar.”

Şöhret bütün arkadaşlarını güneş tutulmasına uğratacak takat tüketen bir şekilde salına salına, dağınık sarı saçlarını dalgalandıra dalgalandıra odadan içeri girdi. Mâil'in gözleri bu işveliye dikildi. Deminden ağlama sesini işitip yüzünü görmediği kadın buymuş ha?

Etraftan gelen davetlere, zevzekliklere hiç kulak vermeksizin Şöhret, tenhaca bir köşeye çekildi, oturdu.

Şuradan buradan hayli laf atmalar ve arsızlıklar edildi. Kadın hiç aldırmadı. Bir müddet sonra herkes yine eğlencesine daldı. Şöhret çekildiği köşede unutuldu. Odada Şöhret'ten gözünü ayıramayan yalnız Mâil kaldı.

On sekiz, on dokuz yaşının tazelediği o beyaz, parlak saf alına, hayatın soğuk rüzgârıyla henüz temasa gelmemiş yeni açılmış bir goncanın mahremane güzelliğini andıran o gönül çelen simaya, sarı ela baygın, sevdadan yorgun mahur gözlerle bakmaktan kendini alamıyordu.

Mâil baktı baktı, kendi kendine:

“Kazara çöplüğe düşmüş, tazelik dolu bir çiçek!” dedi.

O sefaletnede yerini yadırgamış gibi duran bu aşk perisine yaklaşarak bir iki laf söylemek istedi. Ansızın kendinde böyle bir arzu uyandı. Bütün arkadaşları vakitlerini boşa geçirmekle meşguldüler. Mâil yavaş yavaş Şöhret'e yaklaştı. Bir giriş cümlesi bulmak için hafif bir heyecan hissetti. İlk sözü şu oldu:

“Hanımefendi, niçin böyle mahzun mahzun yalnız oturuyorsunuz?”

Şöhret, Mâil'i dikkatle süzdü. Bu soruya verdiği umursamazca cevap, dudaklarını kıvırmaktan ibaret oldu. Kızın bir nevi tenezzül etmeyen tavrına benzeyen şu muamelesine karşı Mâil biraz bozuldu, sıkıldı. Sorduğu soruyu kendisi de soğuk buldu. Şöhret'le açmak istediği sohbeti şu ilk cümlede bırakarak oradan çekilmeyi düşündü. Fakat bu da pek soğuk olacaktı. İkinci cümleyi bulmak için zihnini hayli zorladı. Aklına ne gelse söz itibariyle onu soğuk, kuvvetsiz buluyordu. İlk lafta kendini kıza beğendirmek, zarafetini takdir ettirmek gibi garip bir hevese düşmüştü. Karşısında yutkunup duran bu delikanlıyı Şöhret ince bakışlarıyla süzdü. Beyin o yerlerin acemisi olduğunu anladı. Dikkatli dikkatli süzerek hâline acır gibi merhametli bir sesle nihayet Şöhret sordu:

“Siz akıllı uslu bir çocuğa benziyorsunuz, buralarda ne işiniz var?”

Öyle bir kadın tarafından bu türlü bir paylamaya maruz kalacağı Mâil’in aklından geçmediği için şaşırarak:

“Ne yapayım, arkadaş belası... Zar zor beni buraya getirdiler. Yabancı yabancı bir köşede oturuyor, sıkılıyordum. Sizi de burada yalnız gördüm. İki çift lafetmek için yanınıza geldim...”

“Sizi de buraya arkadaşlarınız mı getirdi? Kişi arkadaşından azar derler ya. Bu pek doğru bir sözdür. Bu eve gelenlerin çoğu arkadaş belasıyla gelirler. Sonra türlü derde uğrarlar... Ah, buraya gelenler, gelmeden önce bir kere benim fikrimi sorsalar, onlara güzel güzel nasihatler versem...”

“Siz niçin böyle mahzun mahzun bir kenarda oturuyorsunuz?”

“Biz kirayla tutulan hayvanlara benzeriz. Mahzun da olsak, kederli de bulunsak hizmetimizi görmeye mecburuz. Bu gece beni yanına gönderdikleri herifi uyuttum, işte buraya geldim. Hane sahibi kadın para kazanacak diye çalışırız. Bizim elimize de birkaç para geçer ama hiç bereketini görmeyiz. Daima borç, daima zaruret içindeyiz. Bu akşam o herifin yanına ne zorluklarla, nasıl istemeye istemeye çıktığımı bilseniz, hâlime ağlarsınız...”

Şöhret gözlerinden dökülen iki hazin damlayı göğsünden çıkardığı ince beyaz ipek mendiline içirdi.

Kadın yalan söylemiyordu. Mâil kapı arkasından dinlediği konuşmayı hatırladı. Delikanlı duygulandı. Lâkin şu soruyu sormaktan kendini alamadı:

“Deminden burada sizin için laf oluyordu. Şöhret Hanım bir delikanlı seviyor diyorlardı...”

“(Şaşkınlıkla Mâil’in yüzüne bakarak) Olabilir a? Bizim gönlümüz yok mu? Biz sevemez miyiz?”

“Bu hayat tarzından memnun değil gibi görünüyorsunuz. Sevdığınız delikanlı sizi niçin kurtarmıyor?”

“(Kaşlarını çatarak) Bütün sırlarımı bu gece bana söyletecek misiniz?”

O aralık kapıdan hanenin müdiresi görünerek, “Şöhret, gel...” dedi. Zavallı Şöhret, acıklı bir mecburiyetle yerinden kalktı. Odadan çıkarken Mâil’e öyle derin, ümitsizce bir bakışla baktı ki, delikanlı bu bakışın gönlünde meydana getirdiği sarsıntı etkisiyle elinde olmadan titredi. Mâil gibi o eğlencelere alışmamış, bu âlemlerin feci olaylarını yakından incelememiş, muhabbet hilelerinin bu zeminde açan türlü türlü aldatıcı çiçeklerinin zehirli tesirlerine tutulmamış toy, saf, mert bir genç için Şöhret’in, “Bütün sırlarımı bu gece bana söyletecek misiniz?”den ibaret olan son cümlesinde merakını davet edecek çok derin anlamlar vardı. Kız odadan çıkarken fırlattığı ümitsizce bakışıyla bu sözünü öyle bir kayıt altına aldı ki, beyanının samimiyetine Mâil’in hiçbir şüphesi kalmadı. Yok, o ifade biçiminde, o bakışta hiçbir aldatıcı alçakça fikir gizlenemez...

O akşam evine geri döndü. Rüyasında Şöhret’le uğraştı. Ertesi sabah kaleme gitti. Arkadaşları, geçirmiş oldukları o cümbüş gecesinden geriye kalan sersemlikle dertleşip söyleşerek edilen masrafı, sürülen sefanın derecesiyle mukayeseye uğraşırlarken Mâil yanlarına gitti. Şöhret’in o geceki hâli, evin müdiresi tarafından kıza gösterilen zorbalık, gücüne gitmiş olduğunu safdillikle anlattı. Delikanlının bu saflığına ötekiler hep bir ağızdan güldüler... Hayâtî dümbelek gibi avurdunu şişirip üzerine “düm” diye bir fiske vurarak:

“O geçmişî kınalılara acımaya gelmez. Onların ince kıyım kestikleri çalımlara bakma sen... Hep martavaldır be! Şampanya şişeleri gibi sıkı mantar atarlar. O mantarları yutanların vay hâllerine... Onları sevmeli, okşamalı, geçmeli. Hâllerine acırsın, bir acırsın, iki acırsın, üçüncüsünde seni öyle bir acıtırlar ki, vallahi zakkum ağacına dönersin. Ha-

yatının tadı kalmaz. Anladın mı bey baba? Şöhret'in baygın gözleri sana da dokundu mu? Yosmam insana öyle bir ezgili dikiz eder ki, vay anam babam, adam biter be... Göz bebeklerinde elektrik mi vardır, nedir bilmem ki insan fenalaşır..."

Arkadaşlarının bundan fazla alaylarını üzerine çekmemek için Mâil sustu. Onlar ne derlerse desinler, o hanedeki karılar içinde Şöhret'in pek başka türlü, pek müstesna bir kadın olduğuna, nasılsa talihin sevgiyle o girdaba düşmüş bulunduğuna hükümden delikanlı kendini alamıyor, durup durup zihninden "Bütün sırlarımı bu gece bana söyletecek misiniz?" sözünü tekrar ediyordu. "Bütün sırlarını mı?" Tuhaf şey! Öyle karıların ne gibi sırları olabilir? Demek Şöhret'in o sefilâne hayata düşmesi bazı sırlar neticesiymiş! Hikâye namına şunun bunun kaleminden çıkmış efsaneleri okumaktansa, hakiki romanları işte böyle Şöhret gibi, kaderin kahrına uğramış macera sahiplerinin üzüntülü ağızlarından dinlemeli...

On gün sonra Mâil, Kalpakçılarbaşı'ndan geçerken Şöhret'e tesadüf etti. Şöhret, gayet parlak bir tuvalet giymiş ve iki kadın arkadaşıyla bütün çarşı halkının dikkatli bakışlarını üstüne çekerek gidiyordu. Mâil'i görünce bildi. Delikanlıya doğru işveli bir salınış ve edayla yaklaşarak:

"O akşamdan sonra bir daha görünmediniz... Siz oraya eğlenmeye değil ibret almaya geliyorsunuz. Sizin gibi uslu beyleri ne kadar severim bilerseniz... Salı akşamı ben oradayım, gelerseniz görüşürüz," dedi. Latif bir baş selamıyla ayrıldı. Mâil'in nutku tutuldu. Hayır, evet bir cevap bulup veremedi. Güzel Şöhret'in iltifatına mazhar olmasıyla bütün gelip geçenlerin haset bakışlarına hedef olmuştu. Pek sıkıldı. Adımlarını hızlandırdı. Yüreğini bir çarpıntı aldı. Of, nasıl karı bu? Bakışındaki ele geçirme gücü insanın en hassas sinir uçlarına kadar tesir ediyor.

Bu şaşkınlığı, bu çarpıntıyı takip ile Mâil'in kalbini bir sevinç kapladı. Bu sevinci uğradığı o iltifattan, edilen o davetten ileri geliyordu. Kendi kendine:

“Adam sen de, öyle karıların iltifatlarından ne olacak? Bu daveti kim kabul edecek?” dedi.

Akşam evine geldi. Karısıyla, çocuğuyla dairesine çekildi. Tuhaf hâl! O gece aile yuvası kendine ne kadar sönük görünüyordu. Gönlünde bir emel çırası gibi parlamak yeteneğini alan Şöhret’in gönül çelen hayali yanında karısı Sâibe pek donuk, pek soğuk kalıyordu. Hatta karısının sözlerini de tatsız buldu. Yalnız kalarak hep Şöhret’i hayalinde canlandırmayı arzu ediyor, Sâibe’nin uçuk sözleriyle o tatlı hayallerden uyandırıldıkça öfkesinden kadını odadan dışarı defetmek istiyordu. Karısıyla sohbe maruz kalmamak için o akşam erken yattı.

Ertesi sabah kaleme gitti. Şöhret’in davetini güya kabul etmemeye karar vermişti. Fakat zihnini hep ona ayırıyor, malum yere dair konuşmak için o geçen eğlence gecesi arkadaşlarından bazılarını araştırıyordu. Birini ikisini buldu. Hayâtı de geldi çattı. O haftaki eğlence için Mâil isteksiz görüldüğü hâlde ortaklaşa ödenecek olan hesaba iki hisse vermeye razı oldu.

Mâil’in niyeti o gece de seyirci sıfatıyla bulunmak, mümkünse Şöhret’in hayatının sırlarını kendi ağzından dinlemektir. Orası öyle neşeli bir dünyaydı ki, sefasına çıkıp da seyirci kalmak, o meclisin baş döndürücü etkisiyle sarhoş olmamak mümkün değildi.

Mâil o akşamki gezintisini Şöhret’le özel bir odada yaptı. Maksudı kızı söyletmek, sırlarına dair bilgi edinmektir. O sefahat-hanelere düşen, talihzede kadınların belki hep birer feci maceraları vardır. Fakat bu maceraları dinlemeye niçin istek göstermeli? Merhameti ve şefkati galip gençler için bazen o sözler birer öldürücü zehir etkisi meydana getirir. Maksat eğlenceyse, oralarda zevk ü sefa sınırını aşacak derinliklere girişmemeli. İstenilen şey insaniyet göstermek olduğu takdirde insanoğlundan bazılarının ihtiyaç yaralarına çare bulmak gü-

cüne sahipseniz, bu şefkatinizi hak edenleri diğer taraflarda da bulabilirsiniz. Özellikle aile sahibi olanların ilk vazifeleri eşiyle çocuğunun refahlarını sağlamaya çalışmaktır. Yoksa aile saadetini ihlal edecek o gibi kadınlara ihsanları bolca vermeye yol aramak değildir.

Bazı zevk ve sefahate düşkün kadınları o zillet yolundan kurtarmayı başarmış kimselerin şu hareketleri hangi zorlamalar etkisiyle olursa olsun takdire layıktır. Fakat bu hâl yüzde ancak bir iki ümit veren mühim bir cerrahi ameliyata benzer. Umumiyetle Kötü bir kadını kurtarmak için aile fertlerinden pek çok iyilerin felaketlerine sebebiyet verilmiş oluyor. Burada kayda değer olan taraf, bu gibi kurtarmaların sırf mertlik, insaniyet maksadından değil, hemen umumiyetle aşk ve heva kötülüğüyle meydana gelmesidir. İnsaniyetin başka kısımlarında cimri olanların bu fiilde çokça cömertlikleri işte bu sevda illetinden ileri geliyor.

Mâil aklınca o akşam Şöhret'i iyice söyletmek istedi. Ona çok acıyordu... Niçin? Çünkü kadının o sarı saçları, mahmur gözleri pek hoşuna gidiyordu. İşte asıl durum burada...

Şöhret'i söyletmeye uğraşması diğer bir sebep etkisiyle değil, sırf insaniyet eseri olduğu hususunda Mâil kendi kendini aldatıyordu.

Bu ince beyin zorlamalarına rağmen o gece kız, hayat defterinin acıklı sayfalarından pek az kısmını açtı. Macerasının sefaletiyle beyi korkar görünüyordu.

Şöhret'in ebeveyni pek fakirmişler. Kız müthiş maddi sıkıntılarla büyümüş. Fakat bahçıvan terbiyesinden mahrum büyüyen bazı kendiliğinden biten gül fidanları olur ki, sırf yaratılışları gereği körpe oldukları hâlde özenli bir bahçede yetişenler kadar yaprak ve nazlı fidanlarında letafet görülür. İşte bunun gibi o fakirlik içinde kız gittikçe parıltılı güzelliğiyle serpilir. Güzelliğinin şöhreti etrafa yayılır. Seçkin ailelerden görücüler gelir gider. Zengince bir zatın oğlu bu kızla

evlenmeye karar verir. Nikâhtan evvel oğlan, Şöhret'in evine girip çıkmaya başlar. Kızın babası Mevlevihanekapısı civarında nalbantlıkla meşgul, anası da bir gün uzakça bir tarafa sokağa çıkar. Kızları evde yalnız kalır. Çat çat kapı... Bir de bakar ki ne görsün? Evlilik vaad eden delikanlı gelmiş... Gelene kapı açnamayı kız misafirperverliğe yakıştırmaz. Başına bir örtü alır. Kapının ipini çeker... Misafir, "Küçük hanım evde misiniz?" sorusunu sorar. Kızın, "Evet efendim." demesi misafiri evlilik emelini hızlandırması hususunda büyük bir ümide, hadsiz bir sevince düşürür. Delikanlı biraz yorgunluk almak için içeri girer, otururlar, doya doya görüşürler. Misafir gider.

Akşamüstü annesiyle babası geri dönerler. Kız, kendine koca olacak zatın o gün lutfen evlerine teşrifini, misafire karşı ikramda kusur etmediğini anlatır. Anası babası bu saflığından dolayı kıza biraz çıkışır. Bir evde yapayalnız bulunan bir kızın içeriye delikanlı misafir kabul etmesinin uygun olmayacağını şiddetlice azarlayarak anlatırlar. Bir ay geçer, iki ay geçer, tuhaf şey, misafir bir daha gözükmez. Acaba evlilik kararından vaz mı geçti? Daha garibi, Şöhret'te bir hastalık görülmeye başlar. Bir bulantı, bir hâlsizlik, doktora götürürler. Doktor muayeneden sonra bu hastalığa bıyık altından güler. Öyle tesirli bir ilaç vermez. Kızın önceki elbiseleri vücuduna dar gelmeye başlar. Karnında acayip bir genişleme temayülü ortaya çıkar. Yağ bağlamış dense, o da değil. Çünkü şişkinlik karnıyla sınırlı... Kızın bilakis yüzü soluyor, ufalıyor, boynu inceliyor... Kurşuncu Rabia Molla'dan tutunuz da Solak oğlu Memiş'in karısına kadar konu komşu, toplanırlar. Kadınca bir muayene yapmaya çalışırlar. Kimi zavallı kız kırba⁶⁰ olmuş, kimi maşrapa olmuş der. Bazıları, "Bu kadar yetişkin kız kırba olmaz, dalağına irin gelmiş" olduğunu iddia ederler. Türlü türlü ilaç hazırlarlar. Büyücek bir tencerede kızgın, küllü su yapıp içine yedi baş kırmızı biber atılarak kız bu kaynar buğunun üzerine oturtulursa bütün der-

60 Çocuklarda karın şişmesi.

dinin suya akacağı iddia olunur. Daha ne devalar, ne ilaçlar! Nihayet Samancı'nın Hürmüz Hanım dikkatle Şöhret'in gözlerine bakıp orasını burasını karıştırarak:

“Kızım, rüyada karpuz görüyor musun?”

“Bazı...”

“Canın kahve telvesi yalamak istiyor mu?”

“(Gülerek) Evet...”

“(Kız anasının kulağına eğilerek) Hanım, kızın gebe...”

Şöhret'in annesi kızına bu iftirayı edene karşı gözlerini yumup ağzını açarak, “Açgözlünün zoruna bak! Rüyasında karpuz görmüş diye benim gül gibi kızıma iftira atacak. Ben onu bir an gözümünden ayırmam... Rüyalarında kavun karpuz gören kızlar hep bu kazaya mı uğrarlar? Kahve telvesini sen aşererken değil, her zaman yalarsın... Bizim evde öyle mi-desiz yoktur. Ben telve çömleğini asmanın dibine dökerim, kimseye yalatmam...”

Kavga büyür, kadınlar iki taraf olurlar, bir kısmı Hürmüz Hanım'ı tasdik eder, diğerleri Şöhret'in anasına hak verirler. Ciğerciden dalak alırlar, hasta kızın karnı üzerinde keserler, daha pek çok ev ilaçları yapılır, fakat günden güne şiş ufalmaz büyür, nihayet birkaç ebeye gösterilir. Ebeler Hürmüz Hanım'ın sözünün hakikat olduğunu meydana korlar. Anası babası kızı sıkıştırırlar, iş anlaşılır. Zavallı kadın on parmağıyla belki yüz defa hesap ederek kızın bu kazaya uğramasının kendileri evde yokken misafirin geldiği güne tesadüf eylediğini anlar. Hani misafir? O çapkın nerede? Gelse de bari şu yaptığı kötülüğü, ayıp ve rezaleti kapatsa... Ne gezer! Misafirden hiç nam ve nişan görülmez...

Kadınlar, yine toplanırlar, çocuğu düşürmeye karar verilir, ev ilaçlarıyla o işi de becerirler. Zavallı Şöhret ölümünden kurtulur. Kurtulur ama neme lazım, adı çıkar... Annesi kızının rüyasında karpuz yemiş olmaktan başka bir kabahati

olmadığını iddia eder durur, ama buna kimse inanmaz. Zenginlerden hatta fukaradan görücülerin arkası kesilir. Bu kızın sonu ne olacak? Ananın, babanın kederden ağızlarını bıçak açmaz. Nihayet Uzunçarşı'da parmaklık çeken bıçkıcı mı, bıçkın mı? Neyse işte onlardan biri Şöhret'in sarı saçlarına, ela gözlerine vurulur. "Rüyasında karpuz yesin, turşu yesin, zararı yok, benim kabulüm," der, kızı alır... Fakat kayınpeder fukara, güvey züğürt, hem de uçarı... O evde geçim, düzen, rahat olur mu? Hırıltı gürültü başlar. Kocas, Şöhret'in kabahatini evliliği sırasında affetmiş, kızı o ayıbyla kabul etmişken, sonradan muameleyi değiştirir: "Behey filanına filan ettiğim karısı! Sen rüyada karpuz yersin ha?"dan tutturur, her gece dayak, her gün patırtı... Artık Şöhret bu muameleyi çekemeyecek bir hâle gelir...

O esnalarda Macuncu taraflarındaki malum işyerinin hilekârlarından, çığırtkanlarından orta yaşlı bir karı, Şöhret'in destansı güzelliğini, özellikle uğradığı kazayı haber alarak hakikati anlamak üzere oralarda gezinmeye, kolaçana başlar. Nihayet kızla görüşmekte başarılı olur, güzelliğini edilen methin daha üstünde bulur. Bir gün gizlice konuşurlarken Şöhret'e der ki:

"A yavrum, sen böyle kulübe gibi evlere, Uzunçarşılı bıçkınlara değil, beylere, efendilere layık bir kadınsın! Sen ağırlığınca altın değersin... Haydi seni bir konağa götürüyüm, orada sade tavukla, kaymakla beslenirsin, en son moda ipekli kumaşlarla giyinirsin, başına, bileğine, gerdanına pırıl pırıl elmasları takınır salınır... Haydi bu kümeste oturma, haydi..." tarzında aldatıcı kelimelerle kızın avucuna beş on altın sıkıştırır, söz birliği ederler, iki gün sonra gelir alır, götürür...

Yediği karpuzun üzerine kızın yediği bu halt, ümitsiz zavallı pederinin inme inerek vefatına sebep olur...

Hikâye ne o kadar feci, ne de neşe verici, fakat kurnaz Şöhret bunu Mâil'e anlatırken üzüntü verecek bir biçimde

tellemiş pullamıştı. Meselâ babasının evinde bazı geceler aç yattıklarını, malum misafire teslim olmasının yüklü miktarda bir para teklif etmiş ve cehalet sebebiyle bu paraya kapılmış olmasından ileri geldiğini epey gönül yakıcı işvelerle karıştırarak hikâye etmiş, hele koca namına vardığı o çapkın Uzunçarşılı'dan yediği dayakları ağlayarak anlatmıştı.

Böyle kadınların maceralarının başlangıçları, fuhuş girdabına düşüş biçimleri hemen birbirine benzer. Buna ya zorunluluk ya cehalet yahut züğürt, ayyaş bir kocanın vahşiyane muameleleri sebep olmuştur. O kadınlardan hiçbiri kendi sefası, cğlencesi için bu yola dökülmemiştir.

Bu mesele uzundur. Avrupa yazarlarından, romancılarından bazıları fahişelerin bir kısmını bir nevi mazur göstermek için hayli eserler yazmışlardır, tabiatla her netice bir tesirin sevkiyle meydana gelir, ateşe yakın tutulan bir cisim kızar, buz içinde bırakılan donar, bir cismi hararet veya soğukluğun tesirine terk edip de sonra genişlemesine veya katılaşmasına hayret etmek uygun olabilir mi? Bundan dolayı medeni cemiyetin, fuhuş kapısını bu gibi sefil kadınlara sığınacak bir yer olarak açık bırakıp da sonra bu zorunlu fiillerden dolayı onları kınamaya girişmesi pek hakkaniyetli olamaz. Zavallılar zorunlulukta, çaresizlikte kalınca güzelliklerinden, gençliklerinden başka bir geçim sermayesi, bir kurtuluş vesilesi bulamıyorlar... Sonları olacak felaket çukurunu göremeyerek, düşünemeyerek hemen o iğrenç yola atılıyorlar. Bazıları bu sanata o kadar bulaşmış oluyor, bu ayıba o derece alışkanlık peyda ediyor ki, çoğunlukla sevgiye yönelmesi, nadiren ise haysiyet zorlamasıyla biri ortaya çıkıp da pisliğe bulaşmış saçlarından tutarak o hayatın çirkeflüğinden kurtarmaya uğraştığı zaman kadın, bu samimi kurtarıcıya yakasını teslim etmek istemiyor, etse de bu iffeti görünüşte kalıyor, bir müddet sonra yine o eski rezil mecrasına geri dönüş arzusundan kendini alamıyor. Çoğunluk böyle... Müstesnalara, hakiki pişmanlıkla tövbekâr olanlara, evet, artık varlıkları inkâr

olunmayan bu azınlık kısma gelince, bunların sefil mazilerini hatırladıkça, sokakta şurada burada eşlerinin eski tanıdıklarına tesadüf eyledikçe, hâsılı o ilk rezaletin meydana gelmesini ispat eden elim izlerle yüz yüze geldikçe içi kan ağlamayacak kadar geniş yürekli kocalar enderdir zannederim.

Böyle bir kadını tövbesinde sabit bulunduracak sebepler çeşitlidir. Ya o kadın önceki hayat tarzına nispeten büyük bir refaha düşmeli veya eski elim hayatından canı pek yanmış bulunmalı yahut yeniden sapmasına imkân müsait olmamalı veyahut ki iffetine sebep olan zatı yani vardığı adamı her türlü ihtimal ve yargıları altüst edecek bir şiddetle sevmeli... O yoldan dönmüş bir kadının en fazla güvenilecek iffet kefilisi işte bu son varsayımdır. Kocasına aşırı muhabbetle kalbini bağlamış olanların, geri dönmelerinden o kadar korkulmaz. Fakat sevmeyi, muhabbeti o güne kadar kendine sanatının bir oyuncağı hâline getirmiş kadınların kalplerinde ne dereceye kadar tutuşmaya hazır bir sevdanın samimi feyzi, bir muhabbetin hakiki harareti kalabilir?

Şöhret o akşam hâminden, hastalıklı sanatından yandı yaktıldı, Mâil'in kalbini cidden merhamete getirecek zeminlerde hâminden şikâyet etti. İki seneden beridir karısının muhabbet meclisinden başka yerde bulunmamış, diğer bir kadınla böyle mahremane görüşmemiş olan Mâil'e, bu gecenin hâli, özellikle sevdayla ilgili bu sır alışverişi hoş geldi... Bir hafta öncesine gelinceye kadar görmediği, tanımadığı güzel, genç bir kadın, karısından fazla samimiyet gösteriyor, bütün iç sırlarını laubaliyane açıyor, eğilmiş, mânidar bakışlarla karşısında geziniyor, eğlendirmek için gücü yettiği kadar işveli hâllerini bol bol kullanmaktan geri durmuyor, her emrini yapmaya hazır görünüyor... Delikanlı o akşam çok harareтли bir eğlence meclisi geçiriyor ki, değme gitsin...

O güne kadar bu büyük eğlenceden nefsinin niçin mahrum bıraktığına Mâil şaştı. Kendini kalın kafalılıkla suçladı, evlenmenin başka, eğlenmenin başka olduğunu o gece anladı.

AMANSIZ AŞK

Bir hafta sonra yine görüşölmek kararıyla Mâil, Şöhret'e veda etti. Sabahleyin evine geri döndüğü zaman geçirdiği o şevk artırıcı gecenin sarhoşluğuyla göz açamayacak kadar tatsız bir hâldeydi. O geceki yokluğunun kubbesini önceden hazırlamış, evden çıkarken, kalem arkadaşlarından birinin evinde yapılacak sünnet cemiyetinde bulunacağını söylemişti. Bundan dolayı karısı tarafından sorgu suale çekilmeksizin döşegine girdi, sızdı.

Evlilikleri boyunca Mâil'in içki içmesi bu gecekiyle ya üçüncüydü, ya dördüncü... Kadınlar bu iğrenç içekte daima tehlike kokusu alırlar. Onun kötülüklerin anası olduğunu bilirler. Kocalarının içkiye fazla düşkün olduğunu hissedince bunu diğer belalara bir başlangıç sayarlar ve çoğunlukla da bu hükümlerinde haklı çıkarlar. İçki alışkanlığı olmayan bir erkeğin ilk defa olarak karısına bu kokuyu hissettirmesi o kadını pek derin bir ümitsizliğe düşürür.

Sünnet cemiyetinden kocasının o hâlde dönüşü zavallı Sâibe'nin canını sıktı. Bu sıkıntısı kocasının sarhoşluk sebebiyle kötü bir davranışa kalkışması ihtimalinden yahut o fena kokunun vereceği rahatsızlıktan ileri gelmiyordu. İsterse ender olsun, Mâil bu zararlı içeceği ne vakit kullansa günlerce baş sersemliğinden, mide rahatsızlıklarından kendini kurtaramadığı için Sâibe'yi sıkkan yine onun sağlığı için endişe etmesiydi.

Mâil akşamüstü uyandı. Limonlu bir çorba içti, tekrar yat-tı. Kocasının iniltilerinden sayıklamalarından rahatsızlığını

anlayarak zavallı kadın başucunda pervane gibi dönüyor, bu baş ağrısı ve sersemliği yok etmek için ne yapacağını bilemiyordu.

Sabah oldu, Mâil kalktı, artık biraz düzelmişti, baş ağrısı ve sersemliği geçmiş, fakat onun yerine bir pişmanlık geçmişti. Bir gece önceki cinayetinden geriye kalan yorgunlukla henüz sinirleri titrer, Şöhret'in işveli sesiyle kulakları çınlar-ken başını kaldırıp da karısının yüzüne bakamıyor, en küçük bir hareketinden bu hıyaneti anlaşılacak korkusuyla elim bir mahcubiyet içinde ezilip büzülüyordu.

Sırf bir söz söylemiş olmak için Sâibe dedi ki:

“Bu sünnet cemiyetinde kaç çocuk sünnet ettiler?”

“Üç...”

“Hepsi bir adamın çocuğu mu?”

“Hayır... Ev sahibinin bir çocuğu vardı. İkisi fukara çocuklarıydı...”

“Hep davetliler böyle sizin gibi rahatsız olacak dereceye kadar eğlendiler mi?”

“En az içeni benim. Ahbap hatırından çıkılmıyor ki, öteki benim hatırım için diye sıkıştırır, beriki benim hatırım için der, zorlar, ellerinden kurtulmak mümkün değil ki...”

“Doğrusu bu çok fena âdet... Bu âdeta benim hatırım için zorla bunu iç de hasta ol demek... Akıllı olan adam sıhhatini ahbap hatırından önce saymalıdır.”

Söz burada kesildi. Mâil'in verdiği cevaplar uygun muydu? Böyle sıhhati ihlal edinceye kadar eğlenilen bir sünnet cemiyetinde sünnet edilen üç çocuk az mıydı, çok muydu? Yani bu yalan uygun muydu, değil miydi? Onu Mâil kendi de bilmiyor, evliliği müddetince karısına karşı uydurduğu bu sözler ilk yalanları olduğu için sıkılıyordu.

Sâibe o kadar masumane bir yüzle kocasına duyduğu aşırı sevgisini göstererek öyle samimi bir tavırla dolaşıyordu ki, Mâil göz kuyruğuyla o zavallının yüzüne baktıkça bulunduğ u hıyanetin derecesini belirleyerek kendi kendinden nefret ediyor, kendi aldatmakta cesaret, karısı aldanmakta gaflet gösterdikçe bu durumun sonunun neye varacağını düşünerek dehşetinden titriyordu.

Fakat henüz meselenin başlangıcı demekti. Gönlünde pırıl pırıl Şöhret'e karşı ateş almaya başlayan bir muhabbeti gayret etse söndüremez miydi? Evet, söndürebilirdi. Kendine, mertlik, yiğitlik, insaniyet de bunu emrediyordu. Her ne fedakârlığı gerektirirse gerektirsin o karıdan elini çekmeli, haftada bir iki defa eğlenmek için sonradan aile felaketine sebebiyet verecek durumlara cüretten kaçınmalıdır.

Bu hususu kendi kendine muhakeme ederek tasdik etti ve gereğince harekete karar verdi. Fakat bu ilk hıyanetini karısına nasıl affettirmeli? Ahlâkının saflığı henüz türlü türlü yalanlarla lekelenmemiş bulunan Mâil, bu noktayı da düşünüyor, bu ilk sapkınlığından doğan vicdan yüküyle ezilmek istemiyordu. Çok düşündü, lâkin karısına karşı böyle bir itirafa cesaret gösteremedi... Bu ilk hatasını, bundan sonra Sâibe hakkında göstereceği şiddetli muhabbet ve müebbet sadakatle ödemeye karar verdi.

Zavallı delikanlı, muhabbet denilen şeyin kalpte ortaya çıkması veya yok olması arzu edilmekle ortaya çıkan veya yok olan itaatkâr bir his olmadığını bilmiyordu. Gerçekten kararını fiile döktü. Refakatleri kendi için bir tehlike demek olan arkadaşlarının bir müddet yanlarına uğramadı. Bu zamparalık bahsini maddi manevi kapadı. Konaktan kaleme, kaleminden konağa gidip gelmeye başladı. Sokakta etrafına bakınmaya bile korkuyordu. İki hafta kadar böyle geçti. Fakat karısını, çocuğunu sevmek, onlarla kaynaşmaktan eğlenmekten başka da zevk aramamak hususunda verdiği karara, nefsine karşı ettiği yemine rağmen gönlünü dayanması mümkün

olmayan öyle bir sıkıntı istila ediyordu ki karısını, evladını gördükçe boğulur gibi bir iç sıkışmasına uğramaktan kendini kurtaramıyordu. Hayat kendine renksiz, ahenksiz geliyordu. Kalemde konağa, konaktan kaleme... Mâil'e "Ömür nedir?" deseler, gidip geldiği daireyle konağın arasındaki mesafeden ibaret olduğunu söyleyecekti. Fakat karısıyla çocuğunun ne kabahati vardı? Onlardan niye sıkılıyordu? Bu ikisi her hâlde masumdular. Bir müddet onların masumiyetlerine inandı. Sonra her kabahati bu iki zavallıya yükletti. Çünkü hayatının gelip geçiş şeklini böyle kalemiyle konağı arasında mekik dokumaktan ibaret bir tekdüze tarza sokmaya sebep o iki can değil mi? Bildiği, tanıdığı pek çok delikanlılar istedikleri yerlerde geziyorlar, Beyoğlu'na, başka yerlere gidiyorlar, gece kalıyorlar, arzu ettikleri saatlerde geri dönüyorlar... Bunların cümlesi bekâr değil... İçlerinde evliler de var. Âlemin karıları kocalarını kıskanmıyorlar mı? Bu kadınlar arasında Sâibe kadar hassası yok mu?

Hayatın bütün zevklerine bedel Mâil'in önüne bir kadınla bir çocuk dikmişler... "Olanca ömrünün sevincini, saadetinin kaynağını bunlarda arayacaksın... Bu iki mahlûkun haricinde ferahlık sebebine, diğer tür eğlence arayışına kalkışırsan bedbaht olursun..." demişler. Kalemle evi arasında sınırlı bir hareket hattı çizmişler. Delikanlı gidiyor geliyor ama bahtiyar olamıyordu. Erken evlenmiş olduğuna pişman oldu.

Aşk insanı bazen bencil, kibirli yapar. İşte böyle hakikat dışı muhakemelere yöneltir. Aile bahtiyarlığı denince karı, koca, evlat, bunların birbirine bağlarının samimiyeti, birbirlerinin saadetlerinin tamamlayıcıları olmaları anlaşılabilir mi? Mâil muhakemesini işte bu hakikatten aşırıyor, karısının, çocuğunun saadet hisselerini unutup, sırf kendini düşünüyordu.

Mâil, hayatının sırf ailesinin dar dairesinde geçmesinden şikâyet ediyor ve diğer eğlencelerden mahrumiyetine üzülmüyordu. Fakat böyle bir şikâyete Sâibe de kalkışsa ne dene-

cek? O zavallı kadın için de kocasının sohbetinden, evladını okşamasından, yani aile zevklerinden başka bir eğlence var mıydı? Yoktu. O kadar yoktu ki, eğlencenin diğer türünü aklına getirmeye zavallının vakti olmuyor, lezzetçe o iki eğlence ile mukayesesı mümkün diğer hazların varlığına bile ihtimal vermiyordu.

Bu emirde Mâil'i şaşırtan Şöhret'in muhabbetiydi. Kalbine yeni ateş tohumu bırakmış bir sevda ki, bunun tesir ve istila alevinin ne derecelere varacağından henüz kendi de haberdar değildi. Hatta bu yanlış muhakemelerin onun aşkının yönlendirmesiyle olduğunu bile daha layıkıyla fark edemiyor, Şöhret'i yavaş yavaş unutuyorum zannediyordu.

Bir ikinci bedbaht tesadüf bu hakikati meydana koydu. Bir akşam kaleminden konağına dönerken kendinden birkaç adım ileride bir araba durdu. Bir kadın başı arabadan uzandı. Mâil'e eliyle bazı işaretler etti. Araba yürüdü, bu kadın Şöhret'ti. Zavallı delikanlıyı durduğu yerde baştan başa titreme aldı. O görmeyeli Şöhret ne kadar güzelleşmiş, âdeta bir afet kesilmiş... Araba gözden kayboldu. Mâil bulunduğu yerde öyle donakaldı...

O akşam eve geldi. Kırıklığı olduğunu söyleyerek erken yattı. Çünkü yatmasa, dalgınlığından, sessizliğinden, hâlinin garipliğinden Sâibe şüpheye varacak...

Yattı da uyudu mu? Ne gezer... Zaten uyumak niyetiyle değil, istediği gibi düşünmek için yatmıştı. Kendi kendine o geceki düşündüklerinin sonucu şu oldu:

“Ben Şöhret'i sevmiyorum. Bu kadın hoşuma gidiyor, işte o kadar... Yine gizlice bir akşam gitsem, görüşsem ne olur? Bu hareketimi Sâibe haber almadıktan sonra bundan ne tehlike çıkabilir?”

Sabah oluyor. Gitmek istiyor, fakat gönlünü yine korku sarıyordu. Kadına şiddetli bir tutku oluşmasından korkuyor, lâkin şöyle kendini bir tartıyor, bu meylini geçici bir heves

şeklinde buluyordu. Bir hafta kadar bu arzusuyla mücadele etti. Zaten son ayrılışında yine görüşmek için Şöhret'e söz vermişti. Güya öyle bir kadına karşı yalancı çıkmak istemiyordu. Söz verdiği hafta geçmişti. Fakat bu müddetin geçişi için bir mazeret uydurarak, nihayet sözde sebatını göstermek istiyordu. Bütün bu uzun mücadeleleri sonucunda son defa olarak bir daha gitmeye karar verdi. Bu gidişinin hakikaten sonuncu olacağına kendini temin için yemin etti. Bundan sonra arzudan, hevesten helak olsa, ahdini çiğnemeyecekti. Şöhret'le görüştüktan sonra bir daha ziyarete söz vermeyerek oradan çıkacaktı...

Şimdi bir gecelik yokluğu için bir bahane hazırlamak, Sâibe'ye bir yalan uydurmak lazımdı. Artık sünnet cemiyeti yalanını tekrarlamak uygunsuz olacak... Bu defa bir düğün yemeği cemiyeti icat etti. Arkadaş hatırından çıkamayacağını, kına gecesinde sabahlanacağını anlattı. Birbirini takip eden bu sünnet cemiyetleri, düğün cemiyetleri Sâibe'ye tuhaf görünmekle beraber kocası aleyhinde yine şüphesini tahrik etmedi. Çünkü sevgili Mâil'ine öyle şey yormaz, üzerine toz kondurmazdı.

Mâil o akşam malum yere kalem arkadaşlarından birkaçını toplayarak kalabalıkla gitmedi. Refakatine yalnız Hayâtî'yi aldı. Bu eğlencelerine dair kimseye bir şey söylememesi hakkında da yemin ettirdi. Hayâtî Hint horozu gibi omuzlarını sivriltip:

“Anam babam... İşte böyle daha şık kaçır. Bir sen, bir ben, neye lazım fazla gürültü?”

Haneden içeri girdiler. İkram, ağırlama kıyamet... Mâil Şöhret'i sordu. Ev sahibesi ellerini ovuşturarak, maalesef Şöhret'in orada bulunmadığını haber verdi. Şöhret olmadıktan sonra o gece Mâil'e dünyaları bahşetseler memnun olma ihtimali yoktu. Kızın bulunması muhtemel olan yerlere haberler gönderildi. Her taraf aranıldı. Üç dört saat geçti. Şöhret'i elde etmek güya mümkün olmadı.

Hane sahibesi:

“Ah beyim efendim... Niçin iki gün evvel, hiç olmazsa yirmi dört saat evvel bir haber göndermezsiniz? Bu gece teşrif olunacağına dair dünden haberim olaydı, Hayâti Bey gelerek işi bana biraz çıtlataydı, şimdi Şöhret'i burada hazır bulurdunuz,” dedi.

O gecenin ümitsiz tatsızlığını iki akşam sonra düzeltmek üzere eğlenmeye karar verildi. Kapı dışarı çıktılar. Hayâti düşüncü düşünce ensesini kaşıyarak dedi ki:

“Bu karıların sözlerine tamamı tamamına inanmaya gelmez. Bunlar tuzakçılardır. Sizin Şöhret'e meylinizi gördüler. Muhabbetinizi yelpazelemek için işi makaraya, asıntıya çekmeye giriştiler. Bir iki gün sonra da mükemmel vurgunculuğa başlayacaklar... Şöhret orada yokmuş, filanmış, hep bunlar gösteriştir, gösteriş... Laf ağızdan çıkarken ben âcizane keskin çakmak taşı gibi kıratını çıkarım. Bana da küllüm⁶¹ olur mu?”

Mâil'i öyle bir dalgınlık aldı ki, Hayâti'nin sözlerini dinlemek şöyle dursun, işitmedi bile... Bir kelimesi kulağına girmedii. Şöhret'in orada bulunmaması ona fevkalade garip görünüyordu. Ne zaman arzu etse, gidince kadını o hanede bulurum zannediyordu. Hakikatin öyle olmadığını görmesi delikanlıyı şaşırttı, alıklaştırdı.

Daha fenası, Şöhret'in bu yokluğu, Mâil'in gözünde kıymetini artırdı. Onu görme hevesi büyüdü. Bu arzu, bu muhabbet şiddetlendi. Bu yokluğu takip eden gecedeki hasret dolu muhakemeleri, kederli özlemi, rahatsızlığı, uykusuzluğu diğer bir şekle girdi. Yavaş yavaş Şöhret'i başkalarından kıskanmak gibi tuhaf bir hisse büründü. Mâil'in o gece gelmesi ihtimalini hesaba katmayıp da niçin başka tarafa gidiyor? O başka taraf Şöhret'in gözünde Mâil'in şahsından daha mı kıymetli?

61 Numara, yalan-dolan.

Zavallı delikanlının yüzünü bir ateş sardı. Kendinden başka kimsenin Şöhret'e sevgiyle bakmasını istemiyordu.

Şöhret'in orada bulundurulacağı vaat edilen akşam geldi. Mâil'i saran hasret ateşi artık kendinde lazım gelen tedbirlere tamamen riayete mecal bırakmıyordu. Bu akşamki yokluğu için Sâibe'ye bir sebep bildirmedi. Sünnet, düğün cemiyetlerinden sonra sanki bir üçüncü mazeret icadına gücü kalmamış denecek kadar kendine bir şaşkınlık gelmişti. O gece başka yerde olacak, bahanesini sonradan uyduracaktı. O anda her husustan önde gelen şey, gidip Şöhret'i görmektir. Yalnız o maksadın gerçekleşmesine zihnini harcıyor, sade bunun için yanıp yakılıyor... Gitsin bir kere o kadınla gönlünü ve gözünü aydınlatsın da işin öbür tarafı ne olursa olsun... Elbette Sâibe'ye karşı uygun olan olmayan bir yalan uydurulur...

Yine Hayâtî'yle birlikte malum yere gittiler. Artık o akşam Şöhret'in orada bulunacağına hiç şüphe yoktu. Ne yazık ki hâl böyle baş göstermedi. Hane sahibesi mahcubane ellerini ovuşturarak beylere edebileceği ikram ve saygının hiçbirinden geri durmayacağını anlattı. Fakat Şöhret... İşte yalnız o meydanda yoktu. Mâil dudakları titreyerek sordu:

“Hani ya o?”

“Şöhret mi?”

“Evet...”

“(Kaşlarını çatıp ciddi bir tavırla) Beyciğim, o kalpeden vazgeçiniz artık...”

“(Tıkanır gibi) Niçin?”

“Çünkü o kız buranın defterinden silindi gibi bir şey oldu...”

“Bir kabahat mi etti?”

“Evet, kabahatin büyüğünü etti... Elimizde olaydı, biz kendini hiç salıvermezdik... Lâkin...”

“Ey, lâkin?”

“Lâkin işte zapt edemedik, kaçırdık...”

“Nereye kaçırdınız canım?”

“A beyim, canlı canavar... Elde avuçta tutulur mu onlar? Gittiye gitsin. Ne üzülyorsunuz? Şöhret de artık o kadar ahım şahım bir şey değildi ya? Ne güzeller bulunur ki, Şöhret onların ellerine su bile dökemez... Siz benim yüzüme gülünüz yoksa...”

“Hanım, ben sizin yüzünüze gülsem gülsem Şöhret için gülerim, başkası için değil... Anladınız mı? Şimdi benimle ona dair konuşunuz, başkalarından bahse lüzum yok...”

“A, öyle ya efendim... Gönül bu... Gönül kimi severse güzel odur. Estağfurullah, keyfinize karışmıyorum. Lâkin hani şu eğlenmenin yolunu göstermek istiyorum.”

“Şöhret nereye kaçtı, bana onu haber vermez misiniz?”

Mâil’in muhatabı derin derin düşünerek:

“Yerini haber verebilirim. Lâkin bundan ne çıkar? O şimdi kapalı bir evde oturuyor...”

“Tövbekâr mı oldu?”

“A, Şöhret mi tövbekâr olacak? Gözümle görsem inanamam...”

“Ya ne oldu efendim? Bu muammayı bana anlatınız...”

“Muamması filanı yok, bir dostu vardı, belalı, çapkın bir delikanlı... Aldı, götürdü, kapattı. Tövbesi de bu, hepsi de bu... Bilmez misin canım? Öylelerinin mumları yatsıya kadar yanar... Çok sürmez, yine buralara dökülür. Tilkinin gezip gezip geleceği kürkçü dükkânıdır. Fakat Şöhret’i elde etmek zordur, işte mesele bu...”

“Niçin, bu o kadar zor bir iş midir?”

“Zorun zoru beyim... Elin çapkınıyla sonra ben nasıl başa çıkarım. Kendi uygunlarından birkaçını alsın, buraya gelsin. Kapımı tekmelesinler, camlarımı, kiremitlerimi indirsinsinler...”

“Canım, bir kurnazlık edersin, bu işin bir kolayını bulursun... Kuzum hanım, beni üzme...”

“Öyle ya efendim, her işin bir kolay tarafı olur, bu dünyada hangi zorluğa çare bulunmamış? Fakat...”

Hayâtî beriden lafa atılarak:

“Fakat mangırı cömertçe uçlanımalı değil mi? Hanım, bana bir baksana... Sen piyazın maydanozunu biraz ince kıyım, hem de bolca geçiyorsun... Şöhret o delikanlıya nikâhla vardı mı?”

“Hayır canım herif kapattı...”

“Pekâlâ... Nereye kapattı? O evi haber verebilir misin?”

“Veririm, niçin vermeyeceğim?”

“Ha şöyle, öyle bir voli⁶² çevir ki hem senin, hem de bizim işimize yarasın... Ev nerede?”

“Aman yavrum, rica ederim, söz benden çıkmış olmasın. Sakın benim adımı ele vermeyiniz.”

“Hovardalıkta söz bir olur, sen bilirsin...”

“(Hususi bir önemle gözlerini açarak) Hobyar’da (.....) sokağını biliyor musunuz?”

“Biliriz. Bilmezsek de öğreniriz.”

“O sokak biraz dolambaç, uzuncadır.”

“Ne kadar uzun olursa olsun, elbette sonu bulunur canım...”

“İşte o sokağın içinde büyük bahçeli bir evmiş...”

⁶² Hile, tuzak.

“Oh, işte bu tarif pek güzel! Uzun, dolambaç sokağın içinde büyük bahçeli ev... Bu da tarif mi ya, a babam? Oradaki evlerin hep bahçeleri büyüktür...”

“Dur efendim, alt tarafını anlatacağım. Ben bildiğimi söylüyorum. Evi gidip görmedim. Lâkin köşe başında bir bakkal varmış... Ona sormalıymış. Herif ilk önce biraz nazlanıyormuş. Eline beş on para sıkıştırılınca Şöhret’in evini haber veriyormuş. Hatta bahşisi bolca görürse, soranların yanına çırağını katarak evi göstertiyormuş... Şöhret bu yavrum! Oraya gider gitmez mahalle hakkalını baştan çıkarmış. Herifin dükkânını âdeta kendi evinin şubesi gibi bir hâle koymuş...”

“Şöhret’in yanında kim var? Ne harekette bulunduğunu, sokağa çıkıp çıkmadığını, evde uslu oturup oturmadığını gözetecek kimse yok mu?”

“Yaşlıca bir kadınla bir de Arap aşçı varmış. Canım, sen öyle gözcü kadınlara kulak verme. Onlar her elden uzanan parayı almak için yelkeni lazım gelen rüzgâra çevirirler... Dümeni o akıntıya uydururlar.”

“Bize vereceğin bilgi, öğreteceğin kurnazlık bundan mı ibaret?”

“Estağfirullah Hayâti Bey! Kurnazlık dersini bizden almaya muhtaç değilsin. Sen o dersi ta beşikten almışsın...”

“Beni o kadar çok methetme, yetişir... Sonra koltuklarım kabarır da, karışmam ha! Lafın kısası, şimdi (.....) sokağının başında bakkala gidip avucunun ortasına bir dökme sıkıştırarak ‘Şöhret Hanım’ın evini bize göstert’ diyeceğiz, öyle mi?”

“(Gülerek) A, bak az kaldı unutuyordum... Yok yok yoo-ok... Öyle damdan düşer gibi ‘Şöhret Hanım’ın evi nerede?’ diye sormayacaksınız: ‘Bakkal, pişkin börülce var mı?’ diyeceksiniz. Herif var cevabını verirse pazarlık edeceksiniz... ‘Haydi tart, çırağa ver de börülceyi bizimle eve kadar götürsün’ sözüyle işi bitireceksiniz.”

“Hanım, mahalle bakkallarıyla başımızı derde sokma... Bizi başından savmak için bu sözlerinde çalım, küllüm varsa sonra o pişkin börülceden ben sana biberli yahni yediririm, vallahi ağzın burnun kabarır...”

“(Garip bir tebessümle) Hele zevzeğe bak! Ben size işin üzerime vazife olmadık taraflarını da haber veriyorum. Bana büyük büyük teşekkürler edeceğinize, ağzımı burnumu kabartmaya mı kalkışıyorsunuz!”

“Canım, sen hardallı çorbalar içmiş kadınsın! Bilmez miyim? Ağzın idmanlıdır. Öyle börülce yahnileri sana vız gelir. Laf olsun diye söylüyorum yoksa...”

Beyler dışarı çıktılar. Hayâti düşünerek:

“Bu ‘pişkin börülce’ pek güzel amma, acaba Şöhret’e musallat olan adam eve saat kaçta gelip gidiyor? Burasını anlamadık... Sonra herifle fena bir hır çıkarırız,” dedi.

Mâil dalgın dalgın:

“Onu bu kadın ne bilsin? Bakkaldan sorar öğreniriz...”

“Ne mi bilsin? O karı şeytanın ön bacağını da bilir, ardını da... Bizi böyle kaptı salıverdi, bu işin içinde kim bilir kendince ne hesap vardır? Bizi, usta bir dalyan reisi gibi bir çıkmaz sokakta öylece bırakacak, sonra gelsin sıkıntı, söküntü... Ne dersiniz beyefendi?”

Mâil’e büyük bir şaşkınlık gelmiş, sanki zavallı çocuğun insani bütün mevcudiyeti, tüm varlığı, ıstırap veren olanca düşünceleri, tek bir hisse inkılapla diğer nefsanî kuvvetleri ve ruhi üzüntüleri güya kendini terk etmişti. O tek his de her ne fedakârlıkta bulunursa bulunsun, gözünü ateşten sakınmayacak her türlü engelleri yıkacak bir azimle gidip Şöhret’i bulmak arzusuydu, başka bir şey düşünemiyordu.

Hayâti’nin, “Ne dersiniz beyefendi?” sorusuna cevap olarak Mâil:

“Ben ne şeytanın ardındaki ayağını bilirim, ne de önündeki! Ne dalyan tanırım, ne de çıkmaz sokak. Hele bu işin sonundan meydana çıkacağını haber verdiğin sıkıntı, söküntü gibi şeyleri düşünmeye hiç vaktim yok. Ben yalnız Şöhret’e kavuşmak istiyorum, anlıyor musun? Başka şey düşünmeye vaktim yok. Bu meselenin öncesinde böyle, sonunda şöyle olacağı asla umurumda değil... Şimdi biz, hiç soluk almadan doğru gidelim, bakkalı görelim, pişkin börülcesi var mı, onu soralım. Yok derse işte o zaman derde gireriz.”

“Ben o bakkalın börülcesini iki taşımada haşlar, hamura çeviririm a... Sen orayı düşünme beyim. (Mühim bir düşüncede bulunduğunu ima eder biçimde gözlerini ufaltıp ensesini kaşıyarak) Fakat meselenin börülceden sonrası zor... Şöhret’in belalısı herif acaba ne kesim şey? Evde erkek olarak yalnız kendi mi var? Yoksa beraber başka çomarlar da getiriyor mu? Sanki biz de yanımızda iki arkadaş, yani iki el ulağı⁶³ daha bulsak mı demek isterim?”

“Canım, işte kadın haber verdi ya... Evde bir kocakarıyla bir de aşçı kadın varmış...” Başka kimse yokmuş.

“Beyim, sen o karının dediklerine harfî harfîne kulak asma... O, bizim başımızı derde sokmak ister. Kendi işine, volisine nasıl gelirse öyle ağız kullanır.”

“Şimdi arkadaş aramak zahmetine kalkma. Ben mesele- nin öyle pek duyulmasını da istemem. Biliyorsun ya... Evve- la buradan hemen gidelim, bakkalı bulalım. Soruşturmamıza göre arkadaş tedarikine kalkarız. Ne var ne yok, bir kere onu anlayalım.”

“Pekâlâ, dediğiniz gibi olsun. Ben potinleri koynuma sokunca en yüksek ağaçlara çıkar, sonra kuşağını çözer, ip gibi kullanarak istediğim tarafa inerim. Damdan aşmak, kapı omuzlamak, üç dört kişiyle karşı karşıya gelince kimine yumruk, kimine tekme, kimine sille indirerek ve daha lazım

63 Yardımcı.

gelen çevikliklerde bulunarak ellerinden yakayı sıyıdırırım. Hani ya kafama, suratıma birkaç ellialtı, pendifrank⁶⁴ gibi şeyler de yesem ilk tesadüf ettiğim çeşmede yüzümü yıkar, evelallah hiç yememişe dönerim... Fakat ben sizin için düşünüyorum. Siz ilk yumrukta oraya apışıp kalırsanız, sonra insanın pek fena marizine oynarlar. Hovardalık kolay değildir. İnsanın avurduna bazen öyle hesaplı yumruk indirirler ki, üç dişini bir çırpıda dışarı fırlatırlar. Ama öyle çabuk ki, en usta dişçinin beş dakikada yapacağı işi bir saniyede görürler. Hem de bedava... Dişine güveniyor musun beyim? Ben güveniyorum, çünkü çürükleri ayıklandı. Şimdi sağlamları kaldı. Öyle öteberi yumruk avurduma artık rüzgâr gibi geliyor...”

“Bana öyle yumruklan, dişlen gözdağı verip durma, Aşık Kerem gibi otuz iki dişimi feda edinceye kadar ben de bu sıladan çekinmeyeceğim.”

Bakkala başvurmayı ertesi güne ertelemek için Hayâtî epey uğraştı, fakat başarılı olamadı. İlk tesadüf ettikleri arabaya atlayarak Hobbyar’a indiler. Saat on biri⁶⁵ geçiyordu. Her köşe başında durarak, zemin rengi olan yeşil boyayı da, içerdiği ibareyi de toz kapatmış olan sokak isimleri yazılı teneke levhalara bakıyorlar, mevcut harflerin yardımıyla silinmişlere geçerek bunları okumaya uğraşıyorlardı.

Bu iki arkadaş böyle akşamüzeri bir sokak başından ötekine dolaşarak feslerini bastırıp burunlarını havaya kaldırarak sokak ismi okumakla meşgul oldukları sırada Hayâtî dedi ki:

“Buralarda öyle alık alık dolaşmaya da gelmez. Mahalle bekçisiyle karakolun özellikle mahalle kahvesindeki mahalle sakinlerinden bazı beylerin, ağaların dikkatli bakışlarını üstümüze çekerek peşimize şimdiden gözcüler takmış oluruz. Bizi bu gece burada hiç dolaştırmazlar. İşimiz sonra falso olur. Anlıyor musun? Levhaları, bir sokak ismi aradığımızı

64 Tokat, şamar.

65 Günümüz saatine göre yaklaşık olarak 19:00-19:30.

kimseye çaktırmadan okuyalım. Şöyle göz kuyruğuyla süzüp süzüp geçelim...”

Sokak isimlerini büyük dikkatle okuyarak hayli semt dolaştılar. Fakat karının haber verdiği isimde bir sokak bulamadılar. Hayâti mendiliyle alınının terini silerek:

“Beyim, demedim mi sana? O kahpe bize kantin⁶⁶ attı. Hani ya o isimde sokak?”

Hayâti’de küfrün bini bir para... Biraz daha dolaştılar. Nihayet kendilerine aynı aynıyla ihbar edilen isimde değil fakat ona benzer isimde bir sokağa tesadüf ettiler. Gerçekten köşe başında da bir bakkal vardı. Mâil sevinerek:

“Hayâti Efendi, birader, işte bulduk. Sokağın ismi o isme benziyor. Köşesinde bakkal da var...”

“(Omuzlarını kabartıp başını kaşıyarak) Acaba?”

“Acabası yok... Buranın aradığımız yer olduğu benim aklıma yattı. Sokağın isminde yalnız bir harften ibaret bir fark var. Bu farkın da ya karının bize bu ismi telaffuz ettiği esnada yanılmasından yahut telaşla bizim iyi anlayamamış olmamızdan ileri geldiğine hiç şüphe yok... Aman, haydi haydi bakkala gidelim, bürölceyi soralım...”

“Telaş etme... Bakkala ben soracağım. Sen lafa karışma... Derdimizi anlatamazsak, bakkal da ağzı kalabalık bir herifse sonra iş uygunsuz çıkar ha...”

Yavaş yavaş dükkâna yaklaştılar. Bakkal, tavandan hevenk hevenk⁶⁷ sarkan hasır, çalı süpürgeleri, yaprakları sinek tersiyle⁶⁸ kararmış güllaçlar, sucuklar, çamaşır ipi turaları,⁶⁹ tahta fırçaları, o mahallece sermayesinin genişliğine işaret eden bütün bu ticari askılar altına oturmuş, yağlı bir tahta masa üzeri-

66 Yalan.

67 Kurutulmak üzere bir ipe dizilmiş veya saplarından birbirine bağlanmış meyve demeti.

68 Pisliliğiyle.

69 Halat gibi örülmüş iplik demeti.

ne konulmuş büyük defterini karıştırıyor, çırak da eline saplı meydan süpürgesini almış o temizlenmesi mümkün olmayan dükkânı yavaş darbelerle güya temizlemeye uğraşıyordu.

Dükkândan içeriye üstleri başları temiz iki beyefendi girince, o tuzlu etler, o kokuşmuş yağlar, o peynir tulumları, o kaşar yığınları arasında nasıl olup da pek yağ şişmanlamadığına hayret edilen bakkal elmacık kemikleri fırlak, zayıf, asabi çehresini uzatarak müşterileri süzmeye başladı.

Beyler bir müddet güya alacakları şeyin seçiminde güçlük çekmişler gibi dükkânı tavandan zemine kadar dikkatli dikkatli incelediler. Besbelli börülce çuvalını arıyorlardı. Müşteriler böyle şaşkın şaşkın her tarafa göz gezdirdikçe mallarının çeşidinden dolayı hakkıyla tepeden tırnağa iftihar eden bakkal, elindeki kalemi kulağının arkasına sıkıştırarak sermayesi kadar da nezaketi bulunduğunu anlatmaya uğraşır bir tebessümle sordu ki:

“Masraf düzmeye mi geldiniz efendim? Burada her malın iyisi bulunur. Fiyatları da Balık Pazarı fiyatından pek farklı değildir. (Çırağına hitaben) Mardiros! Sibir fiçisinin önünden çekil ulan... Efendiler yağı seyretsinler. Renk kendini gösteriyor. Kokusuna gelince, burunlarınız üzerlerinizde ya? Bir kere koklar anlarsınız. Tereyağı bunun yanında kaldırım çamuru gibi kokar. Siz maldan anlayan müşteriye benziyorsunuz. (Mardiros’a) Aklını yitirmiş hımbıl gibi etrafına bakınıp durma öyle. Bıçağın ucuyla yağdan kes de efendilere koklat... Çeşni helaldir. Canım isterseniz birer parça da dilinize vurunuz, bu yağ dokunmaz. Fiyatı biraz yukarı olmasa her sabah parmak parmak yiyip yüreğimi yumuşatacağım a, sermayeyi kediye yükletmekten korkuyorum yoksa...”

Hayâti gülerek:

“Biz yağ alacak değiliz...”

“Şeker mi, kahve mi, sabun mu? Çok şükür, hepsinden, her çeşit var...”

Hayâtî mânidar bir tebessümle gözlerini bakkalın gözbebeklerine dikerek:

“Pişkin bürölce var mı?”

“(Biraz şaşırarak) O da var...”

“Pişkin mi ama?”

“Dibinden ateşi verince ne der de pişmez a efendi? At suya, yarım saat kaynat, içinde bir dirisi kalırsa getir, sıfatıma çal... Fakat bürölceyi n’edeceksin canım? Aylâ⁷⁰ Karadeniz malı yeni bir fasulyam var ki, bir kerek tadına varanlar bize yine ondan vir deyi her gün başıma balta kesiliyorlar.”

“Hayır, ben bürölce isterim.”

“Pekâyılâ efendim! Müşterinin de keyfine karışılmaz a... Bürölce dedin, bürölce olsun. Ne kadar isteyon?”

Hayâtî açıklama isteyen garip bir tavırla:

“Bilmem, ne kadar münasip ise o kadar ver!”

“(Şaşkın şaşkın) Orası senin bileceğin iş... Bilmem ki konağınızda bürölceyi çok mu severler? Kaç aylık için mal alacaksın? Şöyle, yirmi otuz okka bir şey olsun mu? Al bu maldan, korkma efendi... Al...”

Hayâtî bakkalın avucuna bir mecidiye sıkıştırıp kulağına eğilerek yavaşça:

“Malın iyi mi?”

“(Son derece hayretle) Malın iyiliğine söz yoh a, fakat ne deyi öyle acayip bir çalımla gizli gizli avucumun içine para sığırtırıyon? Alışveriş ayıp bir şey değildir a... Bu gizlemek ne mana olacak? Benim alışverişim açıktır...”

“(Suratını asarak) Her alışveriş aşikâre olmaz, benimki gizlidir.”

“(Şaşıarak) Tövbeler ola, anlayamadım. Senin alışverişin gizli midir? Hele işte buna hiç aklım yatmadı. Birkaç okka börülcenin gizlisi ne olacak?”

“Bakkal, nağmenin lüzumu yok. Bizi yorma. Pişkin börülce isteriz, işte o kadar...”

“Tövbeler tövbesi ola ki aklım ırmadı. Ben size ne deyip de name ediyom? Sizi neden yoruyom? Aklım sarmadı gitti... Sizin meramınız börülce değil. Bu kıyafette adamlar bu kadar börülce meraklısı olmazlar. Bu işin içinde bir dalavere var ama bir türlü aklıma yetmedi gitti. Kırk yıldır şunun şurasında bakkallık ederim. Hiç böyle bir müşteri gelip de gizliden gizliye börülce sormadı. Benim yaşıma elliye varıyor... Mardiros’u dirsene doğdu doğalı hamam yüzü görmedi... Anlayamadım ki...”

“Bakkal, işi anlamazlıktan gelme... Pişkin börülce isteriz...”

“(Hiddetle) Bende bir tür börülce vardır, pişkin midir, değil midir daha provasına varmadım. İstersen alırsın, istemezsen şuradan savulur gidersin. Başka lafa aklım ermez.”

“(Bakkalın yakasından kavrayıp hiddetle bir sarsarak) Biz yabancı değiliz...”

“(Haykırarak) Yabancı olmayıp da babamın oğlu değilsiniz a... Daha sıfatınızı bugün gördüm.”

“Bakkal, işi yaygaraya boğma... Bize haber ver. Bu sokağın içinde mi oturuyor?”

“Kimin için soruyon efendi?”

“(Kulağına eğilerek yavaşça) Şöhret Hanım için soruyorum...”

“(Bütün bütün alıklaşarak) Bütün vebalin boynuma ola, o biçim bir karı adını senin ağzından ilk işitiyorum. Mahallemizde böyle bir bergüzar⁷¹ yoktur. Nafile yorulun efendi,

71 Hediye, yâdigâr.

buraları boş yere dolanma... (Elini dizine vurarak) Ben di-yom canım, bu b r lce i i değil... Bunda bir karışıklık var... Tövbeler ola canım, her siniri deprenen benim başıma mı ek ir garda ... Pi kin b r lce nerede?   hret Hanım nerede? B r lce deyincek bundan karı çıkacağını ben nereden anla-yacağım? Bakkallığın da akla gelmez, türlü türlü derdi var. Kiralık ev sorarlar. Bazen türlü tuhaf şeyler danı ırlar. Fakat hiç böyle b r lce sorusuna uğradığım yoktu. Haydi beyler, efendiler, i inize. Bende ne sizin di inize göre pi kin b r lce vardır, ne de mahallede o isimde bir karı. Onu size kim haber vermişse, gönüle kalmayınız, siziyle düpedüz eğlenmi .  u sokağın içinde birkaç ev var, kiminin karısı kocamı , kimi hastalığa uğramış, topunun da ırzına yerden göğe kadar kefi-lim. Bir kusurları varsa, bakkal borcuna biraz ağır davranır-lar.  şte bu... Başka bir fenalıkları yoktur.”

“(Dik dik bakkalı süzerek) Bakkal, yalanını tutarsam son-ra için fena olur...”

“S zlerimde yalan dolan yoktur efendi, inan.  şte sokak, i te mahalle... Gez, dolan, gel. Eğer aradığın o hanımı bu-ralarda bulursan  u dükkânı boynuma geçir. Daha ne diye-yim?”

Bakkaldan sadra  ıfa verecek bir bilgi almanın mümkün olmadığını görünce bizim iki zampara oradan çekilmeye mecbur oldular. Mâil, arkadaşına sordu:

“Acaba bakkalın sözleri doğru mu?”

“Bilmem ki...”

“Bakkalın dedikleri doğruysa, demek karı bizi aldatmı ... Hakikaten   hret bu mahallede bulunaydı, bakkal mecidiye-yi alır, bize evi çırağıyla g stertiverirdi.”

“Hayır,  yle ulu orta g stertemez, korkar.   hret’i kapa-tan herif belalı bir kabadayıysa, sonra bakkal yakasını onun intikamından nasıl kurtarabilir?”

“Ey, şimdi ne yapalım?”

“Sokakları bir dolaşalım bakalım, dolambaç sokakta büyük bahçeli bir ev görebilir miyiz? Yoksa bizim başvurduğumuz bakkal, karının bize tarif etmek istediği bakkal değil mi?”

Sokakları dolaşmaya başladılar.

Bakkal beyleri dükkânın kapısından gözetleyerek çırağına:

“Bu herifler bu akşam burada bir hır çıkaracaklar. Dövüş olur, bir iş olur, başımız belaya girer... Haydi Mardiros, tabanları yağla, buradan karakola seyirt. Onbaşığı bana çağır. Ustam kendi gelecekti ama dükkânı boşa koyacak akşam değil de. İşin mesuliyetini anlat... Fakat lafa börülceyi karıştırma... Onu bana bırak ki tadıyla anlatayım. Sonra mahallenin kabadayılarından birkaç zorlusunu bul... Ustam selam etti, buyursunlar, dükkânın bahçesinde size ziyafet verecek de... Haydi çabuk ol. Yolda sana bezelye, nohut, börülce soran olursa cevaba kalkışma, avurdunu patlatırım...”

Biraz sonra jandarma onbaşısı ve onu takiben mahalle kabadayıları bakkal dükkânında boy gösterirler. Bakkal, çekinmeli bir çehre ile:

“Hırlı mıdırlar, hırsız mıdırlar? Ne istediklerini daha da layıkıyla bildiğim yoh a... Üstleri başları temiz, bey kıyafetli iki delikanlı geldi. Benden pişkin börülce istediler. Bende de kabahat a, suratlarına bir bak da börülce yiyecek boydan olmadıklarını anla... Hayır, benim aklıma hiç öyle ıvır zıvır gelmedi. Divanelik ettim de börülceyi övmeye kalktım, delikanlının biri elimi yakaladı, ortalık yerine bir meciydiye sıkıştırdı, yumruğumu yumdu, kulağıma yanaşarak: ‘Malın iyiye seninle gizli bir alışverişe girişelim’ dedi. İçimde kötülük olsa, meciydiye alır, nabzına göre bir şerbet veririm, geçer gider. Soy köpek yerinde havlar. Namus damarlarım deprendi, meciydiye geri ittim. Böyle gizli, hurdalı alışverişe girişemeyeceğimi anlattım. Bey hiddetlendi, sonra bana

bir karı ismi verdi. “Onu tanıyon mu?” dedi. Tanımıyom dedim. Ağalar, efendiler, mahallemizde hiç ırzı çürüğe çıkmış karı var mı?”

Kabadayılardan biri:

“Var... Fenercinin kızı için fena söylüyorlar.”

Bakkal dövünerek:

“Gördün mü bir kerek olan işi? Eğer buralarda öyle bir karı varsa benim işim tükendi demek... O delikanlılar, ‘Gideriz, etrafı ararız. Öyle bir kötü karı bulursak, gelir dükkânını boynuna geçiririz” dediler. Çünkü ben, bizim mahallede ırzı lisana gelmiş karı yoktur dedim, ustalıklı bir şekilde inkâr ettim...”

Bakkal o akşam mahalleliyi zampara beyler aleyhinde böyle kuşkulandırdı. Mâil ile Hayâti hangi sokağa girseler ya kola tesadüf ettiler yahut öksüre tüküre karşılarına çıkan mahalle tosunlarına... Mümkün değil o gece oralarda dikiş tutturamadılar. Dolambaç sokakta büyük bahçeli ev tabirine gelince, bu tarife uyacak pek çok ev gördüler. Bunlardan birinde Şöhret’in bulunduğunu keşfetmek, bakıcılığa muhtaçtı. Biraz daha dolaşsalar mahalleliyle derde girmek hemen muhakkak olduğundan Hayâti dedi ki:

“Bey baba, artık buralarda dolaşmayalım, gidelim. O geçmiş kınalı karı bize küllüm atmış. Anlıyorsun ya, buralarda Şöhret yok. Sen mahzun olma, bu gece buradan gidelim. Bu hafta içinde ben seni Şöhret’le görüştürürüm. İşte söz veriyorum. Sen bu hafta Şöhret’i benden iste... Ben o direktör karıya dolambaç sokakta büyük bahçeli evi gösteririm.”

Çaresiz geri döndüler. Mâil, arkadaşı Hayâti’nin bu vadiyle bir türlü rahatlayamadı. Utanmasa ümitsizliğinden ağlayacaktı. Şöhret’in diğer bir erkek tarafından kapatılmış olması sevdasının gururuna dokunuyor, şiddetle sevdiği bir kadının başka bir adamın muhabbet tekeli altında kalmasını

mümkün değil hazmedemiyor, buna tahammül edemiyordu. Bir kere Şöhret'i görse, onunla dertleşse, hâlin hakikatini anlasa! Mâil meraktan çatlıyordu ama o işveliği nerede ele geçirmeli?

Zavallı Mâil, Hayâti'nin hiç peşini bırakmayarak o hafta için verdiği vaadin yerine getirilmesini dört gözle bekliyor, başarılı olmak her ne fedakârlığa bağlı bulunuyorsa onu göze aldirmaktan geri durmayacağını bildiriyordu.

Hayâti yanına kendi ayak takımından birkaç kişi alarak Şöhret'in kapatıldığı evi keşif için durmayıp dolaşüyor, araştırmalarının neticesine dair bilgi soran Mâil'e her gün tedbirli olmasını, acele etmeyip sabretmesi gerektiğini söylüyordu.

Hafta başı geldi geçti. Hayâti vaadini yerine getiremedi. Çünkü Şöhret'i bulmak değil, ne olduğuna dair haber almak bile mümkün olmuyordu. Hayâti beş on defa Macuncu'daki malum haneye gitti, hane sahibesiyle kavgalar etti. Karıdan alabildiği bilgi:

“Ben sizi aldatmadım. Dostu olan delikanlı Şöhret'i Ho-byar taraflarında bir eve kapatmış. Bunun böyle olduğunu nasıl isterseniz size ispat edebilirim. Lâkin Şöhret tek durmamış. O mahallede iplikleri çabuk pazara çıkmış, epey gürültüler olmuş, orada dikiş tutturamamışlar. Delikanlı Şöhret'i almış, diğer bir mahalleye götürmüş. Fakat nereye götürdüğünü bilen yok. Karı bir yere çıkamıyormuş. Herif pek kısıkanıyormuş. Şöhret pencereden sokağa bile bakamıyormuş. Böyle şiddetli baskı altında olmasaydı o karı bana şimdiye kadar kaç defa gelirdi. Fakat bu işvelileri evlere kapayan, onları âleminden kısıkanan beylerin akıllarına şaşayım. Alışmış kudurmuştan beterdir derler. Karı üç gün sabreder, dört gün sabreder, beşinci gün bir kolayını bulur. Görürsünüz, bu da öyle olacaktır. Azıcık sabrediniz. Ya karı bir çaresini bulur evden kaçır yahut bir iki aya kadar beyefendinin hevesi geçer, nazlını kapar salıverir vesselam...”

İşte bu sözlerden ibaret oluyordu. Hayâti gelip, karının makulce görünen bu ifadelerini Mâil'e anlattı. Zavallı sevdazede artık sıkılmayı, çekinmeyi, utanmayı bertaraf ederek ağlaya ağlaya Hayâti'nin ellerine, ayaklarına kapanıp şöyle yürek yangınını anlatmaktan kendini alamıyordu:

“Hayâticiğim, ne olursa senden olur. Artık sabredemeyeceğim... Evim barkım yıkılacak. Geceleri yüzümü duvara dönüyorum, kendimi tutamayıp ağlıyorum. Emin ol ki ben Şöhret'i ciddi, ebedi bir muhabbetle sevmiyorum. Kendisiyle bir iki defa daha görüşsem, arzumu alacağım... Artık çekileceğim, aramayacağım. Fakat görüşmek, buluşmak hususunda böyle şiddetli engeller baş gösterdikçe yüreğim büsbütün ateş alıyor. Ben âdeta şiddetli bir aşk hararetine tutuldum. Sevda susuzluğunu yatıştıramama ihtimalinden kendimi uzak gördükçe fenalaşıyorum, yanıyorum. Biri getirip de “Şöhret'i al” dese, yanıma salıverse, o anda bu ateşim sönmüverecek zannediyorum. Evet, ben bu kadından hevesimi alıp çabucak elimi, eteğimi çekmeliyim. Hevesimi yatıştıramazsam işte o zaman hâlim ne olacak bilemiyorum...”

Hayâti fesini eğip düşünerek:

“Beyim, sizi pek tecrübesiz görüyorum. Sözleriniz âdetâ çocuk lafına benziyor. Buna “amansız aşk” derler. Şair değilim ki size bunu fiyonklu⁷² bir tarif edeyim. Bu sevda, hamamda içilen keskin turşu suyuna benzer. Bunun kâsesini harareti yatıştırmak için insan dudaklarına götürdükçe, yudum yudum çektikçe, azar azar içtikçe adamı büsbütün ateş sarar, öyle bir bardak, iki kâseyle kanılmaz. İnsan sömürmek için küpler, fiçılar arar, onun en iyisi bu iç yakıcı şeyden hiç tatmamaktır. Mademki bir kazadır oldu, siz bir iki tattınız, artık arkasını aramayınız. Hararet söndüreyim dedikçe bütün bütün fitili alırsınız...”

“Hayır Hayâti, hayır... Benim babama, anneme, karıma, bunların cümlesine muhabbetim, hürmetim büyüktür. Hiçbi-

72 Fiyakalı

risinin üzülmelerini, bedbaht olmasını istemem. Onlarca felakete sebep olacak hususlarda ben ebedi bir zevk arayamam. Şöhret'e olan muhabbetimin birkaç aylık, belki de birkaç haftalık geçici, adi bir heves olduğunu göreceksin. Fakat şu saatte gözüm hiçbir şey görmüyor. O karıyla birkaç kere daha görüşüp hevesimi almalıyım. Bu emelden beni hiçbir şey geri koyamaz...”

“Beyefendi, babasının, annesinin, karısının üzülmemelerini isteyen bir adam böyle bir işte yol yakırken geri döner. Sonra kendini hiç alamazsın. Bu sözlerinizin çocuk lafından farkı yok. Bu hovardalık âlemlerinde biz sizden fazla gezdik tozduk...”

“Canım, sen beni benden iyi mi bilirsin? Elbette kendi kendimi senden iyi tanırım. Benim de kendime göre bir hesabım var.”

“Pekâlâ... Neme lazım benim! Ben kendime sizin gibi nazik, paralı bir arkadaş bulmuş olurum, masrafınızca gezer, yürür, eğlenirim. Fakat hâlinizde gördüğüm şiddet beni ürkütüyor. Şimdi benden akılcıca bir nasihat isterseniz, bu Şöhret'ten vazgeçiniz! Yine hovardalık edelim. Lâkin başkalarını bulalım. Bunları daima değiştirmeli. Eğer değiştirmezsen sana pehlivan yakısı⁷³ gibi öyle bir yara açarlar ki, işlemekle bitip tükenmez...”

73 Keskin ve can yakıcı bir yakı.

ŞÖHRET'TEN HABER

Hayâti, Mâil'de Şöhret'e karşı gördüğü şiddetli tutkudan cidden endişe ettiği için elinden geldiği kadar nasihat vermekten geri durmadı. Fakat delikanlıyı fikrinden, ısrarından çevirmenin mümkün olmadığını gördü. Zavallıyı kendi hâline bıraksa, olmadık hesapsız hareketlere cüretle vahim bir derde, bir kazaya uğrayacağını anladı. Şöhret'i bulmaktan başka çare yoktu. Araştırmasına devam etmek için Mâil'den bir hafta daha izin istedi. Şöhret'in aşığı, kendi fikrine, gönlünün isteğine kalsa bu izni iki saatten fazla uzatmayacaktı ama ne yapsın, karı meydanda yok...

O hafta da geçti gitti... Hayâti'nin aramalarından netice çıkmadı. Bu meseleye dair olan mücadelelerini iki delikanlı artık her gün kavga derecesine vardırıyorlardı. Bir akşam ikisi birlikte kaleminden çıktılar. Sokakta beş on adım ilerler ilerlemez yanlarına siyah çarşafı, yüzü gözü sımsıkı örtülü bir kadın yanaşarak:

“Beyefendiler, rica ederim biraz sokağa sapınız, size bir söyleyeceğim var,” dedi. Bu teklife karşı beylerin ikisi de şaşaladılar. Mâil, karısı tarafından aleyhinde bu türlü bir tecrübeye kalkışılmış olmasından korkuyordu. Kocasının sadakat derecesini denemek için bu kadını Sâibe göndermişse? Biraz düşündü. Bu cüreti karısının terbiyesiyle uyumlu bulmadı. “Hayır, Sâibe böyle bir harekette bulunmaz,” dedi. Mâil bu tereddütlerdeyken Hayâti, “Sen çekiniyorsan burada dur. İş anlamak için yalnız ben gideyim...” dedi. Bu sorusuna cevap alamayınca Hayâti daha fazla beklemeksizin yürüdü.

Mâil orada kalakaldı. Şaşkın şaşkın arkalarından bakmaktayken Hayâtî, kadınla birkaç kelam ettikten sonra döndü, gelmesi için Mâil'e eliyle işaret etti. O da sokağın içine yürüdü, üçü birleştiler. Hayâtî gülerek, "Mâil Bey, müjde! Bu hanımı bize Şöhret göndermiş."

Bu müjdeye karşı Mâil'de el ayak gevşedi. Sevinç denilen şeyin kalbinden yayıla yayıla boğazına doğru çıktığını hissetti. Her tarafı hafif bir titreme içinde kaldı. Utanması mâni olmasa aşırı sevincinden kadının boynuna sarılacaktı. Kadın, Mâil'deki beniz uçukluğunu, titremeyi, bütün o sevda heyecanının izlerini görünce:

"Evet beyciğim, Şöhret Hanım'dan geliyorum. O çılğın kız da sizi ne kadar seviyor bilseniz... Kızcağız öyle bir derde çattı ki, söylemekle bitmez. Belalısı, kedi yavrusunu taşır gibi zavallıyı evden eve taşıyor. Hiç göz açtırmıyor. Şöhret nasılsa yanındaki yaşlı kadınla aşçıyı hele kendine uydurabildi, ben de oraya bohçacı gibi girip çıkıyorum, üç gün önce beni bir tarafa çekti, ağladı söyledi, ağladı söyledi. O kızın derdi hep sizinle... "Kalemini öğren, evini öğren, ne yaparsan yap, git bul, kendisine söyle, onun için her tehlikeyi göze almaya hazırım. Bir gececik kendisini göreyim de sonra ne olursam olayım" dedi. Mâil Beyefendi için çıldırıyor. Bu nasıl sevgi bilmem ki..."

Kadın elini koynuna soktu. Gazete parçasına sarılı ufak bir şey çıkardı. Mâil'e uzatarak:

"Size tarafından bir nişane, hem de sevgi hatırası olması için bunu gönderdi, 'Kusura bakmasın, kendilerine gönderebilecek bundan başka bir şey bulamadım,' dedi."

Mâil, kadının uzattığı şeyi titreyen bir elle aldı. Kâğıdı açtı. Orta yerinden ince, mavi bir kurdeleyle boğulmuş, parmak kalınlığında, renk ve parlılda sarı sırmadan farksız kıvrık kıvrık bir saç lülesi çıktı. Mâil elinde olmayarak bu saç parçasını ağzına doğru götürdü. Niyeti öpmekti. Fakat yine derhal

ihtiyatsızlığını anlayarak geri çekti. Saçı ağzına yaklaştırdığı esnada hafif lâkin tahammül kırıcı, titreten bir koku, zambak kokusu burnunu o derece lezzetlendirdi ki, düşmemek için tutunacak bir yer aradı. Bu latif koku zavallı delikanlıya Şöhret'le olan son görüşmesini hatırlattı. Artık dayanamayarak bu pek kıymetli hediye için kendine uzatan eli yakaladı, içini çekerek öptü:

“Bu hediyeye karşılık canımı versem, şükranımı yerine getirmiş olamam.” dedi. Gözünden damlayan iki hasret damlasını eliyle sildi. Kadın da Mâil'in yüzüne bakarak, “Vah zavallı beyefendi! Hanginize acımalı bilmem ki... İşte Şöhret de tıpkı böyle... Şimdi o biçare de kim bilir ne heyecanlardadır...”

Bir çocuk kadar bile üzüntüsünü saklayamadığını, en âdi bir sebeple böyle içinin bütün şiddetini meydana döküverdiğini gördükçe Hayâti, Mâil'e o kadar kızıyordu ki hemen hemen bir iki şamar yapıştırmamak için kendini zor tutuyordu. Hiddetini yatıştırmak için Hayâti sertçe bir iki öksürdükten sonra karıya dedi ki:

“Canım, sen ne onun, ne de bunun böyle çocukça ağlamalarına bakma. Bir iki haftada talaş gibi parlayan muhabbetler yine birkaç günde sönüverir. Sen de öyle Şöhret Hanım senin için şöyle ağlıyor, böyle sızlıyor diye yangına körükle gitme. İkisi de galiba işte birer parça birbirine gönül ilıştirmişler. Bir iki görüşürler, arzularını alırlar, gelir geçer... Ben de vaktiyle o hayırsız karılar için ne kadar gözyaşı döktüm. Şimdi o ağladıklarım aklıma geliyor da kendi kendime gülüyorum. Böyle şeyler gençlikte gelir geçer canım...”

“A, oğlum, öyle deme. Kız bu beyefendiyi canıgönülden seviyor. Sen de şimdi muhabbeti kökünden inkâra kalkışmasana ya!”

“Kadın bağirtma beni... Bu beyefendiyi seviyor da diğer bir herifle gidip niçin evlere kapanıyor?”

“Onun elinde mi ayol? Nasılsa o herif kızın yakasını bir kere eline geçirmiş. Mâil Bey’i görmezden önce o adamla ilişkisi olmuş...”

“Şöhret şimdi Mâil Bey’le de yaşamaya başlasa demek daha sonra bir diğeri baş gösterince onunla da işi pişirecek. Bugün o adama yaptığını yarın Mâil’e de yapacak değil mi? Şimdi sen yangın körükleme, nene lazım... Şöhret Hanım seni buraya yalnız hediye olarak saçını bize göndermek için mi yolladı? Yoksa başka bir diyeceklerin de var mı?”

“Diyeceklerim çok, lâkin sen adama laf söyletmiyorsun, sözünü boğazına tıkıyorsun. Sen ne dersen de... Bu iki genç işte birbirini seviyorlar, artık senin, benim sözüm para eder mi?”

Mâil boynunu büküp yalvarırcasına bir bakışla Hayâtî’ye bu haberci kadına karşı öyle kaba muamelede bulunmamasını işaret etti. Hayâtî mülayim görünmeye çalışarak:

“Af edersiniz hanım. Böyle şeyler benim de başımdan çok geçti. Bu türlü muhabbetlerin sonunun nereye vardığını bilirim de onun için hiddetten kendimi alamıyorum. Siz söyleyeceklerinize devam ediniz...”

“Efendim, söyleyeceklerim pek mühim. Dedim ya, biçare Şöhret, Mâil Bey’le görüşmek için her tehlikeyi göze alıyor. Onun bu fedakârlığına karşı sizin de biraz gözünüzü çöpten esirgememeniz lazım gelecek. Bu akşam âşığı evde yokmuş. Sizi davet ediyor...”

Mâil, Hayâtî’ye meydan bırakmaksızın söze atıldı:

“Evi nerede?”

“Küçükmustafapaşa taraflarında...”

Hayâtî:

“Âşığı pek azılı bir şey olmasın...”

Kadın:

“Yok canım, sarhoşun biri. Atıyor tutuyor ama elinden bir şey gelmiyor. Yel değirmeni gibi dolar, dolar boşalır. Kuru sıkı kabadayılık.”

Mâil:

“Nasıl elinden bir şey gelmiyor? İşte Şöhret’i zapt etmiş, bir yere salıvermiyor ya... Başka ne yapacak?”

Kadın:

“Sanki görüldüğü kadar azılı değil. Onun da karşısına iki babayiğit çıksa Şöhret’i elinden alıverirler. Şöhret kadın olduğu için korkuyor, kendini kurtaramıyor yoksa...”

Hayâti:

“Bu akşam âşığının evde bulunmayacağından Şöhret Hanım kesin emin mi?”

Kadın:

“Yok oğlum, daha lafımı bitirmedim. Siz bu akşam saat ikide⁷⁴ Bahçekapısı’na ineceksiniz. Orada Yenicami’nin taş merdivenleri önünde sizi bir araba bekleyecek. Dikkat ediniz, arabanın yalnız sol feneri bulunacak. Siz bu tek fenerli arabaya yaklaşarak, ‘Semtin neresi?’ diye soracaksınız. Arabacı size, ‘Derbent’ cevabını verecek. Siz, ‘Biz de oralıyız’ deyip arabaya gireceksiniz. Bu araba sizi Küçükmustafapaşa taraflarında bir tütüncünün önünde indirecek. Dükkâna girip, ‘Ekstra ekstran var mı?’ diye soracaksınız. Tütüncü, ‘Var’ diyecek. Sizin önünüze düşerek bir sokak başına kadar getirecek. Tütüncü, ‘Ekstra ekstram yoktur’ derse, bu gece Şöhret’in sizi kabulüne engel olacak bir uygunsuzluk baş gösterdiğini anlayıp hiç ısrar etmeden oradan çekileceksiniz. Eğer var cevabıyla sizi arzu edilen köşe başına kadar götürürse o sokağın sağ tarafından birer birer evleri sayıp yedinci kapının Şöhret’in evi olduğunu anlayarak alt kattaki küçük cumbanın altında hafifçe üç kere öksüreceksiniz. Bu üç öksürüğe karşı-

74 Günümüz saatine göre yaklaşık olarak 22:00-22:30.

lık cumbanın kafesi arasından üç defa sigara parıltısı görürseniz, ileriye doğru beş on adım yürüyerek tekrar dönecek, o zaman kapıyı aralık bulup içeri gireceksiniz.”

Mâil düşünerek:

“Bu ne kadar karışık iş?”

Hayâti:

“Beyim kolay mı? Bir erkek her üzüntüsünü, her sıkıntısını çekerek, bütün masraflarını üstlenerek kendine özel olmak üzere bir kadın kapatmış. Sen âdeta onun kendi için uğraştığı bahçeden meyve çalmaya gidiyorsun. Öyle bir yere elimizi kolumuzu sallaya sallaya çat çat kapıyı vurup da girmek mi istiyorsun? Yine teşekkür olunur ki, Şöhret Hanım daveti güzel tertip etmiş. Öyle duvar aşmak, dam atlamak gibi işin içinde zahmetler yok. Böyle yerlerden çoğunlukla girildiği gibi kolayca çıkılmaz. İnsan kapıdan girer de sonra kömürlük penceresinden kaçmaya mecbur olur. Bunları da göze almalı. Şöhret’e musallat olan adamı sen bu hanımın yel değirmenine benzettiğine bakma... Herif dişine güvenmese karı kapatmaz...”

Kadın söyleyeceğini bitirdi, çekildi gitti. İki arkadaş yalnız kalınca Hayâti yüzünü ekşiterek:

“Son derece çocukluk ediyorsun. Böyle karıları insan şiddetle sevme kazasına uğrasa bile muhabbetini pek belli etmemelidir. Hem bu işte bir tuhaflık görüyorum. Dikkat ediyor musun? Şöhret’in bize gönderdiği talimatta evdeki iki kadın, arabacı, tütüncü, bize gönderilen kadın, hep bunların sevgiliniz hanımın mahremleri oldukları anlaşılıyor. Cümlesi işe vâkıf, Şöhret bu kadar kişiyi kendine uydurduktan, yani böyle müşteri taşır arabacısı, yol gösterir tütüncüsü bulunduktan sonra ilk davetli o eve yalnız biz mi kabul olunacağız zannedersin? Bizden evvel kim bilir oraya daha kimler gelmiş gitmiştir? Ve daha neler gelecektir? Gelen giden böyle çok, yani o ev dolup dolup boşalıyorsa, âşık beyefendiyi demin-

den kadının yel değirmenine benzetmesindeki hakkını teslim etmek lazım gelecek. Yahut bu musallat herifin hiç aslı, faslı yok, bizi yolmak için böyle bir düzen, dolap kurdular, çeviriyorlar. Dur bakalım sonu ne çıkacak?”

Akşam iki arkadaş Sirkeci'deki birahanelerin birinde biraz kafaları tütsülediler. Saat ikiye doğru Yenicami'nin köprüye karşı olan merdivenleri önünde dizili duran arabaları birer birer gözden geçirdiler. Bunlardan birinin tek fenerli olduğunu gördüler. Hayâti hemen yanaşarak arabacıya:

“Semtin ne taraf evlat?”

Arabacı müşterileri süzerek:

“Derbentli'yim beybaba...”

Hayâti:

“Biz de oralıyız be omuzdaş...”

Arabacı kapıyı açarak:

“Buyurun efendim...”

Arabaya girdiler. Kapı kapandı. Beygirlerin üzerinde bir iki kırbaç şakladı. Araba epey süratle yola düzüldü... Mâil sevincinden Hayâti'nin boynuna sarılarak:

“Oh, pek güzel, Hobyar'daki bakkalda olduğu gibi bir aksiliğe uğramadık.”

“Birdenbire böyle çok sevinmene de lüzum yok. İşin zor tarafı bundan sonra... Allah vere de devamı falso çıkmayaydı. Ha, bakınız beyefendi, sizden kendi menfaatiniz namına bir şey rica edeceğim. Karıyı görür görmez bütün selini, suyunu salıvererek bebekler gibi hüngür hüngür ağlama sakın... Onsuz duramıyor, hasretine tahammül edemiyormuş gibi görünme... Pek yangın olduğunu anlatma... Karı senin alaka oltasına sağlam yakalandığını çakarsa işin bitiktir ha, sonra kafa tutmaya başlar. Görüyorum senin gönlün de pek sırnaşık, artık yakayı kurtaramazsın...”

“Merak etme canım, çocuk muyum?”

“Çocuktan betersin... Bugün haberci karının yanında yaptıklarını biliyorsun ya? Ha, göreyim seni Mâil Beyefendi, kendini bu akşam ağırca sat...”

Hayâti böyle gereksiz nasihatlerde, Mâil tutamayacağı vaatlerde buluna buluna mücadeleyi uzatmaktalarken araba durdu. İçinden atladılar. Kendilerini tam bir tütüncü dükkânının önünde buldular. Mâil arabacıya parasını verdi, savdı. Dükkâna yaklaştılar, Hayâti sordu:

“Tütüncü, ekstra ekstra var mı sende?”

Tütüncü genç bir Rum, gülerek:

“Var efendim, istediğinizden iyisi...”

Tütüncü, biraz arkadan gelmelerini tavsiye ederek beylerin önüne düştü, birkaç sokaktan girdiler, çıktılar, beş altı dakika kadar yürüdüler, kılavuzları bunları nihayet bir köşe başına getirerek, “İşte burası...” sözüyle vazifesini tamamlamış olduğunu söyleyerek oradan savuştu.

O dakikaya kadar gerçekleşen durumların, aldıkları talimata uygun olmasına iki arkadaş sevindiler. Fakat işin en mühim kısmı kalmıştı. Köşe başından itibaren evleri saydılar... Bir, iki, üç, dört... Nihayet yedinci kapının önünde durarak altında öksürmek için küçük bir cumba aradılar. Gerçekten demir parmaklıklı kafesi hamal semeri şeklinde bir cumba mevcut... Altına yaklaştılar. İkisinden hangisi öksürecekti? Bunu önceden kararlaştırmamışlardı. Her ikisi de öksürmeyi diğerinden bekleyerek bir müddet durdular. Nihayet Hayâti’nin bir “öhö, öhö” salıverdiği esnada arkadaş öksürmeyecek sanarak öksürüğünü iştirtirmeye Mâil de atılarak bir “öhö, öhö” de o salıverdi. O suretteki iki öksürüğün “öhürtüsü” bir anda iştirilerek verilmesi beklenen sesli işaret derecesinden fazla bir gürültü oldu. Beylerle alay eder gibi yine o saniyede komşuların birinden diğer bir öksürük,

fakat dolgunca, balgamlı, serpintili, mermili, mükemmel bir öksürük, yani öksürüğün akabinde Karagöz gibi “hak tüüü” sesiyle beraber bir öhürtü işitildi. Yine o anda cumba kafesinin delikleri arasından başarı müjdesi olan sigara parıltıları birbirini takiben üç defa parıldadı, söndü.

Haberci karıdan almış oldukları talimata uyarak iki arkadaş beş on adım ileri yürüdüler.

Hayâti hiddetle arkadaşına dedi ki:

“İşte ben öksüreceğim. Sen niçin acele edip de öksürürsün?”

“Ne bileyim ben? Seni öksürsün diye bekledim, öksürmedin, ben öksürdüm... İki öksürük fazla geldi. Çok gürültü oldu, değil mi?”

“Adam, bazen öyle aynasız işler yaparsın ki... Galiba falso bastık...”

“Bizim öksürüğümüzün akabinde öyle Karagöz gibi öksüren kimdi? Herif bizimle eğlendi mi, yoksa ayağınızı tetik alın, ben burada gözcüyüm mü demek istedi?”

“Allah müstahakkını versin... Bilir miyim ben ne demek istediğini?”

“Cumbadan da sigara parıldadı, gördün ya... Şimdi ne yapacağız?”

“Ne yapacağız? Yavaş yavaş yürüyelim bakalım. Kapıyı açıp bizi içeri alacaklar mı?”

Hırsız gibi ayaklarının ucuna basarak geri döndüler, duvar dibinden, duvar dibinden yürüdüler. Kapıya yaklaştıkları esnada malum koyu öksürük bir daha işitildi. Herif “hak tüüü”yü yine yapıştırdı. Mâil korkudan Hayâti’nin eteğini çekti. Hayâti yavaşça:

“Aldırma, yürü...”

“Bize öksürüyor galiba...”

“Şimdi beni öksürüğüne de, herifin boğazına da sövdürtürsün, yürü...”

Yürüdüler, kapıyı aralık buldular, içeri daldılar. Kapının arkasında duran yaşlıca bir kadın kanadı yavaşça itti. Horozu eliyle kaldırdı, yerine koydu. Şöhret, beyleri karşılamaya çıktı. Zampara arkadaşların ikisinde de bet, beniz atmıştı. Hayâti babayiğitliğe leke getirmek istemeyerek nefisini zorlayarak şöyle yürekli yürekli Şöhret’e dedi ki:

“Hemen bir bardak su getir, beyefendi şimdi korkudan bayılacak!”

Mâil hakikaten bayılacak bir hâle gelmişti. Hayâti sözüne devamla:

“Yalnız beyefendi değil, hani ben de biraz ürktüm. Kimdir o Karagöz taklitçisi gibi öksüren herif?”

Şöhret gülerek:

“Karşımızda sıska bir herif var. Öksürür, bir türlü ölemez...”

Hayâti:

“Öksürükleri ne fena zamanlara tesadüf etti. Cumbanın altına geldik, sanki ben buradayım der gibi öksürdü. Kapıya yaklaştık, bir daha öksürdü...”

Şöhret:

“Onun öksürüğünün ardı arası yoktur ki... Bir düzine dolgun dolgun öksürür.”

Mâil:

“Sakın bizi gözetlemiş olmasın...”

Şöhret:

“Hayır efendim, hayır...”

Hayâti:

“Mahallece olan itibarınız yolunda mı bari, temize çıka-bildiniz mi?”

“Pek yolunda... Beni bu eve getiren beyi kocam zanne-diyorlar. Güya bey iki evliymiş de biz ortaklar bir arada ge-çinemezmişiz. Erkeğim beni böyle ayrı çıkarmaya mecbur olmuş...”

Kendini kapatan zatı Şöhret böyle pervasızca “bey”, “er-keğim” gibi samimi tabirlerle yâd ettikçe Mâil’in yüreğine hançerler saplanıyor, hemen o beyi bulup boğmak istiyordu. Evet, o kadar kıskanıyordu.

Şöhret, misafirlerini oldukça muntazam döşenmiş temiz bir odaya çıkardı, üçü bir arada bir iki saat konuştular, gülüş-tüler, eğlendiler. Hayâtî diğer bir odaya giderken arkadaşına dedi ki:

“Beyefendi, bu geceki eğlencemiz acayip bir misafirliktir. Buraya nasıl karanlıkta girdiysek, yine öyle çıkmak lazım. Sakın tatlı uykuya dalıp nerede olduğunu unutma...” dedi, çekildi.

Hava soğukçaydı, âşık âşığa mangal başına geçtiler, bir taraftan maşayla ateşi diğer yandan sevdalarının külünü eşe-leyerek birbirlerine karşı ucu gelmez sitemlere, yürek üzücü serzenişlere giriştiler. Ayrılıkları süresince kendini arama-mış olduğunu şikâyet vesilesi kabul ederek Şöhret, Mâil’i vefasızlıkla suçluyor, delikanlıysa bu emirdeki uzun süren araştırmalarını ayrıntılarıyla hikâye ederek diğer bir erkekle meçhul semtlerde gizli evlere kapanmış olduğu için bu vefa-sızlığın tamamıyla Şöhret’e ait olduğunu ispata uğraşıyordu.

Mâil rakibi, yani Şöhret’i kapatan zatın kimliği hakkında bazı bilgiler almak istedi. Fakat kadın bu alanda sorulan soru-ları kısa cevaplarla geçiştirdi. Bu görüşme gecesinin bir iki sa-atini âşıkane mücadelelerle geçirdiler, nihayet uykuya daldılar. İki saat ya uyudular, ya uyumadılar, gece yarısı şiddetle güm güm oda kapıları vuruldu. Büyük bir şaşkınlıkla ikisi de yatak-

tan kendilerini aşağıya attılar. Dışarıdan kapıyı vuran kadın, “Hanım kalk... Bütün mahalleli kapının önünde... Gel, pence-reden ne cevap vereceksen ver...” diyordu. Mâil, ömründe ilk defa uğradığı bu birdenbire ortaya çıkan belaya o kadar şaşırdı ki giyiniyorum sanarak kanepenin üzerinde duran Şöhret’in atlas kürkünü hemen arkasına geçirdi. Şöhret oda kapısını açtı. Hayâtî orada duruyor, fakat tavan arasından bakan sansar gibi gözleri fıldır fıldır parlıyordu. Şöhret’e hitaben dedi ki:

“Hanım, yaptığını beğendin mi? Biz buraya tiyatroya gider gibi aşikâr bir şekilde geldik, elimizde yalnız biletimiz eksikti. Bahçekapısı’ndan arabaya, arabadan tütüncüye, tütüncüden sonra cumba altında öksürdük... Ya o karşiki evden Karagöz gibi “hak tüü” diyen herifin öksürüğündeki alayı şimdi anladın mı? Söyle bakalım, ne yapacağız?”

Şöhret’te bet beniz duvar kesilmişti. Hayâtî Mâil’i aradı. Bir de baktı ki ne görsün? Arkadaşı güvez⁷⁵ atlasa kaplı bir kadın kürkü giymiş, köşede boylu boyunca duruyor. İçinde bulundukları dakikanın nezaketini unutarak Mâil’in aceleyle bu yanlış giyimine hepsi birer kahkaha salıvermekten kendilerini alamadılar. Bu kahkahalara hedef olan zavallı kazazede âşık bütün bütün şaşırarak korkusundan kedi yavrusu gibi hemen karyolanın altına kaçırıldı.

Hayâtî bin “lâ havle” ile karyolaya yanaştı. Mâil’in kürkünden tutup çekerek:

“Haydi beyefendi, o karyola altı zannettiğin kadar emin bir yer değildir. Bu odaya girenler en önce oraya bakarlar. Çık dışarı giyin. Geçirecek vaktimiz yok... Bakalım damdan, bacadan, duvardan atlayıp yakayı kurtarabilirsek ne âlâ... Kaçamazsak bizi çalyaka edenlerin merhametlerini kendimize çekmek için laf hazırlamaktan başka çare yok.”

Mâil’i zorla saklandığı yerden çıkardılar. Zavallının kordudan çenesi zangır zangır titriyor, dişleri birbirine çarpı-

75 Mora çalan koyu kırmızı renk.

yordu. Alelacele giyindi, daha doğrusu giydirildi. Fakat bazı çamaşırlarda yanlışlık oldu. Kendilerini hemen taşığa attılar. Hayâti çizmelerini yakaladı, ayağını soktu. Var gücüyle çeker çeker, girmez, çeker çeker girmez. Külhanbeyi küfürlerine başlayarak:

“Bu geçmişine üfürdüğümün çizmelerine ne olmuş? Yemin ederim ki şu belalı evde bulunduğum birkaç saat zarfında ayaklarım birkaç santim büyümüş! Ya da çizmeler ufalmış...”

Bin zorlukla hele ayaklarını çizmelere sokabildi... Aşçı kadın kömürlük kapısının önünde durmuş, “Gördün mü bir kere başına geleni? Nene lazım senin ırz ehli yerler dururken kötü karıların evine yemek pişirecek sen mi kaldın a akılsız Kadem... Hayır, şimdi beni de götürecekler mi?”

Mâil lastiklerini giydi. Hayâti’nin kulağına eğilip eğilip, “Bize ne yaptıysa o öksürük yaptı!” sözlerini tekrarlıyordu.

Şöhret telaş dolu bir hâlde odadan pencereye, pencereden sofaya, sofadan aşağıya koşarak beyleri evden aşımak için çabuk seri bir çare, emin bir yol arıyordu. Nihayet taşlıktan bahçeye fırladı, beyleri de çağırdı, bahçenin bir köşesinde duran uzun el merdivenini aşçı kadın ve diğer kadının yardımlarıyla sol taraftaki çardağın yanına getirdi. Eliyle beyefendilere merdiveni göstererek:

“Ben pencereden baktım, bütün kalabalık aşağı sokaktan geliyor. Üst tarafımızda kimse yok. Şimdi siz bu duvara çıkınız. Duvarın merdivene karşı olan tam öbür tarafında bir incir ağacı vardır. İşte dalları gözüktüyor. Bu ağaçtan kolaylıkla öbür yana inebilirsiniz. İneceğiniz yer boş bir viranedir. Bu viranenin bir yanı sokak, bir yanı da mahalle camiidir. Sokak pek tenhadır. Bir kere adınızı oraya bastınız mı, kurtuldu-nuz demektir. Aman vakit geçirmeyiniz, haydi...”

Şöhret’in bu yönlendirmesi üzerine itiraz etmeden önde Hayâti, arkada Mâil merdivene yapıştılar. Korkunun verdiği kuvvetle çevik birer gemici gibi saldırı saldırı birkaç hareket-

te kendilerini damın üzerinde buldular. Hayâtî incir ağacının dallarından birine sarıldı. Dalın dayanma gücünü tecrübe etmek için kendini bir iki tırttı. Ağacı sağlam buldu. Fakat aşağısı zifiri karanlıktı. Mâil o aralık Şöhret'e yanık yanık sevgisini arz ederek veda etmekteyken Hayâtî:

“Şimdi birbirinize böyle ayılıp bayılmanın sırası mı? Önüne bak. Nereye indiğimizi görmüyoruz,” dedi, kendini salıverdi. Daldan aşağıya sıyrıldı. Ayakları toprağı buldu. Bu iniş usulünü tarif etti. Aynı şekilde öteki de indi. Lâkin viraneye inerek selamete ermişler demek miydi? Ne sağlarını tanıyorlardı, ne sollarını...

Sokağı bulmak için Şöhret'in tarifine ayak uydurarak bahçe duvarına paralel olarak yürümeye başladılar. Bastıkları yerleri görmüyorlardı. Lâkin dalıp çıktıkları çukurlardan, her adımda ayaklarına çarpan taşlardan gayet bozuk bir zemin üzerinde yürüdüklerini anlıyorlardı. Düşe kalka sokak diye gittikleri tarafa epey yaklaştılar. O aralık ön taraftan ayak patırtısı ve onu takiben:

“Kaçıyorlar... Tutun, tutun... İşte bu tarafa, sola gidiyorlar.” diye bağrışmalar oldu. Şimdi beylerde hoşafın yağı keşildi. Her şekilde mutlak bir bilinmezlik içindeydiler. İlerlemeye cesaret edemediler. Orada öyle kazık gibi durmak, o da tehlikeliydi. Fakat ne tarafa gitsinler?

Mâil, Hayâtî'nin kulağına eğilerek:

“Kaçıyorlar, tutun, diye bizim için mi bağrışıyorlar?”

“Öyle olacak...”

“Ya biz duvarı aşmadan önce böyle yolumuzun keslime ihtimalini niçin düşünmedik?”

“Bilmem... Sevgiliniz hanım böyle tertip etti. Biz bir kere evden defolalım da sonra dışarıda yakamız kimin eline geçerse geçsin... Hanımın umuru mu? Sana olan sevdasının şiddeti hakkında bu gece işte güzel bir delil ortaya koydu...”

Koşuşmalar, bağışmalar hem çoğalıyor, hem yaklaşıyor-
du. Mâil sordu:

“Ne yana gideceğiz?”

“Bilmem birader, ben pusulayı şaşırdım. Burada böyle dururuz, gelip bizi tutarlarsa tutsunlar. Burası sokak gibi bir yer. Kimsenin evinde, bahçesinde değiliz. Tutup da bizi neyle suçlayacaklar? Hırsız güruhundan olmadığımızı her zaman ispat edebiliriz...”

“Gece yarısından sonra böyle izbe viranelerde ne işiniz var? diye insana sormazlar mı?”

“Sorsunlar. Ona verecek bin türlü cevap bulurum.”

Bu esnada, “Alın... Tutun... Önlerini kestirin...”

Bu gürültüye acı acı köpeklerin havlaması da karıştı. Mâil her tarafı titreyerek, “Çıldırıldın mı birader? Burada durulmaz. Kenara bir sipere çekilelim. Belki göremezler de tehlikeyi atlatırız...” dedi, Hayâtî’nin eteğinden çekti. Boylu boyunca takip ettikleri duvarın şimdi dikine doğru yürümeye başladılar. Bereket, bağışmanın, gürültünün şiddetinden bunların adım sesleri işitilmiyordu. Halkın bir kısmı viraneye yayılırken beyler de bir duvar dibine geldiler.

Mâil, içine sokulacak bir kovuk bulmak için iki eliyle duvarı karış karış yokluyordu. Birdenbire yavaşça dedi ki:

“Hayâtî... Ben duvarın ahşap bir kısmını buldum. Kaplama tahtaları dikliğine dikliğine mihlanmış. Fakat hepsi çürük, biraz çeker çekmez açılıyor. Elimle içerisini yokluyorum, geniş, karanlık, sessiz bir yer... Ne olursa olsun ben buraya gireceğim...”

“Orası neresi acaba?”

“Bilmem... Odunluğa benziyor.”

“Kendi ayağınızla bir kapana girmiş olmayalım...”

“Elbette burası dışarıda durmaktan daha korunaklıdır. Ben giriyorum...”

“Gir... Ben de geliyorum.”

Mâil açtığı delikten başını soktu. Vücudunun yarı kısmına kadar ilerleyince kütte-
dek bir yere vurdu. O acıyla bir “of”
salıverdi. Hayâti, en pes sesiyle:

“Başını nereye çarptın?”

“(Görmeyerek tosladığı şeyi eliyle yoklayıp) Buraya dik-
liğine bir tahta kerevet⁷⁶ koymuşlar, ona çarptım.”

“Neyse, neyse, sokul...”

“(Sokulup eliyle yoklayarak) Al sana bir kerevet daha...
Burası yorgancı dükkânı deposu mu acaba?”

“(Delikten geçip meçhul yerin kenarlarına temas ede ede
yürüyerek) Ben de kapağı açık bir sandığa tesadüf ettim. Fa-
kat orta yer geniş... Altımız toprak. Gel şu kerevetlerin biri-
ni yere uzatalım da üstüne oturalım. Heyecandan dizlerimin
bağı çözüldü. Ayakta duracak hâlîm kalmadı...”

Mâil dışarıyı dinleyerek:

“Yook! Kerevet indirelim derken şimdi bir şey deviri-
riz, gürültü olur. Herifler buraya hücum ederler... Şimdi bu
kerevetlerin, sandıkların aralarına saklanmaktan başka çare
yok...”

İkisi de depo zannettikleri bu garip yerde birer sandık, ke-
revet arası bularak sıkışırılar, gizlenirler...

Dışarıdaki sesler, ayak patırtıları viranenin yarısına kadar
ilerlemişken, yavaş yavaş çekilir, azalır. Bir çeyrek kadar
öyle gizlendikleri yerde beklerler. Gide gide hiç ses işitilmez
olur. Mâil sevinerek:

76 Tahtadan yapılmış, üzerine minder ve şilte konarak oturulan veya yatılan yük-
sek sedir.

“Gördün mü Hayâti? Tehlikeyi atlattık... Burası hakikaten korunaklı, emin bir yermiş.”

“Ses kesildi, haydi çıkalım.”

“Ne olur ne olmaz, biraz daha duralım.”

“Birader, yer çamur... Çömele çömele dizlerim ağrıdı. Ben şu sandıklardan birinin içine oturacağım. Çünkü derinlikleri az... Enlice bostan dolabı oluşuna benziyorlar.”

“Ben de şu kereveti uzatıp üstüne çıkacağım.”

Hayatı sandıklardan birinin içine gömülür. Mâil kerevetin birini yere uzatıp üzerine oturarak:

“Kardeşim Hayâti, bu kerevet nemli... Orasında burasında kırıktık⁷⁷ parçaları var.”

“Buranın damı akıyor galiba?”

“Canım, neyse, neyse, şimdi akıntısını, rutubetini arama... Şuraya sokulduk, kendimizi kurtardık ya... Biraz daha durur çıkarız.”

“İşitiyor musun? Sesler uzaktan uzağa yine duyulmaya başladı.”

“Zannederim ki o heriflerin aradıkları biz değiliz. Bu akşam başka bir şey oldu ama anlayamadık. İşimiz hep ters gider böyle...”

Hayâti bostan dolabı oluşuna benzettiği duvara dikine dayatılmış sandığın içine belini iyice yaslar, Mâil nemli kerevetin üzerine yarı uzanır. Bir müddet daha beklerler... Ayak patırtıları, “Kapınız, tutunuz!” sesleri tamamen işitilmez olur. Korkunun, heyecanın verdiği yorgunluğu, kesikliği o nemli, çamurlu depoda biraz olsun gidermeye uğraşarak bir müddet gözlerini kapayıp öyle vücutlarını dinlerler. Nihayet Hayâti der ki:

⁷⁷ Yastık, minder vb. şeyleri doldurmaya yarayan veya sıva harcına karıştırılan kalın ve sert keten ve kendir lifleri.

“Artık çıkalım mı?”

“Aman dur, vücudum pek gevşedi, bittim...”

“Rahatı buldun galiba? Bir an evvel şuradan kendimizi sokağa atalım...”

“Biraz daha bekle... Dinle, dinle bak. Uzaktan uzağa bir gürültü işitilir gibi oluyor...”

“İşitilsin canım, biz sokağa çıktuktan sonra gürültünün ne önemi olur?”

“Dur bari oldu olacak bir de sigara yakayım...”

Mâil tabakasından bir sigara çıkarır. Mumlu kibriti çakar. Alevini örtmek için avucunun içine alır. O aralık biraz öteden bir şey tıkırdar gibi olur. Birdenbire ürkerek eli titrer, kibritin alevi avucunu yakar, can acısıyla yanan kibriti elinden bırakır. Mumu sönmeksizin kerevetin üstüne düşer, yapışır... O küçücük alevin aydınlatarak aşikâr ettiği korkunç manzara ikisini de öyle tarif olunmaz bir dehşete bırakır ki, Mâil her bir tehlikeyi unutarak, “Aman neredeyiz?” sorusuyla bir çılgılık koparınca arkadaşı Hayâtî de cevap olarak bir nara salıvererek:

“Nerede olacağız? Mahalle camiinin tabutluğunda! Ben sandık diye bir tabuta gömülmüşüm, sen kerevet sanarak bir teneşire uzanmışsın... Senin kerevetin nemli olması yeni kulanıldığına işaret eder. O kıtık sandığın şeylere bak. Bak bak, deliklerin arasından saçak saçak lifler sarkıyor...”

İkisi birbirini çiğneyerek girdikleri malum kaplaması koparılmış deliğe hücum ederler. Dehşet naraları ata ata, önlerine ne gelirse çiğneyerek, atlayarak var gayret ve kuvvetleriyle firara yeltenirler. Önlerine iç tarafı dolma, dışı hemen iki arşın yüksekliğinde harap bir duvar çıkar. Tereddüt etmeden Hayâtî kendini pat diye aşağıya kapar salıverir. Arkasından güm! Mâil de atlar. Atlamaları bir şey değil... Güya etrafta bu pata gümeyi bekleyerek şuraya buraya sinmiş insanlar

varmış gibi hemen sesler belirir. Köpeklerin havlamaları da başlar. Şamata derhal büyür... Tehlike yalnız gürültünün artmasından ibaret kalmaz. “Hasan, Mehmet, tutunuz kaçıyorlar, yakalayınız. Çavuş sen de şu sokağa koş, önlerini çevir. Bekçi dayı, sen köşe başından ayrılma” türünden çeşit çeşit seslerle komutlar işitilir. Bu tehlikeli anda Hayâti de Mâil’e gereken komutu vermekte saniye kaybetmeksizin:

“Haydi beyim, var gücünle arkamdan koş. Dirsekle, göğüsle, tepmeyle benim açacağım yoldan sen de yürü... Kurtulursak ne âlâ...”

Hayâti, ahırdan fırlayan bir küheylan⁷⁸ süratiyle kendini bir kaptı salıverdi. Gözü hangi sokağı görürse oraya gidiyordu. Zavallı Mâil, kudurmuş gibi giden öfkeli arkadaşına yetişmek için bütün gayretini bacaklarına vererek o da saldırdı.

Karşılarına ilk denk gelen sokağa saptılar. Gürültü yirmi, otuz adım arkadan geliyordu. Gittikleri sokaktan iki üç kişi firarileri önledi. Durdurmak için üzerlerine saldırıldığı esnada Hayâti bunların kimine çelme, kimine yumruk, kimine dirsek savurarak bir ikisini devirdi. Onlar kalkıp kendilerini buluncaya kadar iki arkadaş hayli yol aldılar. Hayâti hem kaçıyor, hem “Yaklaşmayınız, kıyarım” şeklindeki tehditkâr cümlesiyle takip edenleri korkutmaya çalışıyordu.

Kovalayanlardan bir ikisinin böyle armut gibi etrafa sapır sapır dökülürmesi firarilerin zorluca kimseler oldukları hakkında şüphe bırakmadı. Hayâti’nin tepmesinden, yumruğundan tatmamış olanların da o hâli gördükten sonra cesaretleri kırıldı. Bu üç dört kişi, kalabalığın yetişmesini bekleyerek kovalamayı biraz gevşettiler. Fakat çok sürmedi. Arkadaki gürültü bunlara eklendi. Yeni bir şiddetle yine kovalama başladı. Bereket versin o zamana kadar firariler hayli yol almışlardı. Takip epey devam etti. Lâkin kaçanlarla kovalayanlar arasındaki mesafe hemen aynı uzaklıkta kaldığin-

78 Soylu Arap atı.

dan iki tarafın ilerleme hızının eşit olduğu anlaşıyordu. Ha gayret ha! Ha gayret ha! O babayiğit Hayâti'de dil çıktı bir karış... Zavallı Mâil'de iki karış... İkisi de hemen hemen sıfırı tüketmek üzereydiler, Mâil'in anlaşılmaz bir hafakan içinde, “Ha ha ha Hayâti... Ben, ben bittim, bittim. Şimdi dü, dü, dü-şeceğim...” demeye uğraştığı sırada arkadan gelen kalabalığın içinden besbelli tabanına, dişine ve özellikle yumruğuna güvenen en güçlülerinden üç dört kişi yeniden yeniye bir hırs ve bütün gayretleriyle, var güçlerini bacaklarına vererek kalabalıkla firariler arasındaki mesafeyi yarıladılar. Kurtuluşa erebilmek için öndekilerin de o derece hızlarını artırmaları gerekiyordu.

Hayâti, hemen hemen düşmek üzere olan Mâil'e göz kuyruğuyla bakarak, “Arkadaş, eğer düşersen mahvolduk demektir. Öyle bir hâl olursa babanın, kayınpederinin, karının, hasılı bütün âlemin gözünde uğrayacağımız kepezeliği düşün. Bu hâli gözünün önüne getir de ona göre koş...”

Hayâti daha sözünü bitirmeden belinin ortasına budur deyip de “küttecek” koca bir bekçi sopası geldi, arkasına yapıştı.

“Vay babanın aşık kemiğine...” küfrüyle Hayâti Bey kış üstü kaldırıma oturdu, Mâil şaşırdı. Kaçmayı bırakarak arkadaşını kaldırmak için davrandı. Fakat Hayâti, “Sen bana bakma... Sen koşmana devam et...” diye onu yine menzil beygiri gibi yoluna saldı, kendini bir toparladı, iki adım attı, yine düştü. Son bir gayretle bir daha sıçradı. Yola düzülmede başarılı oldu. Bir iki saniye sonra Mâil'e yetişti. Omuz omuza yine firara devam ettiler. Fakat arkadakiler eski mesafeye göre şimdi üçte bir nispetinde daha yaklaştımlardı. Her iki taraf birbirinin soluğunu işitiyor gibiydi.

Hayâti bu son sürat artışından arkadaşı Mâil'in bütün bütün kuvvetten düştüğünü anladığından, kaldırımdan kaldırma sektiği esnada birkaç defa yere eğilip kalkarak irili ufaklı beş altı taş topladı. Ansızın bir döndü. Arkadaki adamların

üzerine mitralyöz boşaltır gibi var kuvvetiyle kaya parçalarını veriştirerek, “İşte bunlar da sopanın karşılığı, benden size caba.” nidasıyla haykırdı.

Arkadan, “Vay başım, vay omzum, aman bacağım!” gibi sancı sesleri işitildiği esnada bunlar hayli yol aldılar. Arkalarından birkaç kaya mitralyözü boşaltıldı ama hiçbir taraflarına bir şey isabet etmedi. Bir iki sokak daha döndüler, kovalayanların ayak sesleri artık işitilmez oldu. Ortalık da ağarıyordu. İki arkadaş firari adımlarını artık normal yürüyüş derecesinde yavaşlattılar. Bir çeşme başına geldiler. Hayâti ağzını musluğa verdi. İyice hararetini yatıştırdı. Çeşme suyu içince mide rahatsızlığına uğramak Mâil’ce denenmiş olduğundan, o yalnız bu soğuk suyla yüzünü gözünü yıkadı. İkisi de biraz temizlenip mendillerine silindiler.

Mâil, yalak taşının kenarına oturarak:

“Tutup da bize mükemmel bir dayak atmış olaydılar, işte vücudum ancak bu kadar kırılır, dökülürdü. Hiçbir tarafım tutmuyor.”

“Bu yorgunluğun acısını sen daha sonra anlarsın... Hele bir kere döşeğe gir, biraz uyu... Sonra uyan...”

“Şimdi biz bu hâlde, bu vakit konağa nasıl gideceğiz?”

“İstersen bir hamama gidelim, birkaç saat sıcaklıkta, soğuklukta yıkanırız, terleriz, yatarız, uyuruz, dinleniriz. Bu yorgunluk başka türlü geçmez.”

O civarda en yakın bulunan hamamı düşünerek gidiş yönlerini o tarafa çevirdiler. Artık ağır ağır gidiyorlardı. Lâkin potinlerin, çizmelerin içinde ayakları doğal büyüklüklerinden birkaç misli daha büyümüş gibi, her adım atışta ağırlık hissediyorlar, yürümüyorlar, sanki vücutlarını sürüklüyorlardı. Ne hâlse, hamamdan içeri girdiler. İçeride birer terleme döşeği yaptırttılar, üç saat kadar uyudular, birer su dökünüp çıktılar. Vücutları cepy dinlendi, hamamdan çıkacakları sırada Hayâti çizmelerini giyerken yine zorluyor, zorluyor, ayak-

ları bir türlü gırmıyordu. Eğildi, şöyle çizmelere bir dikkat ettikten sonra elini alına vurarak Mâil'e dedi ki:

“Gördün mü şimdi ettiğim halı?”

“Ne oldu?”

“Bu çizmeler benim değil...”

“Nereden anladın?”

“Benimkinin ağız tarafına çevrili astarı mordur. Bak bununki yeşil... Benimkinin ökçesi, burnu büsbütün başka tür-lüydü...”

“Belki bu hamamda değişmiştir.”

“Hayır, bu hamamda değişmedi. Zaten o evde giyerken ayağıma zor oluyordu. Aceleyle dikkat etmeye vakit bulamadım. Yolda da pek fena ayağımı sıktı. Bu çizmeler orada değişti.”

“Ne demek istiyorsun sanki?”

“Ne demek isteyeceğim. Ben Şöhret'in beyinin çizmelerini giymişim. Benimkilerini de ona bırakmışım.”

“Bundan ne çıkar?”

“Her bir şey çıkar. Beyefendi orada kendi çizmelerinin yerine benimkileri bulunca eve gelip giden çizmeli beyin kendinden ibaret olmadığını anlar...”

Bu olaydan bir gün sonra Hayâti elinde bir gazeteyle Mâil'in kalemine geldi. Gazetenin ikinci sayfasından bir sütunu parmağıyla göstererek, “Beyefendi, şu *Küçükmustafapaşa'daki Hırsızlar* başlıklı olayı okuyunuz...” dedi.

Mâil birdenbire *Küçükmustafapaşa'daki Hırsızlar* olayının kendileriyle alakasını pek kestiremeyerek gazeteyi aldı, alttaki satırları okumaya başladı:

Küçükmostafapaşa'daki Hırsızlar

“Evvelki akşam Küçükmostafapaşa civarında (...) mahallesindeki evlerin birinden gece yarısından biraz sonra acı acı kadın feryadı işitilir. Konudan komşudan, yangın çıkması korkusundan dolayı bazı kişiler sokağa uğrarlar. Gözlerini ovuşturarak etrafta bir duman yahut kızılık ararlar. Fakat öyle şeyden eser göremezler. Meydanda telaşı davet eden bir hâl gözlemlenmemekle beraber feryatların arkası kesilmez. Bir anda kalabalık artar. Karakoldan jandarma, polis de yetişir. Yaygara işitilen evin kapısı çalınarak ev halkının feryatlarının sebepleri sorulur. “İçeride dört beş hırsız var” şeklindeki korkunç cevap alınır. Bu garip cevap akabinde kapı açılır. Evden, “Allah aşkına girin de şu alçakları tutun!” ricaları işitilir.

Halkın bir kısmı hırsızların firarlarına meydan vermemek üzere dışarıdan mümkün olabildiği kadar evi sararlar. Diğerleri içeri girerler. Kömürlükten başlayarak tavan arasına kadar aramaya girişilir. Melunlardan biri mutfağın bacası içinde bacaklarını soktuğu yerin uygunluğu nispetinde bir köşe oluşturacak kadar açarak ayaküstü bulunduğu hâlde derdest edilir, diğeri de bahçedeki kuyunun içinde aynı vaziyette tutulur. Sorguya çekildiklerinde yukarıda adı geçenlerin dört kişi olduklarını ve bacaya, kuyuya sokularak o garip biçimde gizlenmeleri, kalabalık savıldıktan sonra yine o iğrenç hırsızlık fiiline girişmek gayesinde olduklarını itiraf ederler. Diğer ikisi her ne kadar arandıysa da varlıklarından eser bulunamaz. Evde yapılan incelemelerde otuz beş, kırk liralık kadar zarar ziyan meydana çıkar. Derdest edilen iki hırsızın üzerlerinde çalınan mallardan bir şey bulunamamasından, meydana gelen hırsızlığın firar eden hırsızlar tarafından yapıldığı anlaşılır. Mahallelinin bir kısmı bekçilerle beraber o sokakların her tarafını dolaşmak ve aramakta ısrar ederler. Nihayet sabaha karşı o iki melun hırsız, saklandıkları yerde camiinin tabutluğundan dışarı çıkarak firar etmeye yeltendiklerinden takiplerine koşulur. Fakat alçaklar gayet çevik ve

sûratli olduklarından, yetişmek mümkün olmaz. Bekçi ümitsiz bir gayretle arkalarından sopasını fırlatır, birini belinden vurur. Lâkin melun it canlı ve bu gibi hususlarda idmanlı bir canavar olduğundan, yine derhal kendini toplayarak yola düzelir, kovalayanların suratlarına irili ufaklı birkaç avuç taş fırlatarak zavallıların kimini kolundan, kimini yüzünden yaralayarak ikisi de firarda başarılı olurlar. Bu gibi bir olayın tekrarlanmaması sebeplerine başvurmaktan geri durulmayacağı, ilgili makamların bu konuda aşikâr olan vazifeseverliğinden beklenmektedir.”

Mâil gazeteyi şu son satıra kadar okuduktan sonra eliyle yüzünü kapayıp:

“Vayyy... O akşam yakayı ele vereymişiz hâlimiz harapmış. Hırsız giren evin otuz, kırk liralık zarar ziyânı bize yükledikten sonra başka kim bilir daha neler sorulacakmış... Hele bu olayı yazan gazete muhabiri veya yazarının senin hakkında zikrettiği vasıflara bittim.”

“Hangi vasıflara?”

“‘Lâkin melun it canlı ve bu gibi hususlarda idmanlı bir canavar olduğundan’ ibaresinin işaret ettiği methiyelere...”

“Adam, sen de... Gazete yazarları, avallar, görmedikleri şeyleri aslı var yok, tellerler pullarlar, yazarlar. Birinin mavi dediğine öteki kırmızı der. Bir kalem mücadelesidir gider. Hâlbuki ne mavinin aslı faslı var ne de kırmızının... Biri merak edip de bu emirde bir istatistik tutsa her gazetenin günlük bir düzineyi aşkın doğru olmayan havadis yahut yalan iddiası görülür. Bu yalanlar çoğunlukla gizli de kalmaz. Gazeteler arasında birbirinin foyasını meydana çıkarmak bir tür fazilet sayıldığından içlerinden birisi çürük tahtaya basarsa diğerleri derhal, ‘Filan arkadaşımız şu madde hakkında yine okkalı bir küllüm atmışsa da...’ türünden başlarlar...”

“Canım gazete lisanından hiç “okkalı küllüm” tabiri kullanılır mı?”

“Maksat biraz edibane ifade olunsa da yine o, bu demektir. Birkaç gün sonra “küllüm”ü meydana gelmemiş bir havadisi hakikat şeklinde göstermek beşeri ayıpların en ziyade reddedileni olduğu hakkında bütün belâgatini⁷⁹ harcayarak iki gün önce yalancı arkadaşına sataşan gazetelerden biri atar. İşte her gün böyle...”

“Gazeteci bir hırsız lanetliyor, seni değil...”

“O hırsız da ben değilim. Bundan dolayı bu ayıplamalar beni kapsamaz.”

“Büyük bir tehlike atlattmışız sen ona bak. Fakat ben konuyu hâlâ iyi anlayamadım. Diğer bir eve hırsız girdi diye biz niçin telaşa düştük? Duvarlardan atladık, tabutluklara girdik?”

“Nasıl telaşa düşmeyelim? Anlaşılan hırsızlar Şöhret’in evine bitişik olan eve girmişler. Aşçı kadınla diğer kadın o gürültüden uyanıp da bütün mahalleliyi kapının önünde görünce birdenbire işi başka türlü anlayarak bizi uyandırmaya lüzum hissetmişler... Biz de işi incelemeden alık gibi hemen merdiveni duvara dayadık, o belalara uğradık.”

“Neyse birader, geçmiş ola... İyi patırtı savuşturduk. Bizi kovalayan heriflerin soluklarını omzumun ucundan hâlâ işitir gibi oluyorum da hemen beni bir heyecan alıyor.”

“Hovardalıktır bu, haritada her şey yazar...”

79 Etkili, güzel ve yerinde söz söyleme yeteneği, retorik.

ŞÖHRET'İN KAÇIRILMASI

Şöhret'in evine girişinin ilk gecesinde Mâil uğradığı yarı komik belalardan gerekli dersi almadı. O korku ve heyecanı bir hafta, on gün kadar devam etti. Nihayet kadına olan amansız sevdası o gibi bir eve girişteki bütün muhtemel tehlikelere galip çıkarak yine her eziyeti göze aldırdı. Şöhret'e kavuşmak için Hayâti ile lazım gelen müzakerelere girişti.

Hayâti bu defa razı olmayarak işin zorluğunu, tehlikesini, karının sevdalısi beyle karşı karşıya gelmek, aralarında sonu vuruşmaya, cinayete varacak âşıkane bir rekabet açılma tehlikesini hep saydı döktü. Fakat arkadaşına söz kâr etmediğini görerek en sonunda razı olmak zorunda kaldı. Yine Şöhret'le haberleştiler. Bir ikinci ziyaret daha gerçekleşti. Arası çok sürmeden bu ikinciyi, üçüncü, dördüncü ziyaretler takip etti. Bu son misafirliklerinde artık âşıkların sevda uykuları hırsız patırtılarıyla bozulmuyordu. Lâkin ziyaret geceleri çoğaldıkça Mâil'in sevdasında durgunluk yerine bir şiddet meydana geliyor, Şöhret'ten ayrı geçirdiği gecelerde ıstırapla doluyor, uykusuz kalıyordu.

Bir gün Mâil, uzun uzadıya çok elim düşüncelerde bulunduğunu gösterir dalgın ve buruşuk bir yüzle Hayâti'nin kalemine gelerek delikanlıyı teneffüs odasına çağırdı. Mühim ifadelerde bulunacağını ima eder garip bir çekingen tavırla kapıyı kapayarak:

“Kardeşim Hayâti, zihnimden bazı şeylere karar verdim. Fakat bu hususta her şeyden evvel senin yardımına muhta-

cım. Çünkü senin yardımın olmasa bu düşündüklerim meydana gelmez, hep teoriler hâlinde kalır. Bu karıdan elimi çekmek için önceden verdiği nasihatlerde ne kadar haklı olduğunu şimdi anlıyorum, fakat iş işten geçti. Kendimi Şöhret'in sevdasından kolay kurtaramayacağımı görüyorum, hissediyorum. Bu hâl benim için öyle acı bir açıklıktadır ki bunu yeniden ispat sadedinde beni uzun uzadıya yine söyletip yorma... Önceki nasihatlerini de tekrara kalkışma. Ben şu saatte intihara razı olurum lâkin Şöhret'ten ayrılmaya karar veremem. Burası katiiyen malum olduktan sonra şimdi meselenin ikinci noktasına gelemim. Diğer bir erkeğin idaresi altındaki bir kadını ziyaret etmekte daima bir tehlike vardır. Herhangi bir gece oraya gitsek bu tehlikeye maruz kalıyoruz. Daha fenası, ben o kadınla bu gibi zorluklar ve engeller içinde görüştüğçe özlemim eksilmek şöyle dursun, beş on misli artıyor. Ben bu çok elim hâlleri bertaraf edecek bir çare buldum. Teorileri benden, işi uygulama mevkiine koymak senden..."

Hayâti kaşlarını çatarak:

"Bakalım neymiş o çare?"

"Şöhret'i o evden kaçırmak! Herifin elinden almak..."

"Ooo... Çok güzel, tehlikesiz bir çare doğrusu! Sonra Şöhret'in âşığı Şeyda Bey'le kozunuzu nasıl paylaşacaksınız? Sana öyle kolay kolay kadın kaçırtırlar mı bakalım? Meseledeki tehlike senin Şeyda Bey'le karşı karşıya gelmendedir. O adam ha evde seni Şöhret'le yakalamış, ha sen karıyı kaçırmışsın, âşığı da gelmiş seni bulmuş, bu iki şeklin tehlike bakımından birbirinden farkı yoktur. İş bu neticelere gelmesin yoksa..."

"Bu iki şeklin birbirinden çok büyük farkı vardır, herif beni o evde yakalarsa istediği gibi aşağılamakta, intikam almakta haklıdır. Fakat ben Şöhret'i oradan diğer bir eve aşırırsam Şeyda Bey'in bana karşı şiddet göstermekte o kadar ileri varması pek makul olamaz. Çünkü Şöhret çocuk değildir.

Ben onu oradan gözlerini bağlayarak zorla kaçırmayacağım. O razı olarak benimle gelecek. Bu işte Şeyda Bey'e sessizce çekilmek düşer..."

"Bu çürük mantıkla beni kandıramazsın. Sözlerin hep saf-sata... Sen herifin elinden dostunu al, o sussun çekilsin öyle mi?"

"Susmaz da gürültü çıkarırsa bütün öfkesi Şöhret'e karşı demektir. Kadın onu istese benim teklifime, davetime kulak vermez. İstemediği takdirde bundan bana ne mesuliyet gerekebilir? Şeyda Bey, gönlümün kâhyası değil ya? Canım ister Şöhret'i severim, ister diğerini..."

"Canım, sen bu meselede bencillikle akıl yürütüyorsun. Sen kendini Şeyda Bey'in yerine koy da bir kere de durumu o bakış açısından insaflica incele."

"Birader, devam ettiğimiz gece misafirlikteki tehlikelere kıyasla Şöhret'i kaçırmayı ben daha zararsız buluyorum..."

"Şöhret'i kaçırmak, iskambildeki kız kaçırmaya benzer. Pekâlâ, kaçırdık. Ne yapacağız? Nereye götüreceğiz?"

"Orası sana ait... Dedim ya, bu durumun teorileri benden, işi uygulanması senden..."

"Peki, bu sözün de güzel... Şöhret'i nereye götüreceğiz? Bu konudaki teoriniz nedir?"

"Bir ev bulursun kiralarız, Şöhret'i oraya nikâhlı karım gibi götürür, korum."

"Mahalle imamları, muhtarları bu kadın nikâhlıdır demekle sözüne inanıvermezler. İnandırırsak bile bu işin beş on gün sonra kokusu çıkar..."

"Canım, Şeyda Bey nasıl etmiş de inandırmış?"

"Sen bu niyetini Şöhret'e açtın mı?"

"Açtım. Son iki ziyaretimde hep bu işi düşündük."

“Onun fikri ne sularda?”

“Ne sularda olacak? O benden ayrılmak istemiyor. ‘Nereye götürürsen giderim, her emrini yapmaya hazırım,’ diyor.”

“Vay geçmişi kınalı karı vay... Senin Şeyda Bey’den fazla mangır tuttuğunu çaktı galiba?”

“Mangır için değil canım, Şöhret de aynı şiddetle beni seviyor. ‘Bir kulübe tutsan giderim, seninle yaşamak için ekmek peynire razıyım,’ diyor.”

“Senin onu kulübede oturtmayacağını, ekmek peynirle beslemeyeceğini bilir de, kurnazlığından o ağızları kullanır...”

“‘Ben sana karşı her fedakârlığı göze alırım amma...’ diyor...”

“Lafın içinde bu ‘amma’ ne olacak ya?”

“‘Alırım amma, üzerine Şeyda Bey’in intikamını üzerine çekmekten korkarım. Ona karşı kendini koruyabilir misin?’ diye soruyor...”

“Bu sorusunda da kurnazlık var amma herhalde buna sağlam bir cevap ister. Nasıl, Şeyda Bey’in sevda intikamına karşı kendini koruyabilir misin?”

“Sonra, Şeyda Bey’in özel durumlarına dair bilgi sordum. Cidden korkulacak bir adam olup olmadığını anlamak istedim. ‘Sarhoşluğunda atar tutar amma ayıklığında elinden bir şey gelmez...’ dedi.”

“Ayıklığında elinden bir şey gelmiyorsa, o adam da seninle kozunu sarhoşluğunda paylaşır. Hem onun intikamı yalnız seninle sınırlı kalmaz. Bundan Şöhret’e de bir hisse çıkarır zannederim.”

“Bunu Şöhret’e ben de söyledim.”

“Ey, ne diyor? Korkmuyor mu?”

“Adam sen de! Senin için her belaya razıyım’ cevabını veriyor.”

“Doğrusu çok cesur karıymış.”

Bu cüretlerini takiben ortaya çıkması beklenen belalardan dolayı Hayâtî “Şöhret’i kaçırmak” meselesinde biraz ağır davranır, Mâil’in bu düşüncesini tasvip edivermez, دائما işin güç taraflarını öne sürer. İki üç gün geçer, bir akşam Mâil, Hayâtî’yi birahane de iyice sarhoş eder. Arkadaşının kafası tam keremini bulunca yine meseleyi açar. Bu sefer Hayâtî itiraz etmeden:

“Elmasım, Mâilciğim! Senin için can feda... Eğerleyim gözümü budaktan sakınırsam, yuf bana be! Şu rakı kadehleri, sürahiler sözlerime şahit olsunlar. Şu tabaktaki ıstakoz mezesini de istersen sana kefil göstereyim... Emret. Meyhaneciyi çağırayım, o aval da şahit olsun... Evet, kaçıracağım, sana işte yemin, kaçıracağım... Ama neyi kaçıracağım? Dur aklıma gelsin, ha... Şöhret Hanım’ı... (Yumruğuyla Mâil’in göğsünden kakarak) O işi bana açtığın günden beri ben hep bunu düşünüyorum. Garson, gel şu karafayı⁸⁰ doldur. (Garson gelir) Düzikonun⁸¹ ekstrasından olacak, çakarsın ya? (Eliyle tokat işareti ederek) Sen çakmazsan sonra ben sana çakarım. Tastamam pendifrank... İnanmazsan ustana götür, o küçücük tahterevalli gibi bir para terazisi var hani. Ona koysun tartsın. (Ensesini uzatarak) Eksiği varsa buraya, bana iade etsin... Kabulüm. “Komprene vu mösyö le garson?”⁸² Ben acizane Fransızca da uydururum. “Aporte muva dö kornişon... Vit, vit, vit...”⁸³ Yüzüme ne bakıyorsun ulan, anlamadın mı? Haydi bana turşu getir. Çabuk çabuk, çabuk diyorum... Ustana söyle, kornişon de, o anlar. Sen garson mektebinden çıkmadın mı be? Bilirim sen mikro bir “pedi”⁸⁴ iken Samatya’da

80 Küçük rakı sürahisi.

81 Rakı.

82 Fr. “Anlıyor musun Mösyö Garson?”

83 Fr. “Bana kornişon getir... Çabuk, çabuk!”

84 Fr. Çocuk.

büyük viranede kaydırak oynardın. Hiç tahsil görmeden, sonra buraya garsonluğa geldin... Ulan sizin garsonluğunuz “Hamparsum”⁸⁵ notasıyla piyanoda “Travyata”⁸⁶ çalmaya benzer be... Ben acizane her lisandan çıkarım. Hepsini de İstanbul’da öğrendim. Sana olan lafım bitti. (Mâil’i göstererek) Şimdi ikimiz konuşacağız. Haydi bakalım, fiy... Okso bresi... (Mâil’e hitaben) Biz deminden bir şey kaçırmaya karar verdikti. Şöhret’i, Şöhret’i kaçıırıyorduk. O işi ben pişirdim kotardım. Samatya’da Hristiyan mahallesinde bir ev buldum... Sahibi Hristiyan’ın tabirince mükemmel kevgir bina... İmla kaidesiyle kârgir,⁸⁷ laf arasında kâgir. İşte böyle üç türlü kullanımı mübah olan bir ev... Konak yavrusu bir şey. Kirası biraz tuzluca...”

Mâil yılışıp ağzına girecek gibi Hayâtî’ye yaklaşarak:

“Adam sen de, kirası kaç olursa olsun, onun önemi yok. Durum böyledir de bana niçin haber vermiyorsun?”

“Sana hiçbir şeyi olur dememeli. İnsanın iki ayağını bir pabuca korsun. Acelecisin... O karının aşkıyla ne yaptığını bilmez oldun. Her işi rahat rahat görmek için sana haber vermedim. Bu iş oldu gibi... Bu hafta içinde bir iki yorgancı gönderelim, evi döşesinler. Ha... Pencerelerine de kafes taktırmak lazım...”

Hayâtî kadehi ağzına boşalttı. Üstüne istakozdan, turşudan mezelenip yumruğuyla bıyıklarını yukarıya yukarıya sıvayarak:

85 Hamparsum Limonciyan, (1768-1839). Osmanlı Ermeni’si bestekâr ve müzik hocası. Tambur sanatçısı olarak ün kazandı. Ortaçağ Ermeni Kiliselerinde kullanılan Khaz Sistemine dayalı “Hamparsum notası” olarak bilinen bir notasyon geliştirerek Klasik Türk müziğinde kullanılmasını sağlamış; böylece Türk müziği eserlerinin kaydedilerek günümüze ulaşmalarında çok önemli bir rol oynamıştır.

86 Giuseppe Verdi’nin bestelediği, Francesco Maria Piave’nin libretto’sunu yazdığı 3 perdelik opera eseri. Alexandre Dumas’nın 1848 yılında yazdığı Kamelyalı Kadın romanını temel almıştır. İlk defa 6 Mart 1853 tarihinde Venedik’te, Teatro La Fenice tiyatrosunda oynanmıştır.

87 Taş veya tuğladan yapılmış (yapı).

“Mâil Bey, darılına ama çok andavallısın. Sen bana bir şey teklif ettiğin vakitte suratı asıp benim olmaz dediğime bakma... Parayı kıydıktan sonra niçin olmaz? Her şey olur. İlk ağza ben öyle olmaz derim, kendimi sana satarım, benim dalaverem de öyle götürür, her yiğidin bir hesabı vardır. Sen buraları pek çakamazsın... Sen şimdi işveliye söyle, hazır olsun. Şeyda Bey’e gelince... Aftos piyos...”⁸⁸ Kaça alırım öyle iki üç şişeden sonra kabaran dayıları? Senin yiğitlik dediğin tam kıratında olursa o adam sarhoşluğunda da odur, ayıklığında da... (Eliyle göğsüne vurarak) Bana bak, bana! Benim sarhoşluğumun ayıklığımdan farkı var mıdır? Ayağını öpeyim söyle... Lafım, tavrım değişir mi hiç? Yiğit olan anasından öyle doğar. Bir şişenin içinden gelecek yiğitlik ertesi sabah sahibini terk ile yine şişeye geri döner. (Mâil’in arkasını okşayarak) Korkma sen be kardeşim! Şeyda Bey’in bir diyeceği olursa bana gelsin. Daima onunla senin arana ben kendimi siper ederim. Ben varken o sana yaklaşamaz. Katalaviz?”⁸⁹ Fakat yalnız midemi bir şey bulandırıyor, biz işvelini kendi idaremiz altında bir eve çıkardık, sonra Şeyda Bey’in uğradığı hâle biz de uğramayalım? Yani Şöhret Hanım bizden gizli içeriye misafir almasın... Her şeye razıyım, fakat yalnız işte buna tahammül edemem, sonra insana başka türlü isim takarlar. Ben arkadaş hatırı için bunlara katlanıyorum. Biraz da işte sayende gönlüm şuradan buradan otluyor. Yok, gördüğüm iyilikleri de inkâr etmem. Gönlüm hinoğludur. Hercaidir köpoğlu... Ha, efendim kıssa-i destanımız şu mahalde kaldıydı ki evet, Şöhret Hanım, Şeyda Bey’e yaptığını bize yapmasın demek istiyorum...”

“Hayâtî, birader, bu bakımdan emin ol, zavallı kadın beni o kadar şiddetle seviyor ki...”

“Ah, o zavallı kadının gönlü sevmek masterında o kadar ustalık edinmiştir ki, bu fiilin gelmişini, geçmişini, hepsini

⁸⁸ Yun. “İşe yaramaz, gereksiz.”

⁸⁹ Rum. “Anladın mı?”

etrafıyla bilir. Senin üzerine aynı şiddetle diğer birini se-
vermek onun için işten bile değildir. “Sevmek” kelimesinin
mastar olduğunu çıkarım. Ben külhani bir delikanlıyım ama
yerine göre efendi yahut kâtip de olurum. Türkçe mastarları
bilirim. Sonları ya “mek” veya “mak” olur. Bunun için rüş-
tiyede hocadan mükemmel bir dayak yedimdi. Falaka, değ-
nek, bu “mek” ile “mak” nasılsa benim aklımda kalmış. Sonu
böyle gelirse o kelime mutlaka mastar olur diye biliyorum.
Hoca bir gün, ‘Hayâti, tokmak nasıl bir kelimedir?’ dedi. Ar-
tık tereddüde mahal var mı? İşte tokmağın sonu ‘mak’ ile
bitiyor. Biz hemen mastarı yapıştırdık. Hoca gözlerini açtı.
Falaka emrini verdi, beni öyle ayaklarından tuzaga tutulmuş
saksağan gibi hocanın karşısında sallandırdılar. Hoca birinci
değnekle tabanlarımı haşladıktan sonra yine sordu, ‘Tokmak
nasıl bir kelimedir, habis?’⁹⁰ ‘Habis’in ‘se’sini dilinin ucun-
dan o kadar peltek çıkarırdı ki bayılırdım. Bu soruya karşı
ben her neyse ne dedim, ilk bilgimi tekrar ettim. Çünkü baş-
ka bilgi tutmuyorum. ‘Efendim, sonu ‘mak’ ile bitiyor, bu
mutlaka mastardır. Siz beni şaşırtmak için dövüyorsunuz.’
şikâyetiyle feryat ettim. Tabanlarımdan bir haşlama daha ye-
dim. Oooh, tuzlu biberli... Hoca yine sordu... Dördüncü soru-
da ben susmayı hayırlı buldum. Hocamız inatçı bir zattı ha...
Birkaç haşlama daha içirdikten sonra, ‘Tokmak isimdir. Ah-
mak da bunun gibidir, yaşmak da... O sondaki “mak”lar ke-
limenin aslındandır. Edat değildir. Tokmak isminden bir ge-
çişli mastar çıkarmayınca seni falakadan salıvermem,’ dedi.
Var babana selam söyle... Birader, ne Arapçada, ne Farsçada,
ne Türkçe kaidelerinde bir kelime nasıl isim olur, nasıl sıfat,
zamir, fiil olur, bunu hâlâ zihnim kavramadı gitti. Ahmakla
yaşmağın sonları “mak” olduğu hâlde bunların nasıl olup da
mastar olmadıklarına hâlâ şaşarım. Bunları bir kere esaslı an-
lamadıktan sonra sıfattan isim çıkarmak, sonra ismi mastara
çevirmek, bu benim harcım mı? Netice o gün haşlama tence-
resini kaynar kaynar son yudumuna kadar içtik... Şimdi bu

90 Soysuz, alçak.

mastarları bırakalım, gelelim Şöhret Hanım'ın evde uslu oturup oturmayacağına bakalım... Bizim hesabımıza içeri ahbap alırsa, ben bunu ne maden sularıyla, ne karbonatla, ne setliçle,⁹¹ doğrusu hiçbir şeyle hazmedemem. (Bağırarak) Garson, pedaki bre... Hani ya düziko?"

Hayâti üçüncü şişede bütün bütün değişti. Artık kendi için hiç zorluk, müşkil kalmadı. Her imkânsızı birer ihtimal haline soktu. Evi döşetti, Şöhret'i kaçırdı, oraya yerleştirdi. Refakatine güvenilir kadınlar, bekçiler koydu. Şeyda Bey meydana çıkıp düşmanlık gösterirse ona da mükemmel bir sopa çekiyordu. Böyle her işi bitirdikten sonra Mâil'in ellerine sarılıp, "Emret beyim, efendim. Başka bir arzun var mı? Hayâti köleniz hepsini yapmaya hazırdır..." diyordu.

Ertesi gün iki delikanlı yine birleştiler. Hayâti akşamki ölçüyü aşan vaatlerinden hayli pişman gibi görünüyordu. Fakat evi tutup Şöhret'i aşırmayınca Mâil'in elinden kurtulmanın mümkün olmayacağını kesinlikle anladığından, ister istemez işe girişti. Samatya'daki evi kiraladı. Muntazam döşettiler. Hayâti'nin güvendiklerinden yaşlıca bir kadın bulundu. Her şey hazır... Yuva hazırlandı. Yalnız onu süsleyecek sevda kuşu henüz uçurulamadı.

Bu hususta Şöhret'le mahremane görüşüldü, ağzından kuvvetli vaat alındı. Mâil'in âşık olduğu kadın, nereye gittiğini kimseye bildirmeksizin pek ustalıkla kaçacaktı. Böyle her şey yoluna kondu, bir gün Şöhret Hanım, kendisini koruyup gözetken kadınla birlikte arabayla Kalpakçılarbaşı'na çıktılar. Öteberi satın aldılar, arabanın içi kutular, paketlerle doldu. Bir hanın önünden geçerken Şöhret, yanındaki kadına, "Anneciğim, bu handa bir terzi var, biliyorsun ya? Bu hafta için bana moda resimleri getirtecekti. Sen arabada bu paketleri bekle, ben handa herifi göreyim, resimleri alıp geleyim..." dedi. Kadının kalbine hiç şüphe gelmedi. Bu teklife tereddütsüz razı oldu.

91 Mide gazını çıkarmak için içilen, karbonat konularak köpürtülmüş limonata.

Şöhret indi, gitti. Beş dakika, bir çeyrek geçti. Gelen giden olmadı. On dakika kadar daha bekledi. Kimse görünmeyince zavallı anne içi sıkılmakla beraber yine kendi kendine:

“Anlaşılan kızım resimleri çok gördü. Hangisini seçeceğini şaşırdı.” tesellisiyle bir sigara yaktı. Bekleme müddeti yarım saati geçti. Bu ne bu? O zamana kadar moda resimleri değil, devri âlem panoraması bile seyredilse görülür de bi-terdi... “Dur bakayım, aşüfte içeride ne yapıyor?” diye öfke-lenerek kadın arabadan indi, hana girdi. Terzinin bulunduğu kata çıktı. Adamcağız bıçkileriyle meşgul...

“Kızım şimdi buraya gelip senden moda resimleri almadı mı?” diye sorunca terzi başını aşağıya eğip gözlüğünün üstünden kadına bakarak:

“Hangi kızın hanım?”

“Hangisi olacak canım? Şöhret...”

“Hayır, bana kimse gelmedi.”

“A! Dur bakayım bu nasıl iş? Ben buraya çıkıncaya kadar belki kız arabaya inmiştir. Bu hanın kaç merdiveni var, içinde kaç terzi oturuyor, bilmiyorum ki...” diye söylene söy-lene aşağıya indi, arabaya gitti, baktı, kimse yok. Arabacıya sordu:

“Hani kızım?”

“Bilmem, gelmedi...”

Tekrar hana girdi. Avluda tesadüf ettiği adamlardan, dük-kâncılardan açıklama istemeye girişti:

“Yarım saat kadar önce buraya kıvrak, süslü bir taze ha-nım girdiydi, hiçbiriniz görmediniz mi, nereye gitti?”

O adamlardan biri:

“O senin nendi hanım?”

“Nem olacak, kızım...”

“Allah bağışlasın, doğrusu merak edilecek bir kızdı.”

“Canım şimdi merakını bırak, nereye gitti, görmedin mi?”

“Hanım, bu hanın iki kapısı vardır. Birinden girdi, keklik gibi sekerek ötekinden çıktı, gitti...”

“Ay... Şimdi ben ne yapayım? Şeyda Bey beni akşama gebertir, gebertir...”

“(Ellerini havaya kaldırarak) Seni gebertir mi? Bak o lafa aklım ermez. Fakat hanım, sende kabahat. Niçin peşini bıraktın? O kız öyle kendi havasına bırakılacak mal mı?”

“Aman bana bir yudum su bulunuz, sevaptır, bayılacağım...”

“Su bulmak bir şey değil a... Burada bayılmak olmaz...”

“Kuzum usta, dükkân komşularına soruver, dışarı çıktuktan sonra ne tarafa gitmiş?”

Herif gidip kısa bir soruşturma yaptıktan sonra geri dönerek:

“Sordum. İpekçi Artin’le canfesçi Mıgır görmüşler. Baş yukarı seyirtti, gitti, diyorlar.”

“Ben şimdi Şeyda Bey’e ne cevap vereyim?”

“(Şaşkınca) O senin bileceğin iş... Şeyda Bey kimdir? Kocasını mı?”

“Öyle ya kocası... O da o demek değil mi?”

“(Bütün bütün hayretle) Kocasıysa kocası, değilse değil... İşin içindeki “o da o demek” lafı ne olacak?”

“Canım, ne söylediğimi biliyor muyum? Kendimi şaşırdım gitti.”

“(Gülerek) Doğrusu ya, öyle bir kızı kaybedenin anası da şaşıır, kocası da... Fakat hanım, sen meraka kalma... O kız kocasız kalmaz.”

Hanın öbür kapısından çıkınca Şöhret beş on adım yukarı doğru yürümüş, Hayâti'nin orada beklettiği arabaya binerek Samatya'daki eve kendini atmıştı. Bu iş ümit edilenin üstünde bir kolaylıkla meydana geldi. Fakat Mâil'in en ıstıraplı âşıkane hayat devresi bundan sonra başladı. Şöhret'in eve kapatılmasıyla güçlüklerin üçü, dördü birden baş gösterdi. Bu kapatma durumunu aile halkı haber alırlarsa babasına, annesine, bilhassa karısına karşı zavallının mevkii tarifi mümkün olmayan bir tehlike kazanıyor, iş hemen hemen, "Candan mı geçersin, canandan mı yahut bütün aile fertlerinden mi feda edersin, Şöhret'i mi?" derecelerine varıyordu. Böyle bir iş bir gün saklanır, iki gün saklanır, üçüncü gün mutlak meydana çıkar. Mızrak çuvala girer mi? Haydi bu böyle... İkinci zorluk, ortada bir de Şeyda Bey meselesi var. Şöhret, malum hanın bir kapısından girip ötekinden çıkmakla önceki âşığının sevda soruşturmasından tamamen yakayı kurtarmış sayılabilir mi? Zavallı Şeyda, o akşam Küçükmustafapaşa'daki eve gidip de âşık olduğu kadının yerinde yeller estiğini görünce yanardağ gibi kaynayıp fışkırmaya başlayacak, atacak, çacacak... Evdeki karıları sorguya çekecek, Şöhret'in ne şekilde firar ettiğini öğrenecek. Onu bulmak için bir iz arayacak. İşvelinin handan çıktıktan sonra arabaya bindiğini belki bir gören olmuştur... Eloğlu bu, merak ehlinden biri ihtimal ki o arabanın Samatya'ya gittiğini filan evin önünde durduğunu üşenmeyerek takip ederek görmüş, öğrenmiştir.

Şeyda Bey, sevgilisinin ikametgâhını, yeni âşığını, firar şeklini haber aldıktan sonra iki elini böğrüne koyup kendine karşı yapılan bu ihaneti uzaktan öyle seyredip durmaz ya? Elbette bir şekilde o da karşılık vermeye kalkışacaktır. Sonra gürültü patırtı çıkacak, gizli tutulmak istenilen bu durumu yalnız Mâil'in aile fertleri değil, bütün âlem duyacak...

Bu meselenin bir üçüncü düğümü var ki Mâil için bunun önemi öncekilerden büyük... O da Şöhret'in yeni âşığına karşı sadakat vaadinden sapıp sapmayacağı hususundaki şüpheli meseledir...

Mâil âşık olduğu kadınla bulunduğu zaman, kadın sadakat sözleri sarf etmede o kadar ileri varır, sevgisini açıklamakta, samimiyetini göstermede, dokunaklı ifadede o kadar taşar, dökülür, saçılırdı ki delikanlının bütün bu mananın kuvvetiyle Şöhret'in gönlüne sahip olduğuna hiç şüphesi kalmazdı. Lâkin maalesef kalbinin bu huzuru yalnız kadının yanında bulunduğu müddetçe devam eder, birkaç saat ondan ayrılınca kalbini türlü vesveseler, şüpheler istila eder. Şöhret eve birkaç erkek almış vehmine düşer, bulunduğu yerde duramaz, hemen Samatya'ya, eve koşar. Yatışması mümkün olmayan bir merakla bütün odaları dolaşmak, yükleri, dolapları aramak isterdi. Fakat sanatında gerekli yatkınlığı kazanmış olan o kadın, beyefendideki tereddütlü bakışlardan, heyecan eserlerinden, o tarif olunamaz şaşkınlıklardan hakikati anlar, en tatlı iltifatlarını boca eder, en emniyet verici bakışlarını ona çevirerek beye gereken güveni verir, gönlüne su serperdi. Samatya'daki eve taşınırken Hayâtî'nin uygun bulması üzerine Şöhret'in, üç dört ay kadar her ne suretle olursa olsun sokağa çıkmaması, eve misafir kabul etmemesi vesaire hususlarında kesinlikle sözleşilmişti. Kadın bu sözleşme hükümlerine uymakta kusur etmiyordu. Fakat her gün başka bir çarşafa bürünerek daima çarşı pazar ve gezinti yerinden gezinti yerine dolaşmaya alışmış bir işveli için bir evde bir erkeğe hayatını vakfederek yaşamak pek ağır geliyordu. Bunu Şöhret sözlerle itiraf etmiyor fakat hâliyle anlatıyordu. Hatta bir gün gücü yettiğince söz ile güvence vererek âşığına:

“Beyefendi, böyle kapalı pek sıkılıyorum, beni kendi arabanızla sokağa yollayınız. Yanıma en güvendiğiniz bir kadın, fazla olarak bir de uşak katınız. Yüzüme kalın bir peçe örteyim. Kendimi kimseye bildirmeyeceğime size istediğiniz kadar yemin edeyim...” istirhamlarında bulundu.

Mâil, Hayâtî'den müsaade almak istedi. Hayâtî, “Hayır, olamaz...” şeklinde kesin cevabını verdi. Bu ret üzerine Şöhret hayli ağladı, sızladı. Nihayet epey müddet sonra işvelinin

binmesi için bir araba tahsis edildi. Refakatinde o yaşlı kadın bulunmak, o arabadan başkasına binmemek şartıyla haftada bir, nihayet iki defa sokağa çıkmasına müsaade edildi.

Karısı Sâibe'ye karşı Mâil'in vuku bulan o korkunç itirafından, üzerine bir fahişeyi sevmek için müsaade talebinde bulunmak, bir müddet o karıyla olacak muhabbet zevkine dokunulmamayı istirham etmek gibi akıl ve mantığın kabul etmeyeceği tekliflerinden sonra karı koca arasındaki hâl ve muameleler hiçbir kadının tahammül getiremeyeceği mertebeye değişti.

Mâil konağa geldiği akşamlar artık zilzuma geliyor, ağzından ahtan, oftan başka bir şey çıkmıyor, karısına karşı itiraf edeceğini etmiş, söyleyeceğini bitirmiş olduğundan, Sâibe, beyinin yine elemlerini açmak isteğine girişip de o itirafların zavallı kadının gönlünde açtığı o günden beri durmayıp sızlayan yaraları bütün bütün kana bulamak istemiyordu. Fakat bu açıklama istememezlik, bu sessizlik, bu tahammül, bedbaht kadına pek pahaliya oturuyordu. Diğer bir kadın, evet, iğrenç bir fahişe için kocasının inlediğini, o kötü muhabbet ateşiyle geceleri uykusuz, sürekli olarak ah, of savurduğunu işitip de susmak... Bir kadın için düşünülebilecek ıstırapların en korkuncu değil midir?

Açıklamaya giriştiği vakit, aldığı cevaplar tamamıyla tatletirilemez olduğundan, zavallıyı bütün bütün bitirdiğinden, Sâibe susmaya karar verdi ve bir müddet de bu kararını korumakta başarılı oldu. Sünnet, düğün yemeği yokluklarını arkası gelmez diğer yokluklar takip etti. Nerede kaldığını artık Sâibe sormuyor, o sormadıkça hareketlerinden cevap vermeye Mâil de lüzum görmüyordu. Haftada iki gece düzenli bir şekilde sünnet düğünü yahut kına gecesi olmaz ya... Sâibe, kocasının yokluğunun sebebini daima sorsa, Mâil bu soruların beşine, onuna karşı yine birer yalan uydurma

zahmetinden çekinmeyecek, fakat sorular otuzu, kırkı aşarsa artık bahane icat etmekten aciz kalacak yahut ki bu sonu gelmez sorulara bir son vermek için, “Dostumun yanında kalıyorum.” deyiverecekti. Sâibe sorduğu soruya aldığı cevabın yalan olduğunu hissetmekle de hüznülenecekti, kocasının ağzından hakikati işitmekle de... Evet, Mâil bir fahişe seviyordu. Evine gelmediği geceleri o karının yanında geçirdiği açık bir işti. Kocasını böyle bir naziklik gösterip dururken onu hakikati söylemeye zorlamakta ne mana var?

Sâibe’ye en fazla dehşet veren husus, kocasının sadakatsizliğini, bu büyük hıyanetini bildiği hâlde gönlünün isteğini çiğneyerek, hissi bütün bağlarını parçalayarak ondan ayrılmaya karar verememesiydi. Mâil’den ayrılmak kendine ölümden acı, daha korkunç geliyordu. Biçare kadın bu zaafından dolayı kendi kendini kınıyor, nefsinin ayıplıyor, fakat ne yapsın? Seviyor, kelimenin manasının olanca şiddetiyle seviyordu.

O fahişenin sevda derdine Mâil’in nasıl olup da bulaştığını, aralarındaki ilişkinin derecesini, kadının da Mâil’e sevgisinin şiddetli olup olmadığını anlamak istiyordu. Hele en büyük merakı kocasında gördüğü o tutku şiddetine, kulaklarını yakan o ahlara, oflara bakılırsa sevilen karının bütün bu eziyetlere degecek kadar güzel olup olmadığını öğrenmek yönündeydi. Fakat o karıyı görmek zavallı Sâibe için ne göz yakıcı bir manzara olacaktı... Karı cidden afet-i devran denecek güzellerdense? Sâibe Şöhret’e kıyasen güzellikçe pek aşağı seviyede kalırsa? Bunu gözle görmek, sonra bu korkunç hakikati nefesine karşı itiraf etmek, kendi üzerine kocasının onu sevdiğine bir bakıma hak vermek, hep bunlar Sâibe için korkunç düşüncelerdi. Kendiyle kıyas edilirse Şöhret, güzelliğin ne kadar yüksek derecesinde bulunursa Mâil’in bu kadınla olan âşıkane ilişkisi o derece devam edecek, o fahişenin gösterişli güzelliği Sâibe’yi kocası gözünde büsbütün söndürecek, unutturacak, hiç edecek demek değil midir?

Zavallı kadın düşüncelerini buralara getirip kocasından kendine artık bir hayır kalmadığını itirafta çaresiz kalınca bir odaya kapanır, beynini iki eli arasında var kuvvetiyle sıkar, sonra hüngürtülerini, ağlama iniltilerini, kalbinin feryadını, ruhunun matemini kimseye işittirmemek için başını iki yastığın arasına sokar, işte böyle figanlarını kısarak, boğarak bayılıncaya kadar ağlardı. O baygınlıktan uyandığı zaman çektiği bu tahammül edilmez kederin vücuduna verdiği zayıflığı, ümitsizlik rengini görmek için titreye titreye aynanın önüne gider, saçlar perişan, renk uçuk, kansız, sarı bir deri altından elmacık kemikleri fırlamış, daire daire çürük haleleri içinde kalmış iri siyah gözlerle kendine bakan bir hayalle karşı karşıya gelir, ürker... “Ah, bu ben miyim? Ne kadar bozulmuşum! Bu hastane kaçkınına Mâil ne yapsın? Elbette başka kadın sever...” diye ağlayıp sızlanarak aynanın önünden kaçar.

Kitap okur, vakit geçiremez. Pencereden sokağa bakar, eğlenemez. Kimseyle sohbetle lezzet bulamaz. Artık kendine ağır bir yük gibi gelen hayatın çok elim saatlerini geçirmeye sebep olacak hiçbir vakit geçirme vasıtası bulamaz. Gider, kızı Makbule’ye sarılır. Masumun siması, gözleri, kaşları tıpkı annesine, fakat dudaklarıyla çenesi babasını, Mâil’i andırıldığından, çocuğu öper, öper, öper, doyamaz. Etrafına bakınır. Çocuğuna kondurduğu bu buselerin, babasına olan benzerliğin cazip tesiriyle olduğunu biri anlayacak, hissedecek endişesiyle korkar, utanır, kızarır...

Sâibe, aile halkını üzmemek için kocasıyla kendi arasındaki macerayı mümkün olabildiği kadar gizlemeye uğraşıyordu. Fakat böyle üzüntüler içinde kalan dertliler için bir mahrem bulup da kalbinin sırtını dökmek bir tür teselli yerine geçer. Ümitsiz kadın bu teselli verici şeyi evinin dışında aradı, buldu. Komşularından Nimeti isminde bir dul hanım vardı. Nimeti Hanım da vaktiyle kocasından çok çekmiş. Herif iki üç defa zavallının üstüne evlenmiş, etmediğini bırakmamış olduğundan, kadıncağız bu hususta tecrübeli ve

sırdaştı. Elinden geldiği kadar Sâibe'ye gerekli nasihatlerde bulunarak çoğunlukla, "Ağlama kızım. Hep bunlar gelir geçer. Bu dertleri çekmemiş kadın pek azdır. Kocan nihayet o kötü kadınların hepsinden bıkar, yine sana gelir. Bu derde sabırdan başka çare yoktur. Bir gün kocanın yine bütün bütün senin olduğunu göreceksin..." demekten geri durmazdı. Lâkin Mâil'in hakikaten günden güne kameti azıtmakta,⁹² Sâibe'nin ise gitgide sararıp solmakta olduğunu görerek zavalının derdine ne şekilde deva olabileceğini Nimeti Hanım da şaşırıp kalmıştı. Nimeti, şöyle mi yapalım, böyle mi edelim şeklinde Sâibe'nin dertlerini hafifletme ihtimallerini her gün etraflıca düşündüğü sırada bir defa dedi ki:

"Kızım, sana sabır tavsiye ediyorum, fakat senden dinlediğim bazı şeylere doğrusu benim bile tahammülüm kalmıyor... Dosdoğru gidip bu işi anana babana açsan nasıl olur? Onlar da Mâil Bey'in velileriyle konuşurlar, bu işe bir çare bulurlar..."

Sâibe ağlayarak:

"Olmaz Nimeti Hanımcığım, olmaz. İşin bu dereceye geldiğini bilseler, hiç durmazlar, beni o saatte beyden boşatırlar. (Hıçkırıklarla) Çünkü hanımcığım, günden güne ben elden gidiyorum. Daha öyle hâller var ki, bunları size, en hayırsever bir sırdaşa açmaktan bile ürküyorum. Böyle bir senede öleceksem, Mâil'den beni boşatırlarsa iki ayda ölürüm. Anlıyor musunuz? Çok zaman ümitsiz kalıyorum, ama bazen de, belki bey o karıdan bıkar, eski hâline geri döner diyorum."

"Bıkacağına hiç şüphem yok. Lâkin o zamana kadar bu eziyetlere senin tahammül edemeyeceğinden, vücudunun dayanamayacağından korkuyorum."

Nimeti Hanım bir gün epey ümitvar bir yüzle Sâibe'nin yanına gelerek dedi ki:

92 Sesini yükseltip bağırmağa başlamak, sınırı aşıp ileri gitmek.

“Kızım, sana bir şey söyleyeceğim, eğer münasip görürsen bu söyleyeceğim şeyi yapalım. Cerrahpaşa tarafında Çardaklı Bakıcı isminde bir kadın varmış. Bakıcılıkta gayet keskinmiş. İnsanın yüzüne bakıp dileğini birer birer söylüyormuş. Karı koca işlerinde de bilgiçliği çokmuş. Seninle gizlice şuna gitsek de Mâil Bey’in durumunu bir sorsak, anlasak... Bilirse ne âlâ... Bilemezse bu işten bize ne zarar gelebilir?”

Sâibe önce bu sözlere pek ehemmiyet vermedi, fakat denize düşen yılanı sarılır sözü gereğince, o fahişeyle Mâil’in arasındaki münasebete dair işe yarar bazı mühim şeyler haber alabilme ihtimalini düşünerek nihayet Nimeti Hanım’la bu bakıcıya gitmeye razı olmuştu ki, müracaat tarzlarını da bu kitabın önceki bölümlerinde görmüştük. Hoca Nefise Hanım, Mâil’in bir fildikos gömleğini alıkoyup, yapacağı davet için beş lira da adak alarak, bir hafta sonra yine gelmeleri ihtarıyla hanımları salıvermişti.

Bakıcıya müracaat günü geldi. Sâibe birinci müracaatında Hoca Nefise Hanım’ın keskinliğine pek de inanmayarak şöyle bir tecrübe türünden gitmiş olduğu hâlde Çardaklı Bakıcı’nın o garip sözlerle zavallının acılarının türünü keşfedivermesi, “Kızım, sen buraya bana inanmayarak, kalbinde şüpheyile geldin...” demesi kendini hayrette bırakmış, elinde olmadan yüreğinde bir güven meydana getirmişti.

Çardaklı bakıcı tesadüf eseri olarak kendine müracaat edenlerden birbirini takip eden o iki hanım ve bunlara bağlı olanlar hakkında soruşturma ve incelemelere girişerek Sâibe, Şöhret, Mâil ve Hayâtî’ye dair bir hafta zarfında hemen hemen şu romanda gördüğümüze yakın bilgi toplamıştı. Nefise’nin endişesi bu hanımları, beyleri iyice soyabilmek için birer amansız yerlerinden kavramaktan başka bir noktaya yönelmemişti. Hocahanım arzu etse hem parasını alır, hem de Sâibe’ye bir iyilikte bulunabilirdi, lâkin böyle hayırsever bir şekilde davrandığı takdirde iş kısa kesiliyor, dolandıracağı

paralar da sınırlı kalıyordu. Karının en büyük kârı, bu durumu kabiliyeti ölçüsünde uzatabileceği kadar uzatmaktı. Bu da nasıl olur? Tabii Mâil, Sâibe, Şöhret, bu üçünün arasında anlaşmaya varılmasına uğraşmakla değil... Herhalde bunların arasındaki nefreti, zıtlığı çoğaltıp, anlaşmazlık sebebini büyütüp şiddetlendirmekle olur...

Sâibe'yle Nimeti Hanım'ı ikinci ziyaretlerinde Hocahanım epeyce çatık bir yüzle kabul etti. Zavallı Sâibe, daha dinlenilmeden önce, hocanın yumurtlayacağı cevherlerin dehşetinden ürkererek, acaba neler işiteceğim korkusuyla titriyordu. Zaten Nefise'nin o çatık yüzünü iyi mânâya yormadı.

Tütsüler yakıldı. Hocahanım bir iki gerinip esnedikten sonra sözünü hacet sahiplerine yönelterek:

“Kızım, İyi Saatte Olsunlar sizin niyetiniz için beni bu hafta çok sıktılar. Mademki böyle büyük bir derdiniz var, bana gelmek için biraz daha erken davransanız ne olur? Hastalığını eskitip eskitip de tam öleceğine yakın hekime başvuran hastalar gibi, siz de derdinizi bu dereceye getirinceye kadar niçin durdunuz, beklediniz bilmem ki? Siz işi eksitmişsiniz gitmiş...”

Sâibe:

“Artık çaresi bulunmaz mı efendim?”

“Bulunur, fakat uzun olur. Ben çok sıkıntı çekerim.”

Nimeti Hanım:

“Aman efendim, bu zavallı Sâibe Hanım'a merhamet ediniz. Bu işte sizin için büyük bir sevap vardır. Zavallıyı ev bark yıkımından kurtaracaksınız.”

“Kurtarmaya uğraşacağım ama Sâibe'nin de kabahati büyük...”

“Ne yaptı Hocahanımcığim? İyi Saatte Olsunlar'ı rahatsız edecek bir hâlde, harekette mi bulundu?”

“Değil efendim, değil... Onun kabahati başka, bir kocasını zapt edemedi, elin fahişelerine kaptırdı.”

“Onun elinde mi efendim? Onun elinde olsa, canını verir de yine kocasını kimseye vermez.”

“Yaptığım davette haber aldığım şeyleri size nakledeyim de, haklı olup olmadığımı o zaman anlarsınız... Bu hanımın kocası Mâil Bey azalı hayli zaman olmuş. Hâlinden, tavrından, içkisinden ve geceleri evine gelmemeye başlamasından Sâibe Hanım beyinin uygunsuz bir yola saptığını anladı. Fakat beyine hiçbir şey söylemedi. Her şeye tahammül etti. Ahmak kadın, niçin tahammül ediyorsun? Evet, ses çıkarmadı. Nihayet Mâil her şeyi başa kaka kaka anlattı. (Yumruğuyla yanındaki çekmecenin üzerine vurarak) Efendim, bu hanım yine tahammül etti. O zaman bana geleydi, ben o sarı saçlı Şöhret Hanım'ı Mâil'e yılan gibi soğuk gösterirdim...”

Sâibe ağlayarak:

“Bu dediğiniz şimdi de olmaz mı efendim?”

“Şöhret'in muhabbeti, aşkı Mâil'in gönlünde artık dal budak salıverdi. Olur kızım ama çok para gider. Benim de uğraşmaktan canım çıkar.”

“Sizi zahmete koymaktan canım sıkılır efendim, ama paranın önemi yok. Bütün varım bu uğurda feda olsun. Siz kocamı eski hâline getiriniz de bana para pul, hep o...”

Nefise fallı keşif suretinde sarf ettiği sözlerin muhatapları üzerindeki tesirini anlamak için yardım isteyenlerin dikkatle yüzlerine göz gezdirerek:

“Dediklerimde bir eksiklik var mı?”

Sâibe:

“Ah Hocahanımcığim, yok... Bir noksan yok. Hep hakikati söylüyorsunuz. Artık bütün ümidim sizde, iki gözüm...”

“Kızım sözlerime inanıyor, bana iyice bel bağılıyorsan, ne dersem onu öyle yap...”

“Başüstüne efendim, başüstüne...”

“İyi Saatte Olsunlar kocanı bana bak nasıl haber verdiler: Mâil Bey, Şöhret’i kötülere mahsus evlerin birinde gördü, sevdi. Karı da sarı saçlı, pembe beyaz, genç, gösterişli, dilber şey ha...”

Nefise, Şöhret’in niteliklerini bu şekilde belirtirken şiddetli üzüntüden Sâibe’nin her tarafı titriyor, rengi uçtukça uçuyordu. Hocahanım, muhatabının amansız, zayıf taraflarını yoklaya yoklaya sözünde devamlı:

“Yüreciğini dağlamayayım yavrum... Kocan Mâil Bey beceriksizdir. Böyle işleri kendi kendine pek başaramaz. Hayâtı isminde bir çapkın onun önüne düştü, hovardalıkta yol gösterdi. Kocan o kadının uğruna su gibi para harcıyor. İşvelinin arkasında birkaç kişi daha var. Mâil karıyı onlardan kurtarmak için Samatya’da ev tuttu, dayattı, döşetti. Aşçı, uşak, at arabası, hepsi mükemmel...”

Sözün burasında Sâibe’ye bütün bütün bir fenalık geldi. Bayılmak üzereyken Nimeti Hanım konsolun üzerinden bir bardak su yetiştirdi. Yüzüne serpti. Çantadan küçük bir şişe çıkardı, koklattı. Diğer bir şişeden suya damlatarak içirdi. Nimeti Hanım Sâibe’nin artık doktoru gibi olmuştu.

Samatya’daki ev durumundan henüz Sâibe’nin haberi yokken bunu o saatte öğrendiğini Nefise, zavallının o hâllere uğramasından anladı.

Talihsiz Sâibe baygınlığını geçirir geçirmez yerinden fırladı, Hocahanım’ın dizlerine sarılarak:

“Hanımcığim, o kötü karıya Samatya’da ev mi tuttu?”

“Tuttu yavrum, tuttu. Ya, iş eskidi diye ben niçin telaş edip duruyorum? Zavallı kızım, safdil Sâibeciğim, gözünü

aç... Ev tuttuğu bir şey değil, akşama sabaha karı kendine nikâh ettirecek!”

Bu korkunç ihbara karşı Sâibe’den sel gibi gözyaşları boşandı. Uğradığı felaketin bu korkunç oyuklarını o dakikaya kadar hiç aklına getirmemiş, ihtimal gözü önünden böyle korkunç şeyler geçirmemişti, o anda gözleri karardı, bütün cihan zindan kesildi. Mâil’le kendi arasında uçurumlar, girdaplar, gözetlemesi mümkün olmayan derinlikler açılıyor, kocası sarı saçlı, pembe beyaz bir kadınla el ele, erişilmez, gidilmez, sonsuz ufuklara doğru çekiliyor, gidiyordu. Her tarafını saran o karanlık içinde Sâibe yalnız bu iki yüzü seçebiliyor, bu âşıkları zifiri siyah bir zemin üzerine ateşle çizilmiş bir levha gibi görüyordu.

Talihsiz Sâibe en ümitsiz kaldığı saatlerde bile Mâil’in bir gün gelip de o karıdan arzusunu alacağı, onu terk ederek yine ailesine geri döneceği hususunda türlü ihtimaller düşünür, bu bakımdan kendine birçok teselli yolları ararken şimdi kocasının o kötü karıyla evleneceği hakikatine karşı direnmekte artık kendinde kudret bulamıyordu.

Hoca Nefise Hanım bu durumda kendi kârını her şeyin önüne almak yolunu tuttuğu hâlde bile son elemelerle inleye inleye, ağlaya ağlaya dizlerine kapanan şu talihsiz kadının felaketine acıtmaktan kendini alamadı. Fakat merhamet ve şefkat icabına kapılıp önceden verdiği kararı değiştirmede. Zavallıya güya biraz teselli vermek isteyerek:

“Kalk kızım, bu kadar ümitsiz olma. Her şeyin çaresi bulunur. Hem böyle çocuk gibi ağlamak bir işe yaramaz. O karıya ilgi duyduğu günden beri kocanla aranızda geçen hâlleri bana bir bir anlat bakayım.”

“Efendim, anlatmaya hacet var mı? Siz hepsini biliyorsunuz. O işi azıttı, ben sessiz kaldım. O azıttı, ben tahammül gösterdim. Nihayet işte bu raddeye geldi.”

Nefise, zavallı Sâibe’yi galeyana getirdi getirdi, söyletti.

Mâil hakkındaki muhabbetini, Şöhret aleyhindeki nefretini kabarttı, kabarttı söyletti, bu karı koca arasındaki esrara tamamıyla vâkıf oldu. Şimdiye kadar Mâil’le Sâibe arasında ne gibi gizli hâller cereyan etmişse hepsini öğrendi.

Sâibe artık Hocahanım’ın keskinliğine iyiden iyiye inandı. Çünkü her şeyi olduğu gibi ismiyle resmiyle haber veriyordu.

Nefise Hanım yapacağı ikinci bir davet için bu dertli kadından on lira daha kopardıktan sonra yine kaşlarını çatıp İyi Saatte Olsunlar namına hususi talimata girişerek:

“Kızım Sâibe Hanım, şimdi beni dinle. Ben artık bu işi üzerime aldım. Mâil’i o kadının sevdasından kurtaracağım. Fakat dediklerimi tamamıyla yapmalı. Şimdi sana yazılı ufak ufak mavi kâğıtlar vereceğim. Bunları suda ıslat, kocanın geldiği akşamlar bir kolayını bul ona içir... (Fildikos gömleği iade ederek) Çamaşır değiştirdiği vakit bunu da arkasına giydir. Öbür gelişinde yine çamaşırından bir şey getir. Bunları yapmakta bir güçlük yok. Şimdi gel önüme bakayım, sana da bir nefes edeyim. (Sâibe’nin başına on dakika kadar okuyup üç defa püfledikten ve bir bardak da nefesli su içirdikten sonra) İyilik, sağlık, oh kızım oh... Haydi git, pencereden gökyüzüne bak. Bu gece hafıflersin, sıkıntın azalır. Şimdi kulaklarını aç, beni iyi dinle. Artık kocana karşı miskinliği, sessizliği, tahammülü bir tarafa bırak. Mâil Bey’in konağa geldiği ilk akşam gözünü yum, ağzını aç, beyefendiyi bir güzel donat. ‘Dostuna Samatya’da evler tutmuş, döşetmiş, dayatmışsın, kepaze herif,’ de. Söyle korkma, senin arkanda ben varım. Ne söylersen söyle, Mâil sana bir şeycik yapamaz. ‘Ya o fahişe karı, ya ben,’ de, ayak dire... Her şeyi yap, her şeyi söyle... Yalnız buraya, bana geldiğinden söz etme. On gün sonra yine bana gel... (Arkasını sıvayarak) Haydi yavrum, haydi güzelim! Ben ne Mâilleri adam ettim. Bunu da yakında yola getiririm inşallah...” taltifleriyle Hocahanım ziyaretçileri savdı.

Nefise'nin Sâibe'ye, kocasına karşı böyle hiddet, şiddet tavsiye etmesi, biçareyi kocasından boşatıp işi büsbütün büyütme, alevlendirmek içindi. Boşanma meydana gelirse aşırı muhabbeti sebebiyle Sâibe, Mâilsiz duramayacağından tekrar varmak için yine Nefise'ye müracaat edileceğini ve bu defa alınacak ücretin, öncekilere kıyas kabul etmez derecede pahalı olacağını karı biliyordu. Nefise'nin bu husustaki menfaati her hâlde işi kızıştırmaktaydı.

Sâibe, Hocahanım'a, "Bakıcı hanım, sen kocamla aramı bulmaya söz vermişken, işi bütün bütün berbat edip beni sevgili beyimden ayırttın..." yolunda şikâyetle kalkarsa, Nefise Hanım'ın, İyi Saatte Olsunlar'ı bahse katarak bu çıkışmalara karşı verecek bin türlü cevabı vardı.

Zavallı Sâibe'nin mahrem üzüntüleri olan aynı bakıcı odasında, üstünde ağladığı, sızladığı, bayıldığı, ayıldığı aynı sandalyede üç gün sonra diğer bir genç kadın, Hoca Nefise hanıma gizli sırlarını döküyor, ara sıra ümitsizliğe mağlup olarak ince keten mendile gözyaşlarını içiriyordu. Bakıcının bu ikinci dertli müşterisi, Mâil Bey'in kapatması, Sâibe'nin rakibi Şöhret Hanım'dı.

Bakıcı hanım, Sâibe'ye gösterdiği o çatık tavrını Şöhret'e karşı da alarak:

"Kızım geçen hafta 'Sevgili Mâil'im üç gecedir gelmiyor, kederimden kuru tahtalara yatıp inliyorum' diye çırpınıyor, şikâyetler ediyordun. İki gece sonra beyin geldi, değil mi?"

"Evet, geldi Hocahanımcığım. Sâibe'nin Çarşamba taraflarında viranedeki battal kuyuya attırdığı büyü çıkınını siz oradan çıkarttınız mı?"

"(Alaylı bir tebessümle) Çıkarttım elbette... Onu oradan çıkartmasaydım, Mâilciğin acaba senin yanına gelebilir miydi? Çıkarttım ama ne çektim... Bir kere de onu sor..."

“Vah vah hanımcığım, size çok mu eziyet oldu?”

“(Titreye titreye üç defa yerinden kalkıp oturarak) Eziyet de söz mü? Ne çektiğimi ben bilirim... Karı o çıkını mükemmel efsunlatmış. Kuyu Çarşamba’da ama çıkın dünyanın ta öbür tarafına gitmiş... Neyse buldurduk... Mâil Bey sana geldiği vakit hâli, tavrı nasıldı?”

“(İçini çekerek) Âdeta hasta gibiydi. Pek düşünüyor, hiç laf etmiyordu. Onun büyük bir derdi var, ama anlayamıyorum...”

“Şaşkın kız, anlayamazsın tabii... Bir erkeğin karşısında telli bebek gibi yalnız süslenip gezmek para etmez... Bir insan beyinin içini dışını bilmeli... O öyle niçin düşünüyor bakayım?”

“Bilemiyorum efendim... Anlamıyorum.”

“(Hiddetle) Bunda anlamayacak ne var? Karısı Sâibe burgu, o adam tahta, gece gündüz vır vır vır kocasını oyuyor, yiyip bitiriyor şöyle...”

“Kocasından ne istiyor canım?”

“Ne isteyecek? O kadın senin gibi miskin değil. Ya Şöhret, ya ben diyor, ayak diriyor... Seni akşama sabaha terk ettirecek. Sen öyle Mâil Bey’in sevgisine pek güvenme... İki akşam gelmez, üç akşam gelmez, dördüncüsünde bakarsın ki Mâil’den eser yok... Bir daha seni arayıp sormayiverir...”

“(Ağlayarak) Sonra ben çıldırırım...”

“(Hafif tebessümle) Kimin umurunda?”

“Öyle söyleme Hocahanım, öyle söyleme... Beni şimdi haykırtı haykırtı bayıltırsın...”

“Kızım, gözlerini aç... Böyle işlerde haykırmak, bayılmak akçe etmez... Bütün kabahat sende...”

“Kabahat niçin bende olsun? Beyin âdeta nikâhlısı gibi bir sadakat gösteriyorum. Bir kusurum, günahım yok...”

“Nikâh olmadan öyle olmuş gibi bir doğruluk, sadakat göstermen, işte kabahatlerin en büyüğüdür...”

“(Şaşıracak) Ne dediniz, anlayamadım?”

“O güzel kafan nihayet bu işi anlar ama Mâil de elden gitmiş bulunur. Kızım, senin yerinde bir kadın, dostuna karşı sadakat, doğruluk göstermekle ona yaranamaz...”

“Bir hıyanetimi, sadakatsizliğimi görürse beni derhal terk etmez mi?”

“(Gözlerini açarak) Etmez... Ona doğruluk gösterdikçe, sadık kaldıkça senin için terk olunmak tehlikesi vardır. Çünkü artık seni kendi has malı gibi sayar. Nikâha da lüzum görmez, az vakit sonra da bıkar. Adını sanını ağzına almayıverir. Sen ondan şimdi ne koparırsan, onu kıskandırmakla koparabilirsin. Daima ikinizin arasında bir üçüncü erkek gölgesi olmalı... Şimdi Mâil seni o kadar seviyor ki başka bir erkekle tutsa bile mümkün değil senden vazgeçemez. Ama kıskandırmayıp da kendini Mâil’e adarsan, az müddet sonra onun sevgisinde bu şiddet kalmaz, yavaş yavaş senden usanır.”

“Kulaklarıma inanamayacağım geliyor...”

“Buralara aklın ermedikten sonra sen nerenin işvelisisin? Kızım avuçla lira versen bu nasihatleri benden başkasından işitemezsin... Sözlerime iyi dikkat et. Mâil’in üzerine mutlaka hıyanette bulun demiyorum. Daima arada bir rakip bulundurur gibi davran... Seni elinden kaçırma tehlikesini Mâil’e anlatmaktan bir an geri durma. Üç gece kaybolup dördüncü akşam geldiği, âdeta hasta gibi olduğu vakit sen ona karşı ne muamelede bulundun?”

“(Mendiliyle gözyaşlarını silerek) Ne muamelede buluna-
cağım? Ağladım, sızladım, bütün hicranlarımı döktüm. Üç gecede yerde yattığımı, önüme konan yemeklere el sürmediğimi anlattım. Bir daha beni böyle üç gece bir sıraya yalnız bırakmaması için yemin ettirdim. Kendisi yanımda olmadıkça günlerin, gecelerin bana yıl kadar uzun geldiklerini söyledim...”

“(Hiddetle ellerini dizine vurarak) Sus artık alık karı, sus... Böyle erkek tutulmaz. Bak öfkeden dudaklarım morardı... Kız, sana böyle mi ders verdiler?”

“(Sesini dikleştirerek) Hocahanım, af edersiniz. İnsanı o kadar alık, bön yerine koymayınız. Ben alacağım dersi mükemmel aldım. Mâil Bey gibi çoklarını yardan atlattım. Fakat bunu cidden seviyorum. Sevdamı zapt edemiyorum. Bir gün, iki gün dişimi sıksam bile üçüncü gün ağlayarak bütün gönlümün sırlarını döküveriyorum... Aşkımı yenmek mümkün olmuyor. Sevmediğim bir erkeğe karşı ne yolda olsa lisan kullanabilirim. İşin içine böyle şiddetli sevgi girince iş değişiyor. Mesela o gelmediği zaman yemek yiyemiyorum. Şimdi ben mideme nasıl buyurup da iştahımı açabilirim? Sonra uyku uyuyamıyorum. Dön bu tarafa, dön o tarafa, uyumaya uğraştıkça daha çok acı içinde kıvranıyorum. Bu sevda hastalığı o kadar tuhaf ki, insan kendi kendine sahip olamıyor... İşin en fenası, karısı Sâibe Hanım’ı beyden son şiddetle kıskanıyorum...”

“(Dikkatle Şöhret’i süzerek) Sahi hastasın kızım, gönül hastası... Fakat bu muhabbete perhiz lazım. Dediklerimi yapamayacaksan, nafîle ben bu işi üzerime almayayım...”

“Sözlerinizi yerine getirmeye uğraşacağım... Sizden himmet, benden gayret...”

Hocahanım gözlerini kapayıp bir müddet homurdandıktan sonra:

“İyi Saatte Olsunlar, Mâil’le senin evlenmenizi arzu ediyorlar. Eğer nikâh ettiremezse yakında Şöhret sevgilisini elinden kaçırarak diyorlar. Bunun için verdikleri talimat da şunlar: Mâil Bey geldiği akşam Şöhret Hanım mükemmel bir kavga etsin. ‘Böyle kötü karı namı altında yaşamaktan artık bıktım. Tövbekârlığa cidden karar verdim. Beni kendine nikâh edeceksen et, etmeyeceksen doğru bir cevap ver, yakamı senden sıyrayım... Ciddi, kalbî bir tövbeyle eski günahlarımdan kurtulmuş olurum. Beni şeriata uygun bir nikâhla

alacak bir adam elbette bulunur. Artık elimi eteğimi bu çirkef yaşıyaştan çekeceğim. Benim bu namusluca teklifimi kabul etmemek, gönlüne pişmanlık erişmiş bir günahkâr kadını tövbeden, iyi yola gitmekten alıkoymak demektir. Dünyada, ahirette benim için büyük bir ceza olan böyle bir fena hâlde devamımı, kalmamı isteyen bir adam bana dost değil, büyük bir düşmandır. Teklifime bir cevap ver bakayım: Sen benim dostum musun, düşmanım mısın? Anlayayım...' desin diyorlar. İyi Saatte Olsunlar böyle söylüyorlar. Bak ben de ne diyorum kızım... Bu teklifi böylece edersin. Baktın ki aldır-mıyor, seni alacak bir erkek hazırmış gibi davranırsın... Eski tanıdıklarından biri yok mu? İşte onu ortaya sürüver..."

"Eski tanıdıklarım çok... Bu son defa kendisini terk edip kaçtığım Şeyda Bey var..."

"Hah, işte pekâlâ... Şeyda Bey'e haber gönder. Mâil'le bir kavga kapısı açsın... Korkma yavrum. Mâil'i iyi bir donat... Mümkün değil seni terk edemez. Fakat demiri tavında döv-meli... Şey yavrum, Şöhret, bir husus var, onu merak ettim. Sen bu Mâil'e nikâhla vardıktan sonra heriften bıcarsan ne yapacaksın? Ayağın bağlı bulunacak..."

"(Gülerek) A, bu işten kolay ne var Hocahanım? Ben on-dan usanmayayım, yoksa... Hiç ben köstek tutar mıyım?"

Nefise, Şöhret'i de okudu, üfledi. Mâil'e suyunu içirmek için yazılı kâğıtlar verdi. Sâibe'ye yaptıklarını aynen buna da yaptı. On gün sonra yine kendine müracaat etmesi tavsiye-sinde bulundu. O günün son nasihatleri olmak üzere, "Sâibe Hanım keskin bir büyücüye gidip geliyor. Onun büyülerinin zıddını bulup da yaptıklarını hükümsüz bırakmak için çok sıkıntı çekiyorum. Gevşek davranırsan Mâil elden gider," dedi. Bu sıkıntılara karşılık on lirasını aldı. On gün sonra yine müracaat etmesini hatırlatıp Şöhret'in arkasını sıvayarak, "Hay-di yavrum, korkma. Senin yardımcın benim... Bağır çığır..." teşvikiyle müşterisine yol verdi.

MÂİL'DE TELAŞ

Mâil âdeti olduğu üzere yine bir akşam kaleminden konağa geri döndü. O ıstırap evine gireceği esnada yüreğini heyecan alırdı. Bu üzüntülerinin birinci sebebi, o geceyi Şöhret'ten uzak geçirme mecburiyeti, ikincisi hareme girer girmez kendisini karşılayacak karısı Sâibe'nin dokunaklı hüznüydü. Zavallıyı öyle zayıf, uçuk, kederli bir çehreyle görmesi (Bu hâle sebep olanın kendisi olduğunu bildiği için) Mâil'i hüzünlendiriyordu. Kendi kendine, "Karısı tarafından bu kadar şiddetle sevilme de bazen bir erkek için büyük bir bedbahtlık, âdeta felaket olacağını bilmezdim," derdi.

O akşam içeri girdi. Merdiven başında boylu boyunca üzüntüyle önüne çıkan, bir gam heykeli gibi dikilen karısından eser göremedi. Şaşırdı. Sâibe'nin karşılamaya çıkmaması fevkalade bir hâle işaret ediyordu. Evlendiklerinden beri karısının sebepsiz böyle bir ihmali hemen hiç görülmemişti. Delikanlı yine içinden, "Hasta olmalı, hasta... Fakat az buz bir hastalıkla da Sâibe bu ihmalde bulunmaz. Çok hasta olmalı..." dedi.

Dairesine girdi. Arkasından pardösüyü, başından fesi attı. Bir robdöşambır giydi. Odanın içinde beş aşağı beş yukarı gezinmeye başladı. O ara karısının hastalığı Mâil'in işini pek bozacaktı. Çünkü her akşam konağa gelmek lazım... Karısı yatağın esiriyken beyin öyle haftada birkaç gece yokluğu, bu konuda ne kadar kuvvetli ve meşru sebepler gösterse, ne kadar güçlü mazeretler icat etse yine ev halkınca fena yorumlara, kötü anlaşılmalara uğramaktan kurtulamayacaktı. "Karısı

bir kalıp yatıyor da apkın umursamazca zevkinde, eğlencesinde geziyor” denecek. Belki de Sâibe’nin hastalığına kocasının bu gezintilerinin sebep olduğı hakikatleri eşelenecek... Hayli zamandır karı koca arasında sır olarak devam eden facia patlak verecek... Her gece karısının yanında bulunması için kendisini zorlarsa, beri yanda Şöhret’i nasıl yatıştırmalı? Karı küplere binecek, “Beni böyle yalnız evlere çıkardın da hizmetçiler eline bıraktın. Kendin gelmez, görünmez oldun. Hanım karın bu kadar kıymetliyse önceden düşünseydin. Ben sensiz durup oturamıyorum. Mutlaka haftanın yarısını benimle geçirmelisin...” davasına kalkışacak...

Mâil düşünë düşünë gezindi, yine kendi kendine, “Ben de ne kadar bencilce düşünüyorum. Sâibe’nin hastalığı vahim midir? Önce orasını aklıma getirmiyorum da, Şöhret’le olacak macerayı düşünüyorum,” dedi.

Karısının hastalığı ağırsa? Tehlikeliyse? Zavallı vefat ediverirse? Mâil o zaman evlilik bağından kurtuluyordu. Şöhret’le olan muhabbetinden, sevdası derdinden dolayı kendinden artık hesap soracak, yaptığı işleri kınamaya nefsinin yetki sahibi bilecek meydanda kimse kalmıyordu. O zaman o fahişe karıyı doya doya sevebilecekti...

Bunları düşünüp gezinirken Mâil’in gözleri aynaya isabet etti. Kendi kendinden utandı. Yüzü kıpkırmızı kesildi. Sâibe’nin vefatını arzu eylediğini nefsinin karşı itiraf etmek istemedi. Vicdanını rahatlatmak için bu düşüncelerini başka bir mânâ ile yorumlamanın yollarını aradı. Hakikatte karısının ebedi yokluğunu arzu ediyor, fakat şu surette ki zavallı kadın hastalansın, Mâil onu kurtarmak için var gücüyle uğraşsın... Müracaat etmediğı deva, şifa verici tedbirler bırakmasın... Lâkin hasta kurtulmasın. Vefatından sonra kocası beyefendi hem kendi vicdanına, hem de âleme karşı, “Ne yapalım? Başvurmadığımız deva kalmadı. Tıp ilminin son tedavi usulünden yardım beklemekte zerre kusur etmedik. Heyhat! Ecele çare olur mu? Kurtaramadık...” diyebilsin.

Bizi hakiki samimiyetle sevenler hakkındaki bu kayıtsızlığımız, nankörlüğümüz onların yoklukları, vefatlarıyla çoğunlukla hissiyatımız üzerinde bir tepki meydana getirir. Kendilerini elden çıkardıktan sonra kıymetlerini anlarız. Gençlikte hemen umumiyetle gönlümüz her tarafa meyletmesi görülen o fırladklara benzer ki, sevda rüzgârı ne taraftan eserse o cereyana kapılmakta her şiddetli aşk rüzgârıyla dönmekte güçlük çekmez. Fakat gönül bu hercailiklerden usanınca, aşk ve arzudan yorulunca, önceki nefsanî hazlar artık şefkate dönüşür. Hayatın yorgunluk devresinde artık ruhun sükûneti, vicdan tesellisi arar.

İşte Mâil henüz bu fırladık devresindeydi. Sâibe'nin kıymetini, lüzumunu hakkıyla takdir edebilmek için daha seneler, seneler lazımdı. Düşüncelerinin bazı heyecan verici kısımlarını mırıltıdan biraz yüksek derecede söylenerek gezindi. Sâibe hastaysa cariyelerden, hizmetçilerden niçin biri gelip de hanımın rahatsızlığını haber vermiyor? Bir şey lazım olup olmadığını sormuyor? Beyefendi soyunacak mı, oturacak mı? Kimsenin vazifesinde değil... Sâibe'yi hasta zannettiği hâlde bile her zamankinin aksine hizmetinin görülmesinde çabukluk gösterilmemesine hiddet eder gibi oldu. Zile bastı. Biraz sonra içeriye Sâibe'nin halayığı Güldenam girdi. Mâil sordu:

“Hanım nerede? Keyifsiz mi?”

“Hayır efendim, keyifsiz değil...”

“Ne iş görüyor öyleyse?”

“Şey efendim, aşağıda Nimeti Hanım'la tavla oynuyor...”

“Acayip! Benim geldiğimi duymadı mı?”

“Bilmem efendim...”

“Haydi git haber ver. Bey geldi, sizi istiyor de...”

Halayık çıktı. Beş, on dakika, bir çeyrek geçti. Sâibe Hanım'dan eser yok... Hayret verici acayip kelimesini Mâil asıl

şimdi, hem de birkaç defa salıverdi. Yirmi dakika sonra nihayet Sâibe geldi. Mâil:

“Bendeniz geleli bir saati geçit. Neredeydiniz? Geldiğimi duymadınız mı?”

“Duydum. Fakat tavra oynuyordum da oyunu bırakamadım.”

“Sizi oyundan kaldırıp rahatsız ettiğim için affınızı istirham ederim. Aşağı buyurunuz. Oyununuzun arası soğumasın...”

Mâil bu teklifinin şiddetle reddedileceğini beklerken Sâibe:

“Peki... Ben gidiyorum. Gecelikleriniz orada, her şeyin yerini biliyorsunuz. Kendiniz soyununuz. İsterseniz size yardım etmek için Güldenam'ı göndereyim...” sözleriyle yürüdü, gitti.

Bu muameleye karşı Mâil bütün bütün şaşırıldı. Afalladı. Gözlerine, kulaklarına inanamayacağı geliyordu. Şu hâli bir hakaret sayarak beş on gün konağa gelmemek için bundan bir kavga vesilesi çıkarma yolunu düşündü. Şöhret'in sevgisi şiddetlendikçe, diğer hissiyatına galip geldikçe annesi, babası, karısı hakkındaki hürmeti, sevgisi azalıyor, daha doğrusu onları göremez, düşünemez oluyordu. Evet, karısından görüldüğü bugünkü muameleyi hakaret sayarak beş on gün konağa gelmemek... Bu yokluk günlerini de sevgili Şöhret'inin yanında geçirmek... Bunu çok düşündü ve uygun bulmadı. Bu uzun yokluğu ailesince merakı davet edip de oğullarının nerede bulunduğunu araştırmaya kalkıştırlarsa, kapatma durumunu meydana çıkarsa, zavallının işi bitikti. Çünkü Mâil'in babası, gelini Sâibe Hanım'ı hemen oğlundan fazla sevdiğinden, bu Şöhret belası aile arasında açığa çıkar çıkmaz beyefendinin dizginleri kısılacak, derhal gereken nasihatlere girişilecek, nasihatle olmazsa azarlamaya kalkışılacak. Öyle de uymazsa Mâil'in elinde para bırakılmayacak... Mümkünse gitsin, kaleminden aldığı bin kuruş maaşla geçinsin... Deli-

kanlının hep o atması, tutması baba sayesinde... Ayda doksan, bazen yüz lirayı geçen masrafların kaynağı kuruyuvarecek...

Mâil düşüncelerini buralara getirince Sâibe'yle bozuşmanın hiç işine gelmeyeceğini anladı. Fakat karısının kendini şiddetle sevdiğini bildiğinden, mümkün olduğu kadar zavallı kadına nazlanarak, kafa tutarak işleri öyle veya böyle idare etme yolunu düşündü.

Akşam oldu, ailece yemek yendi. Sâibe pek soğuk bir tavır gösteriyordu. Karısının hâlinde bir fevkaladelik var ama Allah sonunu hayreyle. Bakalım sonu ne çıkacak?

O gece karı koca dairelerine çekildiler. Aralarında yarım saatten fazla bir müddet sessizlikle geçti. Her ikisi de güya birbirine hitap etmekten korkuyormuş gibi birer tereddüt ve çekinme hâlindeydi. Mâil göz ucuyla karısının hâline dikkat ediyor, zavallıyı her zamankinden solgun, zayıf, kederli görüyordu.

Sâibe eline bir kitap, kocası da bir gazete aldı. İkisinin de göz gezdirdikleri satırlardan bir kelimecik zihinlerine girmiyordu. Sayfaları ellerinde sadece birbirlerinden üzüntülerini gizlemek için birer ufak engel, perde olmak için tutuyorlardı.

Büyük fırtınalardan önce görülen sessizliğe benzeyen bu hâlin daha fazla devamına Mâil sabredemedi. Ne var? Karısına ne olmuş? Bunu pek merak ediyordu. Gazeteyi elinden bir tarafa bırakıp ilk açıklama isteğine kendi cüret ederek:

“Hanım, gündüz uğramış olduğum hakaretinize bu akşamüstüne eklenen gücenik sessizliğiniz, beni hayretlere gark etti. Maksat hakaretse gündüzki kâfi...”

Sâibe gözlerini kitabın satırlarından ayırmayarak güya bu sözleri duymamış gibi hiç cevap vermedi. Mâil beş on saniye cevabı bekledikten sonra, “Bana söz söylememeye yemin mi ettiniz hanımefendi?”

Sâibe gözlerini kitaptan ayırıp:

“Yemin etmedim efendim... Bir kadının, kocasına karşı ömrü oldukça söz söylememek için yemin etmesi mümkün olsaydı, belki cariyeniz de ederdi... Lâkin ne yapayım, mümkün değil...”

“Demek o kadar bendenizden iğreniyorsunuz? Pek tuhaf!”

“Zannettiğiniz kadar da tuhaf değil efendim... Daha aramızda ne tuhafıklar var ki, kıyaslansa bu hiç kalır...”

“Sâibe Hanımefendi! Kocanıza hitap ederken yüzünüzün aldığı küstahça tarzı görmek isterseniz lütfen aynaya bakınız... Maksadınız aşağılamaksa bu hakaretlere lüzum yok. ‘Herif ben senden nefret ediyorum, bu eve bir daha gelme...’ deyiniz...”

“Beyefendi, çoktandır siz bu sözü bana söyletmek istiyorsunuz. Fakat buna terbiyem müsait değildir. Bununla beraber yüzüm, sözlerim size küstahça görünüyorsa ifadelerimi istediğiniz biçimde yorumlamakta ve kabul etmekte serbestsiniz...”

“(Hiddetle) Yetişir hanım! Yetişir! ‘Seni istemiyorum, buradan defol...’ demenin daha bundan nazikânesi olamaz. Kızım Makbule’yi getirtiniz. Yavrumu bir parça göreyim, şimdi giyinip kapıyı çıkayım...”

“(Tebessümle) Yavrunuz Makbule’yi bir babalık hissiyle değil, sadece sözlerinize şefkat rengi vermek için önemsiyorsunuz. Çok şükür, çocuk kimsesiz değildir... Onu sevecek ben varım, büyük babaları, büyük anneleri var... Ne ben, ne de kızınız sizin sevginize muhtaç değiliz. Siz bütün sevda coşkunluklarınızı, öyle bozuk bir kalbin eğilimlerine muhtaç olan yine öyle bozuk karılara ayırırsınız...”

“(Gözlerini açarak) Sâibe, şimdi çıldırırım... Birkaç gün zarfında böyle nasıl tıynetinizi değiştirdiniz? (Dikkatle bakarak) Yoksa sen karım, önceki Sâibe değil misin?”

“Siz önceki Mâil olma tıynetinden uzaklaştığınız günden beri cariyenizde de böyle bir değişim meydana gelmesine şaşılabilir.”

“Kulaklarıma itimat edemeyeceğim geliyor. Nezaketin, terbiyenin cisimleşmiş hâli zannettiğim bir kadın ağzından şu sözleri bundan fazla işitmek için hemen gideyim...”

“(Küçümsemer bir bakış yönelterek) Gidiniz beyim. Durduğunuz kabahat... Lâkin nereye gideceksiniz? Babanızın evinde içiniz sıkılır. Otelde yatmak âdetiniz değildir. Samatya'daki evinize gideceğiniz aşikâr bir iş... Söyleyeyim de arabayı hazırlasınlar. Bu ana kadar kira arabalarıyla taşındığınız bir eve bu akşam da kendi arabanızla gidiniz. Eğer Şöhret Hanım kıskanmazsa, onun azarlamasından korkmazsanız, kızınız Makbule'yi getirteyim, seviniz, öpünüz...”

Bu Samatya'daki ev sözünü karısının ağzından işitir işitmez Mâil'de hoşafın yağı kesildi. Yüzü önce sapsarı bir renk aldı. Sonra kızardı. Arkasından morardı. Deminden beri göstermeye uğraştığı sahte hiddet ve üzüntülere bedel şimdi kendini korkuyla karışık ciddi bir dargınlık yakaladı. Titreyen bacaklarıyla odanın içinde bir iki gezindi. Sâibe karşından muzafferane bir tavırla kocasına bakıyor, onun öyle titrediğini, bu kalemin gibi renkten renge girdiğini gördükçe taşı gedğine güzelce yerleştirmiş olduğundan dolayı sevinliyordu.

Mâil bir iki gezindi, sükût ikrardan gelir. Böyle mühim anlarda seri bir karar almak gerekir. Mâil için inkârdan başka çare yoktu. Şöhret'i Samatya'dan diğer bir mahalleye taşıyarak bu söylentinin aslı esası olmadığını ispat mümkün zannediyordu. Eski tavrını bozmamak için gereksiz bir şekilde kendini zorlayarak kaşlarını çatı. Karısına dönerek:

“Hakaretlerinize bir de yalan, böyle büyük bir iftira ilave etmeyiniz. Samatya'daki evimmiş, bu da nasıl söz? Bunu da kim çıkardı?”

Sâibe deminden beri gösterdiği metanete rağmen artık gözyaşlarını tutamayarak gözlerini sile sile, “İnkâr etmeyiniz beyefendi... Size iftira eden yok. Ben aleyhinizde ne yalanı kabul ederim, ne de iftirayı...”

Sâibe’yi herhalde aldatmak, kandırmak lazımdı. Hazır kadıncağız ağlarken şefkatini bütün bütün çoğaltarak merhametini çekmek için Mâil koştu, karısının dizleri önüne atıldı. En etkileyici yalvarma sesiyle:

“Sâibeciğim, seni ne kadar sevdiğimi bilmezsin... Bugün şu konağa girdim gireli bana ettiğin hakaretleri işte affediyorum. Çünkü affetmemek elimde değil... Seninle beş dakika dargın durmaya tahammül edemem. Anlaşılan aramızı bozmak için bazı düşmanlık besleyenler böyle ‘Samatya’daki ev’ filan gibi birtakım yalan sözlerle seni kandırmaya uğraşmışlar... Fakat onlardan fazla bana güvenmen lazım gelir. Neyle istersen seni temin edeyim ki, bu dediğin şeyin aslı yoktur,” dedi.

Sâibe iğrenircesine başını öteye çevirerek:

“Beyefendi, ayıptır. Söylediği sözlere kendi itimat etmeyen bir aktörün sahte tavırları, sahte üzüntüleriyle dizlerime atılıp da açık bir şeyi inkârda bu kadar ısrar göstermeyiniz. Hani ya, eski mertliğiniz nerede kaldı? Birkaç ayda o melun karı sizin ahlâkınızı kendi gibi nasıl bozmuş? Sizi karşımda yalan söylemekte bu mertebe cüretkâr görünce her derdimi unutarak yalnız bu hâlinize saatlerce ağlayasım geliyor... Evet Mâil, sen Samatya’da bir ev tuttun. Döşettin, dayattın, o karıyı içine koydun... Bu inkâr kabul etmez bir hakikattir. Sokağın ismini, evini, rengini, numarasını, sonradan taktırdığınız kafesleri, aynı aynına haber veririm daha bir diyeceğin kalır mı? Yine inkâra cüret edersen seni şimdi şaşkına çevirecek elimde güçlü deliller var... Sahtelikte, sahtekârlıkta bundan fazla ileri vararak beni ümitsizlikten bütün bütün öldürme...”

Mâil asıl şimdi sıfır tüketti. Karşısındaki Sâibe'nin eski Sâibe olmadığını görüyordu. Fakat karısı bu ani değişime nasıl uğramış? Ona bir türlü akıl erdiremiyordu. Samatya'daki evin tarifinde bu kadar uygun malumat aldıktan sonra inkârda bundan fazla ısrarın manası olabilir mi? Lâkin Mâil, güç bir durumda kaldı. Ne isnat edileni reddedebiliyor, ne de hakikati itiraf edebiliyordu. O melek gibi yumuşak, tahammüllü Sâibe'yi böyle galeyan hâline, şiddete düşüren sebep nedir? Şüphesiz, Mâil'in Samatya'da Şöhret'e ev tutmuş olduğunu işitmiş olması... Evet, görünürde bundan başka bir sebep yok. Bunu duymakla kadın birdenbire tabiatını değiştirmiş. Küplere binmiş. Şimdi Mâil bu rivayeti tasdik etse karısı bütün bütün köpürecek... Hâlin gidişi onu gösteriyor. Reddetse, yalanlasa, muhatabını kandırabilmek imkân dışı gibi görünüyor. Olanca metanetini toplayarak yine Mâil redde cüretle:

“Sâibeciğim, seni iyiden iyiye kandırmışlar. Bu Samatya'daki ev durumunun aslı yok. Bu iftirayı sen ne kadar tek-rar etsen, ben de o kadar reddetmekten çekinmem. Çünkü esassız... (Ansızın aklına bir şey gelmiş gibi düşünüp alnını sıvayarak) Ha, ha, şimdi anladım. Daire arkadaşlarımdan bir Hayâtî Efendi yok mu? İşte o zat Samatya'da böyle bir ev tuttu. Bu rivayet ondan azma olmasın? Hayâtî ev tuttuysa bundan bana ne?”

Bu inkâra karşı Sâibe yerinden fırlayıp yumruklarını sıkarak:

“Beyefendi, utanma, sıkılma denilen şeylerden tamamen vaz mı geçtiniz? Bir fahişe sevdiğinizi bana itiraf ettikten sonra onu bir eve kapatmış olmanızı inkârda bu çocukça ısrarın manası nedir? Hayâtî Efendi'yle içtiğiniz su ayrı gitmiyor. Karı kapatmak için size lazım olan bir evi Hayâtî kendi adına tutabilir. Zaten o çapkınla ayrınız gayrınız yok... Hayâtî Efendi dediğiniz herif kibarzâde değil! Kalemdeki maaşı yetmiş beş buçuk kuruştan ibaret! Nasıl oluyor da o adam, sekiz on lira aylıklı bir ev kiralayabiliyor bakayım? O kadar zihni-

niz karışmış ki, inkâra uğraştığınız bir şeyi büyük bir kalın kafalılıkla itiraf ediyorsunuz da haberiniz yok.”

Mâil artık ümitsizlikten kendini kaybedecek bir hâle geldi. Karısının bu son, maalesef haklı hakaretlerine tahammül-den aciz kalarak:

“Hanım, ağzınızdan çıkan kulaklarınız işitsin... Aramızdaki konuşma, terbiyeli karı koca arasında cereyan edebilme nezaketinden uzaktır. Size karşı tevazu gösterdikçe kadınlığınız icabı kabarıyorsunuz. Bunu kalın kafalılığımıza yoruyorsunuz. Yapmadığım bir şeyi bana zorla ‘Yaptım’ dedirtmeye uğraşıyorsunuz. Ev tuttuğum vakit ne lazım gelir? Üstünüze birkaç da evlenirsem kimin ne demeye hakkı olabilir? Evet, ev tuttum. Bir kadın kapattım... Ne buyuracaksınız bakayım?”

“Buyuracağım şey, bundan sonra yanıma gelmeyerek o tuttuğunuz evde oturmanız, böyle yalanlarla, dolanlarla bu cariyenizi huzursuz etmemenizden ibarettir.”

“(Gözlerini açarak) Sâibe!”

“Evet, Mâil Beyefendi... Öyle çirkef bir karının iğrenç kucağından çıkan, onlara mahsus kokular yayan vücudunuzla gelip namuslu bir döşeği kirletmeyiniz.”

“Demek evinizden beni başa kaka kaka kovuyorsunuz?”

“Kovmuyorum... Kendinizi düzelttikten sonra teşrifinizi temenni ediyorum.”

“Hayır, bu âdeta kovmaktır.”

“O şekilde kabul etmekte ısrar ediyorsanız onu da siz bilirsiniz...”

“Sâibe, bu gece bana hakaretlerinin derecesini düşünmeden söz söylüyorsun...”

“Efendim, sözün kısası, ya o karı, ya ben! Son cevabınızı verir, sonra istediğiniz yere gidersiniz. İşte kapı.”

Mâil'in gözleri karardı. Hemen elbiselerine atıldı. Alelacele giyindi. Şiddetli bir küçümseme tavrıyla karısına dönerek:

“Bin Sâibe'den geçerim de bir Şöhret'ten geçmem... İşte son cevabım...” dedi, odadan fırladı.

Sâibe odanın ortasına donmuş bir cisim gibi yığıldı kaldı. Hakikat âleminde mi bulunuyor, rüya mı görüyor? Bilemiyordu. Kocasının son hakaretle karışık sözleri sonsuz yankılara uğrayan korkunç bir nida gibi kulaklarında çınlıyor, “Bin Sâibe'den geçerim de bir Şöhret'ten geçmem” sözlerini sanki bir gramofon gibi tam bir benzerlikle ardı arası kesilmeden tekrar ediyordu. Bu korkunç cümlelerin erişemeyeceği bir yer, onun acı veren hafif hafif titremelerinden emin bir yer aradı. İki zayıf koluna dayanarak sürüklene sürüklene odanın bir köşesine gitti. Fakat yine işitiyordu. Kulaklarını tıkadı. Bir iki dakika önce başından geçen hâl neydi? Bütün hayat macerası boyunca başından geçen üzüntüleri bir araya getirilse, bir saatlik az bir müddete sıkıştırılırsa, yine kocasıyla biraz önce geçirdiği o mücadele esnasındaki elemlerine denk gelemez. Mâil'in bu gidişi bir daha o eve geri dönmek üzere ebedi bir gidiş miydi? Kocasına, sevgili Mâil'ine karşı hakarete Sâibe niçin o kadar ileri gitti? Elleri arasında başını sıkarak bu mecnunane hareketinin sebebini düşündü. Çardaklı Bakıcı'nın tembihi böyleydi.

Nefise Hanım, “Korkma, ağzına geleni söyle. Mâil sana bir şeycik yapamaz. Senin arkada ben varım,” demişti.

Karısına karşı Mâil'in cüret edebileceği en fena hareket ne olabilir? Herhalde dövmek değil, sövmek değil... İşte böyle bırakıp gitmek, bir daha gelmemek olabilir... O korkulan şey de meydana geldi, Nefise Hanım niçin buna mâni olmadı?

Mâil'in öyle öfkeli gidişinden, sonu boşanmaya varacak bir şiddetle gittiğini Sâibe anladı. Hemen çarşaflanıp kocasının arkasından koşmak, yetişir yetişmez ayaklarına kapanarak

af ve merhamet dilemek istedi. Lâkin böyle bir harekete niyet etse de, cüret gösterebilmesi mümkün değildi. Zavallı kadın kendi kendini yokluyor, inceliyor, kocası odada bulunduğu müddetçe olan köpürmelerinin, onun yokluğunda böyle derhal pişmanlığa dönüvermesindeki hikmeti anlayamıyordu.

Mâil'in öyle vakitsiz sofalardan, merdivenlerden koşarak çıkıp gitmesi, ev halkının dikkatini üzerine çekti. Annesi, dadısı, Sâibe'nin odasına geldiler. Zavallıyı o hâlde görünce karı koca arasında şiddetli bir kırgınlık meydana geldiğini anlayarak izahat isteğine giriştiler. Sâibe yine hakikati saklayarak: "Önemsiz bir dargınlık" cevabını verdi. Kendini yalnız bırakmalarını rica etti. Mâil'e karşı gösterdiği o bir saatlik metanet, mukavemet, zavallıyı o kadar yormuştu ki artık ne durmaya, ne oturmaya takati kalmayarak döşeğine, hayli müddet yarısı boş kalan ıstırap döşeğine uzandı. Baygınlığa benzer bir uykuyla ara sıra kendinden geçiyor, fakat tam daldığı esnada, "Bin Sâibe'den geçerim de bir Şöhret'ten geçmem..." sözü elem dolu kulağında tınlıyor, titreyerek uyanıyor, döşegin içinde oturuyor, saçları ürpermiş, gözleri büyümüş şiddetli bir asabiyet hâliyle etrafına bakınıyor, o elem verici cümlelerin nereden geldiğini anlamak için odanın dört duvarına kulak kabartıyor, o sözleri yine aynen işitiyor, büyük bir sızlanımayla cevaba kalkışarak, "Hayır Mâil, hayır... Bin Sâibe bir Şöhret'e feda edilemez. Sâibeler öyle zannettiğin gibi binlerle bol değildir. Bu elindekini tüketirsen artık başka Sâibe bulamazsın... Sevgili beyim, beni affet... İşte pişman oldum, namusluluğu fuhşa çiğnetme, pişman olursun," diyordu. Bu ayrılığın ikinci, üçüncü gecesi Sâibe'nin ümitsizliği, pişmanlığı tahammül edilemez bir dereceyi buldu.

Mâil mecnunane bir hiddetle o gece kendini sokağa atınca beş on adım yürür, fakat ne yapacağını bilemez. Hareket hedefini belirlemek için durur, birkaç dakika düşünür. Hiddete yenilerek pek fena bir harekette bulunduğunu anlar. Şimdi

dosdoğru Şöhret'in evine gitse uymayacak. Sâibe o öfkeli hâliyle, Samatya'daki ev durumunu öyle ayrıntısıyla ebeveynine haber verirse onlar da Mâil'in babası Merzuk Efendi'ye hakikati ihbar edecekler, araştırmaya girişilecek, macera tamamıyla meydana çıkacak. Sâibe yerden göğ'e kadar hak kazanacak. Merzuk Efendi, böyle karı kapatma hareketine karşı oğlunu yalnız azarlamakla yetinmeyecek, bu çapkınlığı kısa kesmek için nasıl şiddetli tedbirler alması mümkünse o yolda davranacak... Mâil'in işi bitecek...

Delikanlı düşünür düşünür, o gece tamiri zor bir hatada bulunmuş olduğunu görerek ümitsizliğ'e düşer. Olan oldu. Şimdi meselenin en uygun tarafını araştırır. Nihayet Samatya'daki ev konusunu kesinlikle inkâra ve öyle bir evin, özellikle içindeki kapatmanın kendisiyle asla alakası olmadığını iddiaya karar verir. O eve girip çıktığı inkâr kabul etmez bir derecede sabit olursa evi de karıyı da Hayâtî'ye mâl ederek babasının gözünde aklanmayı en uygun hareket sayar. O hâlde bu gece nereye gitmeli? İftirayı reddetmek için babasının konağına gitmekten başka çare yok...

Babasının evine gider. Böyle vakitsiz gelişi oradakileri meraka düşürür. Niçin geldiğini babası sorar. Mâil kem küm etmeye başlar. Merzuk Efendi sorusunda ısrar gösterir. Oğlu beyefendi nihayet şu cevabı verir:

“Karımla bozuştum.”

“Sebep?”

“....”

“Niçin susuyorsun? Kabahat sende de onun için ses çıkaramıyorsun. Ben gelinimi bilirim, melek gibi bir kadındır. Kim bilir zavallıya ne yaptın? Daha kavganızın sebebini anlamadan kabahatin katiyen sende olduğuna hükümden çekinmem. Mâil, ben öyle bozuşma mozuşma bilmem, şimdi karının yanına geri dönmeli, kendisinden af dilemeli...”

Mâil babasının bu kesin emrine karşı kabul veya ret cevabı vermeksizin odadan çıkar. Babasıyla kendi arasında annesinin aracı olmasını rica ederek, “Anneciğim, Sâibe beni çok kızdırdı. Bu akşam fena hâlde öfkeliyim. Bu hiddet üzerine mümkün değil oraya dönemem. Hem şimdi gitmiş olsam karımı bütün bütün şımartmış olacağım. Babama yalvar yakar, birkaç gün burada kalayım.” istirahatında bulundu.

Kayınvalidelerin en iyisinde, en yumuşak huylusunda bile yine geline karşı ilacı olmayan bir düşmanlık zerresi bulunur. Valide hanım şefkatle oğlunun alınından öperek:

“A, öyle ya! Dur bakalım bir anlayalım, dinleyelim, bu dırıltınızın sebebi nedir? Öyle ezbere hemen Sâibe Hanım’a hak verivermek olur mu? Baban da bazen pek acayip işler yapar... Ben onu şimdi gider kandırırım. Haydi sen odana çık otur. Burada üç gün de kalırsın, beş gün de... Sen niçin onun ayağına gidecekmişsin? Kabahat gelinimdeyse o senin ayağına gelsin, barışsın.”

Gerçekten valide hanım, peder efendiye ne dediyse dedi. Mâil’in beş on gün kendi yanlarında kalmasına pek ses çıkarılmadı. Lâkin delikanlı orada kızgın ateş üzerinde oturur gibi ıstıraplı günler geçiriyordu. Sâibe bu kapatma konusunu ifşa ederse Mâil’in hâli ne olacaktı? O zaman kim bilir babası ne kadar hiddet edecek, ne gürültüler kopacaktı? İki üç gün geçti. Gelin ailesi tarafından bir haber gelmedi. Mâil karısında gördüğü bu son mizaç ve ahlâk metanetine hayrette kalarak, “Karım artık benden o kadar nefret etmiş ki, intikam almaya bile tenezzül etmiyor,” diyordu.

Sâibe’deki bu ani değişime sebep olan şey acaba neydi? Bunu araştırıyor, bir türlü ucunu kulpunu bulamıyordu. Sine sine yanarak sonra defalarca birden parlayıveren ateş gibi karısının feveran edeceği bir vaktin gelip çatmasından endişe ediyor, her gün, her saat Sâibe tarafından uygunsuz bir haber gelecek zannıyla tedirgin oluyordu. Karısının o gece gösterdiği hiddet, şiddetle bu şimdiki sessizliğini neye yormalı? Bu

sessizlik sonsuza kadar devam edecek mi? Yoksa işi açmak için belli bir zamanı mı bekliyor?

Mâil bu soruların hiçbirine bir cevap bulamıyordu. Kendini asıl öldüren taraf başkaydı: Şöhret ne âlemde? Bu karıya olan özlemi tahammül edilemez bir dereceye geldi. Fakat nasıl gitsin, görsün? Samatya'daki malum eve girince Sâibe, kendi babasıyla kayınpederini beraber alarak gelip kendini orada, Şöhret'in sevda döşeğinde bastıriverecek zannediyordu. Bu korkular, endişeler kalbindeki şiddetli sevdıyla birkaç gün düello hâlinde bulundular. Nihayet aşk fırtınası her türlü çekincelere galebe geldi. Hasret ateşi gözlerini bürüdü, "Ne olursa olsun, Şöhret'i gider görürüm. Babam duyarsa, aidatımı keserse kessin! Ben Şöhret'i, Şöhret beni sevdikten sonra, ayda bin kuruşla da geçiniriz... Daha küçük bir eve çıkarız. Ekmek peynir yeriz, bunun daha ötesi yok ya! Ben yine her türlü çekincelerime riayet ederek giderim. Sâibe'yle barışmak icap ederse barışırum. Yine inkârda devam ederim. Hiçbir tedbirde kusur göstermem. Durumu imkân derecesinde gizli tutarım. İş böyle sökerse ne âlâ, sökmediği takdirde var-sınlar, duysunlar. Şu anda Şöhret'ten ayrılmayacağım kendimce aşikâr oldu. Ayrılammam, ayrılammam... Elimde değil. Mümkün değil... İktidarımndan hariç bir şey için beni nasıl zorlayabilirler? Onlar da bana acıyorlarsa, şu karıdan arzumu alıncaya kadar keyfime dokunmasınlar..." diyordu.

Hâlen, hissen Mâil'in yerinde bulunanların çoğunlukla düşüncelerinde, kararlarında bir âhenk yoktur. O aşk kâbusu onların her tarafını sarmıştır. Göz açamazlar, iyiyi kötüyü göremezler, uyurgezer hâlinde dolaşırlar. Bütün hareketleri daima bir noktaya, gönüllerinin sevgilisine yöneltmiştir, hep oraya can atarlar, her mâniyi kaldırmayı göze almaktan çekinmezler. Önlerine ne gelirse çiğnerler, bazen çiğnenirler, ezilirler.

Mâil de o muhabbet kâbusu içinde güya her şeyi düşündü. En nihayetinde âşık olduğu kadının yanına gitmekten kendi-

ni alamadı. Bu işin ne kadar tehlikeli olduğunu artık göremiyordu. Birbirine zıt düşünceler, bir diğerine uymaz kararlar içinde Şöhret'in hasretine ancak üç gün kadar tahammül edebildikten sonra dördüncü gün her şeyi göze aldı, erkenden Samatya'daki eve gitti. Bir yandan özleminin derdinden, diğer taraftan, bu uzun yokluğundan dolayı sevgilisinden işiteceği sitemlerin korkusuyla yüreği çarpa çarpa merdivenden çıktı. Tıpkı Sâibe'nin evinde olduğu gibi burada da karşılamaya koşan eden olmadı. Heyecanı arttı. Seslendi. Şöhret'in refakatine tayin edilen malum yaşlı kadın meydana çıktı. Mâil kızara bozara sordu:

“Hanım nerede?”

Kadın, hafif fakat mânidar bir tebessümle:

“Sokağa çıktılar efendim...”

“(Şaşkınlıkla) Bu kadar erken nereye gittiler?”

“Bilmem efendim... Hanımefendi maşallah gidecek yer bulmakta hiç zorluk çekmiyor.”

“Arabayla mı çıktı?”

“Arabalı arabasız her gün süslenip süslenip kendini sokağa atıyor.”

“Sizin vazifeniz onun refakatinde bulunmak değil mi? Niçin beraber gitmiyorsunuz?”

“Bu evdeki vazifemin içeride, dışarıda daima kendileriyle beraber bulunmak olduğunu güzelce anlattım. Hatta kendisi sokağa çıkmaya hazırlanırken, refakat etmek için bendeniz de çarşaflandım. Fakat gözlerini üzerime açarak, ‘Hanım, böyle çarşaflanıp arkamdan gelme emrini size kim verdi?’ diye sordu. Ben de, ‘Beyefendi verdi,’ dedim. Hemen büyük bir hiddetle başını sallayarak, ‘Beyefendi konaktaki nikâhlı hanım karısı için böyle bir emir verebilir. Bana karışamaz. Haydi hanım, çarşafını çıkar da otur. Benim arkadaş’a, kılavuza ihtiyacım yok. Çok şükür İstanbul’un sokaklarını bir

baştan bir başa bilirim. Kendi kendime kaybolmam. Bu sözlerimi iyice ezberle de beyefendi geldiği zaman bir bir tekrar et, e mi hanım?’ dedi.”

Mâil’i öyle şiddetli bir heyecan aldı ki, boğulmamak için sürekli yutkunuyordu. Üzüntüsünü belli etmemeye uğraşarak yine sordu:

“Acaba ne vakit gelir?”

“Akşama yakın... O kadın havalandı, ona bir şey oldu beyefendi...”

Kadını bundan fazla dinlemeye Mâil tahammül edemedi, odaya girdi. Birbiri ardınca gelen bu felaketler nedir? Karısı tarafından uğramış olduğu hakaretin acısı henüz beynini sızlatırken sevgilisi Şöhret’in böyle gemi azıya alması⁹³ ne demek olacak? Bu ne garip tesadüf? Mâil’e azap etmek için acaba bu iki kadın sözleşmişler mi? Mümkün değil... Onlar buluşup da söz birliği edemezler. Birbirlerine olan nefretleri buna mânidir. Fakat bu tesadüf garipliğine ne mana vermeli?

Mâil yine odada gezinmeye başladı. Gezindi, gezindi, ucu bucağı gelmez düşüncelere, endişelere daldı. Saate baktı, henüz oraya geleli bir saati geçmemişti. Demin görüştüğü kadının rivayetine göre ancak ezanda gelecek... Daha vakit erken... Mâil ezana kadar bu cana işleyen ıstıraplar içinde nasıl zaman geçirecek?

Bir odadan çıktı, diğerine girdi. Sevgilisinin bu azıttmasına sebebinin ne olduğunu anlamak için bir belirtiye, bir işarete, bir esere tesadüf edebilmek için merak dolu fikriyle kıyıyı bucağı, her tarafı inceden inceye gözden geçirerek, araştırarak kedi gibi koklayarak dolaşıyordu. Şöhret’in hıyanetini ispat edecek bir ipucuna tesadüf edecek olursa? Başka bir manayla yorumlaması mümkün olmayan bir işaret elde ederse? O zaman ne yapacaktı? Böyle müthiş bir hakikat-

93 Azgınlşıp söz dinlemez olmak.

le karşı karşıya gelmek değil, onun düşüncesi bile Mâil'in tüylerini ürpertti. Yapacağı şeyi bilemiyordu. Fakat böyle bir hâlin varlığının kendisi için pek vahim, pek dehşetli olacağını biliyordu.

Nihayet Şöhret'in tuvalet odasına girdi. Burası karmakarışıklı. Tuvalet masasının geniş mermeri üzerinde bir ufak tuhafiyeciye sermaye olacak kadar kutular, şişeler, fırçalar, takımlar vardı. Fakat bunların üzerinde asabi, heyecanlı, titreyen bir elin dolaştığını, süratle kullanıldığını gösterir surette tamamı dökülmüş, dağıtılmış, saçılmıştı.

Mâil tıparları açık bırakılmış tuvalet sularına, yarı dökülmüş pudralara, kapları devrilmiş pomatalara⁹⁴ bir kargaşa hâlinde duran bu süs edevatına baktı. Aradığı hıyanetin belirtisini bu tozların, boyaların, parfümün içinde bulabilme fikriyle mermere yaklaştı. Bu eşyadan bazılarını eline aldı, evirdi çevirdi, yine yerine koydu.

Bir bağa firkete⁹⁵ gördü. Onu da muayene etti. Şöhret'e kendisi böyle bir şey almamıştı. Bu firkete bir başkasının muhabbet hediyesi olmasın? Bu çocukça düşüncesine sonra yine güldü. Şöhret'in kendisi çarşıdan böyle bir firkete alamaz mı? Böyle bir şey, o kadın için nasıl bir hıyanet belirtisi olabilir? O döküntülere baktı, baktı, birdenbire yüzünü bir ateş sardı. Kendi kendine dedi ki:

“Ben de amma ahmak bir herifim... Bu kadının hıyanet delilleri işte gözümün önünde duruyor. Bu döküntüler, saçıntılar nedir? Böyle kutuları, şişeleri boşaltarak, devirerek alelacele süslenerek nereye gitmiş? Bundan daha açık sapkınlık alameti olur mu? Hani ya burada bulunmadığım akşamlar Şöhret ayrılık derdiyle ağlar, sızlar, döşegine yatmaz, yemeğe el sürmezmiş? Tuvalet odasının şu hâli hanının bana okuduğu o özlem efsanelerinin tamamıyla zıddını ispat ediyor.”

94 Daha çok saç için kullanılan yağlı merhem.

95 Kadınların saçlarını tutturmak için kullandıkları U biçiminde uzun bir telden oluşan saç tokası.

Mâil bir sandalyeye oturdu. Yumruğunu şakağına koydu, düşünmeye daldı. Ne kadar düşünse düşüncelerinin özetinden iyi bir mana bulup çıkarmak mümkün olmuyordu. Oda-
nın dağınıklığına bakındı, bakındı. Lacivert atlas terliklerin bir teki pencerenin önüne, öbürü kapının yanına fırlatılmış, orada burada sanki hiddetle koparılıp atılmış dantel, kurdela parçaları, kirli çoraplar, mendiller, yakası yırtılmış bir gecelik gömleği, bir tek ipek eldiven, yarı yerinden yırtık paçaları dantelli kadın çamaşırları, bir tüylü yelpaze, bir dağınıklık, bir karışıklık ki tarife gelmez. Sanki birkaç kişi içinde curcuna tepinerek odayı bu hâle getirmişler.

Bu karışıklığa ümitsizce bakıp dururken Mâil bir de karısı Sâibe'nin tuvalet odasındaki düzeni, temizliği gözünün önüne getirdi. Orada her şey yerli yerinde durur, parıl parıl parlar. Bütün eşyalardan birer namus kokusu uçuşur. Karısının kullandığı parfümler bile burnuna sanki iffet ve sadakat kokusu veren hafif, mahremâne, seçkin kokulardır. Şüphesiz bu iki kadının gönülleri de bu tuvalet odaları gibi olacak... Biri böyle çıfıt çarşısına benzeyecek, diğeri en asilane hisler, en nezih, pak emellerle dolu bir namus hücrelerine... Acaba bu hakikate karşı Mâil niçin harama tapmakta ısrar gösteriyor, namusun ululuğundan yüz çeviriyordu? Bu tarafı pek eşele-
mek işine gelmedi. O anda Şöhret'in nerede bulunduğunu, hangi yerlerde gezip tozduğunu, o akşam eve geri döndüğünde aralarında açılacak şiddetli kavgayı düşünmeye başladı. Kadın eve geri dönerse yine âlâ... Ya o gece gelmeyiverirse? Şeyda Bey'e yaptığını Mâil'e de yaparsa? Yaparsa yapar, buna ne mâni var? Böyle acı acı düşündükçe zavallı delikanlıya baygınlıklar geliyordu.

O gün akşamı etmek için dakikaları saya saya tarif edilmez acılı saatler geçirdi. Nihayet saat on oldu.⁹⁶ On bir oldu. Şöhret'ten eser yok... Artık karısını, çocuğunu, anasını, babasını hep unuttu. Konsolun üzerindeki saat on biri çaldı. Ak-

⁹⁶ Günümüz saatine göre yaklaşık olarak 18:30-19:00.

şam yaklaşıp da Şöhret meydana çıkmayınca, beyin iç elemi, sıkıntısı tahammülün üstüne çıkıyordu.

Aşk hastalığının da diğer hastalıklar gibi akşama doğru nöbeti, humması artar. Kasvet saçan, yarı karanlık, koyu bulutlarla örtülü bir kış gününün bitmez tükenmez uzun bir geceye yaklaşmasıyla bütün bütün karardığı o zayıflık anında hasretle, ümitsizlikle çırpınan yüreklerin hissettikleri o acı yük, o hayat ağırlığı tarif olunur ıstıraplardan değildir.

Mâil her araba takırtısında pencerelere koşa koşa geçirdiği ve sonunun boşa çıkması muhtemel olan bu bekleyiş müddetinin şiddetine artık dayanamadı. Hizmetçi kadını çağırdı. Rakı istedi. Biraz sonra beyin önüne mezelerle donatılmış bir içki tepsisi çıkarıldı. Üç dört kadeh yuvarladı. Vakit de ezana erdi. O esnada Mâil'e, Şöhret Hanım'ın geldiği müjdesi verildi. Beyefendi, sevgilisine karşı ne yolda darılma belirtileri yahut iltifatlı bir sima göstereceğini henüz kararlaştırmaya uğraşırken hanım, yarı belinde çarşaf, alı al, moru mor bir hâlde odadan içeri girdi. Mâil'e içermişçesine bir bakışla:

“A, siz burada mısınız beyefendi? Sizin için taşraya gitti dediler. Yokluğunuz uzadığı için bendeniz de bu söze inandım gittiydi...” dedi.

Şöhret'in fırlattığı süzgün, insanın takatini yok eden bir gücenme bakışı, o saniyede Mâil'in sabır ve huzurunu yakıverdi. Yerinden fırladı. Öpmek için Şöhret'in eteklerine sarılarak:

“Hayır, güzelimi aldatmışlar. Seni bırakıp da ben hiç taşraya gidebilir miyim?”

“Gidebilirsiniz ya! Böyle günlerle, haftalarla gelip beni görmedikten sonra taşrada olmakla İstanbul'da bulunmanızın ne farkı var?”

Mâil'in yokluğu müddetince hayat tarzını, muhabbetinin gidişatını değiştirerek, yürüyerek veya kira arabalarıyla er-

kenden çıkarak müsaade almadığı, serbest bir surette, açık saçık tuvaletle birtakım meçhul yerlerde gezip tozarak böyle ezanlarda eve geri dönmek gibi eski sefih sanatına geri dönercesine dik kafalılıklara cüretinden dolayı zavallı delikanlı Şöhret'i azarlamak, pek azarlamasa da hiç olmazsa sitemde bulunmak, ona da cesaret edemediği hâlde konuşmaksızın yalnız alnını kırıştırarak hatırının kırıldığını anlatmayı düşünürken, şimdi karının bu cüretkârca kırgınlıkları önünde kendini suçlu gibi bularak sevgilisini azarlamak şöyle dursun, onun hışımlı bakışlarına karşı nefsinı temize çıkarmada bile zorluğa tutulmuş vaziyette dedi ki:

“Şöhretçiğim, hâlimi, ailem arasındaki zor durumumu bilmiyormuş gibi niçin beni ümitsizliğe sevk edecek böyle sitemlere kalkıyorsun? Benim için en mesut zaman senin yanında geçirdiğim haz dolu saatlerimdir. Ben sahip olduğum zamanın bir dakikasını acaba senin yanından başka bir yerde geçirmek ister miyim? Bu hususta şüphe mi ediyorsun?”

“(Dudaklarını kıvrıp alaylı alaylı) Ettiğim şüpheler yalnız bu hususta olsa yine memnun ol...”

“(Şaşırarak) Acayip! Başka yönlerden de mi şüphe ediyorsun?”

“Beyefendi, af edersiniz. Şimdiye kadar sizi gözlerim bağlı olarak körü körüne sevmişim. İyiyi kötüyü, hiçbir şeyi incelememişim. Beni dinleyiniz, size bir şey soracağım...”

“(Titreyerek) Buyurunuz...”

“Siz benim neyimsiniz?”

“(Kızarıp biraz düşünerek) Sevgiliniz, âşığınız, muhabbetinizin divanesi...”

“(Hiddetle) Yok, yok... Öyle söylenişte parlak, hakikatte münasebetsiz, belki de manasız tabirlerle cariyenize bir ilgi, bir alaka iddiasında bulunmayınız. Siz benim neyimsiniz? Açıkça, kabaca söyleyiniz...”

“(Derin derin düşünüp önüne bakarak)”

“Niçin cevap vermiyorsunuz? Evet, siz benim neyim olduğunuzu kabaca söylemeyi terbiyenize uygun bulamazsınız. Çünkü ben sizin o kadar değersiz bir şeyinizim... Ben fena bir karı olduğum hâlde sizinle bu ilişkiden üzerime yönelen namı ağzınızdan kabaca işitmek istemem. Bunu söyletmek için şimdi sizi zorladığıma bakmayınız...”

“(Gözleri sulanarak) Sen benim canım, cananımsın...”

“Hayır beyim, hayır... Aşkın ilk neşesiyle başları dönmüş on dört yaşında toy çocuklar gibi görüşmeyelim. Biz muhabbetin o gülistanından geçeli çok oldu. Haydi, sıkılmayarak hafif bir tabirle sizin neniz olduğumu söyleyeyim... Ben sizin kapatmanızım, değil mi?”

“Fakat Şöhretçiğim!”

“Fakatı makatı yok... Cariyeniz Mâil Bey’in kapatması olmayaydım da, farz edelim ki Nâil Bey’in kapatması olaydım, ne farkı vardı? Bir diğèrinin kapatması olmayıp da sizin olduğum için günahım daha mı azaldı? (Ağlayarak) Siz beni cidden sevseydiniz, bu kötü namı üzerimden kaldırır, beni kendinize nikâhla tövbekâr ederdiniz. Sizin bana olan muhabbetiniz kuru çaylarda boğulayımdan başka türlü bir şey mi? Bu hâlde beni sevmeniz cariyeniz için bir saadet değil, bilakis büyük bir felakettir. Çünkü beni sevdiğiniz müddetçe ben bu kötü namdan, bu çirkef hayattan kurtulamayacağım... Böyle felaketime sebep olan sevgiye ben muhabbet mi derim? Ben diyemediğim gibi siz buna o namı vermeye cesaret edebilir misiniz?”

“(Sapsarı kesilerek) Ben seni sevmesem, aileme, babama karşı her şeyi göze alarak böyle yalnız evlerde yaşamaya kadar cesaret gösterebilir miyim? Hep bana bu cüretleri veren senin muhabbetin değil mi? Aşkın sebebiyle daha çok çılgınlıkları göze alırım Şöhret Hanım. Fakat bazı hâller var ki, haydi der demez onları fiile çıkarmaya imkân müsait de-

ğildir. Şimdi seni kendime nikâh ediverme tarafına gelince, bunu yapmak için elim ayağım tamamıyla bağlı gibidir. Karım beni kıskanma ümitsizliğiyle gayet zayıf ve asabi bir hâldedir. Bu nikâh haberini işitir işitmez, kederinden vefat eder. Sonra ailemin gazabını şiddetle üzerime çekmiş olurum. Beni bir parasız bırakırlar. Bak ben sana saflıkla her şeyi anlatıyorum. Sen benim için gayet iyi bir kadınsın. Fakat ailem için öyle değilsin. Onların gözünde sen temizlenmesi mümkün olmayan bir kötüsün... Kendini böyle bir geline kayınpeder ettiğimi duyduğu gün ihtimal ki babam beni evlatlıktan kovmaktan da çekinmez. Vicdanen sen benim karımdan başka bir şey değilsin.”

Şöhret hiddetle çarşafını çıkarıp bir tarafa, peçesini diğer tarafa fırlattı. Bir sandalye alıp Mâil’in karşısına oturarak:

“Babanızın hiddetine, karınızın ümitsizliğine beni kurban mı edeceksiniz? Beni nikâhla almak işinize gelmiyorsa, bu meseleye başka bir hal yolu buluruz. Sizinle böyle yaşamaktan ben şu hâlde, gelecekte ne kazanıyorum? Yalnız bir erkeğe, evet, yalnız size kalbimi, sevdami harcadığım hâlde isimce, namca bir şeref kazanabiliyor muyum? Yine adım kapatma, yine namım kötü karı değil mi? Sizin bana bu yaptığınız büyük bir iyilik midir? Ben böyle kapalı evlerde oturup bir çiçekle yaz etmeye razı olduktan sonra bana bu iyilikte bulunacak sizden başka çok delikanlı çıkar... Size doğrusunu söyleyeyim mi beyim? Artık bu evde oturmaktan sıkıldım. Beni nikâhla alırsanız, ırz ehli bir hanım olma tessellisiyle bu hâle katlanırım, almadığınız takdirde bari beni kendi hâlime terk ediniz, yine gönül avcılığına çıkayım. Kişi kârında gerek...”

Mâil o dakikada önünde açılan bu ümitsizlik okyanusunun dehşetli gayesine bakışını erıştirmekten ürkerek ne düşüneceğini, ne diyeceğini artık şaşırdı. Şöhret’in, “Beni kendi hâlime terk ediniz de gönül avcılığına çıkayım... Kişi kârında gerek...” sözleri, kendisinin son ifadeleri Sâibe’nin kulak-

larında dehşetle nasıl çınladıysa şimdi kendi kafasında da öyle çınıyordu. Şöhret, Mâil'den böyle bir izin elde etmeye muhtaç mıydı? Ne gezer! Kadının o günkü hâli, tavrı, sözleri, böyle ezanlara kadar sokak sürtmesi, gönül avcılığına izin almadan evvel çıkmış olduğunu işte açıktan açığa gösteriyordu. “Kişi kârında gerek” sözü ne oluyor? Şöhret orada aç mıydı, açıkta mıydı? Demek, önceden gösterdiği o muhabbet yüzü, o sadakat vaatleri hep yalanmış... Karı, Mâil'le yaşamaktan bıkmış, sevda bağıını kesmek istiyor. Bu ağızları kullanıyor... Aralarında nikâh akdi mümkün olamayacağını bildiği için böyle bir teklifte bulunuyor.

Mâil bu kadını şiddetle sevdiği hâlde onunla bağlarını güçlendirmek için şimdiye kadar nedense nikâh tarafını aklına getirmemişti. İkiisi arasındaki nikâh... Bu o kadar imkânsız bir husus mudur? Babasıyla Sâibe'nin hiddetlerine, nefretlerine karşı meydan okuduktan sonra, bu nikâh durumu da pek olmaz bir şey değildi. Fakat o hâlde gürültüsüzce yaşamak mümkünken meydana böyle bir nikâh meselesi çıkararak birtakım rahatsızlıklara, heyecanlara uğramak akıl kârı mıdır?

Mâil bir iki kadeh daha çaktıktan sonra olanca saflığıyla gönlünü sevgilisine dökmek üzere dedi ki:

“Şöhret Hanım, bu muameleyi, bu sözleri sizden hiç beklemez, hiç ummazdım. Hele ifadelerinizden bazıları kurşun gibi beynime işledi. Ben mert bir delikanlıyım, her şeyi doğru söylerim. Ben sizi seviyorum. Sizden ayrılamam. Ayrılmamak için ta canımı fedaya kadar elimden ne gelirse yapmaktan geri durmam. Öyle kolayca benden yakanızı kurtaramazsınız. Mademki kalbimi o ağır sözlerle yaraladınız, siz de benim sözlerimin ağırlığına katlanmalısınız. Hani ya bazı düşkünlükler vardır, insanın zihnine, asabına, midesine fena tesir eder. Düşkünlüğü meydana getiren şeyin kullanımında devam edilirse tehlikeli sonuçlar doğacağını doktorlar müptelalara anlatmaktan çekinmezler. Fakat o zavallılar yine o alışkanlıktan kendilerini alamazlar. İşte ben de sizi böyle

bir tutkuyla seviyorum. Zararınızı bile bile seviyorum. Üzerimdeki sevda nüfuzunuz o dereceye varmıştır ki, ne arzu etmeniz bana yaptırabilirsiniz... Şimdi nikâh emrediyorsunuz. Pekâlâ, bundan kolay bir şey yok. Lâkin şu anda ve gelecekte nikâhla temin ediyorum zannettiğiniz menfaatler hiç hükmündedir. Çünkü nikâh bir sözle kıyıldığı gibi, yine öyle bir sözle feshedilebilir. Siz ancak vicdanıma başvurarak bağları güçlendirebilirsiniz ki, o da tabii böyle süslenip sokaklara çıkarak ezanlardan sonra geri dönerek birtakım uygunsuz tavırlar göstererek, yakışıksız sözler söyleyerek olmaz. Sizden ayrılamamak mecburiyetinden dolayı ben şimdi sizi nikâhla alırım. Fakat bu ara beni kızııştırıp zaafımdan istifade etmek için yaptığınız şu uygunsuz hareketler, kullandığınız bu münasebetsiz lisan içimde birer ukde olur kalır. Bu sevda humması bir müddet sonra elbette üzerimden yok olur. Çünkü mezara kadar süren muhabbetler enderdir. O zaman sizi terk ediveririm. Nikâh niyetime mâni olabilir mi? Sizin menfaatinize en uygun olan hareket, kendinizi bana ebedi olarak sevdirecek sadık fiillerde bulunmanızdır.”

Şöhret ansızın korkunç bir şeye tesadüf etmiş gibi yerinden fırlayıp saçları kabarmış bir hâlde ürkek bir tavırla birkaç adım geri geri çekilerek şehadet parmağını dudaklarına götürüp:

“Sus, sus beyefendi... Hepsini biliyorum. Karın evde hüngür hüngür inerken, benimle burada nikâhsız filansız sefihane yaşarken, rica ederim öyle insaniyetten, vicdandan, sadakatten dem vurmayınız. (Bir kahkaha salıvererek) Sana varan kim, a şaşkın? Ben nikâh sözünü seni denemek için söylüyorum. Bana ayılıyorsun, bayılıyorsun da, demek iş nikâha gelince kırk dereden su getiriyorsun. Beni cidden sevmiş olsan nikâh deyince böyle kılı kırk yarmaya kendinde takat bulabilir miydin? Ben sana varıp da ne yapacağım? Daha gencim, bende Mâil çok... A zavallı, sen git de kendine bir başka Şöhret ara... Yakamı elinden bırakmamak iddiasına

da gülmekten başka ne diyebilirim? Bunun ne kadar çocukça bir söz olduğunu çok sürmez, anlarsın...”

şöhret sözünü bitirince hemen dışarı fırladı. Diğer bir odaya girdi. Kapıyı içeriden kilitleyip oraya kapandı. Mâil’in aklı başından gitti. Kapının önüne koştu. Kullanmadığı yalvarma kelimesi kalmadı. En parlak vaatler, en tesirli ricalar, en korkunç tehditler para etmedi. Karı kapıyı açmak şöyle dursun, anahtar deliğinden Mâil’in saatlerce süren bu dırıltılarından bir kelimesine cevap vermeye bile tenezzül etmedi.

Zavallı delikanlı, evdeki hizmetçilere karşı olacak acıklı mahcubiyeti de artık hiçe sayarak kapı önünde çocuklar gibi uzun uzun ağlamaktan da çekinmedi. Bu ağlayışına, feryatlarına, sızlanmalarına aldırان olmadığını görünce, mitsizliğinin verdiği son kederle yine ağzını anahtar deliğine uydu-rup:

“şöhret Hanım, elimden kurtulamazsın, dediğime iyi dikkat et. Nereye kasan kudurmuş köpek gibi arkandan geleceğim. Âşıkane ümitsizlikle bir insanın cretinin ne mertebeye varabileceğini ben sana göstereceğim.”

Bu son tehditlerinden sonra oradan çekildi. Dşeğine girdi. Kendi kendine hem ağlıyor, hem gülüyordu. Böyle bir dargınlığa, ondan doğan elemlere ömründe ilk defa uğramış olduğu için ağlıyor, henüz bir evde bulunurken şöhret’i tutmaya muktedir olamadığı hâlde onu elinden kaçırdıktan sonra bu tehditlerin hiç hükmü olamayacağı hakikatini görerek buna da gülüyordu. Sâibe’ye yaptığı gibi şöhret’e karşı saf kalple söz söylemenin ne kadar tehlikeli olduğunu tecrübe etti. Bir melekle bir iblisin arasındaki farkı önceden belirleyemediği için kendini lanetlemeye girişti. Fakat bu tecrübenin en üzücü tarafı, sevdiğini darıltan bir adamın uğradığı şiddetli üzüntüleri çekmek oldu. Evet, böyle Çıldırasıya sevilen şeyin o muhabbete değeri olmadığını bile bile tapmaktan kendini alamamak... İşte bunu pek korkunç buluyordu.

Sâibe'nin kendisine olan sevgisi de böyle değil mi? Mâil kendinde bir sevillecek yüz, surat bıraktı mı? Fakat karısı onu yine de seviyordu. Bütün hercailiklerine rağmen yine seviyordu. Sâibe'yle olan bütün maceralarını, kavgalarını göz önüne getirdi. Karısıyla olan son şiddetli kavgalarında kadının o cüretlere kadar varması muhabbetinin galeyanından, âşıkane ümitsizliğinden ileri geldiğine hükümde tereddüt etmedi. O son hakaretleri savururken zavallı Sâibe'nin gözlerinde parlayan muhabbetin samimiyetini o zaman pek fark edemediği hâlde Mâil şimdi görüyor, o kıvılcımlardan karısının bütün ruhi elemelerini okur gibi oluyordu. Yüzüstü yastığa kapanarak:

“Zavallı Sâibe, meğer ben sana neler çektirmişim... Ne kadar eziyet etmişim... Hep o sözleri sen bana ümitsizlik şiddetiyle söyledin! İçin bir cehennem azabı kesilmeseydi sen bana öyle çıkışmayı göze alamazdın. Zavallı karıcığım... Ben seni seviyorum, meziyetini, ululuğunu takdir ediyorum da yine seni kurtarmak elimde değil... Fakat niçin kurtarmıyorum? Çünkü benim gönlüm de diğer bir melunun, bir kötü yaratılışlının kahredici elinde... Sen benim için, evet, böyle iğrenç bir koca için nasıl ağlıyorsan, ben de iğrenç bir karı için işte öyle ağlıyorum. Sâibe, senin kadınlık ahlâkını, ulvi değerini, benim yüzümden çektiğin zahmetleri anlaştım... Of, ne zor hâl... Evet, bunları hissedişim, Şöhret isimli o çirkefkarının yüreğine açtığı iyileşmesi mümkün olmayan yaraların işlemesi, onların ağırlarıyla kalbimin edindiği merhamet tesirleriyle. Evet, sevip de sevilmemek, halis sevgi beyan etmek, muhabbeti sunup da hakaret görmek ne kadar acıymış... Bunları tecrübe ettikçe senin ne derece sıkıntı görmüş bir eş olduğunu anlıyorum. Sana çektirdiğimi bir diğerrinden çekerek elemlerine vâkıf oluyorum... Fakat hep bu acı hakikatleri yalnız anlamak, icabına göre hareket etmeye gücü olmadıktan sonra bunları sade hissetmek, bilmek neye yarar? Bana açtığın o namus kucağına koşsam... Müebbet bir mesutlukla kucaklaşmış olacağım... Lâkin buna ne mânî olu-

yor? Bir kötü muhabbet... Bir kire bulanmışlık... En doğrusu zaafım, alçaklığım... Kabahat hiç kimsede değil, hep bende, hep bende...

Ya Rabbi, ayaklarım kırılıyordu da o rezalet haneye ilk adımımı atamaz olaydım. Çoluğumla çocuğumla geçirdiğim o huzurlu günlerim meğer benim için ne büyük bir saadet devresiymiş...” yanıp yakılmalarıyla Mâil hüngür hüngür, haykıra haykıra ağladı, ağladı. Ağır ağır vücudunu bir baygınlık istila etti, nihayet daldı.

Sabahleyin döşekten kalkınca Mâil akşamdan şiddetli bir dayak yemiş gibi vücudunu kırık buldu. Evdeki kadınlar bin türlü ricalar, yalvarmalarla her nasılsa Şöhret’i o kapandığı odadan çıkarmakta başarılı oldular. Beyle barıştırmaya uğraştılar. Şöhret ne barıştı, ne barışmadı, öyle somurtkan bir yüzle geziniyordu.

Mâil, sevgilisiyle yalnız bir odada kalınca sevda yükünün gözyaşlarını dökerek ayaklarına kapandı. Samimi bir affa nail olmak için son tesirli ve güzel sözlerini sergileyerek, kendisinin bu dünyadaki vazifesi, sevgilisinin azat kabul etmez bir kulu, kurbanı olmaktan başka bir şey olmadığını anlattı. İfade etmeye gücü yettiği ve yetmediği pek çok vaatte bulunmaktan çekinmedi.

Şöhret hep bu sözleri kaşlarını çatarak, kolunun dantelle-riyle oynayarak derin bir sessizlikle dinledi. Nihayet kaleme gitme zamanı geldi. Âşık olduğu kadına dedi ki:

“Bugün senden hiç ayrılmak istemiyorum. Lâkin ne çare! Kalemde kendimi göstermezsem, babam nerede bulunduğumu merak eder de belki beni aratır. Kendine duyurmak istemediğim bazı şeyleri haber alır. Sonra başıma bitmez tükenmez dırıltılar çıkar. İşte bu mecburiyetten dolayı senden ayrılıyorum. Fakat senden büyük bir ricam var. Bugün sokağa çıkma... Bilmem, içimde bir sıkıntı, tarif olunmaz bir hâl

var. Neden bilmem, bugün bir tarafa gitmeni gönlüm istemiyor. Seni elimden kapacaklarmış gibi geliyor, gitmeyeceğine söz ver bakayım. ‘Gitmem’ de, bunu ağzından işiteyim de içim biraz rahat etsin...”

“(Gönülsüzce) Gitmem...”

“Yok yok... Bu ‘gitmem’ sözü pek kuvvetsiz oldu. Yemin et bakayım!”

Şöhret yarım ağızla yemin etti.

Mâil sokağa çıktı. Akşam ettikleri kavga, o gece geçirdiği ıstırap saatleri, Şöhret’e olan tutkusunu, sevdasının şiddetini öncekine oranla birkaç derece büyüttü. Bu kavgada sevgilisi adiliğini, terbiyesinin yokluğunu, vicdansızlığını yani sanatının icabını meydana koymaktan, kendini Mâil’e karşı bir ev hanımı gibi göstermek için takındığı maskelerden birkaçını daha yüzünden sıyırmaktan başka bir harekette bulunmadı. Karının bu kadınlık kusurları nefretine sebep olacak yerde zavallı delikanlının içindeki ateşi niçin büsbütün alevlendirdi? İşte buraya bir türlü akıl erdiremiyordu. Yüreğini istila eden o korku ve heyecan sokakta, kalemde, hiçbir yerde yok olmadı. Biri gelip Şöhret’i o evden aşıracakmış gibi bir vehmin tutsağı olmuştu. Hemen akşamı edip Şöhret’e kavuşmak, muhabbetinin şiddetine dair yine birtakım vaatlerde bulunmak ve karşılık olarak sevgilisinden de sevdasının kuvvetine dair teminat almak arzusuyla cayır cayır yanıyordu. Kaleminden kaleme, odadan odaya dolaştı. En sevdiği arkadaşlarının sözlerini beş dakikadan fazla dinlemeye takat getiremiyor, oradan oraya geziniyordu. Nihayet Hayâtî’yle buluştular. Niçin üç dört gündür Samatya’daki evi denetimden çekilmiş? Şöhret’in nerelerde gezip tozduğuna dikkat etmemiş olduğu için Hayâtî’yle biraz kavga ettiler. Sonra yine barıştılar. O aralık odacı, Mâil Bey’e bir zarf uzatarak, “Bu mektubu sizin için bıraktılar.”

Mâil zarfı aldı, okudu. Gerçekten kendi adına gönderilmiş olduğunu gördü. Mektubu açtı. İmzaya bir göz atınca benzi attı,

kül gibi oldu. Dudakları titremeye, gözleri kararmaya başladı. Arkadaşının yüzünün değiştiğini görünce Hayâti telaşla sordu:

“Ne var? Ne oluyorsun?”

“Mektup Şeyda Bey’den...”

“İşin aynasızlığına bak sen şimdi... Bu aralık her şey tamamdı da yalnız bu mektup eksikti. Avalın zoru neymiş acaba? Ne istiyor?”

Hayâti, Mâil’in omzundan uzandı. İkisi de gözlerini mektuba diktiler. Aşağıdaki satırları mırıl mırıl okumaya başladılar:

“Mâyil Beyefendi!

Karım makamındaki Şöhret Hanım’ı evden aşşıran, soruşturmamdan anlaşıldığı üzere sizmişsiniz. Sizlerin kim olduğunu araştırdığımda Merzuk Efendizede oğlu ve Safayi Efendi’nin kızının kocası bulunduğunuz anlaşılıp mevkinize yakışmaz bu helleriniz çok ayıplanmıştır. Şöhret Hanım’ı nasıl aşşırdınızsa yine öylece tarafıma göndermeniz beyan kılınır. Bu beyanımıza kulak asmazsanız aşşıрма durumu babanız ve onunla beraber kayınpederiniz efendilere böylece mektupla tatlı tuzlu anlatılacaktır. Çünkü Samatya’daki eviniz malumumuzdur. Hovardalıkta bir kayide vardır ki, kimsenin gönülüne dokanılmaz. Şöhret Hanım’dan gönülünün kimde olduğunu sorarız. Karı benim gönülüm Mâyil Bey’dedir deyu iyfade eyler.se tarafımızdan ses çıkarılmaz. Sizi biri birinize heddiye eyler çekiliriz. Yok, benim yanıklığım Şeyda Bey’edir deyu niyetin bildirirse siz de bu racona baş eğüp hanımı bize bağışlarsınız. Tamam, bu iş mertçe olur. Bir hâberinizi yarın akşam Dışkalpakçı’da bekliyoruz, kendiniz yahut gelerseniz yüz yüze görüşürsek daha minasipli olur. Biz pişkin adamları. Gönülün helinden de anlarız. Raconsuz maraza çıkaramayız. Bu mektuba aldırmazsanız soğra bozuşuruz imanım.

İmza
Şeyda”

Mektubun bitiminde Hayâtî bir kakhaha kopararak:

“Maşallah, Şeyda Beyefendi meğerse okur-yazar takımdanmış! O benden fazla imlâsız be! Bu mektup kendi el yazıları mı? Vay anam babam ifade vay! Bu zat tulumbacı reisliği etmiş mi acaba? Ne güzel racon kesiyor. Yazısına bakılırsa ben onun yanında ‘divan kâtibi’ gibi kalırım. Vay andavallı be! Nasılsa isminin imlasını öğrenmiş. Onu hatasız atmış. Kırk bir kere suratına aksırayım da nazar değmesin... Bu edibane mektubu sarhoşken yazmışsa onu bilmem. Fakat eli kalem tutan bir adam ne kadar sarhoş olsa yine bu kadar saçmalamaz... ‘Haber’ kelimesini ‘hâber’ şeklinde, telaffuz edildiği gibi yazarak yeni imlâyâ tastamam uydurmuş...”

“Sen imlâyâ, ifadeye bakma, bize bildirmek istediği şeyi anlatmış ya...”

“Evet, onu güzelce, hem de ılımlıca bir lisanla anlatmış... ‘Siz benim sevdiğim karıyı aşırımissınız, sizi şöyle keseceğim, böyle biçeceğim’ gibi tehditlere kalkışmamış. Ortaya bir racon koymuş, ona göre meseleyi hallediyor.”

10 NİKÂH AKDİ

İmlasızlığını, ifadece bozukluğu bir tarafa bırakalım, iki arkadaş mektubu, sırf muhtevası inceleyerek sekiz on defa okudular. İfade pek adi, fakat meal mühimdi.

Zavallı Mâil, ağlamaklı olarak dedi ki:

“İşte ben sıfırı tükettim. Haydi bakalım Baba Hayâtî, ne olursa senden olur. Diplomatlığını bu işte göstermelisin. Şeyda Bey benim kim olduğumu haber almış. İşveliyi kapattığımız evi de öğrenmiş. Şöhret Hanım’a, ikimizden hangimizi tercih ettiğini söyletecek ve alacağı cevaba itiraz etmeyecekmiş...”

“Bu laflar büsbütün saçma canım... Karı Şeyda Bey’i tercih edeydi, ondan kaçıp sana gelmezdi.”

“Peki, bunlar saçma olsun. Karı kapattığımı ebeveynime ihbarla beni tehdit ediyor. Buna ne dersin?”

“İşte bu ihbardan hakikaten korkulur.”

“Herif böyle bir halt ederse hâlîm berbat olur gider. Râcon kesmek için Dışkalpakçı’da gerçekleşecek davete icabet edecek miyiz?”

“Bilmem, işin orasını da dişim kesmiyor. Şeyda Bey’in sarhoşluğu biraz belalı oluyormuş diye çok duyduk. Bir derde girmeyelim. Ben sana lafın kisasını söyleyeyim mi? Bu herifin tehditlerinden hiç korkma. Şeyda sana şimdi bazı tekliflerde bulunuyor. Şöyle şöyle yapmazsan babana, kayınpeherine durumu ihbar ederim diyor. Bundan hiç korkma, varsın etsin. Çünkü babaların bu işi bugün duymasalar, mutlak

yarın duyacaklardır. Böyle şeyi gizlemek mümkün olamaz. Dünden beri konakta ne oldu, ne bitti haberin var mı? Belki de şimdiye kadar duymuşlardır...”

“Böyle söyleme birader, beni şimdi çıldırtırsın...”

“Ne olaksa bir an evvel oluverirsin. Bu kapatma durumunun öyle aylarla gizli tutulması mümkün olamaz.”

Mâil şakaklarından aşağı nohut gibi ter dökerek odanın içinde iri iri adımlarla gezinmeye başlayıp:

“Bana ne yaparlarsa yapsınlar... Yalnız Şöhret’ten ayırmassınlar.”

“(Gülerek) En önce yapacakları şey seni Şöhret’ten ayırmaktır...”

Mâil birdenbire haykırıp:

“Nikâh edersem nasıl ayırtabilirler?”

“O başka... Kaleminden aldığın maaşla geçinmeye razı olursan... Daha doğrusu razı olmak değil, o az miktarda parayla geçinebilirsen, bu azlığa, bu sefaletle Şöhret de katlanırsa birbirinizden ayrılmazsınız. Buna Şeyda Bey’in de bir diyeceği olamaz. Çünkü Şöhret bu nikâhı kabul ederse Şeyda Bey’e tercih etmiş demektir. Artık bu hususta tekrar fikri sorulmaya gerek kalmaz. O herifin kalın kafası da bu hakikati anlamış olur.”

“Evet, bu nikâhla birçok zorluklar bertaraf edilmiş olacak. Babam beni huzuruna çağırıp da, ‘Bir karı kapatmışsın’ diye azarlamaya kalkarsa, ‘Hayır, o kadın kapatmam değil, nikâhlımdır,’ der, işin içinden çıkarım. Para vermezse, yükte hafif pahada ağır hayli özel eşyam var. Onları birer birer satmam hiç olmazsa beni bir sene geçindirir...”

İki arkadaş bu karar üzerine Samatya’daki eve dönerler. Hele şükür, Şöhret’i evde bulurlar. Fakat karıda yine surat asık...

Heyecandan, söz söylemeye Mâil’de iktidar kalmamış olduğunu görerek, uygun bir zeminle söze girişmek üzere Hayâti, Şöhret’e der ki:

“Hanım, Mâil Bey’le birbirinizi seviyorsunuz...”

Şöhret, Hayâti’nin sözünü keserek:

“Evet, yalnız sözden ibaret olmak üzere beyefendiyle birbirimizi seviyoruz.”

Hayâti kaşlarını çatarak:

“Yok hanım! Mâil Bey sizi yalnız sözden ibaret olmak üzere sevmiyor. Sizin beye olan muhabbetiniz sözden ibaretse onu bilmem!”

“Niçin beyin hakkında hüsnüzanda bulunuyorsunuz da benim hakkımda şüphe gösteriyorsunuz?”

“Sözünüze karşı öyle demek icap ediyor. İlişkinizin başlangıcından beri bu işin içindeyim. Ne oldu, ne bittiyse bütün hakikatleri sizin kadar ben de biliyorum. Mâil Bey’in size olan muhabbeti söz götürür gibi değildir. Zavallının bu tutkusunu, aşkını inkâra kalkışırsanız büyük bir nankörlükte bulunmuş olursunuz ki, bu nankörlüğünüze karşı sessiz kalamam. Mâil sizinle yaşamak için kendini ne kadar tehlikelere maruz bıraktığını şimdi birer birer saymaya başlarsam hem söz uzar, hem de bilineni ilandan başka bir şey yapmamış olurum. Bakınız, ben bugün size bir külhanbeyi gibi değil, uslu, akıllı bir efendi ağzıyla niyetimi sunmaya uğraşıyorum. Sizin de bir hanım gibi dinlemenizi rica ederim.”

Şöhret önüne baktı. Mâil de bu konuşmanın alacağı neticeyi bekleyerek beri yanda tiril tiril titriyordu. Hayâti hakikaten en ağırbaşlı bir nasihatçi tavrıyla sözüne devam ederek:

“Aranızdaki bu muhabbet ikiniz için de hem büyük bir haz ve şevk, hem de büyük bir felaket demektir. Siz bu ilişkide devam ettikçe gitgide bu haz ve lezzet azalır, felaket bü-

yür. Bu felaketin hafiflemesi belki de yok edilmesi, ilişkinizi meşru şekle sokmakla mümkün olur. Evlenmenize bir mâni yoktur. Mazinin bazı nahoş taraflarını unutalım, bir nikâh kıydırırverelim, her şey bitmiş olsun. Buna kimsenin de bir diyeceği kalmasın...”

Bir müddet sessizlikle geçti. Şöhret gözlerini önünde bir noktaya dikmiş derin derin düşünüyordu. Mâil’e varmak kendisinin de en has emeliydi. Lâkin akşam ettikleri şiddetli mücadele esnasında Mâil’in çocukça bir gaflet eseri olarak kullanmış olduğu “Üzerimdeki sevdanızın nüfuzu o dereceye varmıştır ki, ne arzu etseniz bana yaptırtabilirsiniz” sözleri aklına geldi. Her istediğini Mâil’e yaptırtabilme gücüne sahip olduktan sonra bu meselede Şöhret Hanım niçin kendini ağır ve pahalı satmasın. Bu hususta bütün muhtemel menfaatleri kendine temin etmek fırsatını kaçırsın?

Tenezzül etmemeye, naza tesadüf ettikçe Mâil’in muhabbetinin arttığı Şöhret’çe tecrübe edilmiş bir âşıklık hikmeti olduğundan, kaşlarını kavislendirip kırıla döküle dedi ki:

“Mâil Beyefendi’nin geçen gün söylediği sözleri kırk yıl yaşasam unutamam. Bey, beni bugün hevesini yatıştırmak için nikâhla alacak, sonra istediği zaman bırakacakmış. Bunu bana kendi ağzıyla söyledi. Bendeniz böyle geçici bir nikâhı kabulde mazurum.”

Mâil telaşla söze atılarak:

“Geçici nikâh mı? Hayır, ağzımdan böyle bir söz çıkmadı. İmamı, muhtarları, daha mahalleden birkaç kişiyi davetle şeriata uygun şekilde bir nikâh kıydıracağım. Sen nasıl uygun görürsen öyle hareket edeceğim. Beyhude mazeret bildirmelere kalkışma Şöhret Hanım...”

Şöhret:

“Canım, nikâhın bir sözle kıyıldığını, yine bir sözle feshe-dilebildiğini söyleyen siz değil misiniz?”

“Evet, ben söyledim. Sözümü yine teyit ederim. Evet, öyledir.”

“Ebediyete kadar geçinmek için benimle evlenmeye karar verdiğiniz hâlde nikâhın bu hükümlerinden bahse ne lüzum vardı?”

“Yani size samimi fikirlerimi anlatmak istedim. ‘Şu arabe bende gördüğünüz zaafıtan istifadeye kalkmayınız. Kendinizi bana ebediyete dek sevdirecek hareketlerde bulununuz,’ dedim.”

“Kendimi size sonsuza dek sevdirmeye çalıştım zannediyorum. Fakat gönlünüzde, özellikle vicdanınızda cariyeinizi sonsuza kadar sevme kabiliyeti yoksa ne yapabilirim?”

“Bu kabiliyetten mahrumiyetimi nereden anladınız?”

“Gören göz kılavuz ister mi?”

“Maksadınızı anlayamadım.”

“Efendim, bendeniz gönül, vicdan doktoru değilim. Lâkin gönlünüzde sadakat kabiliyeti olaydı, hareminizin üzerine bendenizi sevmezsiniz. Eşiniz asil bir hanımefendi olduğundan bu hâllerinize tahammülle terbiyesinin icabını gösteriyor. Nikâhtan sonra benim üzerime bir kadın sevdiğinizi haber alırsam, o zaman vicdanım böyle diyor, yok gönlüm şöyle emrediyor, şu aralık zaafım var gibi saçmalıklara asla kulak asmam. Sizden pek dehşetli intikam alırım.”

Mâil bu sözlere karşı zor bir durumda kaldı. Bir cevap bulup vermek için yutkunurken Hayâtî imdadına yetişip söze girişerek:

“Şöhret Hanım, siz aşk ve alakayı inkâr mı ediyorsunuz? Mâil Bey sizi karısının üzerine sevditse, amansız bir muhabbetin şiddetine karşı gelemeyerek sevdi. Dayanması güç bir sevda, vicdani muhakemelerde bir mazeret yerine geçemez mi? Bu hâl, bu kabahat, bu cinayet ilk defa Mâil’de mi gö-

rüldü? Aransa bunun emsaline binlerle tesadüf edilmez mi?” dedi.

Şöhret gönül eğlendiren bir tenezzül etmeme tavrıyla kaşlarını çatıp:

“Uzun sözün kısası, Hayâti Efendi, ben ortak üzerine varmam...”

Karının deminden beri döndürüp dolaştırdığı dolambaçlı sözleri bu mühim netice üzerinde patlayınca Mâil’le Hayâti’yi derin bir sessizlik kapladı. Ortak üzerine varmayışı Sâibe’yi boşamasını talep demekti. Şöhret ortaya attığı teklifin dehşet verici ehemmiyetini bildiğinden muhataplarını saran sessizliği bozmayarak bir müddet o da gözlerini yere dikip sustu. Evet, mesele mühim olduğu kadar da korkunçtu.

Şöhret’e olan sevdasına geçici bir arzu namını verip o zamana kadar her hareketine bir vicdani özür bularak pek sıkıştığı vakit ahlâki zaafını meydana sürerek işi bu raddeye girmiş bulunan Mâil, o sevda baygınlığından uyanır gibi oldu. “Baksana bu kadın ne diyor? Hiç öyle bir teklifi kabule imkân var mıdır?” manasını ifade eder gibi Hayâti’nin yüzüne baktı.

Hayâti bu soruya cevap vermekten aczini gösterir bir te reddütle bakışlarını çevirdi. Beş dakikalık acı bir sessizlikten sonra yine söze başlama cesaretini Şöhret göstererek dedi ki:

“Susuyorsunuz, çünkü kocasına karşı her hakka sahip bir kadınla, nikâhtan sonra bile o hukuktan hiçbirine sahip olmayacak diğer bir kadından bahsetmek istediğimi anladınız. Bu iki kadından birincisi Sâibe Hanımefendi’dir, ikincisi de benim... Ne kadar düzelme arzusu göstersem, mümkün değil itibarca onunla eşit olamam. Irz ehli hanımlara karşı yüreğimizi kemiren haset, nefret işte bundan ileri geliyor. Beyefendiler, bu cariyenizi de mazur görünüz. Mâil Beyefendi evli bulunuyor. Karısı, beyinin her şekilde dengi bir kadın... Bir de çocukları var. İkisi mesut bir aile teşkil etmişken ara

yere ben girdim, bu saadetlerini bozdum. Ben kimim? Baş açık bir fahişe... (Ağlayarak) Bu meselede her şeyin doğru ve açık söylenmesi lazım gelen vakit artık gelip çatmıştır. Mâil Bey'le bu ilişkimizi duyanlar 'Vay melun karı' diye bana lanet okuyorlar... Vah zavallı talihsiz kadın acınmalarıyla Sâibe Hanımefendi'ye acıyorlar. Fakat bir kere düşünelim: Bendeniz zannettikleri kadar melun bir karı mıyım? Sâibe Hanımefendi tahmin olunan derecede zavallı mıdır? Aramızdaki bu sevda macerasını karınız duymuştur. Çünkü böyle şeyler çabuk işitilir. Fakat Sâibe Hanımefendi hanımlığını, terbiyesini, asaletini bütün bütün ispat etmek için Mâil Bey'den ayrılmak filan gibi hareketlere, gürültülere kalkışmıyor. Ne görüyor, ne işitiyor, kocasından her ne muameleye uğramış oluyorsa hep bunlara karşı metanet gösteriyor, tahammül ediyor. Fakat bu tahammülünün sebebi var. Kocasına katiyen sahip bulunduğundan emindir. Mâil şurada burada, gençliği icabı bazı havailiklerde bulunsa da en sonunda yine karısına geri dönecektir. Bundan Sâibe Hanım'ın hiç şüphesi yok. İşte bu emniyet kuvvetiyle o tahammüllerde bulunuyor. Mâil'in benimle olan ilişkisine gelince, durumun bütün bütün bir zıtlıkta olduğu görülüyor. Beni Mâil'e bağlayan şey küçük bir hevestir. O yok yolunca aramızda her şey gelmiş geçmiş demektir. O zaman nikâhın da hükmü kalmaz. Avucuma beş on para koyup beni başından defediverir. Bey benden hevesini almışsa da benim kendisinde hâlâ hevesimin, muhabbetimin kalıp kalmadığını sormaz. Ben o acıyla, o ümitsizlikle ne yaparım? Yapacağım şey, hiç şüphe yok ki, yine bu yola dökülmektir. Şu neticeyi bildirmek istiyorum ki, teklif ettiği bu nikâhla Mâil Bey beni bu hayatın sefaletinden ebediyen kurtarmış olmuyor. Evet, bu nikâhı kıymakla ne ben bahtiyar oluyorum, ne de Sâibe Hanım üzüntüsünden kurtuluyor. Bir müddet daha ikimizi birden böyle bedbaht etmektense bunun en iyisi ya onu, ya beni kati surette tercih etmektir. İsterseniz bugün beni terk edip karınızın yanına geri dönünüz. Ben de tövbekâr olma hevesiyle belki bir koca bulur, varırım. Ortak

üzerine varmam. Bir erkeğin yegâne karısı olmak isterim. Yok cariyenizi tercih ederseniz o hâlde eşinizi boşarsınız. Sizden sonra o da bir diğerine varır. Belki de bahtiyar olur. Üç gün sonra beni boşayacağınızı bile bile size varmak istemem. Ya o, ya ben? Seçiniz...”

Bu sözlerinde Şöhret haklı mıydı, değil miydi? Artık onu düşünmeye Mâil’de hâl kalmamıştı. O yalnız sevgilisinin dizlerine kapandı, gösterebileceği yalvarmalar ve mantıklı ikna çabaları, uzun, dokunaklı bir ağlayıştan ibaret oldu. Bu mücadele üç gün devam etti. Nihayet bir gece Mâil:

“Sevgilim Şöhret! Böyle taş yürekli olma. Sâibe’yi boşamak bir şey değil... Lâkin zavallının zaten bünyesi zayıf, ümitsizlikle vefat ediverirse âlem sana da, bana da lanet okur. İki aileyi de mahvetmiş oluruz. O ümitsizlikle babam beni ihtimal ki reddeder. Pek fena bir harekette bulunmuş oluruz. Gönlüm karımda olsa, bu kadar felaketlere meydan okuyarak hiç senin yanına gelir miyim? Maddi, manevi birtakım bağlar beni Sâibe’ye bağlı bulunduruyor. Bu bağların tamamı bir günde kesilemez. Şimdi biz aramızda nikâh kıyalım. Her gün bu bağlardan birini keserek yavaş yavaş Sâibe’den ayrılmak için işi kıvamına getiririz. Safâi Efendi bu nikâhı duyunca zaten kızını bende bırakmaz. Boşanma teklifine en önce o kalkışır. Onların teklifi üzerine biz bu harekette bulunursak âlem gözünde mesuliyetten yarı yarıya kendimizi kurtarmış oluruz. Çünkü bu gibi haller yalnız Sâibe’nin başına gelmiş bir durum değildir. Bunun emsali her gün, her yerde görülüyor.” türünden sözlerle yalvara yakara Şöhret’i razı etmekte başarılı oldular. Karının son kabul ettiği teklifler şunlar olmuştu:

“Eş hukukunca her şekilde kendisi Sâibe’ye tercih edilecek; uzun süreli yokluğu için Mâil’in hastalık vesaire türünden ortaya atacağı özürlerin hiçbirisi kabul olunmayacak; Şöhret’le olan nikâhın akdedilme tarihinden itibaren nihayet altı ay zarfında Sâibe’den boşanılacak vesaire...”

Şöhret bu tekliflerini Mâil'e el yazısıyla yazdırarak altını dahi imzalattırdıktan sonra kâğıdın üstüne şöyle de bir açıklama verdirdi:

“Bu yazılı sözleşme hükümlerine harfiyen riayet edemediğim takdirde karım Şöhret Hanım arzu ettiği şekilde harekete mazurdur.”

Nikâh kıyıldı. Şöhret Hanım'ın bundan sonra Mâil Bey'in karısı olduğunu, bu karı ve kocanın meşru ilişkilerini ihlal edecek küçük mektuplar göndermenin artık uygun olmayacağı önemli hususunu tebliğ için Hayâtî hemen o akşam Dışkalpakçı'ya, Şeyda Bey'i görmeye gitti. Bol pantolonlu, kısa ceketli, beyaz kuşaklı Şeyda Bey, Hayâtî'nin kestiği bu nikâh raconuna evvela baş eğdi. Bir iki kadeh fazla çaktıktan sonra havayı değiştirdi, “İşvelim Şöhret Hanım ellere nikâh olmuş!” narasıyla içki masasına bir yumruk indirdi.

Kadehler, bardaklar, şişeler, mezeler birbirine girdi. Birkaç kadeh daha çekince Şeyda'nın yumruklarına hedef olarak kullanacağı şey bu nikâh kıyma haberini getiren zatın kafası olacağını kurnaz Hayâtî derhal çaktı. Su dökmek bahanesiyle bu meyhane muhabbetini terk ederek hemen kaçıp tüydü. Şeyda Bey, o hasret ateşiyle kadeh, bardak kırmaktan tutturduğu aşkının şiddetini meyhanenin lambalarına saldırma derecesine vardırdı mı? Kim bilir? Hayâtî artık meyhanenin civarından uzaklaşmaktan başka şey düşünmüyordu.

Kapatma tabirinin meşru eş namına dönüşmesinden sonra Mâil artık Şöhret'e sahip olmuştu. Şeyda Bey'in tecavüzlerine karşı nikâhla engel çekilerek güya o tarafa güvence verildi. Bu yüzden Mâil'in gönlü ferahladı. Şimdi ailesi tarafından koparılacak bir fırtına vardı. Nikâh durumunu saklamak mümkün olmayacağından, bu iş er geç duyulacaktı. Gerek babası ve gerek kayınpederi aileleri birbirine girecek, enine

boyuna birçok söz olacak, Mâil azarlamalara, lanetlemelere uğrayacak, belki evlatlıktan kovulacaktı. O korkunç fırtınaya, bu müthiş boraya da göğüs verdikten sonra yine yavaş yavaş her şey doğal akışına girecek, eski huzuru yerini bulacaktı. Bu fırtınada en çok hasar görecektir mahluk Sâibe'ydi. Zavallı kadın bu patırtıyı da savuşturursa ihtimal kocasının öldürücü sevda hastalığından biraz kurtulmuş olacaktı.

Mâil her şiddetli rüzgâra göğüs germeye hazırlandı. Şöhret'ten ayrılmamak şartıyla biçare delikanlı her belaya razıydı. Nikâhın ertesi günü Mâil babasının evinden ayrılma süresini hesapladı ki bir haftayı geçmiş. Sâibe'den kavgayla ayrılmış olduğunu Şöhret'ten gizlemişti. O gece birinci karısına gitmek üzere ikincisinden utana sıkıla müsaade elde etti. Samatya'daki evi Hayâtî'nin nezaretine terk ederek babasının evine gitti. Her şey duyulmuş sanarak delikanlının yüreği gümbür gümbür çarpıyordu. Konağın içinde sakinlik hâkimdi. Kalbine biraz su serpildi.

En önce annesinin yanına girdi. Samatya'daki evden, özellikle nikâh durumundan etrafa bir şey sızmışsa annesinin işittiği havadisten mutlaka oğluna bahsetmeden duramayacağını bildiğinden, en önce onu görmeyi uygun buldu. Kadın oğlunu görünce:

“Mâil evladım, neredesin ayol? Ne kadar zayıflamışsın... Ne oldu sana böyle? A iki gözüm yavrum, yüzün kaşık kadar kalmış... Değişik gibi olmuşsun. Sâibe Hanım'la dargın olduğun için mi kederle kura kura böyle oldun? Aman ne kibirli karın varmış... Dokuz, on gündür seni sordurmak için buraya bir haber bile göndermediler. Şöyle seslerini bile çıkarmadılar. Yoksa sen dayanamadın da barışmak için oraya gittin mi? Efendi babanı sorma. Senin böyle bir haftadır ortadan kaybolmana çok hiddet etti.”

Anaların en büyük endişeleri, tasaları, evlatlarının sıhhatleridir. Az bir yokluktan sonra kavuşmada olur olmaz hemen

oğul veya kızlarının yüzlerindeki kansızlığa, solgunluğa, zayıflık belirtilerine dikkat ederler. İlk düşünceleri budur.

Mâil, karısı Sâibe'yle henüz barışmadığını söyleyince annesi, “Öyleyse sen burada bekle, ben efendi babanın yanına gideyim. Yine sana çok öfkeli mi, değil mi, bir anlayayım da seni odasına ona göre sokayım.”

Valide hanım gitti. Oğlunun yokluğunu mazur göstermek için peder efendi huzurunda icap eden başlangıca girişerek:

“Efendi, evladını sakın azarlamaya kalkışma. Zavallı çocuk, Sâibe'nin derdinden zaten sararmış, solmuş. Ben bilirim canım, oğlum karısını çok sever. Nasılsa bir hatadır etti, bozdu. Sonra gidip yalvarmayı da kibrine yediremedi. O edalı Sâibe Hanım da hiç aldırmadı. Anasına babasına ettiği nazı, tenezzülü, bizim oğlana da yapıyor. Çünkü kız sevildiğini biliyor. Nazını çekecek biri olduktan sonra herkes nazlanır. Kızı da ayıplamam canım, ta ezelinden onu öyle nazlı hoppala alıştırmışlar. Onlar nasıl kızlarının kıymetini biliyorlarsa, biz de oğlanın kadrini bilelim.” zemininden tutturduğu bir müdafaa-yla efendinin, oğlu Mâil aleyhindeki on gündür feveran edip hiddetini haylice yatıştırmakta başarılı oldu. Sonra Mâil'i içeri soktu. Merzuk Efendi, oğlunu uzun uzadıya sorguya çekmeye girişmeksizin hemen arabanın hazır edilmesi emrini verdi. Araba koşulunca peder efendi, oğluna beraber gelmesi için bir işaret verdi. İki de avluya indiler. Arabaya bindiler.

Mâil'in annesi yukarıda, “Gördünüz mü a dostlar? Oğlanı aldı, barıştırmaya kızın konağına götürüyor. Yine Sâibe şımaracak, burnu Kaf dağına varacak...” hayıflanmalarıyla çırpınırken araba Safâi Efendi'nin konağının olduğu semte doğru yol almaya başladı.

Mâil kendinin nereye götürüldüğünü biliyor, fakat giderim veya gitmem türünden fikir beyanına, bir kelime telaffuzuna cesaret edemiyordu. Bu sekiz on günlük yokluğunun kabahatini babasına ancak böyle Sâibe'nin ayağına gidip

barışmakla affettireceğini anlamıştı. Karısıyla o ara barışmak, Mâil'in planına da uygun düşüyordu. Lâkin şimdi Safâi Efendi'nin konağına gidince nasıl bir kabul biçimi görecekler? Kendi babasının henüz işitemediği nikâh durumunu kayınpederi haber almışsa, o zaman durumlar ne reнге girecek? Haydi, nikâh konusunu da bir tarafa bırakalım... Sâibe, kapatma macerasını, Samatya'daki evi filan biliyor. Babası Safâi Efendi'ye hâlini acındırarak acaba bu bütün bildiklerini anlatmış mıdır? Anlatmışsa, şimdi Mâil'in orada babasıyla kayınpederi arasındaki durumu pek güçleşecektir. Kendi babası olaydan haberdar olur olmaz kim bilir ne kadar hiddet edecek... Bir çeyrek, yarım saat sonra, aman ya Rabbi, Mâil ne korkunç, ne elim bir hâl içinde kalacak...

Bedbaht delikanlı bunları düşündükçe titriyor, renkten reнге giriyor, mümkün olsa kendini arabanın penceresinden atarak kaçmak istiyordu.

Babası ise oğlunda gördüğü bu heyecan belirtilerini, delikanlının Sâibe'ye olan muhabbetinin şiddetine atfederek âşıkları kavuşturmaya gittiği için kalben kendi kendini tebrik ediyor, alkışlıyordu.

Çok sürmedi, araba Safâi Efendi'nin konağı avlusuna girdi. Uşaklar derhal, uzun müddet konakta görünmeyen Mâil Bey'le babasını karşılamaya koştular. Mâil etraflarına üşüşen hizmetkârların yüzlerine alık alık bakarak yokluğu müddetince orada meydana gelmiş olan iyi ve kötü olayları anlamak, keşfetmek istiyordu. Fakat kimsenin yüzünde fevkâlâde hâllere işaret eden bir belirti göremedi. Gördüğü çehreler hep şen, tebessüm halindeydi. Demek Sâibe son metanetini kullanarak kimseye bir şey sezdirmemiş...

Baba oğul, doğruca Safâi Efendi'nin yanına çıktılar. Kayınpederi, Mâil'e karşı güya Sâibe'yle delikanlı arasında hiçbir dargınlık olmamış, sanki Mâil o konaktan yarım saat bile ayrılmamış gibi bir ilgi ve iltifat gösterdi. Oğlan ve kız babaları arasında karı koca arasındaki dargınlıktan asla

bahsolunmadı. Yalnız Merzuk Efendi, oğluna (Hareme girip karısından af dilemesi için) göz kuyruğuyla işaret etti. Mâil derhal itaatle odadan çıktı. Geniş bir sofadan sonra yüreği şiddetle çarpa çarpa loşça bir koridordan geçti. Kendi daire-sinin önüne geldi. Acaba Sâibe'yi şimdi ne hâlde bulacak, ne yolda bir muameleye uğrayacaktı? Kapıyı açtı. Baktı ki karısı salon kapısında boylu boyunca duruyor. Aman ya Rabbi, beş on gün içinde zavallı kadın ne kadar bozulmuş! Sevda, kıskançlık denilen bu iki şiddetli his olanca yıkıcı dehşetiyle Sâibe'yi yemiş, eritmiş, bitirmişti.

Mâil içeri girince karısı hiçbir şekilde dargınlık eseri göstermeden eteğine doğru bir selam ve hürmet gayesiyle eğilerek beyini kabul etti. Adam bir vicdan ıstırapı, kadın yakıcı bir hasret elemiyle ikisi de titriyorlardı.

Birbirlerine kibarlık göstermeye uğraşır bir ev sahibi, misafir tavrıyla karşı karşıya oturdular. Oturduktan sonra ikinci bir selamlama gerçekleşti. Sâibe'nin yüzünü derin bir kansızlık istila etmiş, dudakları bile bembeyaz kesilmişti. Bütün ihtirasları, son mertebede nefsinin zorlayarak gizlemeye uğraştığı güceniklikleri iri siyah gözlerinde (zayıflıktan, kansızlıktan kirpikleri daha uzun, daha kıvrırcık, daha gölgeli görülen) toplanmış görünüyor, bütün üzüntüleri bu iki ruh aynasında parlıyordu.

Birbirlerine karşı söz bulmakta zorluklar çeken iki yabancı gibi önce havanın güzelliğinden bahsettiler. Böyle resmiyetle görüşmektelerken yavaşça kapı gıcırdadı, içeriye kızları Makbule girdi. Çocuk önce bütün özlemiyle saldırarak babasının kucağına doğru koştu. Sanki manevi bir güç yahut ki annesinin bütün ıstıraplarından meydana gelen görünmez bir manyetik akım yavrucağın ayaklarını köstekledi. Çocuk birdenbire minimini şehadet parmağını alt dudağına götürüp masumane bir tereddütle gözlerini babasına dikip odanın ortasında kalakaldı. Kızın bu tereddüdünü gören babası kollarını açıp, "Gelsene kızım, Makbule... Niçin durdun?"

Bu davete karşı çocuk, annesine gözlerini çevirerek sanki “Yabancı bir misafire benzeyen bu bey babaya gideyim mi, gitmeyeyim mi?” diye sorar gibi yaptı. Annesi derhal, “Kızım, koşsana babana...” emrini verdi.

Çocuk, Mâil’e yaklaştı. Lüle lüle kumral saçlarını babasının sağ kolu üzerine dağıtarak bir babasının yüzüne döndü, bir de annesine baktı. Masumun bakışında pek açık bir mahzuniyet vardı. Sanki yavrucak, babasıyla annesi arasında gerçekleşen hususi faciadan haberdarmış gibi ümitsizce gözlerini önüne indirdi.

Mâil bir iki söz bulup çocuğu açmak için dedi ki:

“Kızım, hani senin bebeklerin?”

“Bebeklerim mi? Onlar hasta... Annem de hasta, büyü-kannem de... Ben de hastaydım, şimdi iyi oldum...”

“Yalan söylüyorsun kızım... Maşallah hepiniz iyisiniz...”

“Yalan söylemiyorum... Doktor geldi, hepimize ilaç verdi. Bey baba, sizi çok bekledik. Niçin gelip bizi sormadınız? Büyük bebeğimin düğünü oldu. Aşçıbaşı zerde pişirdi. Annem piyano çaldı. Şevkefza⁹⁷ oynadı. Bebeğimi güvey koyduk. Annem o gece çok ağladı. (Annesinin yüzüne bakarak çekine çekine) Ağladı, ağladı... Çünkü başı ağrıyordu. Sordum, bana öyle dedi.”

Çocuğun bu sözlerine dayanılmaz bir merhametle Mâil’in gözleri sulandı. Bebeğe düğün yapılırken Sâibe niçin o kadar ağlamıştı? Acaba bu düğün Mâil’in gerdeğe girdiği geceye mi tesadüf etmişti?

Mâil göz ucuyla baktı. Sâibe’nin de kirpikleri arasına keder incileri dizilmiş olduğunu gördü. Bu bebek düğünü bahsini kapatmak için Makbule’ye sordu:

“Ey, bebeklerinin düğünü oldu bitti. Şimdi ne yapıyorsun bakalım?”

97 Klasik Türk müziğinde 3. Selim tarafından düzenlenmiş bir birleşik makam.

Çocuk gülererek:

“Bir düğün daha yapacağım...”

“A... Çok olmaz mı kızım?”

“Olmaz... Cicianneme sordum. Yapalım, dedi. Aşçıbaşı yine yemek pişirecek. Çünkü bey baba, benim erkek bebeğim yok mu? Bu gelini beğenmedi. Ona Bonmarşeden⁹⁸ daha güzel, sarı saçlı bir kız bebek alacağız...”

Çocuk güya öğretilmiş gibi bu bebek düğünü bahsinde devam ettikçe Mâil bütün bütün kederleniyor, sözlerini şaşıyor, artık göz kuyruğuyla bile karısına bakmaya cesaret edemiyordu.

Makbule, babasının saat kordonuyla oynarken bir ara yavaşça elini yeleğin cebine soktu. Oradan bir şey buldu, çıkardı. Bulduğu şeyi sevinerek babasına gösterip, “Bey baba bu ne?”

Mâil baktı ki ne görsün... Beyaz kurdeleyle boğulmuş bir tutam sarı saç... Görür görmez renginden bunun Şöhret’in saçı olduğunu anladı. Fakat bu saç tutamını cebine kim koymuş? Bu saç oraya nasıl girmiş? Düşündü. Mâil’in o geceyi Sâibe’nin yanında geçireceğini Şöhret bildiğinden, karısı kıskançlık sebebiyle kocasının ceplerini karıştırırken bu saçı görsün, aralarında bir kavga çıksın kastıyla ikinci karısının böyle bir kumazlıkta bulunmuş olduğunu derhal anladı. Fakat çocuk saçı kaptığı gibi hemen annesine koşarak, “Bak an-neciğim, ne güzel sarı saç! Gelin alacağımız bebeğin saçları böyle olsun, e mi?”

Çocuğun elindeki o lepiska⁹⁹ saçın görünmesi, Sâibe’nin vücuduna titreme getirdi. Zavallı kadın göstermeye uğraştığı

98 Türk Dil Kurumu’nun “İçinde her türlü giyim, süs eşyası, oyuncak vb. satılan büyük mağaza” diye tanımladığı bu kelimenin Türkçede anlam kazanması Tanzimat yıllarına dayanır. Bu mağazada satılan, ses çıkartan pilli bebekler çok popüler olmuş, hatta Türkçeye o dönemde “bonmarşe bebeği” diye bir deyim kazandırmıştır.

99 Sarı parlak renkte, uzun, yumuşak, ipek gibi.

tahammülün, metanetin aksine elinde olmadan yürekten kopan şiddetli bir infialle sarsıla sarsıla dedi ki:

“O saçı pek mi beğendin yavrum? Yabancınnın değil, o da senin öteki annenin saçı... Bey baban onu tılsım gibi üstünde taşıyor. Çabuk götür, yine ona ver. O tılsımı üzerinden ayırırsa belki kendine bir fenalık gelir.”

Makbule gülerken birdenbire somurtup, “Hangi annemin saçı? Benim senden başka küçük annem var mı?” şaşkınlığıyla annesinin kucağına atıldı.

Mâil bir cevap bulmak için bir iki yutkundu. Sağına soluna bakındı. Nihayet hemen ağlamaya benzer bir sesle dedi ki:

“Sâibeciğim, ben zaten felaketzede bir zavallıyım. Barışmaya ayağına geldiğim bir günde de niçin beni böyle kinayelerle kan ağlatıyorsun?”

“Beyefendi af edersiniz. Size bir şey söylememek, hiçbir hareketinizi kınamamak, asla sitemde bulunmamak için metanet göstermeye karar vermiştim. Fakat çocuğun tam bir masumiyetle cebinizden bulup çıkardığı şu saç her türlü sabır ve huzurumu bir saniyede yakıverdi. Saçın görünmesinden ziyade diğer bir husus bendenizi ümitsizliğe sevk etti. Ahlâkınız ne kadar sarsıntıya uğramış! Aranızda nikâh kıyılmış bir kadının saçını cebinizde böyle fütursuzca nasıl gezdiriyorsunuz? Bir yabancı erkeğin yanında bu saç yine böyle gözüdürse pek garip olmaz mı? Çünkü önceki gibi değil artık o kadın nikâhlınızdır. Bu mizaç hafifliğini size ya-
raştırıramam...”

Bu nikâhlı sözünü duyunca Mâil kurşunla vurulmuşa döndü. Daha dün gerçekleşen nikâhı Sâibe bugün nasıl işitmiş? Yoksa Samatya’daki evden buraya gelip giden biri mi var?

Sâibe’nin bu sözünü tasdik mi, yoksa yalanlamak mı gerektiğini Mâil düşündü. Yalanlamayı manasız buldu. Çünkü Samatya’daki olayları bu kadar çabuk haber alan Sâibe, ih-

timal ki bu hususla alakası olan diğer sırları da ayrıntısıyla öğrenmiştir. Bundan dolayı inkârın Sâibe'yi büsbütün öfkelenlendirmekten başka bir faydası olamayacağını düşünerek, yalvarıp yakarmayla zavallı kadının gönlünü almak için hemen ayaklarına atılıp dedi ki:

“İki gözüm Sâibeciğim, ben senin azat kabul etmez bir kölenim. Ne kadar korkunç bir felakete uğradığımı biliyorsun... Ben sana olayları anlatayım, insaflica dinle. Hakkımda vereceğin her hükme razıyım.”

Sâibe hiç cevap vermedi. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Aralarında cereyan edecek sözleri işitmemesi için Mâil, Makbule'nin elinden tuttu, dışarı çıkardı. Dadısına teslim etti. Daha sonra salona geri dönerek garip yalvarmalara girişerek:

“Evet, ben Şöhret'i kendime nikâh ettim. Fakat niçin? Kendisinden daha çabuk usanıp bir an evvel nefret etmek için! O iğrenç karı, nikâhım altında olmadıkça beni kıskandıracak bin türlü şeytanî yollara cüretle aklımı çileden çıkarmaya uğraşıyordu.”

Sâibe bu sözlere karşı asıl kendi aklının çileden çıkmakta olduğunu gösteren bir ümitsizlik bakışıyla dedi ki:

“Sus beyim sus. Beş on gün önce yine burada bana oynadığınız komediye şimdi aynen tekrara ne lüzum var? Şöhret Hanım'dan daha çabuk nefret etmek için onu kendinize nikâh etmek. Of... Bu nasıl söz? Ne gülünç mantık! Aramızdaki şu faciayı komediye çevirmeye uğraşarak beni bütün bütün kan ağlatmayınız. Mademki nikâh etmişsiniz, Cenabıhak size dirlik, düzenlik versin...”

Mâil, karısını kucaklamak isteyerek:

“Fakat Sâibeciğim... Ben senin için...”

Zavallı kadın kocasının bu sahte kucaklamasını kabul etmeyerek:

“Mâil, sende hiç insaf kalmadı mı? Komedi istemem diyorum...”

“Karıcığım, namusum üzerine yemin ederek seni temin...”

Sâibe, kocasının sözünü tamamlamasına vakit vermeden hemen ceketinin cebinden mendili çıkardı. Hazin bir ağlayışla ağzına götürdü. Üzgün ağzından mendile bulaştırdığı şeyi kocasının gözlerine karşı tuttu. Şiddetli bir korkuyla gözleri büyüyen Mâil, birkaç adım geri çekildi. Çünkü ütülü, beyaz ince keten mendilin üzerinde nar çiçeği renginde iri parçalar hâlinde kan, Sâibe’nin titrek parmakları arasında titriyordu.

Kaç zamandır talihsiz kadına çektiirdiği ıstırapların elim neticesi olan o kanlı ciğer parçası dehşetli bakışları önünde öyle kıpkırmızı titrerken Mâil artık cinayetinin derecesini biraz anlayarak iki kolu yanına sarkmış, başı arkaya çarpılmış, gözleri süzölmüş bir hâlde kalakaldı... Artık kendini müdafaaya, Şöhret’e olan muhabbetinin havailiğini ispata, kısacası Sâibe’yi aldatmaya uğraşma cüretini gösteremedi. Karısının ağzından, evet, keder kanıyla dolan masum ağzından çıkacak son hükmü bekleyerek öyle durdu.

Sâibe kanlı mendili cebine koydu. Bir cani gibi karşısında titreyen kocasına derin üzüntülü bir bakış yönelterek dedi ki:

“Mâil, beyim... Yalana lüzum yok. Bütün fenalıklarını, aldatmalarını bildiğim hâlde ben yine seni sevmekten kendimi alamıyorum. Bir fahişeye alaka yüzünden senin gibi ahlâkı bu derece sarsıntıya uğramış bir delikanlıyı insanın yüreğini böyle benimki gibi kanla dolduracak, parçalayacak ayıplarıyla sevmek, güzel ahlâk sahibi bir kadın için âdeta bir cinayet demektir. İşte ben bu cinayette bulundum, sizi sevdim. Hâlâ seviyorum, fakat muhabbetimin cezası olarak işte bugün kan kusuyorum. Hastalığımı kimseye haber vermiyorum. Tedavi istemem. Bırakın ben cezamı çekeyim. İçimi saran aşkının hastalığı Mâil, beni hayatının son direnme anına kadar yesin, o yesin, bitirsin... Öleyim, gideyim...”

Talihsiz Sâibe, mendili gözlerine götürdü. Katılıyor zannedilecek hıçkırıklar, sarsıntılarla ümitsizce bir şekilde ağlamaya durdu. Mâil artık ağlayamıyor, söyleyemiyor, aldığı o kederli durumdan dolayı taş kesilmiş gibi öyle ayakta duruyordu. Bu karı koca arasındaki macera en korkunç ve acı bir devreye girmişti. Mâil'in o güne kadar aldatmayla, yalanla, karısının yüzüne gülmekle, idare ediyorum zannettiği bu durum o saatte artık tamir kabul etmez bir hâle gelmişti. Her ikisi için de birbirine karşı hakikati itiraftan başka çare yoktu. Sâibe, Hoca Nefise Hanım'dan aldığı talimata uyarak kocasını sevmeyen bir tavır göstermeye uğraşmayı lüzumsuz buluyor, öyle sahte tavırlar takınmaya imkân da göremiyordu. Zavallı kadın Mâil'i sevdiği, bu muhabbeti bir cinayet saydığı hâlde yine sevdiğini, bu aşkın kendini öldüreceğini bile yine sevmekten vaz geçemediğini söylüyordu. Artık diğer türlü söz söylemeye ne lüzum var?

Karşılık olarak Mâil'in de gönlündekini dosdoğru meydana koymak icap ediyordu. Çünkü ikisi arasındaki hâl ve durumun başka bir suretle idaresi mümkün değildi. Bu hesaba göre Mâil'in:

“Sâibe Hanım, ben seni sevmiyorum. Ailemizin selameti için kaç zamandır sevmeye uğraştım, fakat başarılı olamadım. Başka bir kadını seviyorum. Hayatımdan geçerim, o kadından geçemem. Bundan dolayı aramızda saadeti geri getirme imkânı yoktur. Beyhude birbirimizi niçin aldatalım?” demesi lazımdı. Fakat bu sözü o üzgün kadına söylemek, can çekişme hâlinde bulunan bir kimseyi katletmek için bıçak çekmek gibi bir şeydi.

Sâibe bir hayli müddet ağladı. Kocasını da karşıdan öyle heykel gibi dinledi. Nihayet mendilini yüzünden ayırıp:

“Beyim, şimdiye kadar doğru bir söz söylemediniz, bari son mertliğinizi yerine getirmekten çekinmeyiniz. Yürek dayanmayan şu elemelerimi mümkün mertebe kısa kesmeye, yani beni çabuk öldürmeye yardım ediniz. Sizden son ricam budur.”

Deminden beri taş gibi duran Mâil, bu teklife karşı birdenbire titredi. Sâibe yine devamla, “Korkmayınız beyim, bcnı revolverle, kama çekerek adi katiller gibi öldürecek değilsiniz. Bana olan nefretinizi itiraf ediniz. Aramızda evlilik saadetinin iadesinin mümkün olmadığını anlatınız. Yani hakikati söyleyiniz kâfî... Ben sizi seviyorum. Cinayet işliyorum. Cezanı görmeli, çabuk ölmeliyim,” dedi.

Nihayet Mâil kuru kuruya birkaç “öhö öhö” salıvererek diyebildi ki:

“Sen niçin öleceksin Sâibe? Cinayeti ben işledim. Cezayı da ben görmeliyim...”

“Senin cezan o karının muhabbetidir. Şimdi anlayamıyorsan bunun ne derece dehşetli olacağını sonra görürsün...”

Mâil o gece karısıyla cehennem gibi bir vakit geçirdi. Sabah oldu. Hemen kendini sokağa attı. Adımları Samatya’daki ev tarafına doğruluyor, fakat yüreğini korkuyla karışık bir üzüntü sarıyordu. Ne yapacağını bilmez bir hâlde başını iki eli arasında sıkıyor, gözlerini yumuyor, fakat bir gün önce Sâibe’nin beyaz keten mendile bulaştırıp da gösterdiği kan o anda gözü önünde o kırmızılığıyla görünerek âdeta yine öyle titriyor, can çekişiyordu. Bu zavallı kadına o pıhtıları kusturan kimdi? Mâil’in kendisi... Bu sevişmede delikanlı sağını solunu görmeden niçin bu kadar ilerlemişti? İşte karısı elden gidiyordu. Kendinin Şöhret’e olan aşkı Sâibe’ye âdeta katledici bir zehir gibi tesir etmiş! Kendisi Şöhret’i seviyor diye Sâibe bundan üzüntüyle niçin ölüyordu? Bunda mana var mı? Sâibe vefat ederse bu faciada Mâil, bile bile cinayet işleyen bir katil sayılabilir mi? Mâil Şöhret’i, Sâibe’yi öldürmek için sevmedi ya... O elinden geldiği kadar ihtiyatlı davrandı, tedbir gösterdi. Karısını üzgün bir hâle getirmemek, kıskandırmamak için yapabileceği şeylerin tamamını yapmaktan geri durmadı. Netice bütün bu tedbirlerin aksine baş göster-

di. Şimdiye kadar ne olduysa oldu. Fakat bundan sonra Mâil, Sâibe'nin kan tükürdüğünü göre göre, zavallının hastalığının şiddetlenmesine sebebiyet vereceğini bile bile yine Şöhret'in evine gidecek mi? Bugünden sonra Şöhret'i nikâhı altında bulundurmak, Sâibe'nin ölümünü hızlandırmak demekti. Boşasa, karının sevdasının şiddetinden Mâil, kendinin de birkaç gün sonra aynen Sâibe gibi kan tüküreceğine hiç şüphe etmiyordu. Sâibe'yi kurtarmak pek güçleşmişti. Bunun için yalnız bir yol vardı; Mâil'in karısı Sâibe uğruna kendisini feda etmesi. Sâibe öleceğine kendisinin ölmesi... Evet, o ara Şöhret'i terk etmek zavallı Mâil'e ölümden farksız geliyordu.

Mâil, nefsinden vazgeçmek derecesinde yüksek bir fedakârlığı göze aldığı hâlde Sâibe'yi kurtarabilecek miydi? Zavallı kadına öldürücü bir hastalık isabet etmişti. Kocasının geçmişteki her türlü aile saadetini iadeyle evine geri dönse bile Sâibe'nin yaşayacağı yine şüpheliydi. Mâil, ayrılığından sonra Şöhret'in derdinden, Sâibe de kocasına karşı olan muhabbetinin şiddetinden öldükten sonra delikanlının bu fedakârlığı neye yararmış olacaktı?

Mâil zihnen Şöhret'i boşadı. Arkasından baş gösterecek olayları gözü önüne getirdi. Bu hareketiyle kadını eski hâline, yine Şeyda Bey'e ve daha başkalarına terk etmiş olacaktı. Şöhret'i onların arasında birtakım tahammül edilmez hâller içinde zihninde canlandırdı. Sâibe'yi, her derdini o anda unuttu. Güya hakikaten boşamış da Şöhret'i elinden aldırılmış gibi yanlış bir hisse düştü.

Hemen Samatya'ya, cananının semtine doğru saldırdı. Eve yaklaştığı esnada bu sefer Sâibe, hayali gözünün önüne boylu boyunca dikildi. Karısının elem dolu gözyaşları solgun yanaklarından aşağıya dökülüyor, kansız dudakları elemelerini beyan ediyor, hele uzattığı beyaz mendilde o kan parçası yine aynen öyle titriyordu.

Bir تنها sokağa saptı. Başını duvara dayadı, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Bedbaht çocuk ne yapacağını bi-

lemiyordu. Yolunu hangi tarafa çevirse gönlünü, vicdanını ümitsizlik kanıyla dolduracak manevi bir emir sanki “Gitme oraya... Geri dön!” diyordu. O da dönüyordu. Fakat geriye dönüp gideceği bu neresi olacaktı? Onu bilemiyordu. Tenha sokaklarda böyle bir müddet serserice dolaştı. Nihayet gidip Hayâtî’yi bulmayı düşündü. Evine uğradı. Hele şükür arkadaşını evinde buldu.

Hayâtî, Mâil’i öyle yüz göz kızarmış, büyük bir ümitsizlik içinde görünce şaşırdı. Sevgilisi Şöhret’le nikâhının ertesinde beyin matem yüzüne ne mana vermeli?

Bir odaya çekildiler. Kapıyı kapadılar. Hayâtî sordu:

“Anlat bakalım beyefendi, ne oldu?”

“Ne olacak, iki ucu pis bir durum... Zorluklardan bazılarını hafifletmek için nikâhı kıydırdık, işi bütün bütün berbat ettik...”

“Tuhaf şey...”

“Tuhaf ya... Karım Sâibe Hanım nikâhı haber almış, hem de yapıldığı anda duymuş...”

“Bu işin duyulacağı zaten malumdur. Durumun buraya varacağını siz de biliyordunuz.”

“Karım üzüntüsünden kan tükürüyor...”

“İşte bu fena havadis...”

“Hem nasıl, bilsen... ‘Kendimi doktorlara göstermeyeceğim, tedavi ettirmeyeceğim. İşlediğin cinayetin derecesini sana anlatmak için böyle inleye inleye karşında öleceğim. Çünkü yaşamak için bana senin muhabbetin lazımdı. Mademki gönlün benden alınmış, diğer bir kadına verilmiştir, o hâlde benim yaşamam abestir. Sen muhabbete layık bir adam değilsin. Seni sevmek bir cinayettir. Ben bu cinayeti işledim. Cezasını kendimce böyle düzenledim,’ diyor.”

“Ooo, iş dehşetlenmiş... Fakat kadın lafına pek o kadar önem verme... Bugün böyle söyler, belki yarın fikrini de-ğiş-

tirir. Siz onun tedavi istemem dediğine bakmayıp hemen uzman doktorlara muayene ettiriniz.”

“Kendisi hastalığını bugüne kadar saklamış. Galiba şimdi deva kabul etmez bir devresine geldiğini anlamış olmalı ki bana haber veriyor. Vücutça o kadar bozulmuş ki, âdeta bitmiş...”

“Şimdiye kadar aklın neredeydi birader? Karının hâline niçin dikkat etmedin? Zavallıda böyle bir hastalığın görünmesi ihtimalini niye düşünmedin? Mâil Beyefendi, bu mesuliyeti sizin için pek ağır görüyorum. Neyse, olan olmuş, bari şimdi fenalığın derecesini sınırlandırma vasıtalarına saldırınız. Kızlarının keyifsizliğini babasıyla annesine haber veriniz...”

“Nasıl vereyim? Kızınızı verem ettim. Geliniz, bir çaresini bulunuz mu diyeyim?”

“Evet, bunu böyle demek, saklamaya kıyasla büyük bir insanî hareket sayılır.”

“Haydi, bunu söyleyecek kadar cüret göstereyim. Kızlarını tedaviye koşsunlar. Güzel, fakat tedaviye girişecek doktorların en birinci tavsiyeleri, huzur, istirahat, üzüntüden kaçınmak gibi mühim hususlar olmayacak mı? Hâlbuki ben Şöhret’le böyle nikâhlı yaşarken Sâibe nasıl...”

“Anladım, sus... Zavallının hastalığının tedavisi mümkünse yine onun Lokman’ı sen olacaksın. Senin muhabbetin kadar ona güzel tesir edecek bir deva düşünülemez.”

“Hayâtî, dikkatimi fazlaca çeken bir husus var... Bizim Samatya’daki evde her ne gerçekleşse Sâibe hepsinden haberdar oluyor. Keza konakta meydana gelen durumları da Şöhret öğreniyor. Bu nasıl oluyor, bir türlü anlayamıyorum.”

Hayâtî elini alnına götürüp bir müddet düşündükten sonra dedi ki:

“Beyefendi, bendeniz de tuhaf bir şeye tesadüf ettim. Bunu size işi soruşturduktan sonra haber verecektim, fakat iki eş arasında cidden zor bir durumda kaldığınız için bunu şimdi soruşturmadan önce haber vermeye mecbur oluyorum. Efendim, bu son zamanlarda Şöhret Hanım ne vakit sokağa çıktıysa hemen hiçbirinde kendisini takipten geri durmadım. Nerelerde geziyor, ne yapıyor, kimlerle münasebette bulunuyor? Bu hususları sizden fazla ben de merak ediyordum. Şöhret’in en çok devam ettiği yer neresi olsa beğenirsiniz?”

Mâil’in rengi bütün bütün sararak:

“Ne bileyim ben?”

“Siz bilmiyorsanız ben haber vereyim ki, sevgili Şöhret’iniz sık sık Cerrahpaşa tarafında bir bakıcı yahut büyücü karının evine gidip geliyor.”

“Acayip... Ne yapıyor orada? Büyü mü yaptırıyor?”

“Ne yaptığını anlamak için bir gün o eve yakın kahvelerden birine oturdum. Bakıcının evinden Şöhret çıktı. Kendimi ona göstermeden ben girdim. Beni bir çardak altına aldılar. Müracaatımın sebebini sordular. Falıma baktıracağım dedim. Bir Habeş karı geldi. Parlak bir tepsinin içine bakarak söylemediği gariplikler bırakmadı. Sonra aramızda şöyle bir konuşma açıldı:

“Benim falıma Hoca Nefise Hanım niçin bakmıyor?”

“O böyle ufak tefek fallara bakmaz...”

“Vay, benim falım ufak tefekten mi sayılıyor?”

“Ne olacak ya? Bir kısmetine baktırıp gideceksin...”

“Belki yalnız kismete baktırıp gitmeyeceğim. Bakalım benim kim olduğumu biliyor musunuz?”

“Biz adamı görünce, ne olduğunu suratından anlarız.”

“Vay... Ben neyim anla bakalım...”

“Sen kendinin ne olduğunu biliyorsun ya... Bize ne soruyorsun?”

“Aman hanım, bu lafın parçalı düştü...”

“Parçalı düştüyse fazlasını öbür tarafa koy...”

“Etme Allah’ını seversen... Sen kıyak bir hovardaya benziyorsun. Laf açmazına kalkışarak ben de epey sermaye tutarım. Söz uzar... Hoca Nefise Hanım kanarya meraklısı mıdır? Demin buradan çıkan kanarya, o sarı hanım kimdi?”

“Ne üstüne vazife?”

“Bakıcı değil misin? İşte benim derdim de o sarı hanımla... Deminden anlayamadın. Para kazanmak istiyorsan sorayım, söyle... Laf başına bir lira iste. O hanım buraya niçin geliyor? Kimin nesidir? Söyle, her cevabına lirayı al...”

“(Bu sefer dikkatle yüzüme bakarak) O kadar paran çok mu? Biz para âşığı değiliz. Buradan sır çıkmaz. O hanımı nafile sorma.”

“(Cebimden üç dört banknot çıkarıp göstererek) Siz nenin bakıcısısınız? Cebimdeki liralari anlayamadıktan sonra kalbimdeki sırları nasıl çakacaksınız?”

“(Dikkatini çoğaltarak) Öyleyse gidcim, büyük hanıma haber vereyim. Böyle mühim işlere o bakar.”

Karı gitti, geldi. Şu cevabı verdi.

“Bu akşam sizin için istihareye yatacak, uygun gelirse, falınıza sonra bakacak... On gün sonra geliniz.”

Bu cevabı aldım, çıktım. On gün benim için hayli uzun müddet. Her geçen gün merakım arttı, bakıcının civarındaki kahvehaneye gitmeye başladım. Gözlerim evin kapısında... Kim giriyor, çıkıyor, bir bir dikkat ediyorum. Gelen giden hesapsız birader. Bu müracaat sahipleri arasında daha kimi görsem beğenirsin? Tahmin et bakayım...

“Tahmin edecek akıl, fikir mi kaldı bende?”

“Karınız Sâibe Hanımefendi’yi...”

“Gözümle görsem inanmam...”

“Gözünüzden fazla bana inanmanızı rica ederim.”

“Ey, sonra?”

“Sonrası daha on gün geçmedi ki bakıcıya gideyim. Bu Nefise Hanım gayet tutkuncu bir şeye benziyor. Anlaşılan Şöhret’i de, Sâibe’yi de yakalamış, yoluyor. Bir evde cereyan eden hallerin diğer evde derhal haber alınması durumunu ben bu bakıcıdan biliyorum. Karı güya benim için istihareye yat-tı. Kim bilir hakkımda ne soruşturacak, ne düşünecek? İşine gelirse falıma bakacak, gelmezse bakmayacak... On günün geçmesine de daha hayli vakit var. Beraber gidelim, olmaz mı?”

“Olur. Fakat ben şimdi ne yapacağım?”

“Sizin için yapacak şey, bu akşam karınız Sâibe Hanım’ın yanına geri dönmektir.”

“Şöhret’le nasıl bir sözleşmeye dayanarak nikâh kıydık, biliyorsun ya? Haftanın çok gününü onunla geçirmeye mecburum. Yanına gelemediğim günler için hiçbir özür kabul etmeyecektir.”

“O tarafı siz bana havale ediniz. Ben Şöhret’i ikna ederim. Siz birkaç akşam Sâibe’nin yanında kalınız. Çünkü baş-ka türlü harekete hiçbir vicdan razı olamaz...”

11 TESADÜF

Mâil o akşam Sâibe'nin yanına geri döndü. Delikanlıda garip bir hâl ortaya çıkmıştı. Şöhret'in yanında bulunduğu zaman kalbinde Sâibe'ye karşı bir tür şefkat, merhamet hissediyor, ikinci karısının menfaat düşkünlüğüne, terbiye yoksunluğuna işaret eden bazı hâlleri, sözleri Mâil'in gözünde Sâibe'yi yükseltiyor, kıymetini artırıyor, Şöhret gibi adi bir karıya öyle ulvi tabiatlı bir kadını feda, âdeta kurban ettiği için bin kere esef edip acı çektiğini göstermekten kendini alamıyor, Sâibe'yi görünce kalbini rahatlatacak, gönlünü alacak sözlerle muhabbet temininde bulunmak için birçok cümleler hazırlıyordu. Fakat zavallı kadınla karşı karşıya gelince iş değişiyor, onun hakkında, gıyabında hissettiği bu merhameti, muhabbeti hiddete, âdeta nefrete dönüşüveriyor, hele Sâibe'yi üzmemek için Şöhret'in evine gidemediği zamanlar birinci karısına olan öfkesi tikslenme derecesine varıyordu.

Bu yaratılıştan gelen zayıflığını düşünerek kendi kendine şaşıyordu. O akşam Sâibe'nin yanına geri döndüğü ve orada bulunma mecburiyetinden dolayı Şöhret'le olacak görüşme zevkinden mahrumiyete katlandığı için yine Sâibe'ye karşı olan şefkatine zaaf geldi. Merhameti âdeta nefret derecesini buldu. Kendi kendine dedi ki:

“Ben Şöhret'i seviyorum. Sâibe'den açıkça nefret ediyorum. Fakat kendisini terke merhametim müsaade etmiyor. Sevmediğim bir kadın yüzünden çektiğim bu elemeler nedir? ‘Merhametten maraz hâsıl olur’ sözü meğer ne kadar doğruymuş! Ben şimdi bu akşam gidip de onunla ne görüşeceğim?

Yine sitemler, yine gözyaşları... Cehennem azabından beter bir ıstırap gecesi geçireceğim. Bu hâli kısa kesmenin bir yolu yok mu? Var: Sâibe'yi bırakmak... Fakat görünürde kadının hiçbir kabahati yok. Bırakmalı ama babama ve âleme karşı hiç olmazsa şunun için bıraktım diye ortaya ufak bir sebep koymalı.”

Mâil düşündü, düşündü, birdenbire sevinerek:

“Hah buldum, buldum. Sâibe büyücü karılara gidiyor-muş. Oralarda ne işi var? İşte ne yapacağımı bilemiyorum... Cerrahpaşa'ya giderim. Nefise Hanım'ın evine yakın olan kahveye otururum. Sâibe oraya gelirse arkasından ben de içeri girer, onu orada elimle yakalarım... Bunu sebep olarak kullanıp kendini bırakıveririm.”

Mâil işte böyle kararsız, garip bir hâldeydi. İki saat sonra ufak bir vesile, şu son kararını da erteleyebilir veya değiştirebilirdi.

Hayâti'nin zorlaması üzerine birkaç akşam Sâibe'nin yanında kaldı. Orada kaldıkça karısına olan öfkesi büyüyordu. Fakat yakında bırakmak niyetinde olduğu için artık nasılsa dişini sıkıyordu.

Bakıcının evinde Sâibe'yi yakalama fikrini Hayâti'ye açtı. Bu kararına arkadaşı itiraz etti. Mâil bu defa itiraz kabul etmez biçimde iddiasında ısrar gösterdi. O civarda bir kira evi arama bahanesiyle Cerrahpaşa'daki malum kahveye her sabah erkenden gitmeye başladılar. Gidişlerinin ikinci günü Sâibe'nin arabası Nefise'nin kapısı önünde durdu. İçinden önce Nimeti Hanım, sonra Sâibe çıktı. Bakıcının evine gir-diler.

Mâil, sevinç ve hiddetle karışık garip bir hâlin etkisiyle titreyerek arkadaşına:

“Hayâti biz de girelim.”

“Birader, mahallede bir gürültü çıkarırız. Çünkü bu bakıcı karılar ne kadar çirkef, şirret şeylerdir bilemezsin. Zorla girince şimdi içeride bir gürültüdür kopar. İş zabıtaya akseder. Pek fena bir harekette bulunmuş oluruz.”

“Hayâti, af edersin... Böyle bakıcı namı altında durumu meçhul bir evde şu saatte karım bulunuyor. Burası nasıl evdir? Karım içeride ne yapıyor? Girip görmek isterim. Bu mesele namusumu ilgilendirir. Çekinmeye falana lüzum yok... Şimdi gireceğim.”

“Kardeşim, gürültü etme... Böyle telaşla iş görülmez. Karının üzerine bu kadar zamandır hıyanet edip durduğun hâlde o zavallının bir bakıcı evine girişini fena bir niyete yükleyerek derhal meydana bir namus meselesi çıkarmaya sıkılmıyor musun?”

“Hayâti, nasihat dinleyecek vaktim yok.” sözüyle Mâil kahveden fırladı. Hocahanım’ın kapısını çaldı. Çok sürmedi, kapı açıldı. Aralıktan kim olduğu, ne istediği Mâil’den sual edildi. Delikanlı cevap olarak var kuvvetiyle kapıya dayandı, içeri girdi. Hayâti de arkasından yetiştı. Kapı içeriden tekrar kapandı.

Sâibe’nin arabacısı Mâil’i gördü. Böyle telaşla kapı çalıp içeri girmesinden evin içinde bir gürültü kopacağını anlayarak herif ellerini ovuşturmaya başladı.

Hoca Nefise Hanım, Sâibe’yle Şöhet’in aynı günde evine müracaatla orada birbirlerine tesadüflerini menetmek için her ikisinin gelmeleri için bir iki hafta arayla özel kabul günleri tayin etmek hususunda kusur etmemişti. Lâkin bir garip tesadüf, karının bu tedbirini hükümsüz bıraktı. Bakınız nasıl...

Sâibe, bakıcı Nefise Hanım’ın talimatına uygun olarak Mâil Bey’le kavga edip de kocasını beş on gün yanından kaçırmak pck acı pişmanlıklara düştüğü hengâmda Hoca Nefise Hanım’a olan tüm inancı biraz bozulmuş, onun sözüyle

hareket ettiğine âdeta pişman olmuştu. O ara bakıcıya yaptığı ziyaretlerinin birinde Sâibe'nin ağlayarak hiddetle, “Hocahanım, sözünü dinledim. İşte kocamı elimden bütün bütün kaçırdım. Darıldı, gitti. Artık gelmiyor.” yolunda meydana gelen şikâyetine karşı Nefise:

“Korkma kızım... Hatta yakında da Mâil Bey, Şöhret'i kendine nikâh edecek. Yine korkma... Bu nikâhın kıyılması mutlaka lazım. Çünkü Şöhret'in Mâil'e yaptığı büyüler, nikâh olunca bozuluyor. Onlar bir kere bozulsun, yeniden yapacağı büyüleri artık tutturamaz. Ben yine Şöhret'i Mâil'den boşatıp kocanı sana göndereceğim. Sözüme inan, biraz dışını sık...” cevabını vermiş ve nikâhı da hemen kıyıldığı gün Sâibe'ye ihbar etmişti.

Sâibe bu haberi alınca ümitsizliğinden ne yapacağını bilmez bir hâle düşmüşken nikâhın ertesi günü Mâil'in yine konağa gelmesi ve kendine muhabbetinin temini yolunda sözler söylemesi, özellikle Şöhret'i kendine nikâh eylemiş olması, karıdan bir an evvel nefret etme hikmetine dayanarak temine uğraşması, hep bu sözlerin boş sözlerden ibaret olduğunu hissettiği hâlde bile yine yüreğine bir parça su serpilmiş ve o gün aralarında meydana gelen kavga üzerine kocasının üç dört gün Şöhret'in evine gitmeyerek kendi yanında kalması, zavallıyı Hocahanım'ın ifadelerinin doğruluğu hakkında küçük bir ümide düşürmüştü.

Hocahanım'ı ziyaret günü geldi. Sâibe gidip gitmemeyi düşündü. “Denize düşen yılana sarılır” atasözünün hükmünce Hocahanım'ın falının vaatlerine emniyet yüzde beş, on nispetinde caiz olsa bile şu küçük ümidi boşlamamayı herhalde daha uygun kabul ederek nihayet gitmeye karar vermişti.

Şu ara Şöhret'in hâli de dikkat çekiciydi. Hocahanım'ın büyücülük ve falcılıktaki keskinliği, nikâhın kıyılmasında gösterdiği fevkalade sürat maddi ve manevi sabit oldu. Şöh-

ret nikâhın ertesi günü Çardaklı Bakıcı'ya gitti. Minnettarca bir hayretle Nefise'nin elini, eteğini öptü. Mevcut nakdi neden ibaretse hemen tamamını şükran eseri olarak takdim etti. Fakat nikâhın ertesi günü Hocahanım'ın çıkardığı sonuçlara pek uygun düşmedi. Haftanın çok günlerini Şöhret'in yanında geçirmeye yemin etmiş, karılık haklarında ikinciye birinciye her suretle öne alacağını el yazısıyla yazılı senetle kayıt altına almışken Mâil'in nikâhtan sonra gidip dört beş gece gelmeyeşi Şöhret'i büyük bir telaşa düşürmüştü. Kocası beyefendi evden ilk ayrılığında böyle devamlı şekilde dört beş gece gözükmezse bu nikâhın geleceğinden hayır umulur mu?

Şöhret kendi kendine, "Nikâh halkasını boynuma geçirdi ya, artık Mâil Beyefendi'nin her emrine itaate mecbur bir karısı oldum. Canı isterse yanıma gelecek, istemezse gelmeyecek. Eğer bey zihninden böyle kuruyorsa ne kadar hata ettiğini çok geçmeden anlar... Kendisi böyle haftalarla benim yanıma uğramasın, ben burada acaba beyim ne vakit gelecek diye gözlerim pencerelerde aylarla bekleyeyim, öyle mi? Oh kuzum, yağma yok... Ben öcümü insandan çabuk çıkarırım. Beni nereden ve ne şartla aldığını pek aklından çıkarmasın..." sözleriyle hiddetinden ter ter tepiniyordu. Hayâti, Sâibe'nin fazla keyifsiz olduğundan bahsederek Şöhret'i yatıştırmaya, Mâil bu akşam gelecek, yarın akşam mutlaka burada bulunacak gibi sözlerle avutmaya uğraşıyordu. Lâkin kadını ikna etmek mümkün olmuyordu.

Hayâti bir akşam Şöhret'in evine zilzurna sarhoş geldi. Kadın yine Mâil'i sorarak bağırıp çağırmaya başladı. Niha yet delikanlı kendini bilmez sarhoş bir telaffuzla, "Civanım, zorun ne? Mâil gelmezse gelmesin. Benim kara gözlerim seni teselliye kifayet etmez mi?" deyiverince, Mâil'i şiddetle sevmekle beraber Hayâti'nin daha erkekçe, tosun vari çehresini, kıvrık siyah bıyıklarına (birden fazla sevdaya merakı sebebiyle) pek de kayıtsız bakmayan Şöhret, herifin bu edepsizce sataşmasına ve kardeşliğe yakışmayan hareketine karşı sahte bir kırılma tavrı göstererek:

“De de de... O nasıl söz, kaka bebek? Ben adamın ağzına avuçla kırmızı biber doldururum.”

“Zaten içim hamam ocağı gibi yanıyor, ağzıma dolduracağın biberin ateşi kaç para eder?”

“Hayâtî Efendi, gözlerini iyi aç... Ben senin anladıklarından değilim. Vah zavallı Mâil vah!”

“Elmasım, ne darılıyorsun? Seni nikâh etti, işini sağladı. Kocan gelmiyor artık... Sen onun gönlündeki eski yerini kaybettin. Ayıp değil ya... Onun nasıl bir fazla Sâibe’si varsa senin de Mâil’in üzerine kara kaşlı fazla bir Hayâtî’n olur. Kim duyacak? (Kalbini göstererek) Buradan can çıkar, sır çıkmaz. Bir sen bileceksin, bir ben. Böyle hırsızlama muhabbetler daha tatlı olur.”

O gece tepsiye istif edilen bu muhabbet tatlısı birkaç akşam sonra fırına verildi. Şöhret yine Mâil’i seviyor, Hayâtî yine arkadaşına karşı kardeşlikte devam ediyordu. Bu çapkınla bu fahişe arasında ateşlenen şu yeni muhabbetin mazeretinin bütün hikmeti, “Bunu bir sen bileceksin, bir ben” şeklindeki garip kuralı olmuştı. Mâil duymadıktan, bu hususta bir şüpheye düşmedikten sonra bu muhabbetin Şöhret’le Hayâtî’ye yeni bir zevk bahşetmekten başka kime ne zararı olabilir?

Zavallı Mâil, Şöhret’e hayatını vakfetmek için, birkaç aylık ömrü kalmış Sâibe’yi terke türlü vesileler arar, vicdanını rahatlatacak beyhude özürler icadına uğraşırken beri yanda böyle bir alışverişin başlaması, Mâil’in durumunu kan tüküren karısından daha elim bir hâle getiriyordu.

Mâil, Sâibe’yi boşamak için nasıl vicdani özürler ararken manen mesuliyetini hafifletmeye uğraşıyorsa, böyle havai vicdan özürlerini Şöhret’le aralarında açılan vicdansız muhabbete tatbik hususunda Hayâtî Beyefendi de tembelliğe izin vermiyordu. Hayâtî’nin vicdani mazereti şuydu: Karısı Sâibe hakkında bu derece insafsızlık eden, zavallının öldürü-

cü bir hastalığa yakalanması gerçekleşikten sonra yine Şöhret'e olan muhabbet günahında inat eden Mâil gibi zaafına mağlup bir herife her ne yapılsa azdır.

Eğer bu hususta Şöhret Hanım'dan da bir özür sormak akıllara gelirse, bakırcıların döve döve kapadığı tencereye uydurdukları gibi, onun da hoyratça mazereti, "Mâil'in Sâibe'si olsun da benim Hayâtî'm niçin olmasın?" sözünü vicdanına tatbik etmekten ibaretti.

Mâil'le Sâibe'nin araları ne kadar düzelirse kendi için istifadeye o kadar meydan kalacağından, Hayâtî arkadaşını daima birinci karısıyla güzel geçinmeye, vaktinin büyük kısmını orada geçirmesini sevke uğraşıyordu.

Hayâtî, Şöhret'in canının sıkılmasına meydan bırakmıyordu. Lâkin karı, yeni kocasının evden ilk ayrıldığında böyle beş altı gece birden gelmemek gibi bir muameleyi nefsine karşı ağır bir hakaret sayarak gitgide hiddetten kabına sığmaz bir hâle geldi. Mâil'in böyle uzayan yokluğundan, Safâi Efendi'nin evinde fevkalade bir hâl meydana gelmiş olabileceğine yordu. Şöhret meselenin aslını anlamak istiyor, Sâibe'nin keyifsizliğinden başka bir cevap alamıyor, merakı bütün bütün artıyordu. Mâil'i Samatya'daki evine gelmekten böyle günlerle meneden sebep, kuvvet her neyse bu mâni olan kuvvetin delikanlıya, Şöhret'i boşattıracak derece etkisini ve nüfuzunu çoğaltması da muhtemel değil midir? Bu ihtimal karının zihnine geldikçe, kendi hükmünce Mâil'den gıyabında nasıl öğ almak mümkünse o suretle intikam almaktan geri durmuyor, fakat ne olduğunu anlamak için meraktan yanıp çıldırıyordu.

Nihayet bir gün Şöhret kendi kendine, "Ay, sabredemeyeceğim. Ben bu işi kimden anlayabilirim? Alık kahpe, kimden anlayacağım? Hocahanım'dan anlarım. Nefise Hanım'ı gidip görmek için de daha bir hafta lazım. Bir haftaya kadar ben meraktan çatlarım. Bir defa da onun dediği günden önce gidersem ne olur? Bugün kalkar, Nefise'ye gidiveririm. Dediğim vakitten niçin daha önce geldin diye beni dövecek değil

ya... Gidiveririm vesselam..." düşüncesiyle Sâibe'nin Çardaklı Bakıcı'nın evinde bulunup Mâil tarafından takip edildiği aynı günde Şöhret de oraya gitmek üzere yola çıkmıştı...

Bu tesadüfün garipliği, Nefise'nin tedbirlerinin aksine Sâibe'yle Şöhret'in, fazla olarak Mâil'in de aynı günde bakıcının evinde birleşmelerinden ibaret kaldı.

Nefise'nin eski komşusu Gülsüm Hanım, hani şu pasaklı Gülsüm, aradan hayli müddet geçtiği hâlde Hocahanım'a olan husumetini bir türlü yenememişti. Zavallı kadın dolandırılan kumru göğsü yanar döner canfesten paçalığını, gümüş bileziklerini, kemerini, çocuğun nazar takımını, hele anasının sandığından çaldığı dokuz mecidiyeyi hiç unutamayarak, kaptırdığı bu eşyaları arada bir rüyasında görür, sabahleyin döşeginden kalkınca doğru anasının yanına gider:

"Anneciğim, hayırdır inşallah, yine bu gece rüyamda kendimi paçalığımı giyinmiş, kemerimi, bileziklerimi takınmış gördüm. Acaba eşyamız yine elimize girecek mi? Onları birer birer bulacak mıyız?"

Anası derin bir göğüs geçirerek:

"Alık kız, bu kadar seneden sonra hiç entari, bilezik bulunur mu? Siz onları Nefise'yle birlikte çarşıya götürüp haraç mezat satmadınız mı?"

"Sattık anacağım ama hoca karı onları mal sahibinin yanında öyle yalandan satar gibi yaparmış da sonra arkadan gider, birer birer toplarmış. Bizimki öyle demedi mi? Ben yine inat ederim ki bu eşya Nefise'nin evindedir. Üç yüz kuruşa çıkan paçalığı o hiç öyle beş mecidiyeye veriverir mi? Onu evine götürmüş, kızına giydirmek için saklamıştır. A, inan olsun anne öyledir..."

"Ah yavrum, dediğin keşke doğru çıksa... Rüyanda hep paçalıklarını mı görüyorsun? Benim dokuz mecidiyem, o pa-

racıklarım hiç gözüne ilişmiyor mu? (Göğsünü yumruklayarak) İlahi, o mecidiyelerin her biri ateş olsun da yarın ahirette Nefise'nin vücuduna yapışsın. Ben mecidiyelerimi rüyamda üç defa gördüm. Sanki sandığımı açmışım da yerleştiriyormuşum. Bir de altını yokladım ki, paraların çıkının içinde elimle koyduğum gibi öyle duruyor. Yüreğime bir heyecan yapıştı. Par par titremeye başladım. Sevinçle gözlerimi açtım baktım ki, para diye sımsıkı kuşağımın ucunu tutmuşum... Sonra bu rüyamı tabir ettirmek için Şekûre'ye gittim. 'Karı sevin, paran eline geçecek. Lâkin kırk para verip bu rüyayı Çarşıkapısı'ndaki hocaya tabir ettirmelisin' dedi. Sonra senden gizli hocaya gittim, tabir ettirdim Hoca remil attı. 'A, bu dokuz mecidiye pek kolay yerde... Bana otuz kuruş getir, senin mecidiyelerini buluvereyim' dedi. Paranın gözü çıksın. Otuz kuruşum yok ki götürüyem de dokuz mecidiyemi alayım. Kaç defa biriktirmeye uğraştım. On sekiz kuruş kadar yaptım. Yine lüzumu oldu, hepsini harcadık gitti."

"A, anne... Bunları bana niye haber vermedin ayol?"

"Sana niçin haber vereyim? Dokuz mecidiyemi bulduğumu öğren de yine gel tekrar sandığımdan çal, öyle mi?"

"O bir kere olur anneciğim... Otuz kuruşla dokuz mecidiyeyi bulacak olduktan sonra ne duruyoruz ayol..."

"A! Çılgının zoruna bak... Otuzu nereden bulayım?"

"Ben bizimkinin kesesinden alırım. Mecidiyeleri bulduğumuz gibi bu parayı götürür, yine keseye koruz."

Gerçekten otuz kuruşu alıp hocaya götürmüşler, fakat dokuz mecidiyeyi elde edememişler, hırsızlıkları anlaşılmış, ana kız, ikisi de Rıfkı Efendi'den birer dayak daha yemişlerdi. Fakat bu dayaklarla, azarlamalarla uslanmaları mümkün olmadığından, dolandırıldıkları eşyaları elde etmek için fırsat düştükçe bulup buluşturarak, üstüne daha çok para harcayarak hâlâ hocalara, falcılara müracaattan geri duramıyorlardı.

Rıfki Efendi ailesi, Hoca Nefise Hanım'ın Cerrahpaşa taraflarında mükemmel bir ev satın alarak bakıcılığı hızlandırdığını haber almışlardı. Kaptırdıkları şeyleri rüyalarında görüp yürekleri yana yana uyandıkları zaman o gün çoluğu çocuğu toplayarak ta Cerrahpaşa'ya kadar yürüyüp gitmekten geri durmazlardı. Fakat Nefise, eski komşularının ziyaret sebeplerini bildiğinden, onlara kapıyı açmazdı. Bu yüz vermeyişi berikileri büsbütün kızdırır, kapının kapalı kalmasına karşılık ana kız ağzını açarlar, Hocahanım'a söylemediklerini bırakmazlar, Nefise'nin pastırma ile karın doyurduğu eski hayat tarzına ait ne kadar sefil sırları varsa birer birer açıklayıp anlatarak hırslarını alır, yine mahallelerine geri dönerler, "O bize kapıyı açmadıysa, biz de onu yeni mahallesinde kepaze ettik, içimizi, derdimizi hep boşalttık ya!" tesellisiyle akşam rahat uyurlardı.

Sâibe'yle Şöhret'in, Nefise'nin evine tesadüfen geldikleri gün yine o akşam Gülsüm rüyasında paçalığını görmüş, sabahleyin içi yanarak, yüreği çarparak uyanmış olduğundan o ümitsizlikle hem kendi ağlayıp hem de annesini ağlatıp sızlatarak gözyaşlarına boğduktan sonra hiddetlerini yatıştırmak için yine Cerrahpaşa semtine sefer yapma zahmetini göze almışlardı. Bu defa daha kalabalık olmak için Sarıkçıların Seher'e de işi haber verdiler. Onların yalnız kızını davet ettiler, fakat bu gibi hayırlı işlerden geri kalmayı asla caiz görmeyen annesi de sefere dâhil oldu.

Gülsüm'ün, Hoca Nefise'yle arası bozulduktan sonra Sarıkçılarla dostluğu gayet ilerlemişti.

Sarıkçılar ana kız, Gülsümler ana kız, yani dört kadın, yarım düzine kadar irili ufaklı çocuk ve bunlara ait bez bohçaları, yemiş sepetleri, küçük boyalı tef, tepesi tüylü çingirak, dilli düdük, kaynana zırlıtısı türünden bir hayli oyuncak...

Kadınlar bütün bu eşyaları aralarında taksim ettikten sonra çocukların küçüklerini kucaklarına alarak, yürüyebileceklerin de ellerinden tutarak yola düzülürler... Sokakta helvacı, fıstıkçı ve sair satıcılara tesadüf ettikçe, muhallebici, manav

dükkânlarının önünden geçtikçe çocuklar hep birden önce birer sevinç çılgılığı koparıyorlar, fakat o gördükleri yemişlerden alıp da ellerine bir şey verilmeyince bu sevinç yaygaralarını sürekli feryatlar, ağlamalar takip ediyordu.

Anaları çocuklarını susturmak için ellerine onar paralık yemiş tutuşturma hususunda mecbur kaldıkları zaman, “A, dur bakalım, kesemi nereye koymuşum?” gibi garip bir soruyla kadınlar ellerinden çıkınları bir yana, çocukları diğer yana sokağa yatırarak, hırkalarının, entarilerinin en derin ceplerini karıştırmaktan başlayarak araştırmaya girişiyorlar; bohçalar açılıyor, keseler çözülüyor, paralar sokağa dökülüyor. Durmayıp ağlayan çocuklardan tahammül derecelerine göre kiminin ağzına bir tokat, ötekinin arkasından bir yumruk indiriliyor.

Kadınlardan bazıları dakikalarla koynunu, koltuğunu, elbisesinin en derin köşesini bucağını beyhude yoklayıp uzun uzun arama tarama yaptıktan sonra yine aradığını bulamamaya, “Hu kardeş. Seher! Ben kesemi evde unutmuşum. Bana on paracık ödünç ver. Yemiş almadan bu kucağımdaki yumurcak susmayacak. Eve gidince veririm. Sakın merak etme. Senden ödünç para aldığımı kocana da söyleme... Neye lazım, laf olur...”

Bu kafiye böyle bağrışa, çağrışa, dinlene, yürüye Cerrahpaşa’ya, Nefise’nin kapısı önüne ulaştı. O gün Sâibe içeri gidince doğruca Nefise’nin yanına çıkartılmıştı. Bakıcı kadın bu genç müşterinin yüzüne baktı, çehresinin zayıflığından, kansızlığından âdetâ ürküdü. Biçareyi gelir kapısı addederek o hâle getirinceye kadar aldatmış, türlü beyhude vaatlerle oyalamış, her fenalığına ilaveten kocasının diğer bir kadınla nikâhına aracılık etmiş olduğunu düşündü. O günkü fal saçmalıklarına teselli verici bazı sözler karıştırmak üzere kandırmayı meslek edinmiş ağzını açarak dedi ki:

“Vah yavrum! Gel kızım Sâibeciğim. Niçin bu kadar keder ediyorsun iki gözüm? Kocanla aranız nasıl?”

“Nasıl olacak Hocahanım? Aramıza öyle bir fahişe girdikten sonra güzel geçim mümkün olur mu? Size doğrusunu söyleyeyim, Mâil’in yola geleceğinden artık hiç ümidim yok. Gözleri o derece kararmış, ahlâkı o derece bozulmuş ki, Şöhret’ten başka ne bir şey görüyor, ne işitiyor... (Mendilini çıkarıp ağlayarak) Siz bakıcısınız. Benden iyi bilirsiniz. Fakat ben öyle hissediyorum, öyle görüyorum ki bundan sonra mümkün değil Mâil’i kimse imlâya getiremez. O bitti, bozuldu, mahvoldu. Beraber ben de bittim. Bari daha önce ölüp de kocamın son harap hâlini görmesem... Hocahanım, bu sözlerime gücennemeyiniz. İçim yanıyor, bütün kalbimdekileri dosdoğru söylüyorum. Benim görüşüm, anlayışım böyle... Falınız ne diyor? Tahammülün son derecesine geldim. Artık teselli istemem. Çı-kardığınız sonuçlar neyse aynıyla haber veriniz...”

Hocahanım bir müddet kendi kendine bir şeyler homurdandıktan sonra, “Mâil’in çamaşırlarından birkaç parça şey getirdiniz mi?” diye sordu.

Sâibe yanında duran ipekli bir bohçayı açarak mendil, don, fanila vesaire türünden birkaç çamaşır çıkardı. Hocahanım’ın emriyle bunları birer birer minder üzerine dizdi.

Nefise birdenbire köpürüp kızgın bir yüzle:

“Sâibe Hanım, sözlerime inanmadıktan sonra beyhude zahmet çekerek buraya ne geliyorsun? Bu bakıcılık sanatı boyacı küpü değildir ki kızım, daldırayım da istediğin boyada sana iş çıkarayım... Evladım, etrafına, her şeye ibretle bak. Ağaç nasıl yaprak veriyor, meyve yetiştiriyor? Çocuk nasıl doğuyor, büyüyor? Hepsi yavaş yavaş, değil mi?”

Evin alt katından bazı gürültüler işitilir. Fakat Nefise al-dırmayarak yine nutkunda devam eder:

“Yavaş yavaş kızım, yavaş yavaş... Ben hangi iş ki üzerime alıp da üstesinden gelmemişim bakayım? Beni bilenlerden, tecrübe edenlerden sor da anla... (Minder üzerinde duran çamaşırları parmağıyla göstererek) Mâil denilen o kepezeyi ben şu çamaşırların bezi gibi yumuşak bir hâle...”

O esnada önde Mâil, arkada Hayâtî, oda kapısından içeri iki baş girdi. Nefise'nin son saçmalıklarına cevaben Mâil:

“Sus, mundar karı... Kendin dururken kepaze sıfatını başkasına nasıl kullanıyorsun? Dolandırıcı melun...”

Daha sonra karısı Sâibe'ye bakışını yöneltip hitaben:

“Vay terbiyeli, iffetli, asil hanımefendi! Namusları şüpheli kadınların girip çıktığı böyle bir büyücü evinde ne işiniz var? Buraya dostunuza muhabbet tılsımı yaptırmak, kocanızın dilini ağzını bağlamak için mi geldiniz?”

Hayâtî'nin merak dolu gözlerinden gizlenmek için derhal peçesini indirip çarşafın altında ümitsizlikten, mahcubiyetten tiril tiril titreyen Sâibe baygın bir ricacı sesle yarı anlaşılır bir hâlde, “Beyim, Allah'tan korkunuz. Yabancılar karşısında beni o suretle ithama nasıl diliniz varıyor? Rica ederim, sözlerinizin hükmünü düşünerek söyleyiniz...”

Mâil bağırarak, “Yalan mı söylüyorsunuz? Böyle eve iyi niyetle gelinmez. Buraya büyü yaptırmaktan başka bir iş için mi geldin? (Minderderin üzerindeki çamaşırları eliyle göstererek) İşte ispatım... Şurada duran fanila, mendil hep benim çamaşırlarım değil mi? Onları buraya sihir yapmak için getirmedin mi? (Nefise'yi göstererek) Şu büyücü karı, ‘Kepaze Mâil’ diye bar bar bağırıp beni rezil ederken kocan hakkındaki bu ayıp tabirleri karşıdan öyle tebessümle dinlemeye gönlün nasıl razı oluyor?”

Sâibe inleyerek:

“Mâil, Allah aşkına, insaf...”

“Sus... Hangi Mâil? Kepaze Mâil, değil mi? Beni o sıfatla nitelendiren kabahatim sana koca oluşumdur. Hep işitin, karım Sâibe Hanım'ı bıraktım...”

Bedbaht Sâibe boşamanın akabinde Nimeti Hanım'ın kucağına düştü, bayıldı. Hoca Nefise Hanım olanca şarlatanlığıyla yaygaraya başlayacağı esnada odadan içeriye çarşaf-

lı diğ er bir kadın girdi. Pe esini açtı. Bunun   hret olduğu görülünce orada olanları garip bir şaşkınlık istila etti. Fakat M  il'in ikinci karısı diğ erleri gibi  aşırıp kalmadı. Etrafındaki yüzlere birer birer göz gezdirdi. Odada cereyan eden hâlin önem derecesini anlayarak o saatte zeytinyağı gibi her şeyin üstüne çıkmaktan başka çare olmadığını anlayarak iki ak am önce Hayâti'ye karşı “de de de...” azarlamasıyla kaldırdığı parmağını, evet, yine o haddini bildirme clini fakat bu defa M  il'e kaldırarak, “Beyefendi bu hâl nedir? Bir haftadır ne-redeyiniz? Ve burada ne i iniz var?”

Bu    soruya karşılık sanki M  il'in çenesi kilitlendi. Bo adığı karısı S  ibe'ye  ıkı mak, hakaret ve bo amak suretiyle gösterdiği dil açıklığı ve ifade şiddetinden beyefendide eser kalmadı. O evde ne i i olduğunu, oraya ne maksatla geldiğini, M  il'in şöhret'e sorması lazım gelirken öteki davacılığa kalkı ıyor, beyefendi davalı durumunda kalıyordu.

M  il söz bulmak için yutkunup dururken Hayâti imdadına yeti erek, “Karısı S  ibe Hanım'ı bir şüphe üzerine takip ediyordu. (Eliyle S  ibe'yi göstererek) Hanım buraya geldi. Bey de arkasından girdi...”

  hret hayrete d  er bir tavırla kaşlarını kaldırıp, “Acayip... Hanım karısının böyle bakıcı evlerinde ne i i varmış? (S  ibe'ye bakarak) Hanım dediğiniz bu mu? M  il Beyefendi'nin, “Karım bekler, karım üzülüyor, karım hastadır” diye bir yerlerde durup dinlenemeyerek ettiğı tela alar bu  iroz balığı için miydi?”

Fahi enin ağızından bu zehirli hakaretler saçılırken bereket versin ki S  ibe baygındı. Bir kelimesini i itmedi, fakat deh ette d   p bayılan kadını kucağında tutan Nimeti Hanım,   hret'in bu rezilce kınamalarına tahammül edemeyerek dedi ki:

“M  il Bey'in uzun müddet kapattıktan sonra yakında kendine nikâh ettiğı meşhur şöhret sensin galiba? Ne mal olduğun h linden, kıyafetinden anlaşılıyor. Buraya gelmek ayıp bir hareketse senin ne için var? B y leri yaptın, beye vardın.

Başka ne derdin kaldı ki, hâlâ geliyorsun? Yoksa şimdi de bundan boşanıp başkalarına mı varacaksın? (Mâil'e hitaben) Beyefendi, dilinizi fare mi yedi? Bu karı da nikâhlınız değil mi? Buraya niçin gelmiş, ona da sorsanıza! Kucağımda yatan bu zavallı Sâibe nikâhınızdan kurtulduğu için bence şu saatte tebrike layıktır. Sizin layığınız işte bu Şöhret gibi karılardır. Allah sizi birbirinize mübarek etsin..."

O arada evin içinde birçok çığlık belirdi. Gürültü arasından sesi yarı anlaşılan bir kadın şöyle diyordu:

"Karıya paçalığım, çocuğun maşallahı uğurlu geldi. Bak-sanıza her taraf döşeli dayalı... Nefise karısı bu kadar parayı nasıl kazanmış?"

Yine o ara odaya Sâibe Hanım'ın arabacısı Recep Ağa girdi. Nimeti Hanım hemen Recep'i çağırdı. Yarı ölü bir hâlde bulunan Sâibe'nin biri bir koltuğuna, diğeri öbür koltuğuna girdiler, zavallıyı arabaya indirdiler.

Sâibe'yi takiben Mâil, hiddetle bakıcının evine girince içeride bir gürültü kopacağını arabacı anlamıştı. Safâi Efendi ailesinden iyilikler görmesi dolayısıyla sadık Recep Ağa bir türlü dışarıda duramayarak, gerektiği takdirde hanımının imdadına koşmak üzere evin bahçesine girmek lüzumunu hissetmişti. Bu kararını yerine getirmek için, su isteme bahanesiyle kapıyı çalmış, açılınca itip içeri girerek hanımı evin içinde bulundukça kendi de bahçede duracağını kapıyı açana anlatarak dışarı çıkmamıştı.

Recep Ağa içerideyken bir daha kapı çalınmış, arabacı hanedekilerden izin almaksızın kapıyı açmış ve içeriye Şöhret girmişti.

Zaten öncesinde Mâil'i aşağıda tutamayıp Nefise'nin bakıcılık odasında gürültü çıkmasına sebebiyet verdiklerinden dolayı birbirine girerek şaşırmış olan ev halkı ne yapacak-

larını bilemez bir hâldeyken tekrar kapı çalınmış, bahçede dolaşan Recep Ağa yine açmakta gecikmemişti.

Bu defa gelenler Gülsümlerdi. Her zaman gördükleri aşağılanma ve içeri kabul edilmemenin aksine bugün böyle ilk vuruşta kapının açılmasından fevkalade hayrete düşerek çocuklarıyla, bohçalarıyla içeriye yürüyüş etmişler, kimsenin muhalefetine kulak vermeksizin merdivenlerden yukarıya dalmışlardı.

Mâil'in girişinden sonra zaten evin içinde edilen sözlerin perdeleri gittikçe yükselmekteyken Gülsümlerin üst kata hücumlarıyla şamata büsbütün büyüdüğünden, Recep Ağa, küçük hanımın imdadına koşarak zamanın artık geldiğine karar vererek o da yukarı fırlamıştı.

Gülsümler yaygaraya, Hoca Nefise bütün aile efradıyla şirretliğe başlayınca yaygara mahalleyi tuttu. Önce bekçiler, muhtarlar, daha sonra en yakın merkezden zabıta memurları yetiştirdi. Orada mevcut olanların birer birer ifadeleri alındı. Daha ilk sorgulamada bakıcı Nefise'nin dolandırıcılığı, şeytanca entrikaları, bütün foyası meydana çıktı.

Mâil, Hayâti, Nimeti Hanım, Şöhret, Gülsümler, çoluk çocuk hep birer defa Nefise'nin yüzüne tükürdüler. Bu melun karının hak ettiği cezayı görmesi için gereken muamelelere başlandı.

Büyücü karının kimlik ve niteliklerini belirleme hususunda o gün Gülsümlerin pek büyük yardımları görüldü.

Nimeti Hanım arabada Sâibe'yi ayıltıp Recep Ağa'ya artık çek emrini verdiği esnada iki eliyle yüzünü kapayarak Allah'a sığınmak ister bir tavırla, "Aman ya Rabbi sana sığındım. Bu Nefise karısı ne melun bir mahlûkmuş! Ben de böyle her şeyi hemen noktası noktasına nasıl biliyor diyordum. Meğerse bizden duyduğunu ona, ondan duyduğunu bize satarmış... Böylelerinin şerrinden Cenabıhak cümleyi muhafaza buyursun..."

ON SEKİZ SENE SONRA

İlkbahar güneşinin ilk altın parıltıları Yenibahçe’de bulunan Guraba-yı Müslimin Hastanesi’nin¹⁰⁰ sarı badanalı duvarlarına, o hayır evini dolduran hastalara hayat ümidi bahşedecek huzurlu bir aydınlık verdiği bir günde idi ki, büyük kapının loşluğu içinden koltuklarında birer kirli bohça, ellerinde birer okka ekmek, bir kafil çıkı. Bunların arasında pejmürde kıyafetli, elli yaşlarında kadar biri eşiği atladıktan sonra iki elini semaya kaldırarak ikinci defa olarak bu hayırlı işleri yapana yana yana dua etti. Bu adam kışın son kısmını o hastanede geçirmiş ve o gün taburcu edilmiş bir kimsesizdi.

Ağır adımlarla sokağa çıktı. Sur tarafına doğru yola düzldü. Dermansızlıktan beş on dakikada bir durarak kâh elindeki değneğe dayanıyor ve kâh omzunu bir duvara dayayarak rahatça birkaç nefes alıyor, daha sonra yoluna devam ediyordu. Ağır bir yürüyüşle Topkapı’ya ulaştı. Sur dışına çıktı. Biraz daha gitti, artık iyice yoruldu, kesildi. Kabristan duvarından yuvarlanmış bir taşın üzerine oturdu. Nefesi nefesini takip ederek dinleniyordu. Uyur gibi bir müddet gözlerini kapadı, zihninden bir şeyler geçirdi. Düşüncelerinden ürktüğünü gösterir bir titreyişle yine gözlerini açıp etrafına bakındı. Her taraf yeşil bir örtüye bürünmüş... Baharın feyzinin ortaya çıkışının belirtileri her toprak zerresinden fışkırıyor, hafif bir rüzgâr esiyor, kuşlar cıvıldıyor.

Hastane yorgunu, güneşin parıldamaları altında dermansız vücudunu ısıtmaya uğraşarak, “Of... Baharın bu şevkleri içinde gönlümü ne büyük bir hüzün istila ediyor bilseler... Bu

100 Müslüman Fakirler Hastanesi

yaşta kimsesizlik... Kendi memleketinde kimsesizlik, garip-lik, hastalık...” dedi.

O esnada sıçraya bağırsa bir alay fukara çocuğu geçiyor-
du. İçlerinden kumral saçlı, mavi entarili beş altı yaşında bir
kızı kolundan yakaladı. O öpmek istiyor, kız çırpınıyordu.

Cebini karıştırdı, bir onluk buldu, çocuğun gönlünü hoş
etmek için parayı verdi, onluğun sevinciyle kız yanağını bu
iyilik sahibinin zayıf, renksiz dudaklarına bir an uzattı. He-
men kaçtı. Çocuk kaçarken o zat arkasından bakarak, “Kaç-
ma yavrum... Benim de senin gibi bir kızım vardı. Vaktiyle
kıymetini bilmediğim için şimdi hep çocuklar benden nefret
ediyorlar sanıyorum,” dedi, ayağa kalktı. Mezarlık yoluna
doğru ağır ağır yürümeye başladı. Hayli yürüdü, sola dön-
dü, eski mezar taşlarından yapılmış üç basamaklı merdiveni
olan bir mahalden çıktı, kabristana dâhil oldu. Taze çimenleri
çiğneyerek mezar taşları, serviler arasından dolaşarak birkaç
dakika yürüdü. Hemen hemen bütün mensupları ebedi uyku-
ya varmış bir aile mezarlığına yaklaştı. Beş on adımlık mesa-
fede büyük bir tevazu ile durdu. Zaafı, diz kesikliği, heyecan-
ı arttı. Zavallı dermansız titriyordu. Yaklaşmak hususunda
manevi bir izin talep etme makamında ellerini açtı. Üç İhlas
ile bir Fatiha-i Şerife okudu, medfun bulunanların ruhlarına
hediye etti. Daha sonra huşuyla ilerledi. Sütunların zirvesin-
de yelpaze gibi yaldızlı birer saksı açmış yüksek bir mezarın
önünde durdu. Mermerin altında yatanın hayat tarihçesini
ziyaretçilerin gözlerine söyleyen mavi zemin üzerindeki yal-
dızlı satırlara baktı. Şu;

Veremdi derdi biçare kaldı

mısrasını mırıldandı.

Ondan sonraki mısraları okumaya tahammül getiremedi.
Son satırlarına atladı:

*“Safâi Efendi'nin kızı, elemeler şehidesi Sâibe Hanım'ın
ruhuna...”* bitiş cümlesini okudu. Başını mermere vurarak

şehidenin ruhuna bir Fatiha okuyabildi. Kabrin kenarına yığılkalı. Ümitsiz adam zihnine o anda o kadar elem verici hatıralar hücum etti ki, bunları şimdi lahdin yakınında hatırlayarak merhumenin şu ebedi uykusunu, sıkıntısız şu huzurunu bozmaktan korkuyor, Sâibe hemen rahat mezarından fırlayarak, o kanlı mendili, mazlum oluşunun nişanesini titreyen parmaklarıyla yine gözlerine tutacak zannediyordu.

Eski Mâil, şimdi bir sefildi. Bir vefa göstereni, bir kimse si, bir ümidi kalmamıştı. Hayatın bütün boşluğu, karanlığı, gözlerini ümitsizlikle doldurdukça ana baba okşamasından, eş, evlat muhabbetinden, hastane köşelerine kadar düşüşünün seviyesini hesaplamak, ziliinden geçirmek için artık en seçkin düşünme yeri, işte o mezardı. Şimdi bu mezar, Mâil'in hem elem sebebi hem ferahlık vesilesiydi. Hayattayken ilgisizliğiyle öldürdüğü karısını vefatından sonra da bu sık ziyaretleri, bu ümitsizce saldırılarıyla usandırıyor. Fakat ne yapsın? Şimdiki sefil hayatına tahammül edebilmek için geçen ömründen aradığı teselli i o mezardan başka bir yerde bulamıyordu. Dünyada samimiyetle yalnız Sâibe tarafından sevildiğini hissettiği gün bu hakikati anlamış, sevmek için içine sokulacak bir kalp aramış, heyhat o mezardan başkasını bulamamış, Sâibe'yle kaybettiği muhabbet saadetinin kadri ni o zaman takdir etmişti.

Mezarın tarihine baktı. Bunu her ziyaretinde şimdiye kadar belki yüz defa hesaplamıştı. Fakat zihninin o perişanlığıyla yine hesaplamaya uğraşarak parmaklarıyla saydı, saydı, “Sâibe, boşadığımdan tam yedi ay sonra vefat etmiş... dedi.

Mazlum kadının o yedi aylık ıstıraplı ömrünü düşündü. Mazideki hayatı, ta bakıcının evinde Sâibe'yi terk edip çıktığı saatten itibaren panorama gibi feci, neşeli, heyecan verici, acıklı safhalarıyla kederli gözleri önünden birer birer geçmeye başladı. O felaket gününden bir sene sonra Şöhret'i, Hayâti'yle insan gözünün tahammül edemeyeceği bir hâlde görmüş, terk etmiş, başı boş kalınca karı, Hayâti'ye varmış,

altı ay kadar da onun nikâhı altında oturmuş, daha sonra boşanarak Şeyda Bey’le evlenmiş, sonra ondan da ayrılmış, Mâil Bey muhabbetinin zorlamasına karşı gelemeyerek o kadar rezilliklerini hoş görmüş, bu bin beladan artakalan fahişeyi tekrar nikâhla almıştı. Fakat bu almalar, boşanmalar esnasında rakipler arasında o kadar kavgalar, gürültüler, bıçak çekmeler, birbirini vurmalar olmuştu ki, altışar ay arayla baba ve annesini kaybeden Mâil, bu sevdalıların cümlesini yenmek için miras kalan bütün servetini heba, feda etmişti. Beyefendi sevmekte ısrar ettikçe karı, başkalarıyla gönül avcılığını azıtmış, nihayet Mâil’de ne tahammüle takat, ne de zevk düşkününü karıyı idare edecek servet kalınmış, birbirlerinden bir daha ayrılmışlar... Karı başka âşıklar bulmuş, Mâil o sevda hüsrânıyla başka karılar sevmeye uğraşmış, servetinin geriye kalanı da son zerresine kadar o yolda gitmiş...

Beyefendi fakir düştükten, Şöhret’in de yüzü buruştuktan sonra senelerle birbirlerini kaybetmişler. Mâil bir gün kapısız kalmış bir uşak kıyafeti, aynı o miskinlik, aynı o zilletle çarşıdan geçerken, birkaç beyaz iç takkesi ve tütün kesesinden ibaret geçim sermayesini önüne yaymış, geçenlerden bir tenezzül bakışı bekleyen bir kadın görmüş... Gözü ısırılmış, yanına yaklaşmış, bakmış ki eski belalı:

“Vay Şöhret!” diye şaşkınlık nidasıyla hitap edince, karı, zehirlediği kimseyi unutmayan bir yılan gibi başını kaldırmış, “Vay Mâil! Çok şükür Allah’a, bana bugününü de gösterdi. O ne kıyafet? Elli kuruşa araba uşaklığı yapmak istersen sana bir kapı bulayım...” cevabını vermiş. Mâil son nefretiyle karıyı boğmak için boğazına atılmış. Etraftan yetişmişler, bu eski âşıkları birbirinin intikamından zor ayırmışlardı.

Mâil o zamandan beri öyle sefilane bir hayat geçirmişti ki, tefsir edilse bir ikinci roman olur...

Bedbaht delikanlı, kızı Makbule’yi görmek için defalarca Safâi Efendi’nin konağına başvurmuş, fakat içeri kabul olun-

mamıştı. Kızın yanında sefil babasının ismi söylemeye değer bulunmuyor, onun varlığından hiçbir şey hissettirilmiyordu.

Mâil hep bunları zihninden geçirdi, düşündü, düşündü. Nihayet Sâibe'nin mezarının önüne kapanarak hastalıklı sesiyle:

“Sâibe! Zaman hakiki bir terbiye edici, eğiticiymiş. Senin ölümüne, benim felaketime sebep olan o karıyı çarşıda takke satarken gördüm. Saçları ağarmış, yüzü buruşmuş... Fakat yine kaşları rastıklı, yine çehresi kaba bir makyaja bürünmüştü. Hâlâ, hâlâ kese satma bahanesiyle köhnemiş güzelliğine itibar kazandırmak iddiasında olduğunu hissederek titredim. Sanki bütün hayatının rezillikleri kabarmış, yüzüne çıkmış gibi, yüzünün hatlarından okunuyordu. Birkaç senenin öyle iğrenç bir hâle getirdiği bir yüzü ben vaktiyle nasıl sevmiş, ona hem seni, hem kendimi feda etmişim? Sâibe, dünyada ancak nezih, iffetli, samimi muhabbetlerin kalıcı olacağını bilecek kadar hayat hikmetine vâkıf olsaydın... Beyhude kıskançlıklarla kendini maddi, beni manevi olarak öldürmeyeydin, bugün şu kara topraklara saçtığım pişmanlık gözyaşlarını yalvardığım ayaklarının dibine dökeydim... Mesut karı koca olacak, bahtiyar bir aile olacaktık... Ben o karıya olan aşkıyı yok olmaz zannettim. Sen benden hakiki bir pişmanlık beklemedin. Fakat işte zaman ikimizin hatasını da ispat etti. Sen kurtuldun, zamanın bütün o acı tecrübelerine ben maruz kaldım.”

Mezarın soğuk mermerlerini sıcak buseleriyle ıslata ıslata hayli ağladı...

Nihayet akşam yaklaştı. Mâil değneğini eline, çıkını koltuğuna aldı, gitmeye hazırlandı. Nereye gidecekti? Mezarlardan biri açılrsa, onu siyah derinliklerine çekse, Mâil gidebileceği yerlerin hepsinden rahat bir sığınak bulmuş olacaktı... Lâkin heyhat... Muhtaçlarına ölüm bazen böyle tokluk gösterir, tenezzül etmez.